

**Сәулет, қала құрылысы және құрылыс  
саласындағы мемлекеттік нормативтер  
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЕРЕЖЕЛЕР ЖИНАҒЫ**

---

**Государственные нормативы в области  
архитектуры, градостроительства и строительства  
СВОД ПРАВИЛ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**МҮГЕДЕК БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН ҮЙЛЕР  
МЕН ИНТЕРНАТТАР**

---

**ДОМА И ИНТЕРНАТЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ-  
ИНВАЛИДОВ**

**ҚР ЕЖ 3.02-104-2012\*  
СП РК 3.02-104-2012\***

**Ресми басылым  
Издание официальное**

**Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық  
даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық  
шаруашылық істері комитеті**

**Комитет по делам строительства и жилищно-коммунального  
хозяйства Министерства индустрии и инфраструктурного  
развития Республики Казахстан**

**Нұр-Сұлтан 2019**

## АЛҒЫ СӨЗ

- 1 ӘЗІРЛЕГЕН:** «ҚазҚСҒЗИ» АҚ, «ИННОБИЛД» ЖШС
- 2 ҰСЫНҒАН:** Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Құрылыс, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері және жер ресурстарын басқару комитетінің Техникалық реттеу және нормалау басқармасы
- 3 БЕКІТІЛГЕН ЖӘНЕ ҚОЛДАНЫСҚА ЕНГІЗІЛГЕН:** Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Құрылыс, тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері және жер ресурстарын басқару комитетінің 2014 жылғы 29 желтоқсандағы № 156-НҚ бұйрығымен 2015 жылдың 1 шілдеден бастап

## ПРЕДИСЛОВИЕ

- 1 РАЗРАБОТАН:** АО «КазНИИСА», ТОО «ИННОБИЛД»
- 2 ПРЕДСТАВЛЕН:** Управлением технического регулирования и нормирования Комитета по делам строительства, жилищно-коммунального хозяйства и управления земельными ресурсами Министерства национальной экономики Республики Казахстан
- 3 УТВЕРЖДЕН И ВВЕДЕН В ДЕЙСТВИЕ:** Приказом Комитета по делам строительства, жилищно-коммунального хозяйства и управления земельными ресурсами Министерства национальной экономики Республики Казахстан от 29 декабря 2014 года №156- НҚ с 1 июля 2015 года

Осы мемлекеттік нормативті Қазақстан Республикасының сәулет, қала құрылысы және құрылыс істері жөніндегі Уәкілетті мемлекеттік органның рұқсатынсыз ресми басылым ретінде толық немесе ішінара қайта басуға, көбейтуге және таратуға болмайды

Настоящий государственный норматив не может быть полностью или частично воспроизведен, тиражирован и распространен в качестве официального издания без разрешения уполномоченного государственного органа по делам архитектуры, градостроительства и строительства Республики Казахстан

Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 17.10.2017 жылғы №224-НҚ және Қазақстан Республикасы Индустрия және инфрақұрылымдық даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2019 жылғы 27 қарашадағы №194-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертулер мен толықтырулар енгізілді.

Внесены изменения и дополнения в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17.10.2017 года и Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства индустрии и инфраструктурного развития Республики Казахстан от 27 ноября 2019 года №194-НҚ.

## МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ .....	V
1 ҚОЛДАНЫЛУ САЛАСЫ.....	1
2 НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР .....	1
3 ТЕРМИНДЕР МЕН АНЫҚТАМАЛАР.....	2
4 ҚОЛАЙЛЫ ШЕШІМДЕР.....	4
4.1 Жалпы ережелер.....	4
4.2 Өрт қауіпсіздігі.....	9
4.3 Көлемдік-жоспарлық шешімдер.....	12
4.3.1 Жер телімі мен аумақ параметрлері .....	12
4.3.2 Балалар үйі.....	22
4.3.3 Арнайы мектеп-интернаттар .....	28
4.3.4 Тұрғын үй-жайлар мен топтық үй-жайлар .....	31
4.3.5 Санитарлық тораптар.....	37
4.3.6 Оқыту бөлмелері .....	39
4.3.7 Мәдени-бұқаралық қызмет көрсету бөлмелері .....	43
4.3.8 Тағам блогы .....	45
4.3.9 Медициналық бөлмелер .....	47
4.3.10 Өндірістік шеберханалар .....	54
4.3.11 Эргономикалық параметрлер.....	56
4.3.12 Ғимараттарды пайдалану кезінде жазатайым жағдайлардан адамдардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету.....	59
4.4 Конструктивтік шешімдер.....	64
4.5 Инженерлік желілер мен жүйелерді жобалау.....	64
4.5.1 Сумен жабдықтау және кәріз жүйелері мен құрылғылары.....	64
4.5.2 Жылумен жабдықтау, жылыту және желдету жүйелері мен құрылғылары.....	65
4.5.3 Электрмен жабдықтау.....	69
4.6 Қоршаған ортаны қорғау .....	70
5 ЭНЕРГИЯ ҮНЕМДЕУ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫ ҰТЫМДЫ ПАЙДАЛАНУ....	71
5.1 Энергия тұтынуды азайту.....	71
5.2 Табиғат ресурстарын тиімді пайдалану .....	73
А қосымшасы (ақпараттық) Телімдегі қозғалыс жолдары .....	74
Б қосымшасы (ақпараттық) Бөлмелердің құрамы мен аудандары.....	75
В қосымшасы (ақпараттық) Бөлмелердің аудандары.....	77
Г қосымшасы (ақпараттық) Тұрғын бөлмелердің аудандары және құрамдары .....	80
Д қосымшасы (ақпараттық) Мектепке дейінгі жастағы мүгедек балалардың қатысуы үшін бейімделген топтық ұяшық бөлмелерін жабдықтау .....	86
Е қосымшасы (ақпараттық) Санитарлық құралдар.....	87
Ж қосымшасы (ақпараттық) 10 оқушыға арналған сыныптың жоспарлау сұлбасының нұсқасы.....	88
И қосымшасы (ақпараттық) Сурет кабинеті.....	89
К қосымшасы (ақпараттық) Компьютер сыныбын жоспарлау сұлбасы.....	90

## ҚР ЕЖ 3.02-104-2012\*

Л қосымшасы (ақпараттық) Кітапхана .....	91
М қосымшасы (ақпараттық) Мәдени-бұқаралық қызмет көрсету бөлмелері .....	93
Н қосымшасы (ақпараттық) Асхана және өндірістік бөлмелер .....	96
П қосымшасы (ақпараттық) Мүгедек балалардың келуіне бейімделген мектеп асханаларының түскі ас ішу залдарын жабдықтау .....	98
Р қосымшасы (ақпараттық) Медициналық қызмет көрсету бөлмелері .....	99
С қосымшасы (ақпараттық) Әлеуметтік-тұрмыстық бейімделу кабинеті, қонақ қабылдау бөлмесі .....	103
Т қосымшасы (ақпараттық) Оқушы кресло-арбасының габариттері.....	104
У қосымшасы (ақпараттық) Балалардың антропологиялық мәліметтері.....	105
Ф қосымшасы (ақпараттық) Кіреберіс пандус .....	107
Х қосымшасы (ақпараттық) Мүгедек балаларға арналған мектеп-интернат бөлмелеріндегі ауа алмасу .....	108

## КІРІСПЕ

*Кіріспе Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

Осы құжат құрылыс саласын аймақтық және әлемдік әлеуметтік-экономикалық жүйеге біріктіруге бағытталған нормалаудың параметрлік әдісіне сәйкес Қазақстан Республикасының құрылыс саласындағы нормативтік базасының реформасы шегінде әзірленді.

Осы ережелер жинағы мүгедек балаларға арналған үйлер, интернаттар мен МӘМ-ге қолданылатын «Ғимараттар мен құрылыстардың, құрылыс материалдарының және бұйымдардың қауіпсіздігіне қойылатын талаптар» техникалық регламентінің дәлелдемелік базасына кіретін нормативтік құжаттардың бірі болып табылады.

Осы ережелер жинағы «Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттар» ҚР ҚН 3.02-04-2012 бойынша жұмыс сипаттамаларына қойылатын қолайлы шешімдер мен параметрлер белгіленеді, алайда оларды орындаудың бірден-бір әдісі болып табылмайды.

**БЕЛГІ ҮШІН**

---

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЕРЕЖЕЛЕР ЖИНАҒЫ**  
**СВОД ПРАВИЛ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

---

**МҮГЕДЕК БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН ҮЙЛЕР МЕН ИНТЕРНАТТАР**

---

**ДОМА И ИНТЕРНАТЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ-ИНВАЛИДОВ**

---

Енгізілген күні - 2015-07-01

**1 ҚОЛДАНЫЛУ САЛАСЫ**

*1.1, 1.2, 1.3 және 1.4-тармақтар Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

1.1 Осы ережелер жинағы мүгедек балаларға арналған (бұдан әрі - балалар) үйлер мен интернаттарды, сондай-ақ тірек-қозғалыс аппараты бұзылған балаларға арналған медициналық-әлеуметтік мекемелер (бұдан әрі - МӘМ) орналастыруға, жер учаскесіне, аумағына, көлемдік-жоспарлық шешіміне, функционалдық топтарына, жайдың құрамы мен алаңына, инженерлік қамтамасыз етілуіне және ішкі ортасына қолайлы шешімдерді белгілейді.

1.2 Осы ережелер жинағы мүгедек балалардың үйлер мен интернаттарда (арнайы түзету ұйымдарында) және МӘМ-де оқуына, тұруы мен емделуіне жағдай жасауды қамтамасыз ететін толыққанды сәулеттік ортаны жобалау мен салуға арналған.

1.3 Мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған үйлер мен интернаттарға, МӘМ-ге мыналар жатады:

- ақыл-ой және дене кемістігі бар 4 жасқа дейінгі балалар тәрбиеленетін мамандандырылған сәбилер үйі;
- жетім және ата-анасының қарауынсыз қалған мүмкіндіктері шектеулі балаларға арналған арнайы түзету білім беру мекемелері;
- ақыл-есі кем балаларға арналған үйлер мен интернаттар;
- тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедек балаларға арналған стационарлық түрдегі медициналық-әлеуметтік мекемелер (ұйымдар).

1.4 Осы ережелер жинағы меншік түріне қарамастан, Қазақстан Республикасының аумағында жобаланатын, қайта салынатын және реконструкцияланатын (күрделі-реконструкцияланатын) мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттарға, МӘМ-ге қолданылады.

**2 НОРМАТИВТІК СІЛТЕМЕЛЕР**

Осы ережелер жинағын қолдану үшін мынадай сілтемелік нормативтік құжаттар қажет:

---

**Ресми басылым**

## ҚР ЕЖ 3.02-104-2012\*

ҚР ЕЖ 3.01-101-2013 Қала құрылысы. Қалалық және ауылдық елді мекендерді жоспарлау және құрылысын салу.

ҚР ЕЖ 4.01-101-2012 Ғимараттар мен имараттардың ішкі су құбыры және кәрізі.

ҚР ЕЖ 4.04-106-2013 Тұрғын және қоғамдық ғимараттарды электрмен жабдықтау. Жобалау ережелері.

ҚР ЕЖ 4.04-107-2013 Электр-техникалық құрылғылар.

ҚР ЕЖ 4.02-101-2012 Ауаны жылыту, желдету және кондиционерлеу.

МЕМСТ 11016-93 Оқушылар орындықтары. Түрлері және функционалдық өлшемі.

МЕМСТ 11015-93 Оқушылар үстелдері. Түрлері және функционалдық өлшемі.

Ескертпе - Осы құрылыс нормаларын пайдаланған кезде ағымдағы жылғы жағдай бойынша жасалатын «Сәулет, қала құрылысы және құрылыс саласындағы Қазақстан Республикасының аумағында қолданылатын нормативтік құқықтық және нормативтік-техникалық актілер тізбесі», «Қазақстан Республикасының стандарттау бойынша нормативтік құжаттар көрсеткіштері» және «Қазақстан Республикасының стандарттау бойынша мемлекетаралық нормативтік құжаттар көрсеткіші» ақпараттық тізімдемесі және ай сайын шығатын тиісті ақпараттық бюллетень-журнал бойынша тексерген жөн. Егер сілтеме құжат ауыстырылса (өзгерсе), онда осы нормативті пайдаланған кезде ауыстырылған (өзгертілген) құжатты басшылыққа алу керек. Егер сілтеме құжат ауыстырусыз күшін жойса, онда оған сілтеме жасалған ереже осы сілтемеге қатысы жоқ бөлігіне қолданылады.

## 3 ТЕРМИНДЕР МЕН АНЫҚТАМАЛАР

Осы ережелер жинағында осы нысандарға құрылыс нормаларында келтірілген терминдер мен анықтамалар, сондай-ақ тиісті анықтамалары бар мынадай терминдер қолданылады:

**3.1 Сәулеттік орта:** Белгілі бір қызметтерге арналған және тұтынушы үшін керекті және қажетті көлемде ақпараттандырылған, сонымен қатар сәулеттік пластика көмегімен жасалған ғимараттар мен құрылыстардың ішкі кеңістігі мен сыртқы көрінісінің жиынтығы.

**3.2 Жер телімін көгалдандыру:** Мүмкіндігі шектеулі келушілердің қол жетімділігін қамтамасыз ететін іс-шаралар кешені және оған келесілер кіреді: жасанды ландшафты (көгалдандыру) жасау, жаяу жүргіншілер және көліктер өтетін жолдар салу, сыртқы жарықтандыру қондырғылары, жер телімінде демалыс, спорт және сауықтыру аймақтарын құру, сонымен қатар келушілерді ақпаратпен қамтамасыз ету.

**3.3 Бокс:** Ауыр науқастарды, жұқпалы аурулармен ауырғандарды және т.б. оқшаулауға арналған жайлар.

**3.4 Жиектас:** Қозғалыс жолдарын және кеңістікті қауіпсіздік және ақпараттық өлшемдер бойынша сәйкестендіретін біртекті төмен биіктіктегі элементтермен қоршау.

**3.5 Аймақ:** Қоршау конструкцияларын толық белгіленбеген функционалдық ұйымдастырылған кеңістіктің параметрлері мен конфигурациясы.

**3.6 Жеке сабақтар:** Мұғалімнің қойған тапсырмаларын өзіндік шешу үшін оқушыларды барлық сынып бойынша шоғырландыратын сабақ. Оқушылар дидактикалық материалдарға бекітілген қабырға периметріне қарап орналастырылуы немесе ОТҚ-мен сабақ өткізуі мүмкін.

**3.7 Интернаттық ұйымдар:** Тұрғылықты орын ұсынылатын, белгілі бір тұлғалар



санатына білім беру құқықтарының мемлекеттік кепілдіктерін қамтамасыз ететін білім беру ұйымдары.

**3.8 Қалта:** Тұрғын-жай шекарасына түйсетін қуыс, кеңістік немесе олардың шектерінен тыс коммуникативтік жолдар.

**3.9 Сынып-кабинет:** Өртүрлі пәндер бойынша сабақ өткізуге арналған негізгі және жоғарғы мектеп оқушыларына арналған бөлмелер.

**3.10 Сыныптық бөлме:** Бастауыш мектеп оқушыларына арналған бөлме.

**3.11 Коммуникациялық кеңістіктер:** Адамдар ағындарының қозғалысына арналған құрылыстардың немесе бөлімшелердің, ғимараттардың бөлмелері мен аймақтары.

**3.12 Коммуникациялық жолдар:** Тек қана қозғалысқа арналған коммуникациялық кеңістік бөліктері.

**3.13 Түзету:** Жетіспеушіліктерді түзету.

**3.14 Зертхана:** Тәжірибелерді көрсететін сабақтарға арналған бөлме.

**3.15 Ашық маршрут (кедергісіз):** 1) Мүмкіндігі шектеулі келушілерге қызмет көрсету жүзеге асырылатын ғимараттардың немесе құрылыстардың кеңістігін және барлық элементтерін байланыстыратын үзіліссіз маршрут; 2) Қозғалыс пункттерінің тізімі.

**3.16 Шамшырақ:** Жарық немесе дыбыс өтетін нысана.

*3-бөлім Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес 3.16.1-тармағымен толықтырылды.*

**3.16.1 Медициналық-әлеуметтік мекеме (ұйым):** Көмек және күтім, медициналық қызмет көрсетуді қажет ететін мүгедек балалардың стационарлық жағдайда тұрақты немесе уақытша тұруына арналған ұйым.

**3.17 Қызмет көрсету орындары:** Ғимараттардың, құрылыстардың, бөлмелердің, аймақтардың келушілерге қызметтер көрсетуге арналған ұйымдастырылған және жабдықталған бөліктері. Құрамына жұмыс орны, мүмкін - күту орны енеді.

**3.18 Топтардың толымдылығы:** Топтағы балалардың нормаланған саны.

**3.19 Пандус:** Ғимараттың ішінде де, сыртында да тік қатынасқа арналған көлбеу жазықтық.

**3.20 Парапет:** Әдеттегідей, биіктік айырмаларының тұтас қоршаулары. Мұнда: қауіпсіздік және ақпараттық өлшемдер бойынша функцияларды қамтитын қозғалыс жолдарын және функционалдық кеңістікті қоршайтын конструктивтік элемент.

**3.21 Көлденең көлбеу:** Қозғалыстың бағытына перпендикуляр беттің еңісі.

**3.22 Келушілер аймағы:** Ғимараттардағы және құрылыстардағы келушілерге арналған кеңістіктер мен үй-жайлардың жиынтығы.

**3.23 Бойлық еңіс:** Қозғалу бағытына параллель беттің еңісі.

**3.24 Өткел:** Функционалдық және (немесе) конструктивтік элементтер (жабдықтар) арасындағы жүргіншілер кеңістігі.

**3.25 Мамандандырылған кабинет:** Шағын пән бойынша немесе тереңдетілген профильдік курстарға арналған бөлме.

3.26 **Қызметтік аймақтар:** Белгілі-бір әрекетпен байланысты, мысалы телефон-автомат аймағы, үстел аймағы, кафетерийлік бағандар аймағы және т. б. айқын белгілермен сипатталатын қандай да бір шекаралар арасындағы кеңістік.

3.27 **ТЖК:** Табиғи жарықтандыру коэффициенті.

3.28 **ОТҚ:** Оқытудың техникалық құралдары.

## 4 ҚОЛАЙЛЫ ШЕШІМДЕР

### 4.1 Жалпы ережелер

*4.1.1 және 4.1.5-тармақтар Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.1.1 Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттар, МӘМ ғимараттарының сәулеттік шешімін қала құрылысын, құрылыс алаңының климаттық жағдайын және қоршаған ортаның сипаттамасын ескере отырып қабылдау керек.

4.1.2 Балалар үйінде, әдеттегідей, тәрбиеленуші топтардың мынадай толтырымдылығы белгіленеді:

- туғаннан бастап 1 жасқа дейін – 8 баладан көп емес;
- 1 бастап 2 жасқа дейін – 10 баладан көп емес;
- 2 бастап 4 жасқа дейін – 15 баладан көп емес.

4.1.3 Осы жерде бір аймақта бірыңғай мекемелер (балабақша-мектеп) кешенін қарастыру ұсынылады. Осы мекемелердің әрқайсысы қолданыстағы нормативтік құжаттарға сәйкес ғимараттарда және де бөлімшелерде әртүрлі жастағы балаларды оқшаулау ұстанымын қатаң ұстану кезінде бөлек ғимараттарда немесе блоктарда орналасуы керек.

4.1.4 Тірек-қимыл аппаратының қызметі бұзылған балаларға арналған мекемелерде арбашалармен болжамды есептік санын сыйымдылықтан 20 % - 30 %, басқа мекемелер типтерінде сыйымдылықтан 2 % - 3 % қабылдаған дұрыс.

4.1.5 Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттардың, МӘМ-нің түрлері мен типтері жобалауға арналған тапсырма бойынша белгіленеді.

4.1.6 Мүмкіндіктері шектеулі балаларға арналған интернаттар мен үйлер типтерінің ұсынылатын тізімдемесі және тәрбиеленушілерге қамтамасыз ететін білім деңгейі 1-кестеде келтірілген.

4.1.7 Ақыл-ойының бұзушылығы (ақыл-ой кемістігі) бар балаларға тиісті білімді қамтамасыз ететін топ-сыныптар ұйымдастырылуы мүмкін.

4.1.8 Мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған мекемелердің орналасуы және сыйымдылығы, олардың бөлмелерінің құрамы және ауданы әрбір нақты жағдайда жобалау тапсырмасымен анықталады.

4.1.9 Ақыл-ойы артта қалған балаларға арналған интернат-үйдің сыйымдылығы 250 орыннан аспауы тиіс.

**1-кесте – Мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған арнайы мектеп-интернат типтерінің ұсынылатын тізімдемесі, тәрбиеленушілер құрамы мен білім деңгейі**

Мектеп-интернаттың мақсаты	Білім деңгейі
1 Интеллектуалды бұзылуы (ақыл-ой кемістігі) бар балаларға арналған	Негізгі білім
2 Зағип (соқыр), нашар көретін, соқыр болып қалған балаларға арналған	Орта білім
3 Саңырау (керек), нашар еститін, керек болып қалған балаларға арналған	Негізгі және орта білім
4 Тірек-қимыл аппаратының қызметі бұзылған балаларға арналған	Орта білім
5 Сөйлеу қабілеті ауыр бұзылған балаларға арналған	Негізгі білім

Ескертпе - Барлық мекемелер арбаша пайдаланатын мүгедек келушілерге есептелінуі керек.

4.1.10 Аурудың ауырлық деңгейі және жасына байланысты балалар тобын қабаттар бойынша орналастыру ұстанымы мынадай ережелерге бағынуы керек:

- жататын балаларды біріншіден жоғары емес қабатқа орналастыруға жол беріледі;
- 6 жасқа дейінгі балаларды – екіншіден қабаттан жоғары емес;
- отбасылық әртүрлі жастағы топтар кез келген қабатқа орналасуы мүмкін.

4.1.11 Жалпы сыйымдылығы 150 орыннан астам мекеме тұратын бөлмелерден басқа, тамақтану, сонымен қатар алғашқы оқу және медициналық қызмет көрсету орындарын қосатын жеке блоктардан (бөлімдерден) тұруы қажет.

4.1.12 Арнайы мектеп-интернаттарды жалпы сыйымдылығы 300 орынға дейін екі параллель сыныпқа жобалау ұсынылады.

4.1.13 Арнайы мектеп-интернаттарда балалар тұруының келесі нұсқалары қарастырылады:

- білім дайындығы және даму деңгейі бірдей балалардан топ және топ-сынып жинақтаумен бірдей жастағы топтарда;
- сәйкестік (адам саны 5 бастап 8 дейінгі «отбасы» пайда болуы) ұстанымы бойынша әртүрлі жастағы балалардан топ жинақтаумен әртүрлі жастағы топтарда.

4.1.14 Сыныптағы және тәрбиеленетін топтардағы балалар саны мекемелердің үлгісіне байланысты 2-кесте бойынша анықталады.

4.1.15-тармақ *Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.1.16 Тірек-қимыл жүйесінің бұзушылығы бар балаларға және соқыр балаларға арналған арнайы түзету білім ұйымдарына, МӘМ-де екі қабаттан аспайтын ғимарат қарастырылуы тиіс. Саңырау балалар мен сөйлеудің ауыр бұзушылығы бар балаларға үш қабатты ғимарат салуға жол беріледі..

**2-кесте – Арнайы түзету білім беру мекемелеріндегі сыныптардың, тәрбиеленетін топтардың, ұзартылған күн топтардың топтастырылуы**

Балаларға арналған білім берудің арнайы түзету мекемелері	Сыныптағы (топтағы) балалар саны, көп емес		
	Кіші жастағы (3 жасқа дейін)	Мектепке дейінгі жас (3 жастан үлкен)	Мектеп жас
1 Сөйлеу қабілетінің бұзылуы бар:			
- жеке дыбыстарды айтуда фонетика-фонематикалық кемшілігі бар		12	
- Сөйлеу қабілеті ауыр бұзылған	10	12	
I- бөлім			12
II-бөлім			10
2 Есту қабілетінің бұзылуы бар:			
- естімейтін (керек)	8	8	8
- нашар еститіндер және саңырау болып қалғандар	10	12	
I-бөлім			10
II-бөлім			8
3 Көру қабілетінің бұзылуы бар:			
- зағип (соқыр):	10	10	8
- нашар көретіндер және соқыр болып қалғандар			12
- амблиопия және қылилығы бар	10	15	-
4 Тірек-қимыл аппаратының бұзылулары бар	10	12	10
5 Ақыл-ой дамуының кемістігі бар	6	10	12
6 Ақыл-ой кемістігі бар, терең ақыл-ой кемістігі бар балалар	6	10	12
		8	10
- эмоционалдық-ерік саласының бұзылулары бар		6	10
- ақаудың күрделі құрылысы бар	6	6	6
Ескертпелер			
1 Жергілікті шарттарға және құралдардың болуына байланысты сыныптардың, тәрбиеленетін топтардың, білім берудің арнайы түзету мекемелерінде күні ұзартылған топтардың толымдылығы ұсынылған шекті толымдылықтан төмен болуы мүмкін.			
2 Физикалық жетіспеушілік және ақыл-ой кемістігі бар балалар тобының саны 4 бастап 6 дейін құрауы мүмкін.			

4.1.17 Арнайы түзету жалпы білім беру ұйымдарының мектепке дейінгі жастағы топтарын ұйымдары кезінде топтық ұяшықтарды жекелеген ғимараттарда немесе биіктігі екі қабаттан аспайтын блоктарда, көру бұзушылығы бар балалар үшін – бір қабатты ғимаратта орналастырады.

4.1.18 Мүгедек балаларға арналған мекемелерді лифтімен, оның ішінде кереуеттік жабдықтау қажеттігін (есеп бойынша) әрбір нақты жағдайда жобалауға берілген тапсырмамен анықтау керек.

4.1.18 Тірек-қимыл жүйесінің бұзылуы бар балаларға және зағип балаларға арналған интернат ғимараты екі қабаттан аспауы керек. Есту қабілетінің бұзылуы бар және сөйлеу қабілеті ауыр бұзылған балаларға арнап үш қабатты ғимараттардың құрылысы рұқсат етіледі.

4.1.19 Мүгедек балаларға арналған интернатты жобалау кезінде төмендегілер ұсынылады:

- қабылдау және әкімшілік бөлмелерді ғимараттардың басты кіру жеріне жақын орналастыру керек;

- қызметкерлердің және ата-аналардың қолданатын кеңістігін (жиналыс залы, қонақтар қабылдау бөлмесі және т. б.) ғимараттардың басты кіре беріс жеріне жақын орналастыру керек;

- интернат кеңістігін оқушылар жасына, аурудың ауырлығына және т. б. қарай аймақтандыру керек.

4.1.20 Кіре берісті орнату қажеттілігі кезінде, ол кіреберіс алдында 2 % аспайтын көлбеу алаңмен аяқталуы керек, жоспардағы өлшемі кем дегенде 1,8 м × 1,8 м болуы керек, атмосфералық жауын-шашындардан нүктемен немесе басқа жабынмен қорғалған болуы керек.

4.1.21 Кіру баспалдағын тұрғызу керек болған кезде барлық ашық жақтарынан, жер деңгейінен бірінші қабатқа дейін кресло-арбаларда немесе балдақ көмегімен орын ауыстыратын, мүмкіндігі шектеулі балалардың қауіпсіз көтерілуін қамтамасыз ететін, ұстағыштары бар пандустармен жабдықталады.

4.1.22 Кіреберіс есіктер, әдеттегідей, ашылып-жабылуы тиіс, өздігінен жабылу үшін құрал-жабдықтарға, жылы тамбуры бар автоматты ашылатын құрылғы болуы тиіс.

4.1.23 Жартылай кіру алаңдарында орнатылатын дренажды және сужинау торлары еденнің жабын бетімен беткей орналастырылуы керек. Тор ұяшықтарының тесіктері 0,015 м аспауы керек. Ромб тәрізді немесе квадрат ұяшықтары бар торларды қолданған дұрыс. Тікбұрышты ұяшықтары бар торларды қолдану жағдайында торларды олардың ұяшықтары қозғалыс жолына перпендикуляр болатындай етіп орналастыру ұсынылады.

4.1.24 Кіреберіс баспалдағының саты ұзындығы бойынша бірдей өлшемде болуы керек. Өту жолының енін 0,36 м кем емес етіп, баспалдақ биіктігін 0,12 м артық емес белгілеу керек. Баспалдақ қабырғасы дөңгелене, радиусы 0,05 м көп емес болуы керек.

4.1.25 Есіктің кіру және шығу тақтайларын әртүрлі түстермен белгілейді. Кіру есігінің оң жағында 1,0 м бастап 1,1 м дейін биіктікте корпус немесе бөлмелердің блогының нөмірі араб сандарының бедерлі суреті көрсетілген пластинкалар орналасуы керек.

4.1.26 Кіреберіс алаңының сыртқы жиегінен, баспалдақтар және пандустардың сатылары екі жағынан 0,9 м - 0,7 м биіктікте тұтқалары бар қанаттардың орналасуын қарастыру керек. Тұтқаның ұзындығы баспалдақ және пандустың ұзындығынан кемінде 0,03 м көп болуы керек. Тұтқаның қолмен ұсталатын орын жуандығы кемінде 0,03 м және 0,05 м аспайтын болуы керек.

4.1.27 Кіретін есіктердің жарықтағы ені кемінде 0,9 м болуы керек. Есіктерді «ашық» жағдайында блоксыз таза есікті бекіту үшін арнайы құрал-саймандармен

жабдықтау ұсынылады. Екі жарма есіктерді қолданған жағдайда, бір жарманың жарықтағы ені кемінде 0,9 м құрауы керек.

Баспалдақ торынан эвакуациялық шығатын есіктердің ені, жарықтағы есептік және эвакуациялауға арналған баспалдақ сатысы енінен кем болмауы керек.

4.1.28 Кіретін есік тақталарында қарайтын шыныланған ойықтарды ескеру керек. Ойық түбі еден деңгейінен кемінде 0,9 м биіктікте орналасуы керек. Есік ойығын шынықтырылған немесе арматураланған шыны орнатылғаны дұрыс. Есік тақтасының төменгі бөлігін 0,3 м биіктіктегі соққыға қарсы белдікпен қорғаған дұрыс. Шыны есіктердің автоматты ашылатын тақталарына ені 0,1 м кем емес еден деңгейінен 1,5 м биіктікте мөлдір емес белдік түрінде айқын таңбалануын қарастыру керек.

*4.1.29-тармақ Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.1.29 Баспалдақ параметрлері:

- марштағы баспалдақ (көтермелер) саны – кемінде 3 және 12-ден көп емес;
- түзу қозғалыс кезінде аралық жазық алаң ұзындығы – кемінде 1,5 м;
- айналу кезінде алаңқай өлшемі жоспарда кемінде 1,5 м × 1,5 м болуы тиіс;
- баспалдақ сатысының пішіні марштың барлық ұзындығы бойынша бірдей болуы керек;

- өтулердің және басқыштардың түсі бір-біріне қарама-қарсы болуы керек, немесе өтуден басқышқа көшу кезінде қарама-қарсы түстің қабырғасын жасау керек;

- баспалдақ маршының жоғарғы және төменгі жабулар аймағын, сонымен қатар марштың бірінші және соңғы сатысына сәйкес келетін тұтқалар аймағын сызаттар бейнесімен (тактильдік жолағымен) және қарама-қарсы түске бояумен белгілеу керек.

\*4.1.30 Пандустардың параметрлерін «Ғимараттар мен имараттарды халықтың қимылы шектеулі топтары үшін қолжетімділіктің есебімен жобалау» ҚР ЕЖ 3.06-101-2012 талаптарын ескере отырып қабылдау керек. *(Өзгерт.ред. – ҚТҮКШК 27.11.2019 ж. №194-НҚ бұйрық).*

4.1.31 Пандустар мен баспалдақтардың тұтқаларының және сүйеніштерінің параметрлері:

- сүйеніштерді орнату – екі жақтан;
- сүйеніштерді бояу – ашық, әлсіз жарықта көрінетін;
- аудан және баспалдақ марш және пандустардың шеті бойынша шектеу борттары – баспалдақтың және пандустардың екі жағынан 0,05 м аспайтын биіктікте.

4.1.32 Күрделі бұдыр жағдайында бірінші және екінші қабаттардан шығу жолдарын жердің жоспалы белгісінің деңгейінде жасау ұсынылады.

4.1.33 Мүгедек балалар үшін қол жетімді тамбурлардың ең төменгі ауданы кресло-арбадағы мүгедектің кедергісіз өту және айналу мүмкіндігімен сәйкес қарастырылуы керек. Тамбур габариттері есіктің орналасуына және олардың ашылу бағытына байланысты.

Жоспарда тамбур өлшемдері кем болмауы керек, м:

а) түзу қозғалыс кезінде:

1,8 - тереңдік;

2,2 - ені;

б) бұрылумен қозғалу кезінде:

2,2 - тереңдік;

2,2 - ені.

Тамбурда және одан 1,5 м кем емес қашықтықта баспалдақтар болмауы керек.

Тамбур бетінің жабындары қатты болып, сырғуға, оның ішінде дымқылдану және салқындау кезінде сырғуға жол берілмеу керек.

4.1.34 Ғимаратта балалардың қозғалыс жолдарында кем дегенде әрбір 25 м сайын онымен жапсарлас демалыс және күту аймақтарын қарастыру керек, әр қабатта дәлізде рекреацияны құрастырылған кем дегенде осындай бір аймақ қарастыру керек.

4.1.35 Ғимарат ішінде мүгедек балалар пайдалана алатын жазық тұтқалар, ұстағыштар, тетіктер, крандар және әртүрлі аппараттардың батырмалары, сату және билет автоматтарының тесіктері және басқа құрылғылар еденнен кем дегенде 0,8 м және 1,1 м аспайтын биіктікте және бөлменің бүйір қабырғасынан немесе басқа тік жазықтықтан кем дегенде 0,4 м кем орналасуы керек.

*4.1.36-тармақ Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.1.36 Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттағы, МӘМ-дегі еденді жылытылған негізде қарастыру ұсынылады.

Линолеум төсеу кезінде негізге тығыз жабысып, тесіктер, сызаттар мен жыртықтар болмауы керек. Бір-бірімен байланысатын беттер жігі дәнекерленеді. Қабырғаға жақын линолеум шеттері қабырға мен еден арасында тығыз бекітілетін ернеуліктер астына жіберіледі. Вестибюльдегі, үзілістердегі, баспалдақ аралығындағы өрістер механикалық әсерлерге төзімді материалдардан жасалады.

4.1.37 Пайдаланылуы қабырғалардың ылғалдану мүмкіндігімен байланысты, раковина және басқада санитарлық-техникалық құралдар, жабдықтар орнатылған жерлерде жабдықтардың және аспаптардың әрбір жағынан ені 20 см кем емес және еденнен кем дегенде 1,8 м биіктікте жылтыратылған тақталар немесе басқа ылғалға төзімді материалдармен гидроокшаулануын қарастырады.

4.1.38 Ғимараттың әрбір қабатында жинау құрал-жабдықтарын өңдеу, сақтау бөлмелері қарастырылады.

## 4.2 Өрт қауіпсіздігі

*4.2.1, 4.2.2 және 4.2.3-тармақтар Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.2.1 Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттардың, МӘМ-нің өрт қауіпсіздігі өрт қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі қолданыстағы нормативтік құжаттар талаптарына сәйкес келуі керек.

4.2.2 Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернат, МӘМ ғимараттарын орын санына қарамастан, отқа төзімділігі II дәрежеден кем емес дәрежеде жобалау керек.

4.2.3 Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттарда, МӘМ-де өрт

қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында келесі бөлмелерді қосымша қауіпсіздік жүйелерімен қамтамасыз ету ұсынылады:

- қазандықтар;
- жанармай және басқа жоғары жанғыш немесе химиялық заттарды сақтауға арналған орындар;
- зертханалар;
- асханалар;
- кітапханалар;
- киім ілетін орындар.

*4.2.4 -тармақ Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес алынып тасталды.*

4.2.5 Қоғамдық тағайындалудың бөлмелерін тұрғын бөлік бөлмелерінен отқа төзімділік шегі REI 45, немесе EI 45 төмен емес саңылаусыз өртке қарсы жасалған қабырғалармен, арақабырғалармен және аралықжабындармен бөлу керек.

*4.2.6 және 4.2.7 -тармақтар Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.2.6 Тікелей бір-біріне жалғас балалар тұратын жекелеген блоктарды (ғимараттар) I типті өрте қарсы қабырғалармен бөлу керек.

4.2.7 Мекеме ғимараттарында бір қабатта бір уақытта болатын адамдардың ең үлкен саны эвакуациялық жолдардың кеңдігін есептеу кезінде оқу бөлмелерінің, еңбек оқуына арналған бөлмелердің және жатын бөлмелердің, сонымен қатар спорт және мәжіліс залдарының – осы қабатта орналасқан дәрісханалардың сыйымдылығымен аныкталады, бірақ мекеменің мүмкіндіктерінен аспауы керек.

4.2.8 Сигнализация хабарлағыштары өрт қауіпсіздігі бойынша қолданыстағы нормативтік құжаттар талаптарына сәйкес келуі керек.

4.2.9 Өрт хабарлаушыларынан басқа, нүктелік өрт хабарлаушыларын жабындар астында орнату керек. Хабарлаушыларды тікелей жабын астында орнату мүмкін болмаған кезде оларды қабырғаларда, бағаналарда және басқа көтергіш конструкцияларында орнату, сонымен қатар арқандарда бекіту рұқсат етіледі.

4.2.10 Нүктелік өрт хабарлаушыларын жабындар астында орнату кезінде оларды қабырғалардан кем дегенде 0,1 м қашықтықта орнату керек.

4.2.11 Нүктелік хабарлаушыларды қабырғаларда орнату кезінде оларды қабырға бұрыштанынан кем дегенде 1 м қашықтықта және жабыннан 0,1 м бастап 0,3 м дейінгі қашықтықта орнату керек, бұл қашықтықтарға хабарлағыш өлшемдері енеді.

4.2.12 Хабарлаушыларды арқанда ілу кезінде олардың тұрақты орналасуы және кеңістікте бағдарлануы қамтамасыз етілуі керек. Сонымен қатар төбеден хабарлаушының астыңғы нүктесіне дейінгі қашықтық 0,3 м артық болмауы керек.

*4.2.13 және 4.2.16-тармақтар Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.2.13 Үйлер мен интернаттарда, МӘМ-де дыбыстық, көзге көрінетін дабыл орнату



ұсынылады. Көзге көрінетін дабыл беру дыбыс беру құралдарымен біріктірілген, шамамен 1 Гц жиілікпен лапылдайтын оттар болады. Оттар шашыраған жарықтан едәуір жарқын болуы керек.

4.2.14 Апаттық дыбыс дабылдмасы үшін бөлмедегі ең жоғарғы дыбыс белгісінен 15 дБ жоғары дыбыс деңгейін қамтамасыз ететін құралдарды пайдалану керек.

4.2.15 Көру қабілеті нашар балалар эвакуациялық есікті дәл анықтау үшін эвакуация есігінің тұтқасының жанында немесе негізінен төмен қарай сезілетін жолақ немесе нысаналы сезілетін белгі болуы керек. Бұл сонымен қатар тиімді, егер бөлме түтінге толса, және эвакуациялық белгілер көрінбесе.

4.2.16 Интернат үйлер мен МӘМ ғимараттарында автоматты өрт сөндіру жүйелерін, соның ішінде сплинкерлік жүйелерді орнату ұсынылады.

4.2.17 Әдеттегідей, сплинкерлер барлық ғимараттар үшін есептелуі керек. Шашырату жүйесін орнату өрт сөндіру бөлімшесінің құрылымына, орналасуына, ғимарат биіктігіне және оның жоспарлануына байланысты.

Сплинкерлік жүйелер қолданыстағы нормативтік құжаттар талаптарына сәйкес орнатылуы керек.

Шашыратқыштарды толтыру жүйесі сорғылардың толық резервті сорғылары бар сорғылар жиынтығынан құралады, резервті сорғылар негізгі жиынтық істен шыққан жағдайда автоматты түрде қосылады. Сорғылар жүйелі түрде тексеріледі. Бұл мақсат үшін құрамында су қоймаларына және ағынды суларға арналған тесттік сызықтар болуы керек.

4.2.18 Өрт сөндіру гидранттарына қызмет көрсету радиусы 150 м аспауы керек.

4.2.19 Ғимараттардың және құрылыстардың қабырғаларында өрт сөндіру гидранттарының жарықтық көрсеткіштерінің орнатылуын қарастыру керек.

4.2.20 Оларды өрт кезінде адамдарды жинау үшін өртке қарсы бөлік ретінде қарастыра отырып, биіктігі 2 және одан көп қабат болатын ғимараттарда лоджияларды кем дегенде 2 м тереңдікпен және кем дегенде 6 м енімен жобалау ұсынылады (1-2 тұрғын секцияға кем дегенде бір лоджия).

4.2.21 Өрт қауіпсіздігі мақсатында әр тұрғын топтан кем дегенде екі эвакуациялық шығыс қарастырылуы керек. Үш қабаттан жоғары емес ғимараттарда екінші эвакуациялық шығыс сыртқы баспалдақ (немесе пандус) арқылы қарастырылуы мүмкін.

4.2.22 Өрт кезіндегі эвакуацияға арналған құрама құрылғыларға негізделсе, мектеп-интернаттарда негізгі ғимараттан тыс жерде оларды сақтау үшін көлемі 8 м<sup>2</sup> бастап 10 м<sup>2</sup> дейін болатын жылытылатын бөлме қарастырылуы керек, ол алғашқы өрт сөндіру құралдарымен қамтамасыз етілуі керек.

4.2.23-тармақ *Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.2.23 Эвакуация кезінде мүмкіндігінше қауіпсіздікті қамтамасыз ету мақсатында үйлер мен интернаттарды, МӘМ-ді жанатын эвакуациялық белгілерден басқа қосымша авариялық жарықтандырумен жабдықтау керек.

4.2.24 Эвакуация кезінде пайдаланылатын лифтілерді апаттық электрмен жабдықтау және қолданыстағы нормативтік құжаттар талаптарына сәйкес келетін отқа төзімділік дәрежесі қарастырылуы керек.

4.2.25 Екі-үш қабатты ғимараттарда лоджия қоршауларында өрт кезінде эвакуацияға арналған қайырмалы құрылғыларды құрастыру ұсынылады (өз денесінің салмағы арқасында төмен түсуге арналған ашық көлбеу науалар), олар тұрақты, қайырылмалы, құрамалы болуы мүмкін. Аралық қабырғалардың ені кем дегенде 1,6 м болуы керек.

#### **4.3 Көлемдік-жоспарлық шешімдер**

##### **4.3.1 Жер телімі мен аумақ параметрлері**

4.3.1.1 Мүмкіндіктері шектеулі балаларға арналған мекемелерді санитарлық-гигиеналық талаптарды ескере отырып, кәсіпорындардың, құрылыстардың және басқа нысандардың санитарлық-қорғау аймақтарынан тыс көгалдандырылған аумақтарда орналастыру керек.

*4.3.1.2 және 4.3.1.3-тармақтар Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.3.1.2 Интернаттардың, МӨМ-нің жер учаскесіне ғимараттан қызыл сызыққа дейінгі қашықтық кем дегенде 25 м болуы керек.

4.3.1.3 Жер учаскесі құрғақ, таза, жақсы желдетілетін және инсоляцияланатын (үздіксіз инсоляция уақыты кем дегенде 3 сағат) болуы тиіс; ыңғайлы жүру жолдары болуы керек.

Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттарда, МӨМ-де көше тораптарынан кем дегенде 30 м алыстатылған жеке жер учаскесі болуы керек.

4.3.1.4 Телімге кем дегенде екі кіру жолы қарастырылуы керек, оларда өрт сөндіру машиналарының жүктемесін – өске 20 тн есептелген қатты жабынды жолдар құрастырылуы керек. Бір кіру жолы шаруашылықтық болуы керек. ҚР ЕЖ 3.01-101 талаптары ескерілген ғимаратқа (ғимараттарға) кіретін жолы болуы керек.

4.3.1.5 Аумаққа кіру кезінде өткізу бөлмесін қарастыру керек.

4.3.1.6 Арнайы мектеп алды мекемелерде, есту, көру, ақыл-ой қабілеттері бұзылған балаларға арналған арнайы мектеп-интернаттарда көгалдандыру аумағы кем дегенде 50 %, тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған телімдер аумақтары кем дегенде 60 % болуы керек.

4.3.1.7 Жер телімінде келесі аймақтар бөлінуі керек:

- демалыс;
- дене шынықтыру;
- шаруашылықтық;
- қосалқы.

*4.3.1.8 және 4.3.1.10-тармақтар Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.3.1.8 Үйлер мен интернаттар, МӨМ-дегі учаскелерде, әдеттегідей, мыналар орналастырылуы тиіс:

- топтық (серуендейтін) көгалдандырылған аландар;

- топтық алаңдардағы аспалар;
- қозғалмалы ойындарға арналған дене шынықтыру-сауықтыру алаңдары;
- жүгіру жолағы (кем дегенде 30 м);
- секіруге арналған ор 2 м × 4 м (МӨМ-нен басқа);
- гимнастикалық снарядтарды орналастыруға арналған алаңдар;
- спорт ойындарына арналған алаңдар;
- ашық бассейндер;
- шаруашылық алаңы;
- автотұрақ.

4.3.1.9 Телімде ақыл-ой қабілеті сақталған балалар тобына ақыл-ойы бұзылған балаларға арналған алаңдарды шектеу керек, сонымен қатар бір топқа немесе 2-3 топқа ортақ ұйымдастырылған алаңдардың сәйкес функционалдық аймақтарын әртүрлі топтармен пайдаланылуы ескерілуі керек:

- оқыту-өндірістік аймақ (бау-бақшалық-жидекті аймақтар);
- демалыс аймақтары (ата-аналарымен кездесуге арналған алаңдар, орындықтармен және үстелдермен, гүлзарлармен жабдықталған алаңдар, серуендеу жолдары, ойындарға арналған көгалдар);
- шаруашылық аймақтар (гараж, көкөніс қоймасы, қазандық, қоқыс жинағыш, қойма).

4.3.1.10 Жер учаскесінің алаңын мынадай шартпен балаларға арналған бір орын есебінен қабылдайды:

- есту қабілеті бұзылған балаларға 50 м² бастап;
- көру және ақыл-ой қабілеті бұзылған балаларға 60 м² бастап;
- тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға 65 м² бастап.

Жер учаскесінің ұсынылатын көрсеткіштері:

- алаңы - кемінде 2,2-2,5 га;
- учаскенің тығыздығы - 20% артық емес.

4.3.1.11 Телімде ғимараттарды ұйықтау бөлмелерінің және сыныптардың терезелері жолдарға, темір жолдарына және т. б. қарсы шығатындай орналастыру керек.

4.3.1.12 Алаңдар және серуендау аймақтары, әдеттегідей, әртүрлі жастағы мүгедек балалардың қозғалуы және сөйлесуі үшін бос рекреациялық кеңістікті қамтуы тиіс. Оларда гүлзар сияқты шөп жабыны болуы мүмкін, олар сонымен қатар әр түрлі пішінге және ауданға ие болуы мүмкін, бұл оларды қарастырылатын интернат аумағында басқа алаңдар, құрылыстар және ғимараттар арасында жеткілікті түрде оңай орналастыруға мүмкіндік береді.

4.3.1.13 Арнайы мектеп-интернаттардың ойын алаңдарының ауданы мектепке дейінгі жастағы барлық балалардың және мектеп жасындағы балалардың 40 % бастап 50 % дейінгі бір уақытта қатысуының есептеуімен бір балаға 6 м² бастап 8 м² дейін қабылданады.

4.3.1.14 Кез келген бейінді мекеме телімінде биіктігі кем дегенде 2,0 м болатын қоршау болуы керек, қоршау бойында телімде көшеттердің отырғызылуын қарастыру керек.

4.3.1.15 Тұрғындар пайдаланатын саяжолдарды (жолақтарды), ғимаратты және телімді байланыстыратын аймақтарды мүмкіндігінше, қысқа, түзі, барлық ұзақтығы бойы көрінетіндей жобалау керек.

4.3.1.16 Балалар үйіндегі балалар алаңының көлемі 3-кестенің жағдайына сәйкес

келуі тиіс. Сондай-ақ алаңдар:

а) балаларға арналған алаңдар телім периметрі бойынша ені 1,5 м болатын сақиналық жолмен біріктірілуі;

б) барлық алаңдарды бір-бірінен жасыл желектерден (бұталардан) оқшау;

в) балалар алаңдары сәйкес топтық ұяшықтар бөлмелерінің шығу есіктерімен ыңғайлы байланысы болуы тиіс. Топтық алаңдар осы топтардың шығысынан тікелей жақын жерде орналастырылуы керек. Топтық алаңдарда ашық, инсолданатын бөліктен басқа, көлеңкелі бөлік болуы керек;

г) шөп жабыны болуы керек;

д) әр топта алаңда күннен және жауын-шашыннан қорғауға арналған, ені кем дегенде 40 м<sup>2</sup> болатын, көлеңкелі бастырма болуы керек.

4.3.1.17 Қоршау, қабырғалар, бағандар мен басқа да кедергілер ойын алаңдарының шекарасынан кемінде 2,5 м - 3,0 м арақашықтықта тұруы тиіс.

4.3.1.18 Көлеңке шатырлар ойын алаңдарына жалғас болуы тиіс және нашар ауа-райында да ойын өткізу, сондай-ақ мектепке дейінгі және кіші сынып оқушылар үшін ауызша сабақ өткізу мүмкіндігіне есептелуі тиіс.

Көлеңке шатырлар көкжиектің күн жағына бағдарлануы тиіс.

Балалардың 2 - 4 тобына жалпы ойын алаңдарын және көлеңке шатырлар ұйымдастырылуы мүмкін.

4.3.1.19 Көлеңкелі бастырмалардың едендері ағаштан жасалуы керек. IV климаттық ауданда бастырмалар екі жақтан қоршалады, ал II климаттық ауданда және IIIA климаттық ішкі ауданда – үш жақтан.

### 3-кесте – Балалар алаңдарының ең төменгі аудандары

Шаршы метрмен

Алаңдар атауы	Ауданы
Балалар алаңдары:	
- 1 жасқа дейінгі балалар үшін	40
- бір жастан бастап 2 жасқа дейінгі балалар үшін	50
- 2 жастан асқан балалар үшін	140

4.3.1.20 Соқыр және нашар көретін балалардың ойын әрекеті мен физикалық жаттығуы үшін кеңістікті меңгеруді жеңілдету, қимылдардың еркінділігі мен ептілігін дамыту, әсіресе соқыр балаларда өтемдік әсерлерді дамыту және қайта қалпына келтіру шараларын өткізу мақсатында қоршалған тұзу тегістелген немесе беті шөппен жабылған арнайы алаңдар ұйымдастыру керек.

Дене шынықтыруға арналған алаңда тұрақты және шығарылатын дене шынықтыру қондырғыларына, сонымен қатар шынығу шараларын (ауа және күн ванналарын) жүргізуге арналған аймақтарды бөлу керек.

4.3.1.21 Ойын алаңдарымен қатар балалардың сырқат түріне байланысты әртүрлі құралдармен жабдықталған емдік-ойын алаңдарын қарастыру қажет.

4.3.1.22 Соқыр және нашар көретін балаларға арналған мектеп-интернаттарды қоспағанда, мекеме аумағында ойын алаңынан басқа дене шынықтыру және үстел теннисі, волейбол, бадминтон, футбол және т.б. ойындар үшін спорт алаңдарын қарастыру қажет. Бұл алаңдар орта және жоғары мектеп жасындағы балаларға арналған ойын алаңдарына жақын орналасуы тиіс.

4.3.1.23 Алаң жиыны және олардың көлемі әрбір нақты жағдайда жобалауға берілген тапсырмамен анықталады.

Спорттық алаңдар көлемін былай қабылдау ұсынылады:

- үстел теннисі үшін - 2,8×1,5 м;
- волейбол үшін - 9×18 м;
- футбол үшін - 40×60 м;
- бадминтон үшін - 13,5×6 м;
- дене шынықтыру үшін - 80-100 ш.м.

4.3.1.24 Дене шынықтыруға арналған алаңның ауданы кем дегенде 250 м<sup>2</sup> болуы керек.

4.3.1.25 Дене шынықтыру алаңында доппен ойнауға арналған аймақты, өрмелеп шығуға арналған аймақты, 30 м кем емес жүгіру жолын, секіруге арналған орды, гимнастикалық снарядтарға және спорт ойындарына арналған аймақты бөлген жөн.

4.3.1.26 Дене шынықтыру снарядтарын орнықты темір бетонды іргетақта орналыстырған жөн, снарядтар астына 0,2 м бастап 0,3 м дейінгі қабатты құмды негіз қою қажет.

4.3.1.27 Мүгедек арбаларды пайдаланатын мүгедек балалардың сабақтарына арналған алаңдардың айналасында қауіпсіздік жолақтары орналастырылады, олардың ені кем дегенде 2 м болады, ал ойын алаңдарының жиектік тараптары бойынша – кем дегенде 3 м.

4.3.1.28 Жарым есті балаларға арналған топтық алаңдардың аумағы 200 м<sup>2</sup> кем болмауы керек.

Оқып-үйренуге икемсіз балаларға арналған алаңдарда қоршаулар болуы керек.

Есту, көру қабілеттеріне және тіреу-қозғалу аппаратына зақым келген балаларға арналған топтық алаңдардың аумағы 1 орынға шаққанда 10 м<sup>2</sup> кем болмауы керек.

*4.3.1.29-тармақ Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.3.1.29 Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған арнайы мектеп-интернаттар, МӘМ учаскесінің аумағында жолдардың және тротуарлардың көлбеулігі 5° аспайды деп қарастырылады, олардың ені кем дегенде 1,6 м болуы керек. Бұрылыстарда және әрбір 6 м сайын оларда демалуға арналған алаңдар орналасуы керек.

4.3.1.30 Мүгедек арбаның айналуы үшін аймақ өлшемі төмендегідей болуы керек:

- 90 ° бұрылуы на арналған алаң өлшемдері кемінде 1,3 м × 1,3 м болуы керек;
- 180 ° бұрылу үшін - кем дегенде 1,3 м × 1,4 м;
- 360 ° кері бұрылу үшін кем дегенде - 1,4 м × 1,4 м;
- бала арбасы бар ересек адамның 360° кері бұрылуына арналған алаң - 1,8 м × 1,8 м.

Шығып тұрған конструкцияларының төменгі бөлігіне дейінгі өтпе биіктігі - кем дегенде 2,1 м; ағаш бұтақтарының төменгі бөлігіне дейін - кем дегенде 2,2 м.

4.3.1.31 Жаяу жүргіншілер саяжолдарының (жолдарының) бойында жаяу

жүргінші жолының бір жағынан жарықтандыру шамдарын орнату қарастырылуы керек; сонымен қатар жолдың негізгі буындарында және жоғары назарды талап ететін жерлерде (бұрылыстарда, ғимараттарға кіру жерлерінде, функционалдық мамандандырылған алаңдарда, баспалдақтар мен пандустардың басталу жерлерінде) шамдардың болуын қамтамасыз ету керек. Мұндай жерлердің алдында жабынмен қапталған, ені кем дегенде 0,8 м болатын ескерту жолақтары қарастырылуы керек, оның түсі және түрі жаяу жүргінші жолының негізгі бөлігінің түсінен және түрінен өзгеше болуы керек.

4.3.1.32 Көру қабілеті бұзылған тұлғаларға арналған ең маңызды бағыттар бойында нашар көретіндерді жол бағыты туралы тактильдік ақпаратпен қамтамасыз ететін, рельефтің өзгеруі көрсетілген төсемдердің бағыттаушы сызықтарын жасау керек. Күрделі жағдайларда жолдың әрбір 2 м - 3 м сайын биіктігі 0,3 м бастап 0,4 м дейінгі бағдар шамдарды орнату ұсынылады.

4.3.1.33 Соқыр және нашар көретін балаларға арналған телімде серуендеу жолдарының ені кем дегенде 3 м болуы керек және екі деңгейлі екі жақты қоршау болуы керек: 0,9 м биіктікте сүйеніштер және тақтайша - 0,15 м биіктікте. Қоршаулар балалардың жүруі кезінде кедергі жасауы мүмкін барлық заттар: ағаштар, бұталар, бағандар және т.б. үшін қарастырылады.

4.3.1.34 Бұрылыстардың жанында, қиылыстардың қасында, ғимараттардың алдында, бағандардың және басқа кедергілердің қасында жолдар жабынның ірі құрауыштардан жасалған құрылымға ие болуы керек (асфальтқа қиыршық тастар қосылады). Жабынның кедір-бұдырлы беті жүрісті баяулату үшін белгі болады. Асфальтталған жолдар олардың еніне байланысты доға тәрізді болуы (жол ортасы бүйір жағынан 0,05 м – 0,15 м биік орналасады). Соқыр балаларға арнап бағытты бейімдеу үшін әртүрлі иісті ағаштарды отырғызу жөнді (қылқанды, жемісті және т. б.). Нашар көретін балалар үшін бағыттаушы ретінде ашық түсті гүлдер отырғызылуы мүмкін.

4.3.1.35 Жолдар, саяжолдар, жаяу жүргіншілер жолдарының жиектері бойынша биіктігі кем дегенде 0,1 м болатын ернеулерді қарастыру керек.

4.3.1.36 Жаяу жүргінші жолдарында (саяжолдарда) деңгейлердің айырмасын болдырмау керек, олар орын алған жағдайда бір деңгейден екінші деңгейге баспалдақ және оларды қайталайтын пандустар арқылы өтетін түсетін жер қарастырады.

4.3.1.37 Аллеяларды кірпішті жабу кезінде кірпіштердің арасындағы жіктердің ені 0,01 м аспауы керек; жабудың түсі мен фактурасы аллеяның (саяжолдың) бар ұзындығында жақын жатқан беттердің түсі мен фактурасына қарама-қарсы болуы керек.

4.3.1.38 Интернат аумағындағы барлық жасанды суайдындар 0,6 м кем емес қоршаулармен жобаланады.

4.3.1.39 Көру қабілеті бұзылған балаларға арналған топтық алаңның беті түзу және ені 1 м бастап 1,5 м дейін өзге жабудың бетінен бөліп қоршайтын белдік болуы керек, және де қоршайтын белдікті 10 ° бастап 12 ° дейін құрайтындай біртіндеп көтерілетін көлбеумен жасаған дұрыс.

4.3.1.40 Белсенді және тыныш демалуға арналған ойын алаңдарын ғимараттың оқу-тұрғын және топтық ұяшықтарының шыға берісіне жақын жерде орналастырған жөн, бұл әсіресе мектепке жасына дейінгі балалар үшін аса маңызды. Мектепке жасына дейінгі

балалар және көру қабілеті, Тірек-қимыл аппаратына зақым келген оқушылар мен жарым есті балалар үшін оқу-тұрғын орындары мен телімдегі алаң арасындағы ыңғайлы байланыс міндетті болып есептеледі.

4.3.1.41 Кіші жастағы мүгедек балаларға арналған ойын алаңдары құмсалғыштармен және арнайы құрастырылған жоғарылайтын тірек кескіндермен немесе олар арқылы сүйеніп жүруге, астынан жер бауырлап өтуге немесе, керісінше, өрмелеуге немесе аса көп күш жұмсамай көлбеу жазықтықтармен кресло-арбалармен мінуге болатындай биіктігі аса жоғары емес құрылғылармен жабдықталады.

4.3.1.42 Ойын алаңдарында мынадай қондырғыларды ескерген жөн:

- мектепке жасына дейінгі және төменгі сынып оқушылар жасындағы балалар үшін әткеншектер, тербелмелер, саңырауқұлақтар, үйшіктер, демалуға арналған орындықтар, құмды сақтауға арналған қораптары бар құмды аулашықтар, құммен ойнауға арналған үстелдер, сондай-ақ барлық негізгі қимыл түрлерін (өрмелеп шығуға, сырғанауға арналған) дамытуға арналған алаң;

- орташа және жоғарғы мектептік жастағы балалар үшін – демалу мен оқуға арналған күркелер мен орындықтар, ойындарға арналған үстелдер.

Ескертпелер

1 Жабдықтар жиынтығын әрбір нақты жағдайларда жобалау тапсырмасымен нақтылаған жөн.

2 Құмды аулашықтарға ойындардан соң ойыншықтарын жуу үшін жазғы су құбыры өткізілуі керек.

*4.3.1.43-тармақ Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.3.1.43 Мүгедек балаларға арналған интернат ғимаратының, МӘМ сыртқы жарықтандыру жабдығы біркелкі шашыраңқы жарықты қамтамасыз етуі керек. Кеш уақытында учаске аймағында, оған қоса санитариялық-аулалық қондырғыларда, қызу лампасы қолданғанда жердегі кем дегенде 10 лк және люминесценттік шамдар үшін кем дегенде 40 лк тең нормаларға негізделіп, жасанды жарықтандыру қарастырылады.

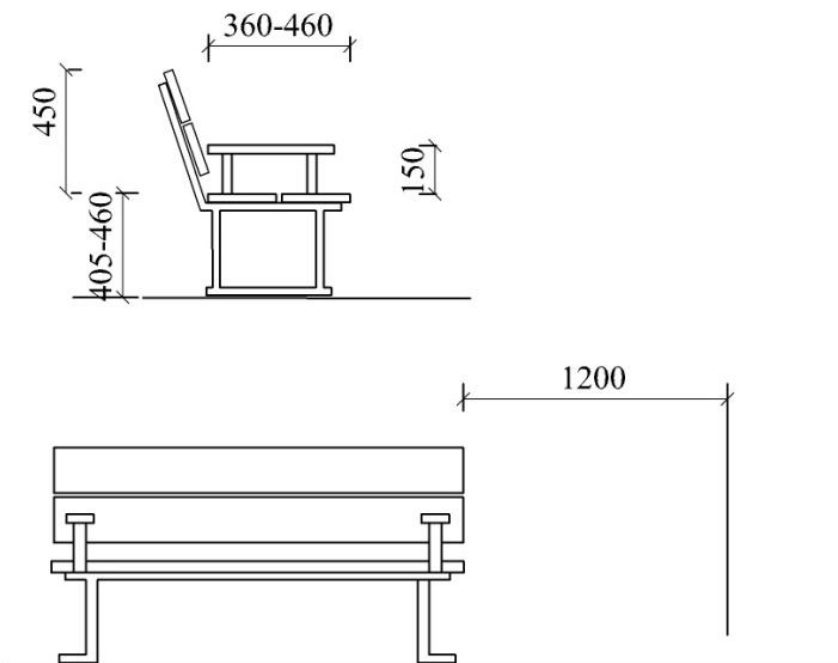
4.3.1.44 Ғимаратқа кіреберістерді жарықтандыру үшін ғимарат қабырғасына бекітілетін арнайы жарықтандырғыш арматура қолданылады. Жер деңгейіндегі жарықтылық 40 лк батсап 50 лк дейін құрауы керек.

4.3.1.45 Кресло-арбада отырған адамның табанының үстіне дейін, кресло-арбада отырған адамның жамбасының жоғарғы бетіне дейін – 0,64 м бос кеңістікті ескере отырып, қозғалу бетінің жолынан жабдық пен жиһаздың төменгі жазық беттеріне дейінгі биіктікті 0,22 м дейінгі шамада қабылдаған жөн.

4.3.1.46 Аллеялардың (саяжолдардың) бойында серуендеу маршруттарында әр 60 м сайын, қалған аумақта – 200 м сайын демалу алаңдары ұйымдастырылуы керек. Алаңдарды жаяу жүргінші жолдарының шегінде орналастырады, арқалығы бар орындықтармен жабдықтайды, әрбір үшінші орындықтың үстінен бастырма ұйымдастырылады, орындықтардың бояуы айналаның түстік шешімімен қарама-қарсы болуы керек; орындықтың шеті жолдың шетінен 1,2 м қашықтыққа жылжытылуы керек; орындықтың бүйірінде 1-суретте көрсетілгендей 1,2 м × 1,2 м жоспарындағы көлемдегі кресло-арба орналасатындай орын

қарастырылады.

Әрбір алаңды жаяу жүргінші жолынан ені 0,3 м дейінгі, рельефті плиткadan орындалған, аллеяның (жаяужолдың) негізгі бетіне қатысты қарама-қарсы боялған бағыттаытын сызықпен бөлу қажет.



**1-сурет – Мүгедектер арбасындағы бала үшін ескерілген орындықтардың құрылысы**

4.3.1.47 Балалар үйіндегі қосалқы аймақ (қосалқы шаруашылық) көлемі 500 м<sup>2</sup> бастап 600 м<sup>2</sup> дейін құрауы тиіс. Бұл аймақта көкөніс дақылдарын, жеміс-жидек, гүлді-сәндік өсімдіктерін өсіруге арналған телімдер қарастырылуы керек. Оқыту-тәжірибелік аймақ қалған аумақтан жасыл қоршаумен оқшауланады.

4.3.1.48 Шаруашылық аймақ телім шекарасында орналастырылуы, қалған аумақтан оқшаулануы тиіс, дербес шыға беріске және ас әзірлейтін бөлік пен кір жуатын орынмен ыңғайлы байланысқа ие. Шаруашылық аула аумағы, сондай-ақ кірме жолдар қатты жабынмен (асфальт, бетон) қапталуы керек. Осы аймақта шаруашылық құрал-сайман, тыңайтқыштар, шеберханаларға арналған сарайлар мен дүкендер орналастырылады; автокөліктерге арналған гараж, қоқыс жинағыштар, көкөніс қоймасы. Барлық құрылыстар, қоқыс жинағыштардан басқасы, периметр бойымен орналастырылады. Жер учаскелері аймағының болжамдық аудандары 4-кестеде көрсетілген.

4.3.1.49 Нысан аумағына кіру және шығу жолдары, өтетін жолдар, шаруашылық құрылыстарына, қоқыс жинағыштарға арналған алаңқайларға, санитарлық-аулалық қондырғыларға жеткізетін жолдар асфальтпен, бетонмен немесе өзге қатты жабумен төселінеді.



**4-кесте – Жер телімдері аймағының көлемдері**

Шаршы метрмен

Мекеменің сыйымдылығы, орын	Аймақтардың көлемі, 1 орынға кем емес	
	шаруашылық аймақ	қызметкерлер тұратын аймақ
100 - 150	12 - 15	10 - 15
151 - 300	9 - 12	9 - 12
300 жоғары	9 және одан кем	9 және одан кем

4.3.1.50 Қоқыс жинағыштар – қақпақтары бар металды бактарды биіктігі – 1,5 м құрайтын қоршаулармен үш жағынан қоршалған ғимараттан 25 м жақын емес арақашықтықта, қоршалған бетондық немесе асфальтталған алаңда орналастырады.

4.3.1.51 Аумақтағы байқау құдықтары нық жабылатын люктармен жабдықталады.

Шаруашылық аймақта көкөністер мен жемістер қорын сақтау үшін 50 м<sup>2</sup> кем емес көлемді көкөніс қоймасы жабдықталады.

Бос аумақтарда киім-кешек пен төсек-орын жарақтарын кептіруге, кілемдерді тазартуға арналған аспаптар орналастырылады.

4.3.1.52 Қызметкерлер тұратын аймақта демалуға, жуылған кірді кептіруге, қоқыс жинағыштарға арналған алаңдар, сондай-ақ әрбір нақты белгіленген (волейбол, баскетбол, бадминтон ойнау үшін) спорт алаңдары және әр 150 - 200 тұрғынға шаққанда бір спорт алаңы мен 2 үстел – есебіне жүгініп, стол үсті теннисін ойнауға арналған үстелдер қарастырылуы керек.

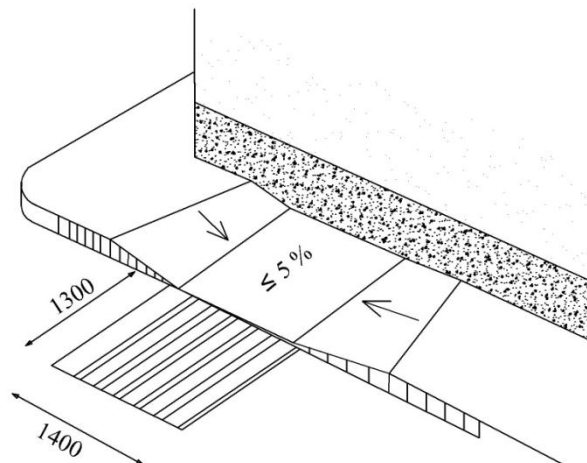
4.3.1.53 Автокөліктердің тұрағы есептік ең жоғарғы ауысымда жұмыс істейтіндердің жалпы санының және алып жүретіндерге (ата-аналар, туысқандар, қамқоршылар, волонтерлар және басқалар) арналған орын санының 15 % есептелінуі керек.

*4.3.1.54, 4.3.1.57 және 4.3.1.60-тармақтар Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.3.1.54 Автокөліктердің тұрағы интернаттың негізгі корпустарынан (немесе ғимаратынан) ең кем дегенде 50 м алшақ тұруы керек. Тұрақ аумағы балалар мен жасөспірімдер ойындары үшін қол жетімсіз болуы керек.

4.3.1.55 Екі жақты жаяу жүргінші жолының ең төменгі ені – 1,8 м. Жол еңісі А қосымшасында көрсетілгендей 2 % аспауы керек.

4.3.1.56 Тротуарлардан жүргінші бөлігіне түсу 2-суретте көрсетілгендегідей түсудің жазық беттен көлбеу бетке бірқалыпты ауысуын қамтамасыз ететін бүйір бөліктермен жабдықталуы керек.



**2-сурет – Тротуардан көшенің жүргінші бөлігіне түсуді шешудің нұсқасы**

Жүргінші бөліктен өту аймағында  $1,4 \text{ м} \times 1,3 \text{ м}$  кем емес қауіпсіздік аралдарын ескерген жөн. Қауіпсіздік аралшықтарымен автокөлік қозғалысы орын алмауы керек.

4.3.1.57 Арнайы мектеп-интернатты, МӨМ-ді учаскеде орналастырғанда және ғимараттың композициялық шешімін таңдағанда жалпы білім беретін мектептерді, мектеп-интернаттарды және мектепке дейінгі мекемелерді жобалаудың қолданылудағы нормаларымен белгіленген көкжиек жақтары бойынша оқу, жатын және басқа да бөлмелер ғимаратының бағдарлануына қойылатын талаптарды, сондай-ақ 5-кестеде көрсетілген қосымша талаптарды бұзбау қажет.

**5-кесте – Жарық жақтары бойынша бөлмелер терезелерінің бағдарлануы**

Бөлмелер	45 ° с.е. солтүстікке қарай		45 ° с.е. оңтүстікке қарай	
	Оңтайлы	Жол берілген	Оңтайлы	Жол берілген
1 Сынып бөлмесі	О, Ш, О-Ш	О-Б пен Б-қа 25% артық емес	О, О-Ш	кез келген, Б пен О-Б-тан өзгесі
2 Сызу кабинеті	С	Кез келген	С	Кез келген
3 Биология зертханасы	О	О-Ш, Б	О	О-Б
4 Жатын бөлме	кез келген, 315 ° бастап 45 ° дейінгі с.е. көкжиектің солтүстік бөлігінен өзге			
5 Логопед кабинеті	О, О-Ш, Ш	кез келген, Б пен О-Б басқасы	О, О-Ш	кез келген, Б пен О-Б басқасы
6 Плеопто-ортоптикалық бөлме, дәрігер-окулист, педиатр, психиатр кабинеттері	С	Ш, С-Ш С, С-Б	С	Ш, С-Б

**5-кесте – Жарық жақтары бойынша бөлмелер терезелерінің бағдарлануы**  
(жалғасы)

Бөлмелер	45 ° с.е. солтүстікке қарай		45 ° с.е. оңтүстікке қарай	
	Оңтайлы	Жол берілген	Оңтайлы	Жол берілген
7 Уқалауға арналған ванналы бөлме, электр және жылумен емдеуге арналған емдеу бөлмелері, уқалау бөлмелері, физиотерапия кабинеті		шектеусіз	О	шектеусіз
8 Медициналық емдеу кабинеті		Дәл сондай	О	Дәл сондай
Ескертпе - Соқыр, нашар көретін, сондай-ақ саңырау және нашар еститін балаларға арналған мектеп-интернаттарда, көру анализаторларына түсетін үлкен жүктемені ескере отырып, сынып бөлмелері мен басқа да оқу кабинеттері мен зертханалары тек қана оңтайлы бағдарлауға ие болуы керек.				

4.3.1.58 Аэрозолярийді 1 орынға 3,0 м<sup>2</sup> бастап 3,5 м<sup>2</sup> дейін есебінен қарастырған жөн, оны желдік көлеңке аймағында, тура күн сәулелерінің еркін жеткізілетін жерде, жақсы көгалдандырылған алаңда орналастырылған жөн. Аэрозолярий тұтас көлеңке мен шашыраңқы күн сәулесінің тарауы аймағына ие болуы керек.

4.3.1.59 Нысанның көгалдандыру телімінің аумағы телімнің бар аумағының 30 % кем емес етіліп қарастырылады. Аумақта улы жемісті, сондай-ақ гүлдегенде түбіттенетін ұрық беретін ағаштар мен бұталарды егуге жол берілмейді.

4.3.1.60 Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттардың, МӘМ-нің аумағын көгалдандырғанда мүгедек балалардың қолы еркін жететін газондардың орналасуы мен құрылысына, сәндік өсімдіктердің, гүлзарлардың, клумбалардың орналасуына зор көңіл бөлінуі керек. Ағаштардың жапырақтары ыстық күндері бастырма ретінде қызмет атқаруы керек және мүгедек балаларды артық күн сәулеленуінен қорғау үшін көлеңке тудыруы керек.

4.3.1.61 Биік ағаштар (сондай-ақ биік діңгекті түрлердің жас көшеттері) негізгі ғимараттардан осы ғимараттарда бөлмелердің тура күндік инсоляциясын бұзбау үшін кем дегенде 15 м қашықтыққа алшақ орналасуы керек.

4.3.1.62 Жидекті-бақшаны және жан-жануарлар бұрышына арналған алаңды жоғарғы мектепке жасына дейінгі және мектеп жасындағы оқитын балалардың барлық топтары үшін бір балаға арналған есептен ұйымдастырған жөн:

- жидекті-бақша – 0,3 м<sup>2</sup> бастап 0,6 м<sup>2</sup> дейін;
- жан-жануарлар бұрышына арналған алаң – 0,2 м<sup>2</sup> бастап 0,5 м<sup>2</sup> дейін.

4.3.1.63 Үйлер мен интернаттардың телімінде шамшырақ бағаналарын және өзге де кедергілерді, балалардың мүгедектік арбамен еркін қозғалуына бөгет болмас үшін, жаяу жүргінші өтпесінен қарағанда бір жақты етіп орналастыру ұсынылады.

4.3.1.64 Қозғалыс жолын көрнекті (нашар көретіндер үшін) және дыбыстық ақпаратпен, сондай-ақ соқыр және нашар көретіндер жақсы қабылдайтын тактильді (сезетін) әдістермен жасалатын «бағыттаушы (жетекші) сызық» көмегімен қосымша анықтау ұсынылады.

Бағыттаушы сызық ретінде қоршаушы бордюр, беттің рельефы немесе түсінің айқын өзгерісі, қозғалыс жолына параллельді немесе оларға тікелей жанасып жатқан ғимараттардың қабырғаларында, арнайы бағандарға, дуалдарға, басқа да қоршауларға бекітілген ені 0,15 м мөлдір емес материалдан жасалған сызық болуы мүмкін.

#### **4.3.2 Балалар үйі**

4.3.2.1 Балалар үйі бөлмелерінің құрамы мен аумағы олардың сыйымдылығы мен құрамы жобалау тапсырмасына байланысты анықталады.

Ғимараттың құрамына мыналарды қарастырған жөн:

- а) тұратын бөлмелер (топтық ұяшықтар);
- б) жалпы тәрбиелік;
- в) таза ауада жыл бойы ұйықтауға арналған дәліздер;
- г) медициналық жай;
- д) қызметтік-тұрмыстық жай;
- е) ас әзірлейтін бөлім;
- ж) кір жуатын орын.

4.3.2.2 Балалар үйінде кіреберіс 2-ден аспайтын топтарға қарастырылады.

4.3.2.3 Жуынатын орын мен дәретхананы қамтитын дәретхана бөлмелері бір балаға 0,7 м<sup>2</sup> есебінен жобаланады.

Дәретхана бөлмеде 2 балаға арналған қолжуғыш жалпы топта және мамандандырылғандары үшін 3, унитаздар тиісінше 1 және 2 , иілгіш шлангтағы душтық торы бар бір-бір тұғырық орналастырылады.

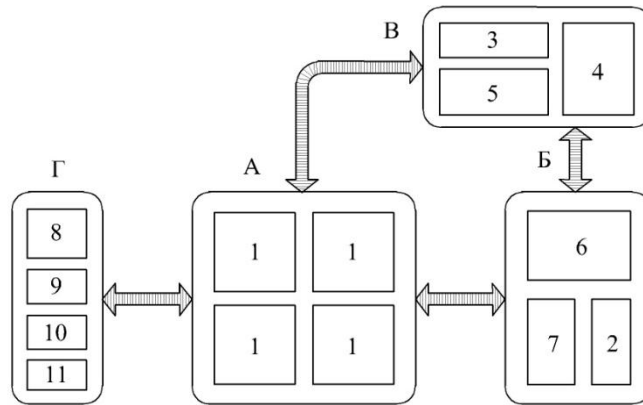
4.3.2.4 Тәулік бойы немес күндіз тұратын мамандандырылған мектепке дейінгі мекемелердің ғимараттарында 5-суретте көрсетілген бөлмелер тобын қарастыру ұсынылады.

- А – ясли жасындағы және мектепке жасына дейінгі балаларға арналған топтық ұяшықтар;

- Б – жалпы тәрбие беру бөлмелері (дене шынықтыру залы, бассейн, арнайы сабақ бөлмелері);

- В – медициналық оңалту бөлмелері (медициналық кабинеттер, емдеу кабинеттері, ЕДК мен механикалық терапия залы);

- Г - қызмет көрсету мақсатындағы бөлмелер (ас әзірлейтін бөлік, қосымша, әкімшілік және шаруашылық-тұрмыстық бөлмелер).



Блоктар: А – топтық ұяшықтар, Б – жалпы тәрбие беру бөлмелері, В – медициналық оналту бөлмелері, Г – қызмет көрсету мақсатындағы бөлмелер

1 – ясли және мектепке дейінгі топтардың топтық ұяшықтарының бөлмелері; 2 – арнайы сабақ; 3 – медициналық кабинеттер; 4 – ЕДК залы; 5 – емдеу кабинеттері; 6 – спорт залы; 7 – бассейн; 8 – ас әзірлейтін бөлік; 9 – әкімшілік бөлмелер; 10 – шаруашылық-тұрмыстық бөлмелер; 11 – кір жуатын бөлмелер

### 3-сурет – Мүгедек балаларға арналған мекеме бөлмелерінің жеке топтарының функционалдық өзара байланыс сызбасы

4.3.2.5 Балалар үйінде карантин бөлімін қарастыру қажет.

Оқшаулағыш пен карантин бөлімі кереуеттерінің саны балалар үйіндегі штаттық орын санының 10 % кем болмауы керек.

4.3.2.6 Карантиндік бөлімшедегі сыйымдылығы 150 бала кезінде I топтық ұяшық бөлінеді. Карантиндік бөлім I қабатта орналасады және жеке кіретін есігі болады.

4.3.2.7 Балалар үйінде оқшаулағыш бөлмелердің ауданын 6 м<sup>2</sup> кем емес жобалау ұсынылады.

4.3.2.8 Балалар үйіндегі медициналық бөлмелер жатын корпустарының бірінші қабатында орналастырылуы тиіс және дәлізден дербес шыға берісі болуы және оқшаулағыш бөлмелермен жанама орналасуы тиіс; олардың арасында еден деңгейінен 1,2 м кем емес биіктікте шыныланған ойық құрылғысы ескерілуі керек.

4.3.2.9 Карантин бөлімін, оқшаулағыш пен медициналық бөлмелерді қайталануды болдырмау себебінен бір-бірінің қасында орналастыру қажет (медициналық бикенің, емдеу, залалсыздандыру, дәрі-дәрмек сақтау (дәріхана) бөлмесі, оқшаулағыш бөлмелері өте алмайтындай болуы керек).

Медициналық бөлме дәлізден дербес кіреберіске ие болуы және оқшаулағыш бөлмелерімен жанаса орналасуы тиіс; олардың арасында шыныланған ойық құрылғысы ескерілуі керек.

4.3.2.10 Қызметтік-шаруашылық бөлмелер мен ас әзірлейтін бөліктердің құрамы мен ауданын Б қосымшасында көрсетілгендей қабылдаған жөн.

Олардың ішіндегі асхана мен шаруашылық бөлмелерін, жеке кіреберісін қарастырып, бірінші қабатта орналастырған жөн. Осы бөлмелерді қамтамасыз еткен жағдайда, оларды тротуар деңгейінен 1,5 м артық болмайтындай тереңдетілген астыңғы

қабатта орналастыруға жол беріледі.

Асханалардың қойма бөлмелерін, сондай-ақ қызметкерлерге арналған тұрмыстық бөлмелерді соңғыларын ауа алмасуын қамтамасыз еткен жағдайда жер асты суларының ең биік деңгейінен 1 м кем болмайтындай биігірек еден белгісі бар астыңғы қабаттарда орналастыруға жол беріледі. Жертөледен сыртқа шығатын жеке шығаберіс қарастырылуы керек.

4.3.2.11 Кір жуатын бөлмелердің құрамы мен ауданын Б қосымшасына сәйкес қабылдаған жөн. Толығымен кір жуатын орынмен қызмет көрсетілетін мекемелерде, мекемедегі орын саны 280 дейін болғанда ауданы 4 м<sup>2</sup> болатындай, кір киім-кешекті тапсыру мен сұрыптау үшін бөлек сыртқы шығаберісі бар бөлме қарастырған жөн. Ауданы 9 м<sup>2</sup> құрайтын бір бөлмені балалар киім-кешегін алғашқы өңдеу үшін жабдықтау қажет.

4.3.2.12 Кір жуатын орында кір заттарды тапсыру мен таза заттарды қабылдау терезелері жеке-жеке болуы керек. Кір киім-кешекті тапсыруға арналған терезесі бар шлюз кір жуатын бөлмеге қарай ашылуы керек. Топтық ұяшықтар мен ас әзірлейтін бөлмелер кіреберісіне қарама-қарсы кір жуатын орындарына кіреберіс орындауға жол берілмейді.

*«Көлемдік-жоспарлық шешімдер» 4.3-бөлімі Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес «Тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедек балаларға арналған медициналық-әлеуметтік мекемелер (ұйымдар) (МӘМ)» 4.3.2-1-кіші бөліммен толықтырылды.*

#### **4.3.2-1 «Тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедек балаларға арналған медициналық-әлеуметтік мекемелер (ұйымдар) (МӘМ)**

4.3.2-1.1 МӘМ сыйымдылығы 50 орыннан аспауы керек. МӘМ-ге орналастырылатын мүгедек балалардың жасы 3-тен 18 жасқа дейін.

4.3.2-1.2 МӘМ бөлмелерінің құрамы мен алаңы жобалауға арналған тапсырма бойынша әр нақты жағдайда қабылданады.

4.3.2-1.3 МӘМ бөлмелерінің биіктігі (еденнен жоғарыдағы қабаттың еденіне дейін), зал бөлмелерін қоспағанда, 3,6 м кем болмауы керек. Спорт залдың биіктігі - 6,0 м кем емес.

Акті залының биіктігі кинофильмдерді көрсету кезінде дұрыс көрініс мүмкіндігін қамтамасыз етуі керек және 4,5 м кем болмауы керек, тамақтану залының биіктігі - 3,6 м кем емес.

4.3.2-1.4 Бөлмелердегі балаларға қол жетімді есіктердің енін 0,9 м кем емес, тұрғын, медициналық, қабылдау бөлмелеріндегі, оқу даярлығы және әлеуметтік сауықтыру, мәдени-спорт қызметін көрсету бөлмелеріндегі дәліздердің енін 1,8 м кем емес, ал басқа жағдайларда – 1,4 м-ден кем емес қабылдаған жөн.

4.3.2-1.5 МӘМ екі қабатты ғимараттарында лифттің болуы міндетті. Олардың саны мен керует лифттің болуы жобалауға тапсырмамен анықталады.

4.3.2-1.6 Лифттерден басқа қабаттар арасында байланыс үшін 2 сағаттан кем емес өртке төзімді шегі бар қабырғалар конструкцияларымен қоршалған 1:20-нан (5%) артық емес еңісі бар пандус көздеген жөн.

4.3.2-1.7 Тұрғын бөлмелер топтары 1 және 2 қабатқа орналастырылады.

4.3.2-1.8 Тұрғын бөлмелер тобына (тұрғын секциясына) мынадай бөлмелер:

- а) тұрғын;
- б) санитариялық тораптар;
- в) оқу сабақтары (сабақтарға арналған бөлмелер);
- г) демалыс (сабақ арасындағы үзіліс, қонақжай, демалу залдары);
- д) қызметкердің бөлмесі (кезекші тәрбиешінің бөлмесі);
- е) жобалауға арналған тапсырмаға байланысты қосалқы және басқа бөлмелер кіреді.

4.3.2-1.9 Жалпы бөлмелер тобына мыналар кіруі тиіс:

а) жекелеген бөлімдерде, бірақ орта және үлкен жастағы тәрбиеленушілерге арналған жатын бөлмелерімен ыңғайлы байланыстағы оқу бөлмелері (сыныптар/кабинеттер);

б) дене шынықтыру-спорт залы;

в) емдік-сауықтыру бассейні;

г) акті залы;

д) ас әзірлейтін бөлік;

е) кітапхана;

ж) үйірмелік бөлмелер;

и) медициналық бөлмелер, қабылдау-карантиндік бөлім (оқшаулағыш);

к) әлеуметтік бейімдеу және сауықтыру бөлмелері;

л) әкімшілік-шаруашылық бөлмелер;

м) қызметкерлер тұратын бөлмелер (мекеме қала сыртында орналасқан жағдайда).

4.3.2-1.10 Тұрғын жайлар тобы бір корпуста жалпы үй-жайлар тобымен (немесе бір бөлігімен) орналасуы және өртке төзімділігі REI 45 немесе EI 45 төмен емес өртке қарсы қабырғамен, аралық қабырғамен және жабын төбемен бөлінуі мүмкін.

Тұрғын секциясы жалпы бөлмелер тобына оқшауланып тұруы керек.

Тұрғын секциясын жоспарлау өтпе жолдарға уақыт шығынын барынша қысқарту үшін, күш пен демалысқа уақытты сақтау үшін, тәрбиешілердің балаларды қадағалауын жеңілдету үшін сабақтарға арналған бөлмелермен, сабақ арасындағы үзіліс және жатын бөлмелермен ыңғайлы және қысқа байланыстарды көздеуі керек.

4.3.2-1.11 Тұрғын секциясы дәліз жүйесі бойынша орналастырылады және тұрғын ұяшықтардан қалыптастырылады. Тұрғын ұяшыққа ішіндегі санитариялық торабымен тұрғын (жатын) бөлмесі және жалпы дәлізге шығуымен кіреберіс кіреді.

Тұрғын үй бөлімі әртүрлі жастағы балаларға арналған тұрғын ұяшықтарды орналастыра алады. Тұрғын үй бөлімі құрымында ұл мен қыз балаларға арналған тұрғын ұяшықтарды топтастыру ұсынылады.

4.3.2-1.12 Тұрғын ұяшықтың бөлмелерін кресло-арбадағы мүгедек балаға бөлменің кез-келген нүктесіне кіруін қамтамасыз ететін функционалды зоналарды есепке ала отырып жобалаған жөн.

4.3.2-1.13 Тұрғын (жатын) бөлмелер жасына қарамастан ұлдар мен қыздарға бөлек

болуы керек. Жатын бөлмелер 2-4 адамға (артық емес) есептелінеді.

Барлық жатын бөлмелер бір мүгедек арбадағы адамның басқалармен бірге тұруына есептелінуі керек.

4.3.2-1.14 Тұрғын бөлмелердің алаңы бір тәрбиеленушіге мынадай есеп бойынша қабылданады:

- физикалық ақаулары бар мүгедек балаларға арналған бөлмелер (жатын/тұрғын) - 4,0 м<sup>2</sup>;

- полиомелит салдарларымен және церебралды сал балаларға арналған бөлмелер (жатын/тұрғын) – 4,5 м<sup>2</sup>;

- тұра алмайтын мүгедек балаларға арналған жатын бөлмелер - 6,0 м<sup>2</sup> кем емес.

4.3.2-1.15 Жатын бөлмелерде таза көйлек-көншекті және жатын қажеттіліктерді сақтауға арналған алаңы 0,15 м<sup>2</sup>/адам кем емес орнатылған шкафтарды көздеген жөн.

4.3.2-1.16 Тұрғын (жатын) бөлмелердегі санитариялық тораптар біріктіріліп орындалады және жабдықталады: унитазбен, қол жуғышпен, душпен (иілгіш шлангтегі душ торымен).

Жобалау кезінде өтпе жолдарды, арбаларға арналған бұрылыстарды, арбашылардың санитариялық құралдарға келу мүмкіндігін, душта айналмалы кресло (орындық) орнатуды көздеуі керек.

4.3.2-1.17 Санитариялық тораптар бөлмелерінің едендерінде су ағызуға арналған басқыштар болу керек.

Басқыштар торларының саңылаулары 0,01 м артық болмауы керек, сондай-ақ тесіктердің бойлық және диагональ бойынша (300 және одан кем) орналасуы су қозғалысының бағытына қатысты болуы керек.

4.3.2-1.18 Әжетханада, душтар, ванна бөлмелерінде қызметкерді шақыру түймешігі еденнен 0,9 м кем емес биіктікте орналасуы керек..

4.3.2-1.19 МӘМ-де тұрғын бөлмелер тобында орналасатын сабақтарға арналған бөлмелерді бір балаға 4,5 м<sup>2</sup> кем емес есеппен көздейді.

4.3.2-1.20 МӘМ-де сабақ бөлмелерінің (сыныптардың/кабинеттердің) құрамы жобалауға арналған тапсырма бойынша қабылданады. Оқу бөлмелерінің алаңдарын бір оқушыға 3,0 м<sup>2</sup>-ден кем емес есеппен қабылдайды. Полиомелит салдарлары бар және церебральды сал балалар үшін 3,5 м<sup>2</sup>-ден кем емес.

4.3.2-1.21 Сыныптарды (кабинеттерді) жоспарлау және жабдықтау арбамен қозғалатын балалардың ол жерге келуі мүмкіндігіне есептелінеді.

Оқу бөлмелері (сыныптар, кабинеттер, кітапханалар) сабақтан тыс уақытта үйірмелік және жеке сабақтар үшін пайдаланылуы мүмкін.

4.3.2-1.22 Мүгедек балаларға арналған МӘМ-де алаңы 50-60 м<sup>2</sup> оқу залы, алаңы 15 м<sup>2</sup>-ден кем емес кітап қоймасы кіретін кітапхананы жобалау ұсынылады. Оқу залындағы орындар санын МӘМ сыйымдылығынан 10 % қабылдау ұсынылады.

4.3.2-1.23 МӘМ-нің мәдени-бұқаралық қызмет көрсету бөлмелерінің құрамы мен алаңы жобалауға арналған тапсырмамен белгіленеді.

4.3.2-1.24 Акті залының алаңы залдағы 1 орынға 1,8 м<sup>2</sup> кем емес деген есеппен қабылданады. Сахна (эстрада) алаңы – 50-55 м<sup>2</sup>.



Акті залында цифрлық нұсқадағы проекциялық жабдықтарды орналастыруға жол беріледі.

4.3.2-1.25 Кресло-арбалардағы балаларға арналған акті залындағы орындарды міндетті түрде еденнің көлденең бөліктерінде бірінші және соңғы қатарларында жабдықтау мақсатқа сай болып табылады. Кез-келген түрде олар өтетін жермен жанасу қажет.

4.3.2-1.26 Кресло-арбадағы мүгедек үшін бір орынға алаңының габариттері 0,9 м × 1,2 м (кіру үшін өтпе жолды есептемегенде), өтпе жолдың ені - 0,9 м кем емес, ал бұрылыспен кіру үшін - 1,5 м кем емес.

4.3.2-1.27 Сахнаға көтерілу үшін, баспалдақтан басқа ені 0,9 м кем емес, еңісі 8 % және бүйірлерінде ернеулері бар стационарлық немесе қосалқы пандус болуы керек.

4.3.2-1.28 Сахнаға апаратын баспалдақтар мен пандустардың бір жағынан 0,5 м, 0,7 м, 0,9 м биіктікте тұтқаларымен қоршаулары болуы керек.

4.3.2-1.29 Залдан көрермендерді эвакуациялау жолында қабырға бойымен еден деңгейінен 0,5 м, 0,7 м және 0,9 м биіктікте тіреуіш тұтқа-таяныштар орналастыру керек. Есік ойығына немесе дәліз бұрылысына 1,5 м жетпей тұтқа бетінің фактурасы өзгеруі керек.

4.3.2-1.30 Залға (фойеге) кіруге тікелей жақын жерде мүгедек балаларға арналған өтуге болмайтын демалыс және күту аймағын көздеген жөн. Бір балаға – 1,2 м x 1,8 м аймақ, аймақтың жалпы алаңы үш балаға кем емес есептелінуі тиіс.

4.3.2-1.31 Мекеме құрамында тереңдігі 0,8 м-1,1 м дейін 5 м × 10 м ваннасы бар емдік-сауықтыру бассейнін көздеген жөн.

Бассейн бөлмелерінің құрамы мен алаңын жобалауға арналған тапсырмаға сәйкес қабылдаған жөн.

4.3.2-1.32 Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған МӘМ-де бассейннің түбі көтеріңкі болу керек, бұл қозғалыс саласы зақымдалған кез-келген жастағы балалардың сабақтарын қамтамасыз етеді.

Бассейннің тереңдігін бассейндегі су деңгейінің өзгеруімен реттеуге жол беріледі.

4.3.2-1.33 Бұрма жолға шығуымен бассейнде жалпы алаңы 14 м<sup>2</sup> санитариялық торабы бар (унитаз, душ, қол жуғыш) жүзу бойынша нұсқаушының бөлмесін орналастырған жөн.

4.3.2-1.34 Мүгедек балалар пайдаланатын бассейн ваннасының айналасында міндетті түрде ернеулер жасалуы керек. Ваннаның периметрі бойынша ені 2 м кем емес бұрма жолдар көзделеді.

4.3.2-1.35 Дене шынықтыру-спорт залында және ваннасы бар бассейн бөлмесінде бір орынға 0,9 м x 1,2 м есебінен кресло-арбадағы мүгедек балаларға арналған көрермендік орындардың қауіпсіз аймағын көздеген жөн. Аймақ 2-3-тен кем емес балаға есептелуі тиіс.

4.3.2-1.36 Бассейн бөлмесінде өтпелі аяқ бұлауларының беті тегіс, сырғанақ емес және жылтыр болуы керек. Душтан бассейн залына қозғалыс бағыты бойынша орналасатын аяқ бұлауының тереңдігі 0,1 м, жоспардағы өлшемдері 1,0 м × 0,85 м.

4.3.2-1.37 Бассейн ваннасындағы судың есептік температурасы 29 °С болуы керек.

4.3.2-1.38 Душтары мен санитариялық тораптары бар ұлдар мен қыздарға бөлек киім ілетін бөлмелер ( $25\text{ м}^2 \times 2$  кем емес) спорт зал мен бассейнге жалпы орналастырылады және залдармен тікелей (немесе дәліз арқылы) байланысады. Киім ілетін орындардың жоспарлық ерекшеліктері мүтедек арбадағы адамдардың қозғалу ерекшеліктерін ескеру қажет.

4.3.2-1.39 Физикалық тәрбие берудің әр түрлі формасындағы ұйымдар үшін барлық МӨМ-нің алаңы  $162\text{ м}^2$  кем емес ( $9\text{ м} \times 18\text{ м}$  осінде) дене шынықтыру-спорт залдары болу керек.

4.3.2-1.40 Дене шынықтыру-спорт залы ғимараттың бірінші қабатында орналасады және аудандағы спорт аймағымен тікелей (немесе дәліз арқылы) ыңғайлы байланысады. Спорт залда спорт жабдықтарын сақтайтын алаңы  $14\text{-}16\text{ м}^2$  кем емес бөлме (екі жарықты бола алатын), алаңы  $10\text{-}12\text{ м}^2$ , дене шынықтыру мұғалімінің кабинеті көзделеді.

4.3.2-1.41 Асхананың бөлмелеріне шаруашылық аулаға бөлек шығуымен ғимараттың бірінші қабатында арнайы бөлім бөлген жөн.

4.3.2-1.42 Ас әзірлейтін бөлік бөлмесінің шамамен алынған құрамы мен алаңы Н қосымшада көрсетілген.

4.3.2-1.43 Дәрігер-мамандардың медициналық бөлмелері мен кабинеттер жинағы жобалауға арналған тапсырмаға байланысты анықталады. Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларды сауықтыру үшін невропатологқа, педиатрға, ортопед-травматологқа арналған сол кабинеттер пайдаланылуы мүмкін.

4.3.2-1.44 Оқшаулағышты (карантин тобын) негізгі ғимарат құрамындағы оқшауланған бөлікте орналастыруға жол беріледі. Оқшаулағыштың аулаға өзіндік жекелеген шығуы және ғимаратпен тамбур-шлюз арқылы байланысы болу керек.

4.3.2-1.45 МӨМ-де міндетті түрде балаларды үй ұстауға – азық-түлік таңдай білуге, олардан белгілі бір тамақ дайындауға, дастархан әзірлеуге және жаюға, қонақтарды қабылдауға және с.с. үйрету үшін қызмет ететін әлеуметтік бейімділік кабинеті (қосымша бөлмесімен –  $50\text{ м}^2 + 16\text{ м}^2$ ) көзделеді. Бұл кабинетте туған күндер, қонақтарды шақырып мейрамдар өткізілуі мүмкін. Кабинет жұмыс зонасынан (ас-үйден), сондай-ақ орындықтармен үстелдер тұратын, билер мен ойындар жүргізілетін көрсету зонасынан тұрады.

4.3.2-1.46 Буфеттерде, қызметкер, оның ішінде кезекші тәрбиешінің бөлмелерінде, санитарлық тораптарда, қоймаларда, қызметкердің құрал-саймандық, әжетханалық және душ бөлмелерінде, тазалау заттарын сақтау бөлмелерінде, жатын бөлмелердегі санитариялық тораптарда, кіреберістерде табиғи жарықтандыруды көздемеуге жол беріледі.

### **4.3.3 Арнайы мектеп-интернаттар**

4.3.3.1 Барлық интернат ұйымдарда оқу-тұрғын бөлмелерінің тобында орналасатын бір балаға шаққанда  $2,5\text{ м}^2$  кем емес, полиомелит пен церебальдық сал ауруының салдары бар балалар үшін –  $4,5\text{ м}^2$  кем түспейтіндей есеппен оқушылардың жеке дайындалуына арналған бөлмелер қарастырылады.

4.3.3.2 Әртүрлі жастағы балаларға арналған интернат үйлерді жобалағанда оқу-

тұрғын бөлмелерінің топтарын әр жас санаты үшін жеке кіреберісі бар етіп жобалау ұсынылады.

4.3.3.3 Оқу-тұрғын бөлмелерінің тобы төмендегідей мақсаттағы бөлмелерден тұрады:

- а) тұру және топтық;
- б) сабақ оқу (сыныптар);
- в) демалыс (рекреация, қонақжай);
- г) санитарлық тораптар;
- д) киім мен аяқ киім тазалайтын бөлмелер;
- е) кезекші тәрбиешінің бөлмесі;
- ж) қосалқы және басқа бөлмелер, мекеменің пішіні мен балалардың жастарына байланысты.

4.3.3.4 Жалпы мектептік бөлмелердің тобында қамтылуы керек:

а) арнайы оқу секцияларына топталуы және жеке блокта орналасуы ұсынылатын оқу кабинеттері мен зертханалар, сонымен қатар орта және үлкен жастағы тәрбиеленушілердің жатын бөлмелерімен ыңғайлы байланыс қамтамасыз етілуі тиіс;

- б) еңбек, кәсіби дайындық пен әлеуметтік бейімделуге арналған бөлмелер;
- в) спорт залы;
- г) мәжіліс залы;
- д) ас әзірлейтін бөлік-асхана;
- е) кітапхана – оқу залы;
- ж) үйірме бөлмелері;
- и) медициналық бөлмелер, оқшаулағыш, қабылдау-карантин бөлімі;
- к) әкімшілік-шаруашылық бөлмелер;
- л) қызметкерлердің тұру бөлмелері (мекеме қаладан тыс орналасқан жағдайда).

4.3.3.5 Соқыр-керең балаларға арналған мекемелердегі жайдың құрамы мен алаңы жобалауға берілген айрықша тапсырма бойынша жобаланады.

4.3.3.6 Әртүрлі жастық топтардың тәрбиеленушілеріне арналған оқу-тұрғын ұяшықтары әрлі-берлі өтілмейтін, бір-бірінен және жалпы мектептік бөлмелерден оқшауланған болуы керек.

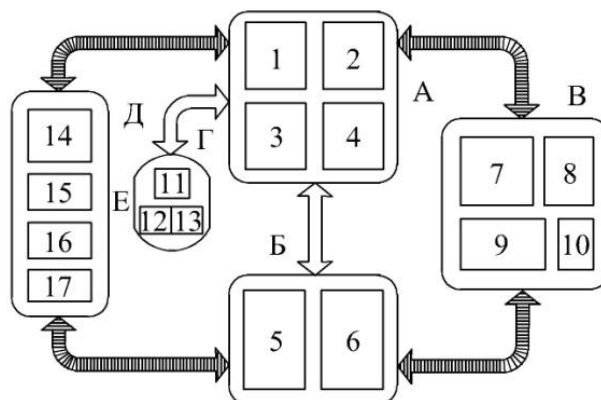
Өтіп шығуға кететін уақыт шығынын максималды қысқарту, демалу үшін күш пен уақытты сақтау, тәрбиешілердің балаларды қарайлауын жеңілдету, үй ахуалына ұқсастықты тудыру мақсатымен оқу-тұрғын ұяшықтарының жоспарлануы сыныптардың, рекреационды және жатын бөлмелердің арасында ыңғайлы және қысқа байланысты қарастыруы керек.

Бастауыш сынып оқу-тұрғын ұяшықтарының бөлмелерін бір қабаттың көлемінде жеке блокта орналастырған жөн, бұл әсіресе көру қабілетіне, Тірек-қимыл аппаратына және интеллектіне зақым келген балалар үшін аса маңызды.

4.3.3.7 Жасы 3 бастап 18 дейінгі балаларға арналған мамандандырылған мекемелердің ғимараттарында 4-суретте көрсетілген бөлмелер тобын қарастыру ұсынылады.

- А – тұруға арналған бөлмелер (мектепке дейінгілерге арналған топтық ұяшықтар және төменгі, орта және жоғарғы сыныптағы балаларға тұрғын ұяшықтар);

- Б – оқу сыныптары және өндірістік ұстаханалар;
- В – жалпы тәрбие беру мақсатындағы бөлмелер (мәжіліс және дене шынықтыру залдары, арнайы сабақ бөлмелері);
- Г – оңалту-медициналық бөлмелер (кабинеттер, емдеу кабинеттері, ЕДК мен механикалық терапия залдары);
- Д – қызмет көрсету мақсатындағы бөлмелер (ас әзірлейтін бөлік, кір жуатын орын, әкімшілік және шаруашылық-тұрмыстық бөлмелер).



Блоктар: А - тұруға арналған бөлмелер; Б – оқу сыныптары; В - жалпы тәрбие беру мақсатындағы бөлмелер; Г – медициналық оңалту бөлмелері; Д - қызмет көрсету мақсатындағы бөлмелер;

1 – мектепке дейінгілерге арналған; 2 – төменгі сынып жасындағыларға; 3 – орта және жоғарғы сынып жасындағыларға; 4- қосымша сыныптар; 5 - сыныптар; 6 – оқу-өндірістік ұстаханалар; 7 – спорт залы; 8 – мәжіліс залы; 9 - бассейн; 10 – арнайы сабақтарға арналған; 11 – ЕДК залы; 12 – медициналық кабинеттер; 13 – емдеу кабинеттері;

14- ас әзірлейтін бөлік; 15 – әкімшілік бөлмелер; 16 - шаруашылық-тұрмыстық бөлмелер; 17 - кір жуатын орын

#### 4-сурет - Жасы 3 бастан 18 дейінгі балаларға арналған мамандандырылған мекеменің функционалдық құрылымы

4.3.3.8 Қабаттар саны екеуден артық болғанда мекемелер есеп бойынша лифтілермен жабдықталуы керек. Тірек-қимыл аппаратына зақым келген балаларға арналған мекемелердің екі қабатты ғимараттарында лифтілердің болуы міндетті; мекемелердің басқа түрлерінде – әрбір нақты жағдайда, лифтілердің болуы жобалау тапсырмасымен анықталады.

4.3.3.9 Оқу және тұру бөлмелерін сыныптар мен тәрбиеленетін топтардың құрамдалуына байланысты жастық принцип бойынша сараланған оқу-тұрғын ұяшықтарының түріне қарай топтау ұсынылады:

- дайындық сыныптарындағы оқушы-тәрбиеленушілер үшін;
- I - III немесе I - IV; IV - VIII және V - VIII; IX - X, IX - XI немесе IX - XII сыныптар үшін.

Оқу-тұрғын ұяшықтарына бір дайындық тобына, екі сыныптық топқа арналған бөлмелерді (оқу, рекреация, жатын бөлмелер, санитарлық тораптар және т. б.) біріктіруге жол беріледі:

I - III немесе 1 - IV сыныптарын, IV - VIII сыныптарына екі-үш топ немесе V - VIII және IX - XII сыныптары үшін екі-төрт топ.

4.3.3.10 Тірек-қимыл аппаратына зақым келген балалар мен жасөспірімдерге арналған мекемелерде лифтілермен қоса 2 сағаттан кем емес отқа төзімділік шегіне ие барлық жағынан қоршаушы конструкциялармен жабдықталған, 1:10 артық болмайтындай еңістігі бар пандустарды қарастырған жөн.

4.3.3.11 «Отбасылық» типті топтарды бірнеше «отбасына» есептелген жеке тұрған коттедждерде орналастыруға жол беріледі.

4.3.3.12 Қабылдау-карантин бөлімімен қатар қолданылған оқшаулағышты жеке корпуста немесе жеке кіре беріс бар қызмет көрсету бөлмелерінің корпусына қосылатын оқшауланған блокта орналастыруға жол беріледі.

4.3.3.13 Балалардың үлкен ағымы болжанатын орындарда ені 1,9 м кем емес өтулерді қарастырған жөн.

4.3.3.14 Мүгедек балаларға арналған мекемелерде баспалдақ маршруты мен пандустардың ені мүгедектік арбаның өлшемдерін ескере отырып есептелуі керек.

4.3.3.15 Зал бөлмелерінен басқа барлық бөлмелердің биіктігі (еденнен жоғары жатқан қабаттың еденіне дейін) 3,6 м кем емес, ас спорттық бөлмелерге – 6,0 м кем болмауы керек.

Мәжіліс залының биіктігі кинофильмдер көрсетілгенде қалыпты көріну мүмкіндігін қамтамасыз етуі тиіс және 4,5 м кем болмауы тиіс, тамақ ішетін залдың биіктігі – 3,6 м.

4.3.3.16 Есіктердің енін 0,9 м кем болмайтындай етіп қабылдаған жөн; тұру, медициналық, қабылдау бөлмелерінің, балаларға арналған асханалардың, оқу-кәсіби дайындық, мәдени-спорттық қызмет көрсету бөлмелерінің дәліздерінің енін 1,8 м кем болмайтындай етіп қабылдаған жөн, қалған жағдайларда – 1,4 м кем емес.

4.3.3.17 Кір жуатын орынды дамуында ауытқуы бар (жарым есті және сақталған интеллекті бар) балалар бөлімі үшін бір орынға тәулігіне 1 кг кір өнімділігі бар екі аусыммен жұмыс істейтін есеппен жобалаған жөн; дамуында ауытқуы бар төсек тартып жатқан балалар үшін бір орынға тәулігіне 2 кг кір.

#### **4.3.4 Тұрғын үй-жайлар мен топтық үй-жайлар**

4.3.4.1 Физикалық кемшіліктері бар (көру, есту, сөйлеу қабілеті бұзылған) балаларға арналған бөлмелердің параметрлері сау балаларға есептелген бөлмелердегідей алынады, бұл жағдайда жоспардағы дене ауданы  $0,1 \text{ м}^2$  (жазғы киімде) тең болады.

4.3.4.2 Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттар бөлмелерін жобалағанда 6-кестеге сәйкес әртүрлі аурулары бар балалардың алатын аумақтарды ескеру қажет.

4.3.4.3 Мүгедек балалардың антропологиялық және эргометриялық мәліметтер негізінде тұратын бөлмелерді келесі мәндерден кем болмайтындай етіп қабылдайды:

- физикалық кемдігі бар мүгедек балаларға арналған жатын бөлмелер -  $4,0 \text{ м}^2$ ;






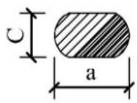
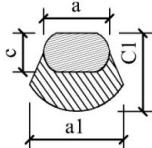
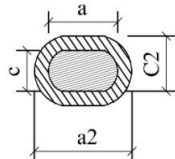
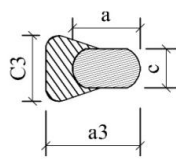
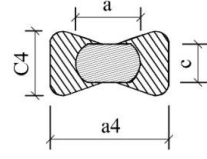
соқырлар үшін - 4,5 м²;

- төсек тартып жатқан мүгедек балаларға арналған жатын бөлмелер - 6,0 м²;

- күндіз болу бөлмелері— 3 м²;

- тұратын ұяшықтардағы сынып бөлмелері - 2,5 м².

**6-кесте – Әртүрлі аурулары бар балалар алатын ең төменгі аумақтар**

Ауыр сөйлеу бұзылулары бар саңыраулар, жарым естілер, нашар көретіндер	Соқырлар	Тірек-қимыл аппаратына зақым келгендер		
		қосымша тіреусіз	бір қосымша тіреумен	екі қосымша тіреумен
				
				
a = 0,46м C = 0,28м	a1=0,82м C1 = 0,72м	a2=0,75м C2=0,40м	a3= 0,65м C3= 0,50м	a4 = 0,9 м C4= 0,50м

4.3.4.4 Ақыл-есінің бұзылушылығы бар балаларға арналған топтық бөлмелерге қойылатын талаптар:

- бөлмелерді балалардың қызмет түріне сәйкес келетін функционалдық аймақтарға бөлу;

- асхана аймағын бөлу;

- ойын алаңында балаларға оңашалануға мүмкіндік беретін жартылай оқшауланған бұрыштарды ұйымдастыру, осылайша бұл балаларға қажетті тыныш жағдай туындайды;

- «қимылға деген мұқтаждықты үйлестіру» (жүгірмелі ойын аймағы) үшін кеңістікті ұйымдастыру.

4.3.4.5 Тұратын бөлмелерді үш негізгі типті тұру бөлмелерінің оқшауланған топтар (ұяшықтар) түрінде жобалаған жөн:

- мектепке дейінгі мекемелер типі бойынша, онда киім ілетін орын, топтық, жатын юөлме мен дәретхана бөлмелердің бір-бірімен байланысқан бірыңғай блогын құрады;

- дәліздік жүйе типі бойынша, онда жатын бөлмелер тұру ұяшықтарының өзге бөлмелерімен дәліз (дәліздер жүйесі) арқылы байланысады;

- пәтерлік тип бойынша, онда тұратын бөлмелер «отбасы» құратын (бір жастағы немесе әртүрлі жастағы) балалар тобы үшін жобаланады.

Ескертпе - Төменгі мектеп жасындағы балалар тобы үшін тұратын бөлмелерді жобалау принциптері 1 тип (балабақша) бойынша да, 2 тип (дәлізді жүйе) бойынша да қабылдануы мүмкін.

4.3.4.6 Кресло-арбалардағы балаларға арналған ұйықтайтын бөлме жабдығы, әдеттегідей, өзіндік ерекшеліктерге ие: кереуеттер тіреу тұтқалармен жабдықталады, өткелдер ені үлкейтіледі, ал балалар саны 4 адамға дейін қысқартылады.

4.3.4.7 Мектеп жасындағы балаларға арналған тұратын топтар бөлмелеріне кіреберістер әр секцияға жеке вестибюль арқылы, немесе басты вестибюль арқылы қарастырылуы мүмкін.

4.3.4.8 Тұру бөлмелері секциялар немесе бөлімшелер тудыруы мүмкін:

- мектепке дейінгілер үшін – 2 - 4 топқа;
- оқушылар үшін – жас пен ауру ауырлығына қатысты 4 - 8 топ-сыныпқа және одан да артық топқа.

4.3.4.9 Топтық бөлмелерге апаратын барлық есіктер бір аймақта жинақталған, бұл аймақ оқу сабақтарын өткізу мерзімінде арбадағы мүгедектердің ықтималн айналу және өту орнының қызметін атқарады, ал демалыс мерзімінде жүгірмелі ойынға арналған орын қызмет атқарады.

4.3.4.10 Топтық ұяшықтың барлық бөлмелерінде тіреулік жанасу және түстік жолдарды қарастыру қажет:

- топтық ұяшыққа кіретін жерде дыбыстық маяк орнату қажет;
- барлық бөлмелерге кіретін жерде рельефті көрсеткіш құрылғысы қажет;
- әртүрлі функционалдық аймақтарда еден бетінің әртүрлі құрылымы;
- қимыл бағытын түс және фактурамен бөліп жару.

4.3.4.11 Мектепке дейінгі мекемелер типі бойынша жобаланатын тұрғын үй бөлмелерінің құрамы мен алаңын В.1-кестеде көрсетілгеннен кем емес, ал дәліздік жүйе типі бойынша жобаланатындар В қосымшасының В.2-кестесінде көзделгендей қабылдау ұсынылады.

4.3.4.12 Ұйықтайтын бөлмелердің ауданы полиомелит пен церебральдық сал ауруының салдары бар балаларға арналған мектеп-интернаттарда бір тәрбиеленушіге 4,5 м<sup>2</sup> кем болмау есебінен қабылданады және арнайы мектеп-интернаттарының барлық өзге типтерінің балалары үшін - 4,0 м<sup>2</sup> кем емес.

4.3.4.13 Әртүрлі типтер топтарындағы балалар саны 7-кестеге сәйкес анықталады.

**7-кесте – Оқу үрдісі мен тамақтануды ұйымдастыруды ескере отырып, балалар топтарының тұру бөлмелерін жобалаудың негізгі принциптері**

Тұру бөлмелерін жобалаудың принциптері	Топтың саны, ад.	Ұйықтайтын бөлмелердің жоспарлануы	Оқу үрдісін ұйымдастыру	Тамақтануды ұйымдастыру	Берілген принциптер ұсынылатын мекеме немесе бөлімшелердің типтері
Балабақша типі бойынша	6 - 8	Барлық топқа бірыңғай жатын бөлме	Оқыту топтық бөлмеде іске асады	Тамақтану топтық бөлмеде іске асады	Жарым есті және физикалық дамуында кемдігі бар балаларға арналған сәбилер үйлерінде, интернаттардың оқи алатын балаларына арналған мектепке дейінгі бөлімшелерде
Дәліздік жүйе типі бойынша	8 - 12	3-4 адамға жатын орын	Балалардың күнделікті оқуы ойын сыныптарында өтеді; арнайы оқу ұстаханаларда, кабинеттерде өтеді	Балаларды тамақтандыру асханада өтеді, олар мекемеге немесе әр 2-4 топқа жалпы қарастырылады	Оқи алатын мектеп жасындағы балаларға арналған интернаттардың барлық типтерінде
Тұрғын пәтердің типі бойынша	5 - 8	2-3 адамға арналған ұйықтайтын бөлмелер	Бір жастағы «отбасыларда» күнделікті оқу оқу бөлмелерінде өтеді, арнайы оқу ұстаханаларда, кабинеттерде өтеді; әртүрлі жасты «отбасыларда» - бір блокта орналасатын мектеп бөлмелерінде	Тамақтану отбасылық пәтердің ортақ бөлмесінде өтеді. Тамақтануды ұйымдастыруға жол беріледі, ол жартылай ортақ асханада (таңғы немесе түскі ас), жартылай – «отбасылық» блоктың (түскі немесе кешкі ас) ортақ бөлмесінде қамтамасыз етілгенде	Оқи алатын балаларға арналған интернаттардың барлық типтерінде



4.3.4.14 Ұйықтайтын бөлмелер, әдеттегідей, бастауыш сынып оқушыларына арналған оқу-тұру ұяшықтарында орналастырылуы тиіс немесе жастық принциптер бойынша өзіндік жатын секцияларға топталады. Жасына қарамастан, ұйықтайтын бөлмелер ұл балалар мен қыз балалар үшін бөлек болуы керек.

4.3.4.15 Бөлмелер құрамында мыналардың болуы міндетті болып табылады:

- киім ілетін орын;
- ойынға арналған орын;
- арнайы сабақтар бөлмесі;
- ұйықтайтын бөлме;
- дәретхана;
- дәмхана.

4.3.4.16 Физикалық кемшілігі бар, бірақ ақыл-ойы сақталған мүгедек балаларға арналған тұру ұяшықтарын Г қосымшасына сәйкес жас пен мүгедектік деңгейіне қатысты саралаған жөн:

- мектепке дейінгілер үшін - 1а типі;
- жасөспірімдер мен жоғарғы сыныптағылар үшін - 1б типі;
- төсек тартып, қимылсыз қалған балалар үшін - 1в типі.

4.3.4.17 Барлық арнайы түзету мекемелерінің типтері үшін ұйықтайтын бөлмелер бала жасына байланысты 4 адамға (артық емес) есептеледі.

4.3.4.18 Ұйықтайтын бөлменің түстік өңделуі жасыл-көгілдір үйлесімдегі жайлы түсте орындалуы керек.

4.3.4.19 Ұйықтайтын бөлмелерде ауданы 0,15 м<sup>2</sup>/адам кем емес, таза киім-кешек пен төсек-орын жарақтарының қорын сақтауға арналған кіріктірілме шкафтар қарастырылуы керек.

4.3.4.20 Мектепке жасына дейінгі балаларға арналған тұру ұяшықтарын 3 бастап 7 дейінгі жастағы мүгедек балалар үшін қарастырған жөн. Тұру ұяшығына 4-6 адамға есептелген тұру бөлмелерін, дәмхананы, ойынға арналған орынды, киім ілетін орынды, тәрбиеші бөлмесі мен санитарлық-гигиеналық бөлмелерді қосу ұсынылады.

4.3.4.21 Тұрғын ұяшығы жасөспірім жасындағы мүгедек балалар, 6 бастап 7 дейінгі жастағы жалпы білім беретін мектептік сабақтарға дайындық топтары мен 8 бастап 16 дейінгі жастағы кәсіптік білім алатын балалар тобы үшін қарастырылуы керек.

Тұру ұяшығында 2, 3, 4 адамға арналған тұру бөлмелері болуы керек.

4.3.4.22 Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған тұру ұяшықтарының бөлмелерін кресло-арбадағы мүгедек баланың бөлменің кез келген нүктесіне жетуін қамтамасыз ететін функционалдық аймақтарды ескере отырып жобалаған жөн, кресло-арбаның орналасу аймағын ені – 0,9 м және ұзындығы – 1,5 м етіп қабылдаған жөн.

4.3.4.23 Тірек-қимыл аппаратының ауруы бар балаларға арналған мектеп-интернаттарда барлық жатын бөлмелері басқалармен бірге бір арбалы мүгедектің тұруына есептелінуі керек. Мектеп-интернаттардың қалған типтерінде – әрбір жас топтары үшін 10 % бастап 15 % дейін жатын бөлмелер.

Жатын бөлмелердің жобалау сызбаларын әзірлегенде тұру бөлмесінің жайлы, жанұялық жайын тудыру мақсаты көзделуі керек.

4.3.4.24 1в типті тұру ұяшығы физикалық кемдігі бар, қозғалуға қабілетсіз, физикалық қимылсыз қалған төсек тартқан балалар үшін қарастырылады. Тұру

бөлмелерін 3 бастап 7 дейін және 8 бастап 16 дейінгі жас топтары үшін есептеген жөн.

1в типті тұру ұяшықтарында тұрғындарды бақылау ыңғайлылығы үшін шлюз-кіреберіс қарастырылмайды. Ванна бөлмесінде клеенка жууға арналған аймақты қарастырған жөн. 1в тұру ұяшығы бөлмелерінің құрамы мен ауданы Г қосымшасында берілген.

4.3.4.25 Ақыл-ойы кем балаларға арналған тұру ұяшықтарында Г қосымшасы бойынша жас пен мүгедектік деңгейіне қатысты саралаған жөн:

- мектепке дейінгілер үшін - 2а типі;
- жасөспірімдер мен жоғарғы сыныптағылар үшін - 2б типі;
- төсек тартып, қимылсыз қалған балалар үшін - 2в типі.

4.3.4.26 2а типті тұру ұяшығын ақыл-ойының бұзушылығы бар 4 бастап 8 дейінгі жастағы төменгі топ балалары үшін қарастырған жөн. 2а типті тұру ұяшықтарында келесіні қарастырған жөн: тәрбиеші бөлмесі, ойын-асхана бөлмесі, тұру бөлмелері.

4.3.4.27 2б типті тұру ұяшығы еркін немесе әрең қозғалатын, оқуға икемі бар 8 бастап 12 дейінгі және 12 бастап 18 дейінгі жастағы балалар үшін есептеледі. Тұру бөлмелері 2, 3, 4 адамға есептелген сыйымдылықпен қабылданады.

4.3.4.28 8 бастап 12 дейінгі жастағы ақыл-ойы кем балаларға арналған 2б типті тұру ұяшығы бөлмелерінің құрамында әрі қарай оқу-өндірістік ұстаханаларда оқу мақсатында баламен оның еңбектік дағдыларды игеру бойынша дайындық жұмыстары тарапынан оқу бөлмелерін (сыныптар) қарастырған жөн.

4.3.4.29 2в типті тұру ұяшығын жарым есті, қозғалуға қабілетсіз, қимылсыз, төсек тартып қалған мүгедек балалар үшін қарастырған жөн. Ол тұру бөлмелерінен тұрады, ол бөлмелерде клеенка жуу аймағы бар ванна, асхана мен жинайтын құрал-жабдыққа арналған қойма және шаруашылық кіріктірме шкафтар орналасады. 2в типті тұру ұяшығында екі ұйықтайтын бөлме орналасуы мүмкін.

4.3.4.30 2а және 2б типті тұру ұяшықтарының киім ілу бөлмелерін киім мен аяқ киімді құрғатуы бар кіріктірме шкафтармен жабдықтаған жөн.

Тұру ұяшықтарының жатын бөлмелерінде таза киім-кешек пен төсек-орын жарақтарының қорын сақтауға арналған кіріктірме шкафтар қарастырған жөн (0,15 м<sup>2</sup>/адам).

4.3.4.31 Жатын бөлмелерде жуынатын орын, дәретхана, қыздардың жеке гигиенасының бөлмесі, душ бөлмесі, киім мен аяқ киім тазалайтын бөлме қарастырылады.

4.3.4.32 Ашық ауада ұйқыны ұйымдастыру үшін 50 % тәрбиеленушілерге есептелген, бір орынға 3,0 м<sup>2</sup> есебінен алғандағы ауданы бар верандаларды қарастырған жөнді. Верандалар үзіліс кезінде серуендер үшін де қолданылуы мүмкін, сондықтан олар рекреациялар мен сыныптардың маңында орналасуы керек.

4.3.4.33 Оқушыларға арналған секцияларда киім ілетін орындар әрбір тұру тобы бөлмелерінің құрамына кіруі керек. Оқушыларға арналған 2 тұру тобына ортақ киім ілетін орынды ұйымдастыруға жол беріледі.

Мектеп жасындағы балаларға арналған тұру бөлмелерінің тобына кіреберістер секциялар мен мекемелер үшін ортақ вестибюль арқылы қарастырылған жағдайда, киім ілетін орындар сонда қарастырылуы тиіс, олар жабдықтармен бөлінген ашық бөлмелерде орналасады. 2-4 топқа ортақ киім ілетін орындарды қарастыруға жол беріледі.

4.3.4.34 Шыныланған верандалар балалар үшін ең жоғарғы қауіпсіз болуы керек.

4.3.4.35 Керуетке жалаң өткел ені – 0,6 м кем емес, қос өткел үшін – 0,8 м кем емес.

4.3.4.36 Тұру бөлмелерінде жеңіл қозғалатын үстелдерді қарастыру қажет, олар тамақтану, сабақ оқу, үстел үстіндегі ойындар үшін және т. б. қолданылады.

4.3.4.37 Байқау терезелері балалар жалғыз қалмайтын бөлмелерде қарастырылмауы мүмкін, мысалға, дәрігерлер кабинетінде, ем алу және емдеу кабинеттерінде және т. б.

4.3.4.38 Киімге арналған шкаф пен орындық арасындағы қашықтықты және өтуге арналған бос кеңістіктің енін Д қосымшасында көрсетілгендей 1 м кем емес етіп қабылдаған жөн.

#### **4.3.5 Санитарлық тораптар**

4.3.5.1 Тұру бөлмелерінің әртүрлі типтерінде санитарлық тораптардың санитарлық жабдықтарының және бөлмелердің орналасуы мен құрамын Е қосымшасына сәйкес қабылдау ұсынылады.

4.3.5.2 Жобалау кезінде өткелдерді, арбалар үшін айналуларды, арбалылардың санитарлық құралдарға жақындау мүмкіндігін, душ бөлмесінде бұрылатын кресло құрылғысын қарастыру қажет – дәретхана бөлмелерін жобалаудағы басты талаптар.

4.3.5.3 Дәретхана бөлмелерін жуынатын және дәретхана аймақтарынан тұратын бірыңғай бөлме ретінде қарастырған жөн.

Жуынатын орынның аймағында балалар қолжуғышы және үш жағынан келуі бар душтық тұғырық орналасуы керек. Көру кемдігі бар балалар үшін табанның тактильдік сезімталдығын дамытуға арналған фактуралық жолы бар аяқты душ қарастырған жөн.

4.3.5.4 Санитарлық тораптарды жобалау кезінде мүгедектік арбадағы бұрылу шеңберінің диаметрін ескерген жөн – 1,5 м.

4.3.5.5 Балабақша ұстанымы бойынша жобаланатын тұру топтарындағы санитарлық тораптарды топтық бөлмемен көршілес бөлмеде орналастырады.

Дәліздік жүйедегі тұру топтарындағы санитарлық тораптар немесе әр жатын бөлмеде, немесе дәлізде ортақ болып қарастырылуы мүмкін. Нұсқаның таңдалуы жобалау тапсырмасымен анықталады.

«Отбасылық» ұстаныммен жинақталатын топтарда санитарлық тораптар пәтерге ортақ қарастырылады.

4.3.5.6 Дәретхана бөлмесінің аймағында тиексіз жабылатын кабиналарда балалар унитаздары және жабылатын кабинада – үлкендерге арналған унитаз орналасуы керек.

Кабиналар арасында еденге дейін 0,15 м жетпейтін, биіктігі 1,2 м (еденнен) экран қарастырған жөн.

4.3.5.7 Интернат үйлерде 25 °C кем емес температуралы гигиена бөлмелерін жобалау ұсынылады.

4.3.5.8 Гигиена бөлмелері 12 м<sup>2</sup> бастап 20 м<sup>2</sup> дейін жобаланады, мүгедектік арбаның габариті мен күтуші немесе медбикеге арналған кеңістік есепке алынады.

4.3.5.9 Санитарлық тораптардың барлық бөлмелері еденде су құйылуына арналған басқыштарға ие болуы керек.

Басқыштардың торлары 0,01 м артық тесіктерге, сондай-ақ су қозғалысының бағытына байланысты бойлық және диагоналды (300 және одан кем) орналасуға ие

болмауы керек.

4.3.5.10 Мүгедектер үшін қолжетімділікті есепке алғандағы дәретханаларда сантехниканың орналасуының төрт нұсқасы бар:

- ең қарапайым болып саналатын параллельдік жақындау;
- диагональдық әдіс - күрделі;
- перпендикулярлық жақындау, бұл да күрделі болып саналады;
- қарсы жақындау, бұл аса күрделі және ерекше күш салуды талап етеді.

4.3.5.11 Бөлме еденінен құрал бүйіріне дейін есептегенде, балалар үйінде санитарлық құралдарды орнату биіктігі келесідей мәндерден аспауы тиіс:

- қолжуғыштарға - 0,4 м;
- душтық тұғырыққа (иілгіш шлангы бар душтық тордың тұғырық түбінің үстінде орналасу биіктігі - 1,5 м кезінде) - 0,3 м.

4.3.5.12 Бөлме еденінен құрал бүйіріне дейін есептегенде, мектепке дейінгі топтардың санитарлық тораптарында санитарлық құралдарды орнату биіктігі келесідей мәндерден аспауы тиіс:

- қолжуғыштарда - 0,5 м;
- тұғырдағы ванналарда - 0,6 м;
- терең душтық тұғырықта - 0,6 м;
- иілгіш шлангы бар душтық тордың тұғырық түбінің үстінде - 1,5 м.

4.3.5.13 Бөлме еденінен құрал бүйіріне дейін есептегенде, мектеп топтарының санитарлық тораптарында санитарлық құралдарды орнату биіктігі келесі мәндерден аспауы тиіс:

- I сынып оқушылары үшін - 0,5 м;
- II-IV сынып оқушылары үшін - 0,6 м;
- V- XI (XII) сынып оқушылары үшін - 0,7 м.

Тұғырық бүйірінің үстінде, 0,15 м биіктікте, душтық торды ілуге арналған қосымша кронштейн қондырғысын қарастырған жөн.

4.3.5.14 Унитаздың орталық білігі мен тұтқасы бар қабырға арасындағы арақашықтық 0,45 м бастап 0,5 м дейін болуы керек.

4.3.5.15 Тұтқаларды 0,8 м бастап 0,95 м дейін биіктікте орналастыру ұсынылады.

4.3.5.16 Жоспардағы бала кабинасының өлшемі 0,8 м × 0,75 м.

4.3.5.17 Санитарлық тораптардың әмбебап кабиналардың ең төменгі өлшемі балдақтағы мүгедектер үшін - 1,5 м × 0,9 м; арбадағыларға – 1,8 м × 1,65 м.

Жуынатын бөлменің ең төменгі өлшемі – 1,4 м × 0,9 м; душтық бөлме үшін – 1,4 м × 1,8 м.

4.3.5.18 Қолжуғыштарды 0,8 м бастап 0,85 м дейінгі биіктікте орналастыру ұсынылады.

4.3.5.19 Ванна бөлмелерін жобалау нұсқалары балалар ауруларының сипатына («отыратын», «төсек тартқан») байланысты.

4.3.5.20 Сабын, орамал, диспансерлер сияқты барлық дәретханалық керек-жарақтарды еден деңгейінен 0,5 м бастап 1,2 м дейінгі биіктікте орналастыру ұсынылады.

4.3.5.21 Санитарлық жабдықты 8-кесте бойынша балалардың бойын есепке алып орналастыру қажет.

4.3.5.22 Дәретхана, душ, ванна бөлмелерінде шақыру түймесі еденнен 0,9 м артық емес биіктікте орналасуы керек.

4.3.5.23 Жеке гигиена бөлмелері, қызметкерлерге арналған санитарлық тораптар әкімшілік бөлмелердің аймағында орналастыру ұсынылады.

**8-кесте – Әртүрлі жастағы балалардың қолжетімділігін ескергендегі  
санитарлық жабдықтың өлшемдері**

Жабдыктар	Метрмен		
	3-4 жаста	5-8 жаста	9-12 жаста
Дәретханалық орындықтың биіктігі	0,28 - 0,3	0,3 – 0,38	0,38 – 0,43
Тұтқалар орналасатын биіктік	0,45 – 0,5	0,51 – 0,63	0,63 – 0,68
Дозаторлардың (диспансерлердің) биіктігі	0,35 (артық емес)	0,35 – 0,43	0,43 – 0,48
Унитаздың орталық сызығына дейінгі қашықтық	0,35 (артық емес)	0,30 – 0,38	0,38 – 0,45

#### **4.3.6 Оқыту бөлмелері**

4.3.6.1 Арнайы түзету білім беретін ұйымдардағы оқу бөлмелерінің ауданын бір оқушыға шаққандағы есептен қабылдайды:

- жарым есті балалар және психикалық дамудың тежелуі бар балалар үшін 2,2 м<sup>2</sup> кем емес;
- полиомелит салдары бар және церебральдық сал ауруы бар балалар үшін 3,5 м<sup>2</sup> кем емес;
- қалған балалар үшін 3,0 м<sup>2</sup> кем емес.

4.3.6.2 Сыныптардың, ойынға арналған орын-сыныптардың, оқу бөлмелерінің, оқу дайындық кабинеттерінің, оқу-өндірістік ұстаханалардың жобалануы мен жабдығы олардың ішінде арбамен қозғалатын балалардың (соқыр және нашар көретін балаларға арналған мектеп-интернаттардан өзге) болу мүмкіндігіне есептелінуі тиіс, әрбір 6-8 орынға арбалы мүгедекке арналған 1 орын есебінен.

4.3.6.3 Ортақ блокта орналасқан оқу-кәсіби дайындық бөлмелерінде сынып немесе кабинетте бір орынға 1,2 м<sup>2</sup> бастап 1,5 м<sup>2</sup> дейінгі есептен рекреациялық бөлмелерді қарастырған жөн.

4.3.6.4 Оқу және кәсіби дайындық бөлмелерінің ортақ блогында орналасатын сыныптардың бөлмелерінде рекреациялық бөлмелерді қарастырған жөн.

4.3.6.5 Сколиозбен ауыратын балаларға арналғандарын қоспағанда, барлық мекемелердің сыныптары мен оқу-ойын бөлмелерінде сыныптың жалпы көлемінен 10 % бастап 15 % есебінен психологиялық жеңілдену аймағын қарастырған жөн, ол

аймақта кушетка, кресло, швед қабырғасын орналастырған жөн. Психологиялық жеңілдену аймағын жиһазбен немесе экранмен қоршаған жөн.

4.3.6.6 Оқу бөлмелерін ұйымдастыру мен орналастырудың ұсынылатын нұсқалары 9-кестеде келтірілген.

**9-кесте – Оқу бөлмелерін орналастырудың ұсынылатын нұсқалары және олардың ұсынылатын қолданылуы**

Оқу бөлмелерін орналастыру ұстанымдары	Ұсынылатын қолданылуы
1 Балабақша ұстанымы бойынша жобаланатын бала топтарының құрамында оқу-ойын бөлмесі қарастырылады.	- барлық типті мектеп-интернаттардың мектепке жасына дейінгі балалар үшін; - барлық типті мектеп-интернаттардың төменгі сынып жасындағы балалар үшін.
2 Тұру бөлмелерінің құрамында қарастырылады: - оқу-ойын бөлмелері, сондай-ақ сабаққа дайындалу және ойынға арналған бөлме қызметін атқарады; - жеке пәндер бойынша мамандандырылған кабинеттер оқу-өндірістік бөлмелердің ортақ блогында орналасады.	- барлық типті мектеп-интернаттардың төменгі және орта мектеп жасындағы балалар үшін; - ақыл-есі кем балаларға арналған мектеп-интернаттарда жоғарғы мектеп жасындағы балалар үшін; - соқыр және нашар көретіндер үшін; - тірек-қимыл аппараты аурулары бар балалар үшін.
3 Барлық оқу бөлмелері оқу-өндірістік бөлмелердің блогында орналасады, ал тұру бөлмелерінің құрамында ойын бөлмелері қарастырылады.	- саңырау және нашар еститін балаларға арналған мектеп-интернаттарының орта және жоғары мектеп жасындағы балалар үшін; - сөйлеу кемдігі бар балалар үшін; - сколиозбен ауыратын балалар үшін.
<p>Ескертпелер</p> <p>1 Сыйымдылығы аз мекемелерде физика және химия кабинеттері бір бөлмеде қатар қолданылуы мүмкін.</p> <p>2 Стационарлық жабдықты қажет етпейтін арнайы кабинеттер – география, математика, тарих, әдебиет және орыс тілі кабинеттерін қарастырмауға, ал осы пәндер бойынша сабақтарды оқу секцияларының құрамында орналасқан оқу-ойын бөлмелерінде немесе оқу-өндірістік бөлмелер блогының құрамындағы сыныптарда өткізуге жол беріледі.</p> <p>3 Жобалау тапсырмасына сәйкес бөлмелер құрамына 14 м<sup>2</sup> қосымша бөлмесі бар 36 м<sup>2</sup> бастап 54 м<sup>2</sup> дейін сызу кабинеті қарастырылуы мүмкін.</p>	

4.3.6.7 Есту қабілеті бұзылған балалар үшін парта мен үстелдерді мұғалім үстелінің төңірегінде жартылай шеңберлі қою ұсынылады, есту аппаратурасын орнату үшін тұрақты бекітеді. Сабақ уақытында оқушылармен жеке айналысу үшін әрбір қатарда үстелдер мен парталар арасындағы қашықтықты үлкейтуге жол беріледі.

4.3.6.8 Балаларға арналған мекемелерде лингофон кабинеттерінің ауданын келесідегідей қабылдаған жөн:

- сколиозбен ауыратындар үшін – бір орынға 6,0 м<sup>2</sup> бастап 6,2 м<sup>2</sup> дейін;
- мекемелердің қалған типтерінде – 1 орынға 4,6 м<sup>2</sup> бастап 4,8 м<sup>2</sup> дейін;
- қосалқы жайлар көлемі 14 м<sup>2</sup> бастап 16 м<sup>2</sup> дейін.

4.3.6.9 Физика, химия, география, математика, тарих, әдебиет және орыс тілі, машина басу оқыту кабинеттерін 1 орынға есептегенде тек қана орта және жоғарғы мектеп жасындағы балалар үшін қарастырған жөн:

а) сколиозбен ауыратын балаларға арналған мекемелерде:

- 1) физика, химия, машина басу оқыту кабинеттерінде - 6,0 м<sup>2</sup> бастап 6,2 м<sup>2</sup> дейін;
- 2) қалған кабинеттерде - 5,2 м<sup>2</sup> бастап 5,4 м<sup>2</sup> дейін;

б) басқа типті мекемелерде:

- 1) физика, химия, машина басу оқыту кабинеттерінде - 4,6 м<sup>2</sup> бастап 5,0 м<sup>2</sup> дейін;
- 2) қалған кабинеттерде - 4,2 м<sup>2</sup> бастап 4,4 м<sup>2</sup> дейін.

Кабинеттерде 14 м<sup>2</sup> кем емес зертхана немесе қойма бөлмелерін орналастырған жөн. Кабинетті жайластырудың нұсқасы Ж қосымшасында келтірілген.

4.3.6.10 Арнайы түзету білім беру ұйымдары ғимараттарының кіреберіс есіктерін бір сыңарлы етіп қарастырады және оқытушы жағынан орналастырады. Соқыр және нашар көретін балаларға арналған ұйымдарда баспалдақтар жоғарыда және төменде орналастырылады, баспалдақтың бірінші және соңғы сатысының тұтқаларын кедір-бұдырлаумен белгілейді.

4.3.6.11 Мүгедектерге арналған мектеп-интернаттарда қарастырылуы керек:

- биология кабинеті – жан-жануарлар бұрышы - 70 м<sup>2</sup> зертханамен бірге – 18 м<sup>2</sup> кем емес;

- компьютерлік сынып – 54 м<sup>2</sup> бастап 72 м<sup>2</sup> дейін қоймасы бар – 18 м<sup>2</sup> кем емес;

- аспаздық сынып – 32 м<sup>2</sup> бастап 36 м<sup>2</sup> дейін қонақтарды қабылдау бөлмесі бар – 32 м<sup>2</sup> бастап 36 м<sup>2</sup> дейін және қоймамен 16 м<sup>2</sup> бастап 18 м<sup>2</sup> дейін;

- музыкалық сабақ бөлмесі – 36 м<sup>2</sup> бастап 54 м<sup>2</sup> дейін құралдар қоймасы бар – 18 м<sup>2</sup> кем емес;

- сурет сыныбы – өнер студиясы – 50 м<sup>2</sup> бастап 54 м<sup>2</sup> дейін қоймасымен – 9 м<sup>2</sup> кем емес (соқыр және нашар көретін балаларға арналған мектеп-интернаттарды қоспағанда).

Сурет кабинетіндегі жиһаздың орналасу нұсқасы И қосымшасында келтірілген;

- кітап сақтау орны және оқу залы бар кітапхана:

1) соқыр балаларға арналған мекемелерде 300 м<sup>2</sup> кем емес;

2) қалыпты интелекті бар балаларға арналған мекемелердің қалған типтерінде 120 м<sup>2</sup> кем емес К қосымшасында көрсетілгендей;

3) ақыл-ой дамуының кемдігі бар балалар үшін 80 м<sup>2</sup> кем емес;

- әдістемелік кабинет – 36 м<sup>2</sup> бастап 40 м<sup>2</sup> дейін;

- педагогикалық бөлім бойынша директор орынбасарының кабинеті – 16 м<sup>2</sup> кем емес;

- оқу бөлімін меңгерушінің кабинеті – 16 м<sup>2</sup> кем емес;

- мұғалімдер бөлмесі – 36 м<sup>2</sup> кем емес, шеберлер бөлмесімен қатар қолдануға болатын.

Ескертпе - Егер сыныптық бөлмелер ғимараттың әртүрлі блоктарында орналасқан болса, бір мұғалім бөлмесінің орнына әр блок бөлмелерінің құрамында көлемі 18 м<sup>2</sup> кем емес мұғалімдер бөлмесін қарастыру қажет.

4.3.6.12 Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған бөлмелер бір орынды үстелдермен, тақтамен және жәрдемге арналған шкафпен жабдықталады. Қабырғаның бос бөліктерінің бойында еден деңгейінен 0,5 м биіктікте тіреу тұтқасы қарастырылуы керек. Тұтқа диаметрі 35 мм-ден бастап 50 мм-ге дейін.

4.3.6.13 Ойын түріндегі сабақтарға арналған аймақтарды бөлу ұсынылады. Үстелдердің орналасуы Ж қосымшасында көрсетілгендегідей сипатқа ие болуы керек.

4.3.6.14 Сабақтарға арналған үстелдердің арасындағы өтулердің арақашықтығы 0,9 м кем болмауы тиіс, үстелдерден терезеге дейінгі ара қашықтық – 0,5 м кем емес, қарама-қарсы қабырғасында – 1 м. Бөлменің кіреберісінде 1,5 м × 1,5 м кем болмайтындай көлемді кресло-арбалардың айналуы мен аттануына арналған бос кеңістік қарастыру қажет.

4.3.6.15 Негізгі оқу бөлмелерінде жабдықтар арасында өтулер мен арақашықтықтар қарастырылады:

- алдыңғы үстел мен көрсету үстелінің арасында – 0,6 м кем емес;
- үш қатарлы орналастыру кезінде сыныптық тақтамен бірге алдыңғы қабырғадан барлық қатарлардың алдыңғы үстелдеріне дейін – 2,5 м кем емес;
- үстел топтарының арасында – 1,4 м кем емес;
- қатардағы үстелдер арасында – 0,50 м кем емес.

4.3.6.16 Сөйлеудің ауыр зақымдары бар және саңырау балаларға арналғандарын қоспағанда, барлық типті мектеп-интернаттардың оқу-кәсіби дайындық бөлмелерінің құрамына әр 70-80 балаға әр 6-8 орынға 1 кабинет есебімен қосымша бөлмелері бар лингафон кабинеттерін қосқан жөн.

4.3.6.17 Сыныптарда тура немесе бұрыштық желдетуді қарастыру қажет, мұны рекреационды бөлме немесе дәліз арқылы іске асыруға жол беріледі.

Сыныптарда терезелердің шыныланған бетінің көлемі еден көлемінің 1/5 - 1/6 құрайды; терезелердің 50 % фрамугалармен немесе форточкалармен ұйымдастырған жөн. Оқушы балалардың үстеліне жарық сол жағынан түсуі керек.

4.3.6.18 Мүгедек балаларға арналған интернаттарда кітапхананы жобалау ұсынылады, оның ішіне кіреді: оқу залы - 2,5 м<sup>2</sup>/орын, көлемі 18 м<sup>2</sup> кем емес кітап қоймасы және көлемі 12 м<sup>2</sup> кем емес ақпараттық-анықтамалық бөлме. Оқу залындағы орын санын интернат сыйымдылығының 10 % қабылдау ұсынылады.

4.3.6.19 Абонементте кітап беру тіреу-кедергі бөлігі еден деңгейінен 0,7 м – 0,9 м дейін төмендетілуі керек.

4.3.6.20 Тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедектерге (кресло-арбадағы және қосалқы түзету құралдарын қолданатындар) арналған жұмыс орындарының аймақтары бөлек қарастырылуы тиіс және көру бойынша мүгедектерге бөлек.

4.3.6.21 Тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедектерге арналған жұмыс орындар дене қалпын бекітудің арнайы құрылғыларымен жабдықталуы керек. Жұмыс үстелінің конструкциясы үстел астына кресло-арбаның еркін енуін қамтамасыз етуі керек.

4.3.6.22 Қолжетімді орналасқан кітаптар және картотека да кресло-арбадағы



баланың қол жетерлік аймақ шегінде орналасуы тиіс, ол биіктігі бойынша 1,2 м құрайды. Кітапхананы жайластыру нұсқасы Л қосымшасында келтірілген.

4.3.6.23 Көру бойынша мүгедектерге арналған жұмыс орны қосымша периметральдік жарықтандыруға және бірқатар қажетті құрылғыларға ие болуы керек.

4.3.6.24 Соқыр балаларды оқытуға арналған бөлмелерді жазық тақталы үстелдермен жабдықтайды, оның өлшемі мен арнайы құрылғылары Брайль бойынша оқулықтарды қолдануға және оларды сақтауға мүмкіндік береді.

#### **4.3.7 Мәдени-бұқаралық қызмет көрсету бөлмелері**

4.3.7.1 Мәдени- бұқаралық қызмет көрсету бөлмелерінің құрамы мен көлемі жобалау тапсырмасымен анықталады.

4.3.7.2 Тірек-қимыл аппараты бұзылған балалар арналған көрме залындағы орындарды міндетті түрде еденнің көлденең бөліктерінде залдың бірінші және соңғы қатарларында жабдықтаған жөн. Кез келген нұсқада олар М қосымшасында көрсетілгендегідей өткелге жалғасуы керек.

4.3.7.3 Залдағы кәдімгі креслолардың бір бөлігі арнайы бекітетін және тірейтін құрылғылармен жабдықтылуы мүмкін.

4.3.7.4 Есту кемістігі бар мүгедек балаларға арналған көру орындарын көрме залының акустикалық жүйесімен байланыстырған жөн. Креслоларда жеке есту аппараттарын қосу пунктері жабдықтылуы керек. Дыбыс қаттылығын күшейту құлаққаптар көмегімен қамтамасыз етілуі керек.

4.3.7.5 Кресло-арбадағы мүгедек үшін бір орынға арналған аймақтың габариттері – 0,9 м × 1,2 м (кіреберіс жол үшін өтуді қоспағанда). Өткел ені - 0,9 м кем емес, ал айналуы бар кіреберіс дол үшін - 1,5 м кем емес.

4.3.7.6 Құлақ қаптарды сақтауға арналған арнайы орындар шынтақшаларда немесе креслолардың арқалығында орналасуы мүмкін.

4.3.7.7 Баспалдақтарды қоспағанда, сахнаға көтерілу үшін ені 0,9 м кем емес, 8 % еңістігі және бүйірлерінде ернеулері бар стационарлық немесе жалғамалы пандус қарастырылуы керек.

4.3.7.8 Сахнаға апаратын баспалдақтар мен пандустар бір жағынан 0,5 м, 0,7 м, 0,9 м биіктікте екі тұтқасы бар қоршауларға ие болуы керек.

4.3.7.9 Залдан көрермендерді эвакуациялау жолдарында қабырғаның бойында еден деңгейінен 0,5 м, 0,7 м, 0,9 м биіктікте сүйенетін тұтқа-таяныштар жасау қажет. Есік тесігіне дейін немесе дәліз бұрылысына дейін 1,5 м жерде тұтқа бетінің фактурасы өзгеруі керек.

4.3.7.10 Зал (фойе) кіре берісінің тура жанында мүгедек балаларға арналған әрлі-берлі өтпейтін демалу және күту аймақтары қарастырылуы керек. Бір балаға арналған аймақ – 1,2 м × 1,8 м; аймақтың жалпы көлемі кем дегенде үш балаға есептелінуі керек.

4.3.7.11 Сыйымдылығы 160 орыннан артық мектепке жасына дейінгі балаларға арналған мекемелерде дене шынықтыру және музыкалық сабақтарға арналған залдар бөлек болып қарастырылады.

4.3.7.12 Ақыл-ойы зақымданған балаларға арналғандарын қоспағанда, мектеп-интернаттарда М қосымшасында көрсетілген қосымша бөлмелері бар құрғақ қызу

моншасының (сауна) блогын қарастыру ұсынылады. Осы типті бөлмелерді жобалағанда өрт қауіпсіздігі бойынша қолданыстағы нормативтік құжаттар талаптарын басшылыққа алу қажет.

4.3.7.13 Сыйымдылығына байланысты, барлық арнайы түзету жалпы білім беретін мекемелер физикалық тәрбиелеудің түрлі формаларын ұйымдастыру үшін көлемі 162 м<sup>2</sup> (9 м × 18 м) кем болмайтындай дене шынықтыру-спорт залдары мен бассейнге ие болуы керек.

4.3.7.14 Интернат ұйымдарды ғимараттың бірінші қабатында немесе жеке корпуста жобалағанда келесі бөлмелер жиынтығындағы спорт залы қарастырылады: душ бөлмесі және санитарлық торабы бар 2 киім шешетін орын, оқытушы кабинеті, снарядтық немесе спорттық керек-жаракты сақтау қоймасы және жиыстыру керек-жарағы сақтауға арналған бөлме.

4.3.7.15 Спорттық зал ғимараттың бірінші қабатында орналастырылады және аумақтағы спорт аймағымен тікелей (немесе дәліз арқылы) ыңғайлы байланысты ескереді. Бағдарлы құрам мен көлем М қосымшасында келтірілген.

4.3.7.16 Ұлдар мен қыздар үшін бөлек залдағы киім шешетін орындар мен душ бөлмелері залмен тікелей (немесе дәліз арқылы) байланысқа ие болуы тиіс және жылжымалы есіктері немесе ілгіштері бар шкафтармен және кірер есіктердің маңында 1,75 м кем емес биіктігі бар қорғау щит-экрандармен жабдықталуы керек.

4.3.7.17 Балаларға арналған ойынды спорт түрлері бойынша оқу-жаттығу сабақтарын ұйымдастыру үшін 36 м × 18 м кем емес өлшемді зал қарастырған жөн. Егер сабақ бағдарламасы өзіне арбада баскетбол ойнауды қоспаса, онда зал өлшемі 30 м × 18 м болуы мүмкін.

4.3.7.18 Дене шынықтыру залында және бассейн ваннасы бар бөлмеде бір орынға 0,9 м × 1,2 м есебінен кресло-арбадағы мүгедек оқушылары үшін көрермен орындарының қауіпсіз аймағын қарастырған жөн. Аймақ кем дегенде 2-3 орынға есептелінуі керек.

4.3.7.19 Соқыр және нашар көретін балаларға арналған арнайы мектеп-интернаттарда гимнастика залының жоспарлануы мен жабдығы көз көруі бұзылған балалардың бағдарлану ерекшеліктерін, оларды дұрыс жүру дағдыларына үйрету қажеттілігін ескере отыруы тиіс, осыған байланысты келесіні қамтыған жөн:

- залды екі аймаққа бөлу: кішкене - «снарядтық» немесе снарядтарда жұмыс істеуге арналған гимнастика залы және үлкен – ойын қызметіне арналған негізгісі; балалардың бағдарсыздануын болдырмау үшін снарядтар сационарлы бекітіледі; залдың кіші бөлігіндегі еден негізгі аймақтың еденіне қарағанда 6-7 см биігірек (көтеріңкі) болуы керек. Залдың негізгі бөлігінің едені жабудың біртекті құрылымына ие болуы тиіс;

- екі аймақ арасында залды бөлуге арналған еденнің бір бөлігінде периметр бойынша қабырғалардың бойында ескертетін сезілетін төсеніш сызығын орнату: зал аймақтары арасындағы сезілетін ескертпеші сызық залдың үлкен бөлігіне қарай 10 ° - 12 ° еңіске ие болуы тиіс; залды бөлу үшін батырғылармен (құмы бар қапшықшалар) ауырланған жоғарыдан түсетін капронды тор қолданылады;

- бұқаралық мектептерде көпшілік мақұлдаған жабдықтар (гимнастикалық қабырғалар, ат, шығыршық, қадалар, арқандар, баған және төсеніштер және т. б.), сондайақ қосымша – әртүрлі типті жаттығу құрылғылары, теннистің және хоккей доптарын атуға арналған нысаналар және т. б.

Снаряд бөлмесінің едені табалдырықсыз зал еденімен бір деңгейде болуы керек.

4.3.7.20 Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған мекемелерде дене шынықтыру залы сондай-ақ музыкалық сабақтарды өткізу үшін қолданылады.

4.3.7.21 Дене шынықтыру залында тежелген және нашар көретін балаларды зақымданушылықтан қорғау үшін «жұмсақ қабырғаны» қарастыру.

4.3.7.22 Саңырау, нашар еститін, жарым есті, Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған мекемелерде дене шынықтыру алаңдарын С – О бағытында бойлық білік бойынша бағытталады, ал соқыр және нашар көретіндер үшін – Ш – Б бағытында.

4.3.7.23 Мекемелер құрамында тереңдігі 0,8 м бастап 1,1 м дейін 5 м × 10 м немесе 6 м × 12,5 м ванналы бассейндерді қарастыру ұсынылады.

Бассейн бөлмесінің құрамы мен көлемін М қосымшасы мен жобалау тапсырмасына сәйкес қабылдаған жөн.

4.3.7.24 Дене шынықтыру залында және бассейн ваннасы бар бөлмеде кресло-арбадағы мүгедек оқушылары үшін көрермен орындарының қауіпсіз аймағын қарастырған жөн.

4.3.7.25 Жүзу бассейнінің бөлмесінде өтетін жердегі аяқ шайғыштардың беті түзу, тайғақ емес және жылтыр болуы керек. Қозғалыс бағыты бойынша душ бөлмесінен бассейн залына қарай орналасқан аяқтық ваннаның тереңдігі 0,1 м, жоспардағы өлшемдер 1,0 м × 0,85 м.

4.3.7.26 Көруі бұзылған (соқыр немесе нашар көретін) балаларға арналған жүзу бассейндерінде қосымша сақтық шаралары қарастырылуы қажет:

- бассейн ваннасының қырлары резеңкемен қапталған болуы тиіс;
- ваннаның ұсақ бөлігі пенопластан жасалған тақтаймен (ваннаға көлденең) және батырғысы бар тормен бөлінеді;
- ваннаға түсу үшін таяныштары бар екі қосымша баспалдақтар қарастырылады; таяныштар ванна төңірегінде және қабырғалар бойында еденнен 0,3 м және 0,5 м биіктікте болуы керек.

4.3.7.27 Жүзу бассейнінің бөлмесінде өтетін аяқтық ванналарының беті түзу, тайғақ емес және жылтыр болуы керек.

4.3.7.28 Ванна периметрі бойынша айналып өту жолдары қарастырылады.

Беттің фактурасы жүзу бассейнінің айналып өту жолына шыққанда өзгеруі керек.

4.3.7.29 Бассейн бойындағы айналып өту жолдарында кресло-арбаларды және басқа да қосалқы үйлестіру құралдарын сақтауға арналған арнайы орындарды бөліп көрсету қажет. Мүгедек балалар пайдаланатын бассейн ваннасының төңірегінде міндетті түрде бортиктер жасалуы керек.

4.3.7.30 Мүгедектер арбаларының өтуі мен айналуына қойылатын талаптардың сақталуы киім шешетін орынды жобалағанда да қажет.

4.3.7.31 Бассейн ваннасындағы судың есептік температурасы 29 °С болуы керек.

4.3.7.32 Жүзу бассейнінің айналып өту жолының ені 2 м кем болмауы керек.

4.3.7.33 Арбалы мүгедектердің жұмыс істеу өзгешеліктерін ескеретін спорттық зал мен бассейндердегі киім шешетін орындарды жоспарлау ерекшеліктері.

#### **4.3.8 Тағам блогы**

4.3.8.1 Асхана бөлмелерінің бағдарлы құрамы мен көлемі Н қосымшасына сәйкес

қабылданады. Осыған қоса келесі қосымша талаптар ескеріледі:

- қолжуғыштар тамақ ішетін залдарда әрлі-берлі өтпейтін бөлмелерде немесе залға апаратын өтулер мен дәліздерде (3,6 м<sup>2</sup> бастап 4,0 м<sup>2</sup> дейін) орналасады, келесідей есеппен:

а) 18-20 отыратын орынға 1 қолжуғыш;

б) соқыр және нашар көретін балалар үшін – 10 отыратын орынға 1 қолжуғыш;

в) ақыл-есі кем балалар үшін – 15 отыратын орынға 1 қолжуғыш.

4.3.8.2 Қызметкерлердің тамақ ішетін залының сыйымдылығы нақты талаптарға (қызметкерлердің жалпы саны, тамақтанатындар саны, тамақ ішетін уақыттың ұзақтылығы, орынның өткізгіштік қабілеті) сүйеніп есептеген жөн.

4.3.8.3 Қызметкерлерді тамақтандыру үшін 1 орынға 1,8 м<sup>2</sup> кем болмайтындай есеппен асүй немесе әкімшілік бөлме кіреберісіне жақын оналасатын немесе аумақтан жеке кіре берісі бар өз-өзіне қызмет көрсететін арнайы тамақ ішетін зал қарастырған жөн.

4.3.8.4 Асүй бөлмелерінде окшаулағышқа қызмет көрсету үшін ауданы 16 м<sup>2</sup> бастап 20 м<sup>2</sup> дейін арнайы үлестіу орнын қарастырған жөн.

4.3.8.5 Мектеп жасына дейінгі балалар үшін секция құрамында 2-4 топқа арналған буфеты бар арнайы асқханаларды қарастыруға жол беріледі. Бұл жағдайда балалар топтарының бөлмелер құрамында буфет қарастырмаған жөн. Тамақтандыруды ұйымдастыру нұсқасы жобалау тапсырмасымен анықталады.

4.3.8.6 Үстелдер кресло-арбадағы мүгедекке еркін жақындауға мүмкіндік беретін конструкцияға ие болуы тиіс:

- үстел аяқтарының арасындағы қашықтық - 0,9 м кем емес;

- сөмкелерге арналған декоративті панельдер, сөрелер кресло-арбаның үстел астына ішінара енуіне кедергі жасамауы керек.

Мүгедек балалардың келіп кетуіне бейімделген мектеп асханаларының тамақ ішу залдарын жабдықтау мысалы II қосымшасында көрсетілген.

4.3.8.7 Үстелдер арасындағы және таратқыш-сөре бойындағы еркін өткел-өту аймағы 0,9 м кем болмауы керек. Касса аппаратының маңындағы кресло-арбаның айналуына арналған аймақ 1,2 м × 1,5 м кем болмауы керек.

4.3.8.8 Ас әзірлейтін блоктардың мұздату қондырғыларының машиналық бөлімдерін ғимараттың сыртқы қабырғаларының бойында орналастырған жөн. Асхананың өндірістік бөлмелері оларда электр жылытудағы сауда-технологиялық жабдықтар жиынтығын орналастыру есебімен жобаланады.

4.3.8.9 Әрлі-берлі өтетін қоймаларға немесе асүй арқылы қоймаларға өтуге жол берілмейді. Асүйлерде электр тоғымен жұмыс істейтін жабдықтарды орнату қарастырылуы керек. Сәйкес дәлелдемелер болған жағдайда қатаң отында жұмыс істейтін асүй плиталарын қолдануға жол беріледі. Бұл жағдайда асүй плиталарын жағатын орынды жеке бөлмелерде орналастырған жөн. Ас әзірлейтін блоктарда тарату орындары болуы керек.

4.3.8.10 Орындықтар ыңғайлы болуы тиіс; қарапайым берік конструкцияға ие болуы керек.

4.3.8.11 Мүгедектер пайдаланатын тамақ ішетін орындардың бөлмелерінде еден жабуы берік, қатты, тайғақ емес және айырмаларсыз болуы керек.

#### 4.3.9 Медициналық бөлмелер

4.3.9.1 Медициналық бөлмелердің құрамын әрбір нақты жағдайда жобалау тапсырмасына сәйкес қарастырған және аураханалар мен емханаларды жобалау бойынша қазіргі нормативті құжаттарды ескере отырып жобалаған жөн. Р қосымшасында медициналық қызмет көрсету бөлмелерінің бағдарлы құрамы мен көлемі келтірілген.

4.3.9.2 Қалпына келтіретін емдеу бөлімшесіне келесі бөлмелердің функционалдық тобы кіреді:

- дәрігер-мамандардың кабинеттері;
- емдеудің физикалық әдістерінің бөлімшесі;
- емдеудің дәстүрлі емес әдістерінің бөлімшесі;
- бөлімшенің қосымша қызметі.

4.3.9.3 Барлық типті мекемелердің медициналық бөлмелерінің құрамында келесі кабинеттер болуы тиіс:

- педиатр – 15 м<sup>2</sup> кем емес;
- қараңғы бөлмесі бар (офтальмологтың жұмысы мүмкін болу үшін) консультативті қабылдау - 20 м<sup>2</sup> + 8 м<sup>2</sup> кем емес;
- стоматолог - 16 м<sup>2</sup> кем емес;
- психоневролог – 14 м<sup>2</sup> кем емес;
- гинеколог (уролог) – 20 м<sup>2</sup> кем емес;
- гидропатия – 28 м<sup>2</sup> кем емес, 14 м<sup>2</sup> кем емес шешінетін орны бар
- механотерапия – 36 м<sup>2</sup> кем емес
- психологиялық жеңілдену – 18 м<sup>2</sup> кем емес;
- емдеу бөлмесі - 18 м<sup>2</sup> кем емес;
- стерилизациялық – автоклавты, дәріхана бөлмесі, медициналық бике кабинеті – 14 м<sup>2</sup> кем емес.

4.3.9.4 Саңырау және нашар еститін балаларға арналған мекемелерді қоспағанда, барлық типті мектеп-интернаттарда көлемі 18 м<sup>2</sup> кем болмайтындай логопедке арналған кабинеттерді қарастырған жөн:

а) мектеп оқушылары үшін;

1) сөйлеу кемдігі және тірек-қимыл аппаратының аурулары бар балалар үшін – 30-40 балаға 1 кабинет;

2) қалған типтерде – мекемеге 1 кабинет;

б) мектепке дейінгі балалар үшін;

1) сөйлеу кемдігі және тірек-қимыл аппаратының аурулары бар балалар үшін – топқа (8-10 орын) 1 кабинет;

2) мекемелердің басқа типтерінде – секцияға 1 кабинет.

4.3.9.5 Соқыр және нашар көретін балаларға арналған мектеп-интернаттардың медициналық қызмет көрсету бөлмелерінің құрамына келесілерді қосқан жөн:

- диагностикалықпен қатар емдеу жабдықтарымен жабдықталған офтальмолог кабинеті, ауданы 75 м<sup>2</sup> кем емес ұзындығы 25 м кем емес;

- қалдық көруді дамыту кабинеті, көлемі 36 м<sup>2</sup> кем емес, 16 м<sup>2</sup> кем емес қосымша

бөлмесімен;

- кеңістіктік бағдарлануды дамыту кабинеті, көлемі 54 м<sup>2</sup> кем емес, 8 м<sup>2</sup> кем емес қоймасымен;

- көз протезі бөлімшесі (мүмкіндік бойынша ұйымдастырылады).

4.3.9.6 Естуі бұзылған балалар мен жасөспірімдер үшін медициналық-әлеуметтік оңалту бөлімінде ЛОР-сурдолог кабинетін, сондай-ақ интернаттардың түрлі бөлмелерінің сәйкес жарықтық сигнал беру жүйесімен жабдықталуын қарастыру қажет.

4.3.9.7 Консультативтік бөлімнің қабылдау-вестибюльді тобының бөлмелерін консультативті бөлімде қабылдау өткізетін дәрігер-мамандар кабинеттерінің маңында орналастырады.

4.3.9.8 Кабинет ауданын бір емдеу орнына келесідей есеппен қабылдаған жөн:

- ингалятор бөлмесінде 4 м<sup>2</sup> кем емес;

- су асты уқалау кабинеттерінде – 18 м<sup>2</sup> кем емес;

- жеке уқалау – 16 м<sup>2</sup> кем емес;

- кабинеттердің қалған типтерінде – 7 м<sup>2</sup> кем емес (бір ванна немесе кушеткаға).

4.3.9.9 Дәрігер-мамандар кабинеттерінің жиынтығы түрлі бұзылушылықтары бар емделушілер санының қабылданған қатынасынан анықталады.

Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларды және БЦС барларын қоса алғанда, психикасы бұзылған балаларды оңалту үшін невропатологқа, психиатрға, психологқа, ортопед-сынықшыға және логопедке арналған кабинеттер қолданылуы мүмкін.

4.3.9.10 Бір қабылдау-емдеу орнына есептелетін аудан 10-кестеде келтірілген.

### **10-кесте – Қабылдау бөлімі**

Шаршы метрмен

Бөлмелер	Ауданы, кем емес,
Вестибюль-күту бөлмесі	12
Вестибюльдегі киіну орны	3
Қабылдау-емдеу бөлмесі	16
Санторап-киім шешетін орын	6
Киінуге арналған бөлмесі бар ванна	12
Каталкаларды сақтауға арналған орын	6
Түсетіндер киімдерін уақытша сақтау бөлмесі	4
Жұмсақ керек-жарақты сақтауға арналған бөлме	4
Барлығы:	63

Карантин бөлімінде орын саны интернаттағы мүгедек балалардың жалпы санынан шамамен 3 % қабылданады.

4.3.9.11 Оқшаулағыштың құрамы мен ауданын 11-кестеге сәйкес қабылдау ұсынылады.

**11-кесте - Изолятор бөлмелерінің ұсынылатын ең төменгі құрамы мен ауданы**

Шаршы метрмен

Атауы	Оқшаулағыштаның ауданы, кем емес		Ескертпе
	10 орынға дейін	10 орыннан жоғары	
1 Бокс, 1 орынға арналған	24	24	Бокстар саны есеп бойынша анықталады
2 Бокс, 2 орынға арналған	30	30	Сондай
3 Санитарлық бөлме	6	6	
4 Емдеу бөлмесі	18	18	
5 Дәрігер, медбике кабинеті	14	14	
6 Киім шешетін орын мен душы бар қызметкерлер бөлмесі	10	12	
7 Буфет	8	12	
8 Жылжымалы аппаратураны сақтау бөлмесі	-	12	
9 Құрал-жабдық орны	8	12	
10 Шлюздегі қолжуғышы бар дәретхана	3	3	Қызметкерлер бөлмесінің жанында орналасады

4.3.9.12 Оқшаулағышты мектеп жасындағы балалар үшін орын санынан 3 % - 4% және мектеп жасына дейінгі балалар үшін орын санынан 6 % – 8 % есебінен алынатын сыйымдылықпен жобалаған жөн. Ол өзіне бокстарды қосуы және бір уақытта қабылдау және карантин бөлімдері қызметтерін атқаруы керек. Бұл жағдайда толық санитарлы торапты (унитаз, қолжуғыш, ванна бөлмесі) және тамбур арқылы аумаққа шығуы бар бір, екі орынды палата болып табылатын бокстардың кез келгені қабылдау-қарау боксы қызметін атқаруы мүмкін.

4.3.9.13 Оқшаулағыш жеке блокта орналасқан жағдайда, ол толығымен оқшауланған болуы немесе ұйықтайтын бөлмелерді қоспағанда, қалған бөлмелермен арнайы тамбур-шлюз арқылы байланысуы мүмкін. Тамбур-шлюзде халаттарды ауыстыру үшін қолжуғыш пен ілгішті орналастырған жөн, бұған қоса өрт уақытында сыртқы ауаның жеткізілуі қамтамасыз етілуі керек.

10 орыннан артық оқшаулағышты жеке тұрған корпуста орналастыру ұсынылады.

4.3.9.14 Карантин бөлімінде терезелерді сынбайтын шыныдан жобалаған жөн. Терезе алды тақтайының биіктігі еден деңгейінен 0,9 м кем болмайтындай жобаланады. Терезелерде фрамугалар мен желдеткіштерді қарастыру қажет, фрамугалар мен

желдеткіштер ысырмаларының орналасу биіктігін еден деңгейінен 2,0 м бастап 2,2 м дейін қабылдаған жөн.

4.3.9.15 Физиотерапия бөлімі мынадай бөлімдерден құралады:

- уқалау кабинеті;
- электрмен, жарықпен емдеу кабинеті (ФТБ);
- озекерит-парафинмен емдеу кабинеті (жылумен емдеу).

4.3.9.16 Дәрігерлер кабинеттерінде кушеткалардың маңында еденнен 1,7 кем емес биіктікте науқастарды қарауға арналған қабырға шырағы орналастырылады.

4.3.9.17 Термогидротерапия бөлімі бальнеологиялық кешен негізінде қалыптасады, ол келесідей құрамға ие болуы мүмкін:

- ванна залы;
- суда қимылмен емдеуге арналған бөлмелер;
- душ залы;
- сауна;
- бассейн.

**12-кесте – Әртүрлі типті емдеу кабинеттеріндегі орын санының  
болжамдық есебі**

Емдеу түрі	Бір емдеу орнына мекемедегі балалардың есептеу саны		
	Ақыл-ой кемістігі бар балаларға және сөйлеу қабілетінің бұзылуы бар балаларға арналған	Сколиозбен ауыратын және тірек-қимыл аппаратыны қызметі бұзылған балаларға арналған	Зағип және керең балаларға арналған
1 Электроемдеу	-	25-30	25-30
2 Жарықпен емдеу	60-75	60-75	60-75
3 Сумен емдеу	30-40	30-40	30-40
4 Су асты массажы	-	75-100	-
5 Ингаляция жасау	20-30	20-30	20-30
6 Сылау:			
- жеке кабинетте	80-100	20-25	80-100
- жалпы залда	60-75	10-15	60-75
7 Электросон	75-100	75-100	50-60

4.3.9.18 Су асты уқалау кабинетіндегі ванна тіреу құлақтарымен немесе тұтқаларымен қамтамасыз етілуі керек. Ванна төңірегінде ені 1,5 м кем емес мүгедектік арбаның өтуіне арналған кеңістікті қарастырған жөн. Ванна төңірегіндегі еден резеңкелі жабынға ие болуы керек.

Су асты уқалау бөлмелерінде және душ залының кабиналарында кресло-арбадағы мүгедекті арбадан ванна немесе кабинаға ауыстыруға арналған арнайы



жабдық құрылғысын, сондай-ақ процедураны қабылдау уақытында мүгедекті тіреу мақсатында тізелерге арналған арнайы тұтқалар мен тіреулер қарастыру ұсынылады.

4.3.9.19 Емдеу кабинеттеріндегі шамалы орын санын 12-кестедегі мәліметтерге сәйкес қабылдаған жөн.

4.3.9.20 Мүгедек балаларға арналған интернаттарда дәстүрлі емес әдістермен емдеу мүмкін, бөлмелердің үлгілі құрамы және ауданы 13-кестеде берілген.

### 13-кесте – Дәстүрлі емес әдістермен емдеу бөлмелерінің аудандары

Шаршы метрмен

Бөлмелер	Болжамдық аудан, кемінде,
Сылап-сипау терапия кабинеті	18
Биотүзету кабинеті құрамында:	
жеке қабылдауға арналған дәрігер кабинеті	12
топтық биотүзету кабинеті	36+2

### 14-кесте – Медициналық-инженерлік қызмет бөлмелерінің ең төменгі аудандары

Шаршы метрмен

Бөлмелер	Болжамдық аудан, кемінде,
Орын ауыстыруды түзету бөлімі:	
тапсырыстарды қабылдау және беру пункті	30
Протездерді өлшеу және келтіру бөлмелері:	
қиыстыру шеберханасы	9
протездерді өлшейтін бөлме	18
протездерді қолдануды үйрететін бөлмелер	24
гипс	8
Қалпына келтіру инженерия бөлімдері:	
мүгедек балаларға арналған тұрғын үйге бейімдеу тапсырыстарын қабылдау бөлмесі	15
материалдарды, техникалық заттарды және саймандарды сақтауға арналған қосалқы бөлме	15

4.3.9.21 Мүгедек балаларға арналған интернаттар құрамына жоспарлауға тапсырма бойынша медицина-инженерлік қызмет қосылуы мүмкін, ол екі бөлімнен тұрады:

- орын ауыстыруды түзету бөлімдері;
- қалпына келтіру инженерия бөлімдері.

Медицина-инженерлік қызмет бөлмелерінің болжамды аудандары 14-кестеде келтірілген.

4.3.9.22 Бокстар өту тамбур-шлюз арқылы оқшаулау бөлмелерімен байланысуы керек. Бокс және дәліз арасына бітелген (ашылмайтын) терезе қарастыру керек, қызметшілердің балаларға қарауы үшін жасалады.

4.3.9.23 Емдеу бөлмесін, құрал-сайманды, асхананы, санитарлық бөлмені, дәрігер немесе медбике кабинетін, сонымен қатар аппараттарды (физиотерапевтік емдеуге арналған) сақтау бөлмелерін, қызметшілер бөлмесін қосатын изоляциялау бөлмелерінде өзіндік кіру есіктерін қарастыру керек.

4.3.9.24 Бокстарға сырттан кіру кезінде еңісі 1:8 кем емес пандустарды қарастыру керек.

4.3.9.25 Тамбур-шлюзбен және санитарлық түйінмен бірге бокс аудандарын 24 м<sup>2</sup> кем емес - бокстарда 1 орынды және 30 м<sup>2</sup> - 2 орынды бокстарда қабылдаған дұрыс.

4.3.9.26 Мүгедек балаларға арналған интернат үйлерде психология-педагогикалық бөлмелерді мына шаралар үшін қарастыру керек:

- үй жағдайында тәрбиеленетін (білім беру органдарымен бірге), мүмкіндігі шектеулі балалардың оқу формасын анықтау;

- мүмкіндігі шектеулі балалармен және жасөспірімдермен психологиялық түзету жұмыстары, сонымен қатар отбасылық тәрбиелеу сұрақтары бойынша олардың ата-аналарына кеңес беру;

- мүмкіндігі шектеулі балалардың және жасөспірімдердің, соның ішінде олардың ата-аналарымен, бос уақытын ұйымдастыру, клубтық және үйірме жұмыстарын, жазғы сауықтандыру лагерлерін және т. б. ұйымдастыру;

- балалардың және жасөспірімдердің кәсіптік бейімделуін және еңбек терапиясын өткізу, кәсіптік білім алуды ұйымдастыру және олардың еңбегін және олардың отбасы мүшелерінің үйдегі еңбегін ұйымдастыру.

4.3.9.27 Психологиялық-педагогикалық көмек бөлімінің құрамына төмендегілерді қарастыру керек:

- а) психологиялық қалпына келтіру қызметі;

- а) әлеуметтік-педагогикалық қалпына келтіру қызметі;

- в) әлеуметтік-тұрмыстық қалпына келтіру қызметі;

- г) әлеуметтік-мәдени орталық;

- д) әлеуметтік қорғау қызметі.

4.3.9.28 Психологиялық қалпына келтіру қызметі үшін психотерапия кабинеті және «сенім телефоны» қарастырылған, бөлмелердің болжамдық аудандары 15-кестеде көрсетілген.

4.3.9.29 Мүгедек балаларға арналған интернаттарда әлеуметтік-тұрмыстық қалпына келтіруді қамтамасыз ету үшін мамандандырылған бөлмелер, педагог-маман кабинеттерін қарастыру 16-кестеде келтірілген.

**15-кесте – Сауықтыру қызмет бөлмелерінің аудандары**

Шаршы метрмен

Бөлмелер	Болжалдық аудан, кемінде
Психотерапия кабинеті:	
жеке психотерапия кабинеті	14
психотерапия кабинеті	36+2
«сенім телефон» бөлмесі	12

**16-кесте – Әлеуметтік-тұрмыстық оңалту бөлмелерінің құрамы мен аудандары**

Шаршы метрмен

Бөлмелер	Болжалдық аудан
Педагогикалық көмек бөлімі:	
психолог кабинеті	12
педагог кабинеті	12
дефектолог кабинеті	18
Мамандандырылған сыныптар (8-10 орынға) және кабинеттер (4-5 орынға):	
еске сақтау қабілетін түзету кабинеті	30
кондуктивтік педагогика сыныбы	30
сенсорлық бөлме	18-36
интеграция терапиясы кабинеті	48
музыкамен емдеу сыныбы	50
сурет студиясы	40
әртістер студиясы	30
пластика сыныбы	36
Ата-аналармен жұмыс кабинеті	36
Еңбек терапиясы және кәсіптік бейімдеу бөлімдері:	
еңбек терапиясы кабинеті (5 орынға)	30
кәсіптік бейімдеу кабинеті	40
дайындық бойынша оқу сыныбы (6-10 адамға)	48
өндіріс аумағы (шеберханалар):	

**Таблица 16 – Әлеуметтік-тұрмыстық оңалту бөлмелерінің құрамы мен аудандары (жалғасы)**

Бөлмелер	Болжалдық аудан
слесарь шеберханасы	36
тігін-тоқыма шеберханасы	36
картон-түптеу шеберханасы	36
шикізат және дайын өнім қоры	36
еңбек терапиясы бойынша инструктор бөлмесі	12
қыш-құмыра цехы	50
жабыстыру шеберханасы	30
ағаш өңдеу бойынша шеберхана (балталау)	50

#### **4.3.10 Өндірістік шеберханалар**

4.3.10.1 Шеберханаларда және цехтарда оқушылар үшін арнайы жабдықталған - оқудың әрбір профилі бойынша 2-3 орын ұйымдастыру ұсынылады.

4.3.10.2 Оқу-өндірістік шеберханалар блогында дәліз ені кемінде 1,8 м болуы керек, кресло-арбадағы балалардың кедергісіз екі жақты қозғалысын қамтамасыз етеді. Егер дәліз ені 1,8 м кем болса, әрбір 6 м сайын жүру үшін кеңейтілген аймақтар жасау керек.

4.3.10.3 Төменгі сынып оқушыларына арналған еңбекке үйрету және қоғамдық-пайдалы еңбек шеберханаларының ауданы есту қабілетінің, ақыл-ойының бұзылушылығы бар балаларға арналған арнайы мектептерде 1 оқушыға кемінде 2 м<sup>2</sup> және 2,5 м<sup>2</sup> - полиомиелит және мидың қабыну салдарынан көру қабілетінің бұзылуы бар балаларға арналған есеппен анықталады.

4.3.10.4 Орта және жоғарғы сынып оқушыларына 1 орынға келетін оқыту шеберханалар ауданын кемінде қабылдау керек:

- металл және ағаш өңдеу шеберханалары - 4,5 м<sup>2</sup>;
- мата өңдеу және аспаздық шеберханалары - 5,5 м<sup>2</sup>;
- кәсіптік бейімдеу кабинеті - 3 м<sup>2</sup> арнайы мектеп-интернаттарда есту қабілеті және интеллектуалы бұзылған және 3,5 м<sup>2</sup> - полиомиелит және мидың қабыну салдарынан көру қабілетінің бұзылған балаларға арналған;
- картон-түптеу, балталау, тоқыма, қыш-құмыра - 6 м<sup>2</sup>;
- тігін, электрожөндеу, етік, қолөнер, механикалық өңдеу, аппараттарды және тұрмыстық техниканы жөндеу шеберханаларында - 4,5 м<sup>2</sup>.

Оқыту-өндірістік бөлімдерде материалдар мен дайын бұйымдарды сақтайтын қосымша бөлмелер қарастыру керек.

4.3.10.5 Тірек-қимыл аппараттары бұзылған балаларға арналған оқыту

шеберханаларында станок қатарларының арасындағы қашықтық 1,7 м көп емес; қатардағы станоктар (верстак) арасы кемінде 0,8 м, станоктан қабырғаға дейін кемінде 0,5 м етіп қарастыру керек.

4.3.10.6 Тігін шеберханасындағы аяқ машиналарын терезе бойына бір қатарға орналастырады, осындай кезде машиналар табанына жарық сол жақтан түсуі керек.

4.3.10.7 Әрбір шеберханаларда ыстық және салқын су тартылған раковиналар орнатылады, орталықтандырылған сумен жабдықтау болмаған кезде құйма қолжуғыштар орнатады.

4.3.10.8 Май кескіндемелер шеберханасын мольберттармен жабдықтайды және терезелерге перпендикуляр орналастырады, акварельдік сурет кескіндеме шеберханаларында мольберттерді бүйір қабырғаларда орналасқан 2 модельдің айналасында жартылай шеңбер жасап орналастырады. Кескіндеме және сурет шеберханаларына ауданы кемінде 9 м<sup>2</sup> қосымша бөлмелер міндетті түрде жалғасуы керек.

Мүсін шеберханаларындағы бөлектелген күйдіру бөлімдері белгіленуі керек, механикалық тарту ауа алмасу жүйесімен жабдықталады. Қолданбалы өнер және композиция шеберханаларында ауданы кемінде 9 м<sup>2</sup> қойма бөлмелері болу керек, мүсіндеме шеберханаларында – саз және гипс сақтауға арналған қойма бөлмелері болу керек.

4.3.10.9 Мектеп-интернаттарда ауданы 36 м<sup>2</sup> оқу құралдар қоймасы бар орта медицина және тәрбие қызметшісін дайындайтын арнайы сыныптар қарастырылған.

4.3.10.10 Оқыту-өндірістік шеберханаларда ауданы 90 м<sup>2</sup> әрбір шеберханаға қарастырылған: жұмыстарды ұйымдастырушы бөлесі кемінде 8 м<sup>2</sup>, дайындамалар қоймалары кемінде 12 м<sup>2</sup>; қойма бөлмелер шеберханалармен байланысты болулары керек.

4.3.10.11 Шеберхана бөлмелердің ауданы станокты жабдықтың, оқушылардың жұмыс орындарының және инструктор үстелінің орналасу шарттарынан анықталады.

Жабдықтарды орналастыру кезінде қатарлар (шеберханалар бойына өтулер) арасындағы қашықтықты қабылдау керек:

- кемінде 1,3 м;
- полиомиелит және мидың қабыну салдары бар балаларға арналған - кемінде 1,6 м;
- станоктар арасында - кемінде 1 м;
- станоктар мен верстактар арасында - кемінде 1 м;
- верстактардан және станоктардан қабырғаға дейін - кемінде 0,5 м;
- балташылық шеберханаларындағы верстактар арасында - кемінде 1 м.

4.3.10.12 Шеберханалардағы жабдықтарды жарық түсіретін қабырғаларға перпендикуляр немесе 30 ° - 45° орналастырады. Шеберханаларды аз шуылды жабдықтармен жабдықтайды, шу және діріл деңгейі Қазақстан Республикасының бекітілген талаптарына сәйкес жол берілген деңгейден аспауы керек.

4.3.10.13 Оқу-өндірістік шеберханалар бөлмелеріндегі орындар саны 6-8 қабылдаған дұрыс; шеберханаларды мамандандыруды және олардың санын жобалау тапсырмасымен нақты жағдайға байланысты анықтайды: тағайындалуы, жергілікті дәстүрлер, мамандардың болуы, ары қарай жұмысқа орналасу мүмкіндіктері және т. б.

4.3.10.14 Бастапқы мектептің кішкентай жастағы балаларға арналған қол еңбек шеберханаларында ыстық су тартылған қол жуғыштар орнату керек. Дене тәрбие үзілісін өткізу үшін едені кілеммен жабылған аймақтар қарастыру керек.

4.3.10.15 Ақыл-ой кемістігі бар балаларды оқытуға арналған арнайы мекемелерде емдеу-еңбек және белсендіретін терапияларды орындау мақсатында емдеу-өндірістік (еңбек) шеберханалар тұрғызу керек.

Ескертпе - Оқшаулағыштарды орналастыру және бөлімдердің (бір орынды және екі орынды бокстардың ара қатынасын қосқанда) ауданы және құрамы жобалау тапсырмамен анықталады.

4.3.10.16 Есту қабілеті бұзылған балалар үшін парталар мен үстелдерді педагог үстелінің айналасына орналастырады, акустикалық аппаратураны қою үшін тұрақты бекітеді. Сабақ барысында жеке айналысу үшін әрбір қатардағы парталар мен үстелдер арасындағы қашықтықты ұлғайтуға жол беріледі.

4.3.10.17 16-18 жастағы мүгедек балалар үшін электрондық почтаның хат тасушы-операторы, түптеуші және т. б. мамандықтарын қарастыратын, емдеу-еңбек шеберханаларын жобалау керек. Шеберханалар профилін таңдау балалар контингентіне байланысты және нақты жағдайлар және құрылыс орнының мүмкіндігіне қарай жобалауға тапсырмасымен нақтылынады.

4.3.10.18 Интернаттарда әлеуметтік бейімдеу кабинеттері міндетті түрде қарастырылады, балаларды үй шаруашылығын жүргізуге – азық-түлік таңдау қабілеті, олардан белгілі-бір тамақ дайындау, үстел жауып ыдыс қою, қонақтар қабылдау және т. б. қабілеттерге үйрету үшін қызмет атқарады. Бұл кабинеттерде туған күндер, қонақтар шақыру мерекелері өткізілуі мүмкін. Кабинет жұмыс аймағынан (асхана), және де орындықтар мен үстелдер тұрған және би мен ойындар өткізілетін көрнекті аймақтан тұрады. Екі аймақ бағанмен – азық-түліктерді бөлу және тағамдарды үстелге апаруды дайындау үстелдерімен бөлінген. Әлеуметтік қауіпсіздік кабинетін жабдықтау нұсқасы С қосымшасында көрсетілген.

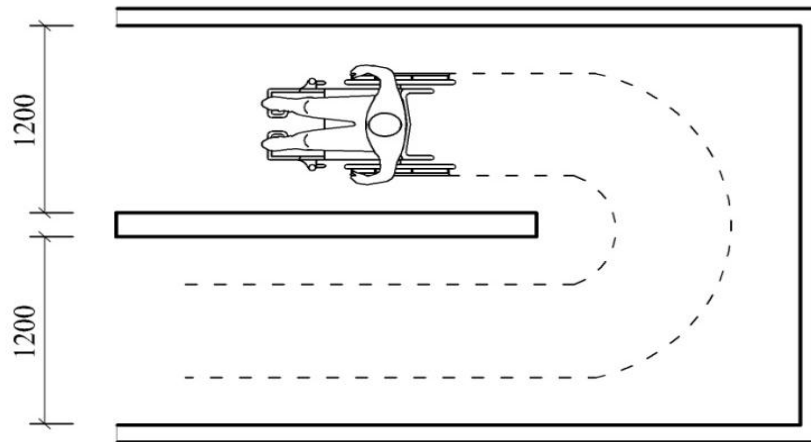
4.3.10.19 Зағип және нашар көретін балаларға арналған мектеп-интернаттарда оқу-кәсіптік дайындау бөлімдер құрамында тифлографика кабинетін және асханасы, санитарлық түйін, қойма бар бір-екі бөлмелі пәтерді көрсететін әлеуметтік бейімделу кабинетін қарастыру керек.

#### **4.3.11 Эргономикалық параметрлер**

4.3.11.1 Мүгедектерге арналған интернат үйлерді жобалаған кезде эргономиялық талаптарды, балалардың, оның ішінде Т қосымшасында көзделген мүгедектер арбасындағы балалардың жұмыс істеуі үшін қажетті кеңістік көлемін ескеру қажет. Мұнда өтулер, дәліздер, есіктің ойықтар, баспалдақ, пандус ені және айналуға, бұрылуға қажетті өлшемдер жатады, олар үй-жайлардың негізгі габариттерін, мүгедектердің әртүрлі категорияларына арналған кеңістіктерді ұйымдастыруға арнайы талаптарды және т. б. анықтайды.

4.3.11.2 Мектеп жасына дейінгілер үшін айналу шеңберінің диаметрі 1,2 м, мектеп жасындағыларға – 1,4 м қабылданады. Мүгедектер арбасының габариттері У қосымшасында келтірілген.

4.3.11.3 Дәлізде мүгедек арбасында 180 ° айнаруды қамтамасыз ету үшін 6-суретте көрсетілгендей ені 2,4 м астам дәліздерді жобалау мүмкін.



6-сурет – Дәліз өлшемдері

17-кесте – Әртүрлі жастағы балалар үшін қолжетімді биіктік

Биіктігі	Метрмен		
	3 - 4 жас	5 - 8 жас	9 - 12 жас
Ең жоғарғы биіктік	0,9	1	1,1
Ең жоғарғы биіктік	0,5	0,45	0,45

4.3.11.4 Кресло-арбаларда қозғалатын адамдар үшін олардың кіру есіктеріне жақындай алуы үшін есік алдында кемінде 1,5 м, есіктен кейін кемінде 1,2 м маневр жасауға кеңістік қарастыру қажет.

18-кесте – Балалар үйлеріне арналған жиһаздар өлшемдері

Сантиметрмен			
Бойлар тобы бойынша балалар жасы	Балалар бойларының тобы	Үстел биіктігі	Орындықтың отыру биіктігі
7 ай – 1 ж. 8 ай	80-ге дейін	34	17
1 ж. 8 ай – 2 ж. 8 ай	80– 90	38	20
3 жас	90 – 100	43	24

4.3.11.5 Мынадай балалардың пайдалануына арналған ғимарат элементтерін: лифт батырмасы, есік тұтқалары, шкафтар, ілгіштер 17-кестеде көрсетілген бойларын есепке

алып орналастыру керек.

4.3.11.6 Жиһаздардың негізгі өлшемдерін 18, 19, 20-кестелерге сәйкес қабылдау ұсынылады.

**19-кесте – Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған жиһаздар өлшемдері**

Сантиметрмен

Балалар бойларының тобы	Үстел биіктігі	Орындықтың отыру биіктігі
80 дейін	34	17
80 – 90	35	20
90 – 100	43	24
100 – 115	48	28
115 – 130	54	32
130 жоғары	60	36

**20-кесте – Мектеп жасындағы балаларға арналған жиһаздар өлшемдері**

Миллиметрмен

Оқушылар бойларының тобы	Оқушыларға қаратылған үстел шетінің еденнен биіктігі	Орындықтың алдыңғы отыру шетінің еденнен биіктігі
1000 – 1150	460	260
1150 – 1300	520	300
1300 – 1450	580	340
1450– 1600	640	380
1600 – 1750	700	420
Жоғары 1750	760	460

4.3.11.7 Үстелдерде биіктігі 0,6 м кем емес, тереңдігі 0,5 м кем емес мүгедек арбасының өлшемдерін ескеретін, тізеге арналған кеңістік болуы керек.

4.3.11.8 Дәліздің ұсынылатын ені кемінде - 1,8 м.



#### **4.3.12 Ғимараттарды пайдалану кезінде жазатайым жағдайлардан адамдардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету**

4.3.12.1 Интернат үйлерде апаттық, ескерту ақпараттарды хабарлау үшін аудиохабарлау жүйелерін орнату ұсынылады.

4.3.12.2 Сигнал жергілікті шарттарға байланысты телефондық жұп немесе шығарылған сигналдық құралдар (қоңырау, шырақ) бойынша орталық бақылау пунктіне шығарылады.

4.3.12.3 Диспетчерлік пункт, әдеттегідей, жүктеме орталығында орналасады.

Диспетчерлік пунктін орналастыру бөлмелері тәулік бойына кезекші қызметшінің болуына арналған үй-жайларға қойылатын талаптарға жауап беруі керек.

4.3.12.4 Тезелерді болат торлармен қорғау ұсынылады.

4.3.12.5 Ғимаратқа кіреберістегі бастырмалар және күнқағарды өлшемі кемінде  $1\text{ м} \times 2,5\text{ м}$  дренажбен, жергілікті климат жағдайына байланысты жылытумен орнату ұсынылады.

4.3.12.6 Кіреберіс тамбурларда, есіктердің бір-біріне қарама-қарсы орналасу кезінде, кіреберіс тамбурдың минималды ені бір жаққа ашылатын есіктер кезінде кемінде  $1,5\text{ м}$ , тереңдігі кемінде  $1,5\text{ м}$  болуы керек. Есік алдындағы және олардан кейінгі бос алаңдар сонымен қатар кемінде  $1,5\text{ м}$  болуы керек.

4.3.12.7 Зағип және нашар көретін балаларға арналған мекемелерде есіктер ойыстарына байланысты нысандарды орналастырудың бірыңғай әдістемесін сақтау керек. Бедерлі бөлім ашылатын жағынан барлық жағдайларда, есік тесігінің әрбір жағынан  $0,1\text{ м}$  кеңірек болуы керек және ашылатын беттен  $0,1\text{ м}$  тұрып қалуы керек. Есіктің ашылуына қарама қарсы жақтан, бедерлі бөлім өзгеше құрылымға ие болуы керек және ені бойынша есік ашылатын жақтан бедерлі аймақпен сәйкес келуі керек, ал тереңдігі бойынша есік ойығының жарты еніне тең болуы керек. Бала есіктерге қатысты бағдарларды орналастыру жүйесіне дағдыланады және оңай пайдаланады.

4.3.12.8 Мүмкіндігі шектеулі адамдардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында адамдардың құлап қалуы мүмкін  $0,75\text{ м}$  жоғары немесе жоғары (террастар, қанаттар және т. б.) орындарда кедергілер орнатылуы керек.

4.3.12.9 Тұрмыстық заттарды және құрал-саймандарды арбадағы мүгедек балалар үшін қолжетімділікті ескере отырып орналастыру керек.

4.3.12.10 Көру қабілеті нашар балаларға арналған мекемелерде баспалдақтардың бүйірлерін жарықтандыру ұсынылуы.

4.3.12.11 Көру қабілеті бұзылған балаларға арналған мекемелерде балалардың кеңістікте бағдарлануын жеңілдету үшін, жолдардың беттік қабатының сапасын өзгерту арқылы кедергілерге жақындау туралы ескерту ақпаратының берілуін қарастыру керек.

4.3.12.12 Арбашадағы-мүгедектер үшін негізгі қолжетімділік талаптар пікірінен еден деңгейінің бір баспалдақтан көп деңгейге өзгеру орындарында Ф қосымшасында көрсетілгендей пандус қарастыру.

Жалпыға белгіленген бөлме үшін пандус еңісі  $1 : 12$  ( $7\%$ ) ұсынылады. Бұзылулар түріне және ұзындыққа байланысты пандус көлденеңінің өзгерісі 21-кестеде берілген.

## 21-кесте – Пандустардың ең төменгі габариттері

Метрмен

Бұзылулар түрі	Пандустың ұзындығындағы еңістігі		
	0-3	3-6	6 көп
Жүретін мүгедектер	1:9	1:12	1:12
Алып жүруші бар кресло-арбаларды пайдаланатындар	1:10	1:16	1:20
Сүйемелдеуі бар кресло-арбадағы мүгедектер	1:9	1:12	1:20

4.3.12.13 Пандус ені кемінде 0,9 м болып қабылдануы тиіс, көлденең еңіс – 2 %, бүйірлік борттар биіктігі - 50 мм.

4.3.12.14 Пандус аймағындағы кіретін есіктің алдында көлденең алаң болуы мүмкін, креслоның кері бұрылысы үшін кемінде 1,5 м болуы керек.

Пандус ұзындығы 6 м астам болғанда ұзындығы кем дегенде 1,7 м болатын аралық алаңдарды қарастыру керек. Әрбір пандустың басында және аяғында, сонымен бірге ұзындығы 1,7 м және ені пандустың өзінің еніне тең көлденең алаңдарды ескеру керек.

4.3.12.15 Баспалдақтарда қанаттардың тұтқалар беттерінің маршқа қатынасы бойынша жоғарғы немесес бүйір ішкі бедерлік қабаттарды белгілеулер қарастырылуы керек. Сандар өлшемдері кемінде мынадай болуы керек:

- ені – 0,01 м;
- биіктігі – 0,015 м;
- сандардың бедерлік биіктігі – 0,002 м.

4.3.12.16 Пандустардың тік қоршау элементтерінде 0,1 м аспайтын ойықтар болуы керек. Қоршауларды горизонталь бөлуге жол берілмейді. Тұтқалар қатаң түрде пандус беттеріне параллель орналасып, бірқалыпты дөңестенумен аяқталуы керек.

4.3.12.17 Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған оқу-тәрбиелеу мекемелеріндегі қабырғалардың ашық бөлімшелерін тұтқалармен 0,5 м биіктікте, мектеп-интернаттарда және интернаттарда мектеп жасына дейінгі мекемелерде 0,5 м; 0,7 м және 0,9 м биіктікте жабдықтау керек.

*4.3.12.18-тармақ Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

4.3.12.18 Лифт кабинеттерінің өлшемдері кемінде мынадай болуы керек:

- ені – 1,1 м;
- тереңдігі – 1,3 м;

- есік ойығының ені – 0,9 м.

Лифт алдындағы ауданның кресло-арбаның айналуына жетерлік ең төменгі өлшемі 1,4 м × 1,6 м тең.

4.3.12.19 Лифт кабинасының едені мен лифт холының алаңы арасындағы деңгейлер шамасы 0,015 м аспауы керек.

4.3.12.20 Лифт есіктері лифт холлының қабырғаға қатысты қарама-қарсы тұстерге боялуы керек. Лифт кабинасының еденінің бояуы лифт холының еденіне қарама-қарсы болуы керек.

4.3.12.21 Кнопкаларда (немесе олардың үстінде) қабат номері бар дөңес араб сандарын қояды. Жоспардағы лифт кнопкаларының ұсынылатын өлшемдері - 0,04 м × 0,04 м (дөңгелек кнопкалар диаметрі - 0,04 м), басқару панелінен биіктік - 0,01 м, кнопкалар арасындағы қашықтық - 0,03 м. Бірінші және соңғы қабаттар кнопкаларын қосымша түспен және формамен белгілеп, жарықтандыруды орындайды.

4.3.12.22 Лифтідегі жарық сигналын еден деңгейінен 1,8 м биіктікте орналастыру керек. Сәулеленетін сигналдар өлшемі ең аз өлшеумен кемінде 0,065 м болуы керек.

4.3.12.23 Қабат нөмірлерінің жарықтық көрсеткіштері еденнен 1,5 м биіктікте орналастыру керек, белгілер өлшемдері кемінде 0,05 м болуы керек. Көтергіштер және лифт есіктері автоматты ашылып жабылуы керек.

4.3.12.24 Ғимараттарда баспалдық маршы бойына немесе тік ауыстыратын, платформа түріндегі, көтергіштер құрылғылары (арбадағы мүгедектер үшін) кезінде жоспарда олардың өлшемдері кемінде 0,9 м × 1,2 м (ені × тереңдігі). Көтергіштерді орнатуға арналған аудан жобалау тапсырмасымен анықталады.

4.3.12.25 Көру қабілетінің жетіспеушілігі бар балаларға арналған мамандандырылған мекмелерде дәліз қабырғаларының бос жерлерінде бейімделудің түстік фактурлық жолақтар қарастырылуы керек.

4.3.12.26 Дәлізде қабырғадан шығып тұратын үшкір бұрышты заттар 0,1 м аспайтын шамаға ғана шығуы керек. Сонымен қатар олар дәліздің ең төменгі қажетті енін азайтпауы керек.

4.3.12.27 Есік жақтауының төменгі бөлігі 0,3 м биіктікте соғуға қарсы белдікпен қорғалуы керек.

4.3.12.28 Мүгедектерге арналған ғимараттарға кіре берістерде табалдырықтар болмауы керек, жобалауға арналған тапсырмаға сәйкес табалдырықтың әрбір деңгейінің биіктігі 0,014 м аспауы тиіс.

4.3.12.29 Ішкі өтулердің ені жарықта 1,5 м болуы керек, сонымен қатар ашатын есіктер, дерек беретін таңбалар, шкафтар, отырғыштар және де басқалар ең төменгі бос кеңістікке басып кірмеу керек.

4.3.12.30 Егер дәліз ұзындығы үлкен болу керек болса, онда демалуға арналған кеңістікті қарастыру, жиі қашықтықпен орналастыру ұсынылады; осындай дәліздер бойында демалуға арналған орындықтар қарастырылуы керек.

4.3.12.31 Мүгедектердің қозғалыс жолдарында теңселмелі топсаларды және айналма есіктерді пайдалуға тыйым салынады.

Мүгедек балаларға арналған интернаттарда сыртқы және ішкі есіктерде шыныланған ойық құрылғылары ұсынылмайды.

Ақыл-ой кемістігі бар балаларға және тірек-қимыл аппараты бұзылған ақауы бар балаларға арналған мекемелерде қорғау соққыға қарсы белдік биіктігін 0,6 м дейін үлкейту ұсынылады.

4.3.12.32 Балаларға бір қолмен басқаруға мүмкіндік беретін есік тұтқаларын, жапқыш, тиектер және есіктің басқа ашылу және жабылу құрылғыларын қолданған дұрыс. Жеңіл басқарылатын құралдар мен механизмді және II-үлгілі тұтқалар қолдану тиімді болып табылады.

Сырғымалы есік тақтайларындағы тұтқалар есіктің толық ашылуы кезінде екі жақтан да оңай қолжетімді болатындай етіп орнату керек.

Гимараттың немесе дәліздің бұрыштарында орналасқан есіктер үшін ашу тұтқалары бүйір қабырғадан кемінде 0,6 м қашықтықта орналастырылуы керек.

Балалардың болуы қауіпті немесе бірден тыйым салынатын (бойлер, ауа алмасу камералары, трансформатор түйіндері және т. б.) бөлмелерге кіру есіктерінде бөлме ішіне еркін кіруді болдырмайтын жапқыштар орналастырылуы керек. Бұл бөлмелер есіктерінде кіруге тыйым салатын және қауіпті жағдай туралы ескертетін белгілер болуы керек, есік тұтқаларында айыру белгісі бар немесе жанасу кезінде сезілетін кедір-бұдыры бар беттер болуы керек.

Көру қабілет ақауы бар балаларға арналған мекемелерде есік тақтайының жоғарғы жағында түсті витраждар орналастыру ұсынылады. Сонымен қатар есік ойығының алдындағы қабырғада бейімдеу белдігінің түсін және фактурасын өзгерту ұсынылады.

4.3.12.33 Есік жақтауындағы есік тұтқалары еден деңгейінен 0,8 м - 0,9 м биіктікте орналастыру керек. Есік тұтқалары, қапсырмалар және тағы басқа құрылғылар бір қолмен ашуға ыңғайлы формада болуы керек.

Нашар көретін адамдарға арнап есіктерді сәйкестендіру үшін есік және есік босағасы қабырғаға қатысты қанық түске боялуы керек. Есік жақтауы мен қорап арасындағы тесіктер, ілмек жағындағы жұмсақ иілігіш материалмен жабылуы қажет.

4.3.12.34 Тірек-қимыл аппараты бұзылған және сонымен қатар көз жанарынан айрылған балаларға арналған мекемелерде тірек ұстамаларының, қабырға бойында, есік жақтауының қасында орналастыру, түсін өзгерту керек.

4.3.12.35 Мүгедек балаларға арналған оқу-тәрбиелеу мекемелерінде терезелер ашылатын фрамуга және желдеткіш жоғарғы орналасуы керек. Терезелер ішке ашылуы қажет.

4.3.12.36 Нашар көретін балаларға арналған мекемелерде есік жақтаулары есіктің ашылу бағыты көрсетілген екі қанық түске боялуы мүмкін.

Соқыр балаларға арналған мекемелерде есік өтпелері жанына әртүрлі дыбыстық сигналдар орнатуды ұсынады.

4.3.12.37 Терезенің ашылатын элементтері ілмектерінің орналасуы – еденнен 2 м бастап 2,2 м дейін қарастыру.

Ақыл-ойы нашар дамыған балаларға арналған мекемелерде терезе алды биіктігі 0,9 м артық, ал көз жанары жетпейтін балалар мекемесінде 0,6 м биіктіктен кем болуы керек.

4.3.12.38 Ақыл-ой кемістігі бар балаларға арналған мамандандырылған мекемелерде терезені ұрылмайтын шынымен әйнектеу ұсынылады. Егерде қарапайым шынымен әйнектелген жағдайда, әйнекті сындырудан сақтайтын құрылғылар (декоративтік тор) қарастырылады.

4.3.12.39 Көру қабілетінің ақауы бар балаларға арналған мекемелерде ленталық әйнектеу және терезе айналасын қанық түсті және фактуралық жолақтау ұсынылады.

4.3.12.40 Балкондағы, лоджиядағы, галереядағы қоршау конструкцияларының биіктігі арбадағы мүгедек балалар үшін 1,1 м артық болмауы керек, сонымен қатар кеңістік тереңдігі 1,5 м аспайтын кезде қоршаудың тұтас бөлігі еден деңгейінен 0,6 м аспайтын биіктікте орналасуы керек.

4.3.12.41 Екінші жарықпен жарықтандыру дәретхана және мектепке дейінгі топ киім ауыстыратын бөлмесінде, қызметші бөлмесінде, қыздар гигиенасы бөлмесінде, санитарлық және буфеттік оқшаулау бөлмесінде, ас үй ыдыс жуу бөлмесінде болуы мүмкін.

Осындай жарықтандыруды асханада, қоймада, құрал-саймандар бөлмесінде, қызметшінің жиыстыру және бассейндегі душ бөлмесінде, спортзалда, жиыстыру заттарын сақтау бөлмесінде, оқшаулаудың тасымалданатын аппаратурасын сақтау, жатын бөлмелердің санитарлық тораптарында қарастылмайды.

4.3.12.42 Мүгедек балалар ғимараттарында ориентациялық кедергілерді жою үшін символдар, белгілер, ақпараттық таблолар, дыбыстық сигналдар қолданады. Белгілер мен символдар барлық жастағы балаларға түсінікті, ақпараттық мәтіндер жеңіл оқылатын болуы керек.

4.3.12.43 Визуальды қабырға ақпараты нақты фонда еден деңгейінен 1,4 м - 1,7 м биіктікте орналасуы қажет.

4.3.12.44 Аспалы визуальды ақпараттық нұсқауларды кеңістік осімен немесе бағыт жолының осімен еден деңгейінен 2,1 м тең биіктікте орналастыру керек, бұл барлық отырған немесе тұрған мүгедектермен қабылдау үшін ыңғайлы.

4.3.12.45 Ақпараттық жарықтық және түстік нұсқаулар әріптері және сандары өлшемі қашықтыққа қатысты болу керек:

- а) 10 м қашықтықта - 250 мм;
- б) 20 м қашықтықта - 400 мм;
- в) 50 м қашықтықта - 750 мм.

Мүгедек балалардың жақсы қабылдауы үшін белгілік ақпараттардың әрібін ашық, сандары мен белгілерін күңгірт фонда қолдану қажет.

4.3.12.46 Белгілерде салынатын әріптер мен сандар енінің ұзындығына қатынас пропорциясы 3:5 бастап 1:1 дейін болу керек.

4.3.12.47 Әріптер мен сандар соқыр балалар ақпаратты саусақтардың ұштарымен оқи алатындай белгі фонында кедір-бұдырлы болуы керек.

4.3.12.48 Ойылған фигуралары және символдары ойылған ені кем дегенде 0,006 м болуы керек. Белгілердегі символдар мен пиктограммалар рельефтік немесе кем дегенде 0,008 м ойылған болу керек.

4.3.12.49 Көру қабілеті бұзылған мүгедектерге негізгі қозғалыс жолағы бойымен бүйір қабырғаларына және еденге түстік, қанық нұсқауларды 0,85 м кем емес және 1,1 м артық емес биіктікке орналастыру керек.

4.3.12.50 Маңдайша жазулар пішіні хабарлайтын ақпаратқа сәйкес болуы керек:

- а) тікбұрышты маңдайша жазу ақпарат береді;
- б) үшбұрышты – «сақтандыру» туралы көрсетеді;
- в) дөңгелек ілме – «тыйым салуды» көрсетеді.

4.3.12.51 Өртүрлі тағайындаулар үшін арнайы кодтық түстерді қолдану керек:

а) жасыл – қауіпсіздік, еркін өтпел, қосалқы шығу, алғашқы көмек және т. б.;

б) сары – қауіп мүмкіндігі, ескерту, қозғалатын құралдар, шығып тұрған конструкциялар;

в) қызыл – қауіп, тыйым салу және т. б.

4.3.10.52 Көру қабілеті бұзылған мүгедек балаларға арналған интернаттарда сезілетін бағдарлау карта-жоспарлары немесе магнитофон таспасына жазылған дыбыстық нұсқаулықтар болуы керек.

4.3.10.53 300 орын және одан көп тұратын орны бар интернат үйлерге қажет жағдайда ішкі радио тарату жүйесін қарастыруға жол беріледі.

#### **4.4 Конструктивтік шешімдер**

4.4.1 Мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттар ғимараттары конструкцияларының механикалық қауіпсіздігі конструкцияның механикалық беріктігін қамтамасыз ету бойынша қолданыстағы нормативтік құжаттар ережесіне сәйкес қамтамасыз етіледі.

4.4.2 Сейсмикалық қауіпті аудандарда орналасқан мүгедек балаларға арналған үйлер мен интернаттарды жобалау Қазақстан Республикасы аумағында қолданыстағы сейсмикалық қауіпсіздік жөніндегі құжаттарға сәйкес жүзеге асырылуы керек.

4.4.3 Сейсмикалық аумақтарда салыну үшін жобаланатын немесе реконструкцияланатын, күшейтілетін (қалпына келтірілетін) ғимараттар мен құрылыстардың конструкцияларын және негіздерін есептеу сейсмикалық әсерді ескеріп, жүктемелердің негізгі және айрықша үйлесімдері үшін орындалуы керек.

4.4.4 Ғимараттар мен құрылыстарды есептеген кезде қаралатын элементтің кернеулік-деформациялық жағдайы үшін барынша тиімсіз бағдарын назарға ала отырып, көлденең және тік сейсмикалық жүктемелер белгісінің өзгергіштік сипаты ескеру керек.

4.4.5 Арақабырғалар типіндегі салмақ түспейтін қабырға элементтерінің төзімділігін, каркастардың, ауыр қаптамалардың толтырылуы және олардың бекітілуі жазықтықтан көлденең есепті сейсмикалық жүктемелер ықпалына түсетін есеппен нақтылануы керек.

4.4.6 Ғимаратты реконструкциялау кезінде пайдалану процесінде пайда болған (сонымен бірге алғашқы жобалық шешімге қосымша жаңа ойыстардың пайда болуы, және де өткізілген конструкцияларды жөндеу әсері немесе олардың күшеюі) олардың конструктивтік сұлбаларындағы өзгерістерді есепке алу керек.

#### **4.5 Инженерлік желілер мен жүйелерді жобалау**

##### **4.5.1 Сумен жабдықтау және кәріз жүйелері мен құрылғылары**

4.5.1.1 Сорғыға арналған бөлмелер немесе бекітілген сорғы айналасындағы қоршалған кеңістік сыртқы факторларнан қорғалған болуы керек. Шұрфтарға тыйым салынады.

4.5.1.2 Ауыз су құбыры күрелген қоқыс төгілетін орда, септикте, дренажды орда, су ағатын орда, сонымен олардың астында немесе айналасында орналаспауы керек және

ҚР ЕЖ 4.01-101 талаптарына сәйкес келуі керек.

4.5.1.3 Су тарататын арматураға берілетін ыстық судың температурасы 37 °С аспауы керек.

4.5.1.4 Судың ваннадағы және бассейндегі есептік температурасы 29 °С болу керек.

4.5.1.5 Дәретханада, душ бөлмесінде және ванна бөлмесінде кептіргіш-сүлгілерді қарастыру керек.

4.5.1.6 Ыстық сумен жабдықтау жүйесін циркуляциямен жобалау керек.

4.5.1.7 Салқын және ыстық сумен жабдықтау жүйелерінің канализациясы мен ішкі суағарларының тіреулері жасырын төселеді.

4.5.1.8 Сантехникалық құралдарға (технологиялық құрылғыларды қоспағанда) ыстық және салқын судың берілуін термоараластырғышты орнату арқылы қарастыру керек.

4.5.1.9 Тұрғын ұяшықтағы душтарда және қолжуғыш шүмектерінде температурасы 50 °С асатын ыстық судың берілуінің алдын алатын термостатикалық реттеуіштерді орнату керек.

4.5.1.10 Сорғы құрылғыларын (өрт сөндіргіштен басқа) көршілес және де ұйықтау бөлмелерінің, оқыту мен емдеу-диагностикалық бөлмелердің астында және үстінде орналастыруға тыйым салынады.

4.5.1.11 Сорғыға арналған бөлме немесе қоршалған сорғы аймағындағы кеңістік дренаждалу және қатып қалу қауіпінен жылытқышпен немесе басқа бекітілген әдістермен қорғалған болу керек. Егер сорғылар жер төледе орнатылса, онда олар еденнен кем дегенде 0,45 м биіктіктегі тұғырыққа көтерілуі керек.

4.5.1.12 Ыстық суға арналған құбырлар қорғалған болуы керек, себебі аяқ-қол мүшелерінде сезгіштігі әлсіз мүгедектер ауыр күйіктер алуы мүмкін.

4.5.1.13 Ақыл-ой аппараты бұзылған балаларға дәретхана, душ және ванна бөлмелерінде құбыр жүйесі мен бекіту арматурасы қолжетімсіз қарастырылады.

4.5.1.14 Шаруашылық-ауыз су құбыр жүйесінде ерте кезеңде өрт сөндірілетін тұрғын ұяшықтарда біріншілік құрылғы ретінде пайдалану мақсатында шлангты (жең) жалғауға арналған жеке шүмекті орнату ұсынылады.

Шланг 3 м ағын ұзындығын ескеріп, тұрғын ұяшықтың кез келген нүктесіне судың берілуін қамтамасыз етуі керек, ұзындығы кем дегенде 15 м, диаметрі 19 мм болуы керек және су бүріккішпен жабдықталуы керек.

4.5.1.15 Құмды аулалары бар сәбилер үйлері мен интернаттар үшін ойындардан кейін ойыншықтарды жууға арналған жазғы су құбыры өткізілуі керек.

4.5.1.16 Мүгедек балаларға арналған сантораптарда унитазда отырып, қолжуғышты қолдану мүмкіндігін қарастыру ұсынылады.

#### **4.5.2 Жылумен жабдықтау, жылыту және желдету жүйелері мен құрылғылары**

4.5.2.1 Бөлмелердегі ауаның есептік температурасы мен ылғалдылығы ҚР ЕЖ 4.02-101 сәйкес алынады.

4.5.2.2 Сәбилер үйінің дене шынықтыру аймағында орналасқан шалпылдау бассейнін ағынды сумен қамтамасыз ету ұсынылады.

4.5.2.3 Жылыту мезгілінде ауа температурасы қарастырылуы керек:

- ұйықтайтын және оқыту бөлмелерінде, кабинеттерде, зертханалар мен кітапханада, мәдени-бұқаралық шараларға және демалысқа арналған бөлмелерде, компьютерлік сыныптарда, қызметтік-тұрмыстық және кір жуу бөлмелерінде +18 °С - +22 °С;

- тамақ ішу залдарында, буфетте, үтіктеу және кептіру бөлмелерінде, қойма және киім сақтайтын бөлмелерде +16 °С;

- физиотерапия бөлмелерінде, укалау бөлмелерінде +28 °С ;

- медициналық бөлмелерде, топтық бөлмелерде, балалар топтарының киім ауыстыру бөлмелерінде, балалар топтарының ұйықтайтын бөлмелерінде, балалар топтарының дәретхана бөлмелерінде +20 °С бастап + 22 °С дейін, қолайлы ылғалдылық – 40 % бастап 60 % дейін;

- оқу шеберханаларында, дене шынықтыру және секциялық сабақ өткізу бөлмелерінде, рекреацияларда, вестибюль мен киім ілетін бөлмеде, асханаларда, киім және аяқ киім кептіру бөлмелерінде +15 °С бастап +17 °С дейін;

- спорт залының киім ауыстыру бөлмесінде +19 °С бастап + 23 °С дейін;

- ванна мен бассейн бөлмелерінде +30 °С;

- душ бөлмелерінде +25 °С;

- дәрігерлер бөлмелерінде +21 °С бастап + 23 °С дейін.

Бөлмелердегі салыстырмалы қолайлы ылғалдылық 40 % бастап 55 % дейін, асхана мен кір жуу бөлмелерінде 70 % дейін.

4.5.2.4 Қыздырғыш құралдар бетінің орташа температурасы келесіден аспауға тиіс:

а) интернаттардың емдеу бөлмелері үшін 80 °С;

б) интернаттардың басқа бөлмелері үшін 95 °С.

4.5.2.5 Жылыту жүйелерінде әдетте жеңіл тазаланатын, беті тегіс болып келетін қыздырғыш аспаптарды қолданады. Балалардың күйіп қалуының немесе зақымдануының алдын алу үшін жылыту құрылғылары алмалы ағаш қақпақпен қоршалуы керек. Қоршауды ағаш-жоңқа тақтайшасынан жасауға жол берілмейді.

4.5.2.6 Тірек-қимыл аппараты бұзылған балаларға арналған мектеп жасына дейінгі балалар мекемелерінің қыс мезгілінде бірінші қабатында орналасатын асхана мен ойын бөлмелерінде, топтық бөлмелерде, қабылдау, киім ауыстыратын және ұйықтайтын бөлмелерде еденнің 22 °С дейін жылытылуы қарастырылуы керек.

4.5.2.7 Физикалық және ақыл-ой дамуы бұзылған балаларға арналған мектеп жасына дейінгі балалар мекемелеріндегі топтық, асхана мен ойын бөлмелерінде, оңашалайтын үй, музыка және гимнастикасабақтарымен айналысуға арналған бөлмелерде келесіні қарастыру керек:

а) Эритем увиолы (ЭУВ) ультракүлгін сәулелену немесе люминесцентті эритемді сәулелену көздерін бөлме ауданының 3 Вт/м<sup>2</sup> есебінен және еденнен 2,7 м-ден 2,9 м-ге дейін биіктікте орналастыру керек;

б) ДБ15 типті бактерицидті сәулелендіру көзін бөлме ауданының 1 Вт/м<sup>2</sup> есебінен және еденнен 2,7 м бастап 2,8 м дейін биіктікте орналастыру керек.

4.5.2.8 Жылыту жүйесінің қыздырғыш аспаптары, әдетте, қуыссыз терезе астында орналастырылады.

Негіздеу кезінде қыздыру бетінің жетіспейтін бөлігін ішкі қоршауда орналастыру рұқсат етіледі.



4.5.2.9 Қыздыру құралдары негізінен жарық ойықтарының астында орналасуы керек, жинау үшін жеңіл қолжетімділікте болуы керек және әдеттегідей, температураны реттеу құрылғысымен жабдықталуы керек.

4.5.2.10 Жылумен қамтамасыз ету жүйелерін жобалау кезінде тәуелсіз көздерден, немесе тұйықталған жылу тораптарынан жылудың екі кіру желісі қарастырылады. Егер жылудың бір желісі ғана болған кезде жеке немесе көршілес аймақта резервті қазандық қарастырылады.

4.5.2.11 Резервті қазандықтың жылулық қуаты емдеу және ұйықтау бөлмелерін жылумен жабдықтау жүйелерінің жүктемесін өтеу есебінен алынады, қалған бөлмелер үшін кезекші жылытуға ғана арналған жылу шығыны қарастырылады.

4.5.2.12 Мекемені басқа көршілес қазандықтан жылумен жабдықтау кезінде резервтік құбырлар қарастырылады..

4.5.2.13 Әрекетті жылу көздері болмаған кезде жеке қазандық құрылысы қарастырылады.

4.5.2.14 Су қыздырғыш қазандықтары бар резервті қазандықтарда ыстық сумен жабдықтау жүйесінің аккумулятор бактары қарастырылмайды.

4.5.2.15 Жылумен жабдықтау жүйесі көршілес мекеменің жылу көзінен жүзеге асырылған кезде жылуды есептейтін автоматтандырылған пункттер қарастырылады.

4.5.2.16 Жылумен жабдықтау жүйесінің транзитті құбырларын ғимараттардың жер төлесімен және техникалық еден астымен өткізуге жол берілмейді.

4.5.2.17 Жеке жылыту бекетінен (ЖЖБ) желдету камерасына дейінгі қыздырылған су мен бу құбырларын адамдар тұрақты болатын бөлмелер және эвакуация жолдары арқылы өткізуге тыйым салынады.

4.5.2.18 Биіктігі 3 қабаттан аспайтын жеке тұрған үйлер үшін табиғи ауа тартқыш желдетуге жол беріледі. Сонымен қатар құйылмалы желдету жүйесі механикалық қоздырумен және дәлізге ауа беру жүйесімен бірге қарастырылады. Мүгедек балаларға арналған интернаттардағы ауа алмасу еселігі Х қосымшасында келтірілген.

4.5.2.19 Фрамугалары мен желдеткіштері бар сыртқы терезелі орнатылған кітапхана бөлмесінде, әкімшілік, киім ауыстаратын, киім және аяқ киім қоймаларының бөлмелерінде ауа шығару арналарын орнатуды қарастырмауға жол беріледі.

4.5.2.20 Орталықсыздандырылған ауа тартқыш желдету жүйесі болған кезде, В категориялы үдерістер жүретін бөлмелерді қамсыздандыратын жүйе қондырғыларын көмекші бөлмелердің желдету жүйесіне арналған қондырғылармен бірге орналастыруға рұқсат етіледі.

4.5.2.21 Ауа баптайтын бөлмелердегі есептік ауа температурасы салқын және жылы жыл мезгілі үшін жобалау тапсырмасына сәйкес қабылданады, ал ауа қозғалысының жылдамдығы 0,15 м/с аспауы керек.

4.5.2.22 Құйылмалы ауа бойынша ауа алмасуының еселігі сағатына 1,5 және одан көп болатын бөлмелерде ауаны тікелей бөлменің ішіне беру керек. Қалған жағдайларда ауаның дәліздерден есіктегі саңылаулар арқылы берілуіне жол беріледі.

Желдің есептік жылдамдығы 5 м/с және одан артық болатын аймақтарда ұйықтау бөлмелерінде ауа сүйенішін қарастыру керек.

4.5.2.23 Әдеттегідей, ауа бөлменің үстіңгі аймағына беріледі.

4.5.2.24 Әдеттегідей, тәулік барысында жұмыс ұзақтылығы бірдей және санитарлы-гигиеналық талаптары бөлмелерде көп аймақты орталықтандырылған жүйелер қарастырылады.

Ауа бапталатын ауаның талап етілетін параметрлері қамтамасыз етілген жағдайда салқындатқыштардың басқа түрлерін қолдану рұқсат етіледі.

4.5.2.25 Арнайы мектеп-интернаттар бөлмелеріндегі ауаның салыстырмалы ылғалдылығы 40 % - 60 % болуы тиіс; ауа температурасы көрсеткіштері климаттық жағдайларға, бөлменің мақсаты мен балалардың жасына қарай, көру қабілеті және тірек-қимыл аппараты бұзылған кіші мектеп жасындағы балаларға арналған жалпы білім беретін мектептер үшін 1 °С – 2 °С ұлғайтылып қабылданған шекте болуы тиіс.

4.5.2.26 Ғимарат сыртындағы ауаның есептік температурасы - 40 °С және одан да төмен болатын аймақтарда суға оның қатып қалуының алдын алатын қоспаның қосылуына жол беріледі (жылытудың ашық жүйелерін ескермегенде).

4.5.2.27 Ауа шығару шкафтарымен жабдықталған, В дәрежелі үрдістер жүретін бөлмелердің ауа шығару жүйесі келесідей жобаланады:

- ауа шығару шкафтарынан орталықсыздандырылған, әрбір бөлме үшін жеке ауа өткізгіштері мен желдеткіш қарастырылады;

- орталықтандырылған, бұл жағдайда әрбір жеке бөлменің ауа шығаратын өткізгіштері ғимараттан тыс орналасатын тік коллекторға немесе техникалық қабатта ауа шығару жүйелерінің қондырғыларына арналған бөлмеде орналасатын көлденең коллекторға біріктіріледі.

4.5.2.28 Ас әзірлейтін бөлімдегі ауа алмасуды асханадағы технологиялық құрылғылармен бөлінетін жылудың артық мөлшерін жұту есебімен есептеу керек. Ас әзірлейтін бөлімінің өндірістік бөлмелеріне құйылмалы ауаның берілуін тамақтану залдары арқылы қарастыру керек. Берілетін ауаның көлемі бір тамақтану орны үшін сағатына кем дегенде 20 м<sup>3</sup> болуы керек.

4.5.2.29 Жылыту жүйелері, желдету және ауа баптау жүйелерінің құбырларын ғимараттардың аралықжабындары, арақабырғалары және қабырғалары арқылы өткізу кезінде қауыздарда тығыздаулар қарастырылады.

4.5.2.30 IV климаттық аймақта, ауа баптамайтын бөлмелерде жылдың жылы мезгілінде ауа қозғалысының жылдамдығын жоғарылатуға арналған төбе желдеткіштерін орнатуды «Ч» санатына қатысты бөлмелер үшін қарастыруға жол беріледі.

4.5.2.31 Механикалық қоздыруы бар, ұйымдастырылған құйылу орнатылмаған ауа шығару желдеткіші келесі бөлмелерден қарастырылады: автоклав бөлмесінен, жуу бөлмесінен, душ бөлмесінен, дәретхана және санитарлық бөлмелерінен.

4.5.2.32 Сүзгілер конструкциялары және оларды орнату орындары ластанған жағдайда сүзетін элементтердің ыңғайлы тазартылуына немесе ауыстырылуына мүмкіндік беруі керек.

4.5.2.33 Құйылмалы желдету жүйесінің ауа өткізгіштері болаттан жасалуы керек. Ауа өткізгіштер құрылыс конструкцияларында қолданылмайды.

4.5.2.34 Құйылмалы-сорғыш желдету жабдықтары, ауаны беру және шығару құрылғылары, ауа шығару шахталары мен арналары тексеру, тазарту, зарарсыздандыру үшін қолжетімді болуы керек.

### 4.5.3 Электрмен жабдықтау

4.5.3.1 Интернат үйлердің аумағындағы барлық электр желілері, оның ішінде сыртқы жарықтандыру желісі кабельдік түрде орындалады.

4.5.3.2 Мүмкіндіктері шектеулі балаларға арналған мектеп жасына дейінгі балалар мекемелердің ғимараттарында ұйықтайтын және оңашалайтын палата бөлмелерінде эвакуациялық жарықтандыру желілерімен байланыстырылған кезекші (түнгі) жарықтандыру құрылғыларын қарастыру керек.

4.5.3.3 Соқыр және нашар көретін балаларға арналған нысандарда оқу бөлмелерін (сыныптар, кабинеттер, шеберханалар, зерханалар), сонымен қатар кітап оқу залдарын энергия үнемдеу шамдарымен жабдықталған жасанды жарықтандырудың құрама жүйесімен жабдықтайды.

Көру қабілетінің бұзылу деңгейіне байланысты жарықтылықтың жалпы және жергілікті жарықтануының орташа деңгейі келесіні құрайды:

- асқынған жақыннан көргіштіктің жоғарғы деңгейі байқалатын және жоғары деңгейлі алыстан көргіштікпен ауыратын оқушылар үшін 1000 лк;
- көз қабығы және көру жүйесі зақымдалған (жарық тітіркенуі жоқ) балалар үшін 1000 лк бастап 1500 лк дейін;
- жарықтан қорқу ауруымен ауыратын оқушылар үшін 500 лк аспайды;
- жалпы жарықтандыру жүйесінің жасанды жарықтылық деңгейі 400 лк аспауы керек;
- әрбір жұмыс орнының қуаттылығы 40 Ватт болатын жергілікті жарықтандыру шамдарымен жабдықтайды. Шамдар үстел бетіне берік орнатылып, шам көзінің биіктігі мен көлбей бұрышын ауыстыруға жағдай жасайтын иілгіш тіреуіш болуы керек.

4.5.3.4 Ақыл-есінің бұзушылығы бар балаларға арналған мектеп жасына дейінгі балалар мекемелерінде келесіні қарастыру керек:

а) топтық ұяшық және оңашалайтын үй бөлмелерінде, музыкамен және түзету гимнастикасымен айналысуға арналған бөлмелерде - энергия үнемдейтін шамдармен жабдықталған шырақтар;

б) топтық бөлмелерде жалпы жарықтандырудан басқа – көрсетуге арналған және қабырғаға бекітілетін сынып тақталарының үстіңгі жарығы.

Жерге тұйықтау және электр қауіпсіздігінің қорғаныс шаралары ҚР ЕЖ 4.04-106 және ҚР ЕЖ 4.04-107 сәйкес орындалады

4.5.3.5 Жобалау тапсырмасындағы арнаулы талаптарға сәйкес интернаттарды жергілікті (ішкі) телефон байланыс құрылғыларымен, жергілікті сымды хабар тарату, дыбыстау қондырғыларымен; көру қабілеті нашар адамдарға көмектесетін акустикалық құрылғылар мен информация құралдарымен, - дыбыстық шамшырақтармен, шу көрсеткішімен, дыбысты қайта ойнау құралдарымен, сөйлеу синтезаторымен, көрермендер залындағы индукциялық ілмектермен және де басқа (арнайы тапсырма бойынша) жабдықтау керек.

4.5.3.6 Электр желілерінің сымдары жасырын немесе ашық түрде жасалуы мүмкін.

Ашық электр сымдары жертөледе, үй асты қоймасында, техникалық қабаттарда, инженерлік қызмет бөлмелерінде, коммуникациялық шахталарда, дымқыл және аса дымқыл бөлмелерде өткізіледі.

4.5.3.7 Балалардың тұрақты болатын нысан бөлмелерінде ашалы розеткалар мен ажыратқыштарды еденнен 1,8 м биіктікте орнату керек.

4.5.3.8 Физикалық және ақыл-ой дамуы бұзылған, мектеп жасына дейінгі балаларға арналған мекемелердің ғимараттарында негізгі өткелдердің (дәліз және баспалдақ торы) еденінде және баспалдақ сатыларында 5 лк құрайтын апаттық жарықтандыруды қарастыру керек.

4.5.3.9 Физикалық және ақыл-ой дамуы бұзылған, мектеп жасына дейінгі балаларға арналған мекемелердің логопед бөлмелерінде айна маңайына (1,2 м биіктікте) көлбеулік бұрышы мен биіктікті өзгертуге мүмкіндік беретін кронштейнде бекітілетін жергілікті жарықтандырудың қабырғалық шырақтарын қарастыру керек.

4.5.3.10 Электр желілерінің қорғанысы, әдетте, автоматты ажыратқыштармен орындалады.

4.5.3.11 Есту қабілеті бұзылған мектеп жасына дейінгі балаларға арналған мекемелерде келесіні қарастыру керек:

а) балалар болатын бөлмелердегі қыздыру шамдары бар шырақтармен жалпы жарықтандыру;

б) сабақтарға арналған бөлмелерде жалпы жарықтандырудан басқа, қабырғалық сынып тақтасына арналған қосымша-жоғарғы жарықтандыру және сурдопедагогтың жеке сабақтарына арналған үстелдердегі жергілікті жарықтандыру;

в) музыка және гимнастикамен сабақтарына арналған залдардағы келесі жолмен орындалатын магнитті-индукциялық түйін: оқшауланған мыс сымы (ППВ) алты орам болатындай, зал периметрі бойынша еденнен 1 м биіктіктегі жасырын төселеді; әр орамның басын, аяғын және тармақтарын төмен жиілік күшейткішінің жанында орналастырылатын клеммалар түйініне шығарады.

4.5.3.12 Жеке интернаттар мен трансформатор станциялары арасындағы қашықтық кем дегенде 15 м болуы керек.

4.5.3.13 Оқыту бөлмелеріндегі люминисцентті шамдары бар шырақтарды шу деңгейі аса төмен болатын іске қосу реттегіш аппараттарымен жабдықталуы керек.

4.5.3.14 Оқымайтын балаларға арналған ұйықтайтын бөлмелердегі жалпы жарықтандыру ажыратқыштарын дәліздегі жабылатын есіктері бар арнайы қуыстарда орналастыру керек.

## **4.6 Қоршаған ортаны қорғау**

4.6.1 Ғимараттарды, құрылыстарды, интернат үйлер құрылыстарын жобалаған кезде қоршаған ортаға жол берілген антропогендік жүктеме нормативтері ескерілуі, қоршаған ортаны ластаудың алдын алу мен қалпына келтіру жөніндегі шаралар, ресурс үнемдегіш, аз қалдықты, қалдықсыз және қоршаған ортаны қорғауға, табиғи ортаны қалпына келтіруге ықпал ететін қолданыстағы өзге жақсы технологияларды қолдану әдістері ескерілуі тиіс.

4.6.2 Алаңшалардарда қолданылатын жауын-шашын канализациясының желісіне жаңбыр ағыны мен қар суын бұру жүйесін ұйымдастыру қажет.

Үстіңгі бет ағындардың ластануын ескерту шаралары ретінде қалдықтарды ұйымдық

жинау мен шығару, аумақты тұрақты жинастыру қарастырылуы тиіс.

4.6.3 Ағаштар діңіндегі жер беті белгісінің артуы 0,005 м аспауы тиіс. Себуге ірі түйіршікті құм, қиыршық тасты немесе ұсақтасты топырақ жарамды. Негізгі жүйе шегінде құрғатылмаған топырақты қалауға, сондай-ақ ағаштар діңінен топырақты алуға жол берілмейді.

Шұңқырларды әзірлеуді діңнен 2 м алыста орындау қажет.

4.6.4 Жұмыс өндірісінің аймағындағы ағаштарды сақтау мақсатында мыналарға жол берілмейді:

- ағаштар діңіне шегелер, белгілерді, қоршауларды, сымдарды бекітуге арналған қадалық істіктерді тастауға;
- діңге немесе тармақтарға әртүрлі мақсаттар үшін сымдарды байлауға;
- бағандарды, діңгектерді қазуға немесе толтыруға, аймақта ағаштардың қарқынды өсуіне;
- ағаш діңіне материалдар, конструкциялар қалауға, құрылыс және көлік машиналарын қоюға.

Ағаш діңінен 10 м радиустағы аймақта мыналарға тыйым салынады:

- жұмыс істейтін машиналарды қоюға;
- жерге химиялық белсенді заттарды (тұз, тыңайтқыштар және т. б.) қалауға.

## **5 ЭНЕРГИЯ ҮНЕМДЕУ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАРДЫ ҰТЫМДЫ ПАЙДАЛАНУ**

### **5.1 Энергия тұтынуды азайту**

5.1.1 Жылу энергиясын тұтынуды азайту үшін мынадай шараларды қолдану керек:

- жану үрдістерін автоматтандыру арқылы ауа мен отын қатынасын оңтайландыру;
- жылу тасымалдаушысы ретінде пайдаланылатын суды белсенді газдардан тазарту үшін деаэрация технологиясын ендіру. Деаэрация арқасында барлық құбырлар мен агрегаттардың қызмет ету мерзімі ұзартылады;
- пайдалы әсер коэффициенті анағұрлым жоғары болатын жаңа жылыту қазандықтарын іске қосу;
- жануға арналған тотықтандырғыш ретінде оттегі пайдаланылған кезде отынның оттегілік жану технологиясын пайдалану;
- түтінді газдардың жылулық энергиясын тиімді пайдалану, суды үнемдеу, жалпы шығындарда сумен жабдықтау жүйесінің меншікті салмағы көп болмағаса да, сумен жабдықтау жүйесін жетілдіру арқылы айтарлықтай үнемділікке қол жеткізуге болады;
- су беру үрдістерін автоматтандыру үшін жиілікті түрлендіргіштерді орнату;
- орталықтанған сумен қамтамасыз ету жүйесіне қарағанда жоғары энергиялық беріліске байланысты сумен жабдықтау көздерін қолдану.

5.1.2 Энергияны үнемдеу мақсатында жобалау кезінде жылу шығынын минимумге келтіру керек, оған ауданның көлемге қатынасын азайту жолымен қол жеткізуге болады.

5.1.3 Ғимараттарда мыналарды қамтамасыз ету ұсынылады:

- күндізгі жарықты үлкен көлемде пайдалануға қол жеткізу үшін ғимаратты

жарықтың көкжиек бағыттарына байланысты дұрыс жобалау керек;

- күндізгі жарық түспейтін кеңістікті барынша кішірейту.

5.1.4 Төмендегідей сипаттамалары бар терезенің энергия үнемдеуін қатамасыз ету үшін мыналарды орнату ұсынылады:

- ауа алмастыруды және салқындатуды қажет ететін ғимарат бөлімдеріне желдің өтуін қатамасыз терезелер;

- табиғи желдетілетін ғимараттарда саңылаудың (терезе, есік) эквивалентті ауданы, еден ауданының кем дегенде 5% тең аудан қарастырылуы керек;

- жоғарғы және астыңғы жағынан ашылатын жармалары бар терезелер, олар жоғарыдан ыстық ауаның шығарылуы және астыдан салқын ауаның жұтылуы арқылы ауа алмасуын қатамасыз етеді.

5.1.5 Жарықтандыруды басқару жүйесін жобалау кезінде келесі ұсынылады:

- жарықты бөлек қосып-сөндіру мүмкіндігіне қол жеткізу үшін кеңістікті аймақтарға бөлу;

- жарықтандыруды автоматты сөндіру үшін қолданылатын қозғалыс датчиктерінің орнатылуы .

5.1.6 Сондай-ақ ғимараттарда тиімділігі жоғары (техникалық, экологиялық және экономикалық) балама жүйелердің орнату мүмкіндігін қарастыру ұсынылады:

- жаңғырмалы энергия көздері негізіндегі орталықсыздандырылған энергиямен жабдықтау жүйелері (мысалы, ыстық сумен қатамасыз етуге және жылытуға арналған күн коллекторлары, күн энергиясы арқылы ауданның жылытылуы және салқындатылуы);

- басқа қондырғылар мен аспаптар (мысалы, когенерациялық қондырғылар, жаңа тиімді жабдықтар, энергия тұтынуды оңтайландыруға арналған таймерлер, күту режимдерінде шығынды азайту, реактивті қуатты азайтуға арналған конденсаторлардың орнатылуы, шығындары аз трансформаторлар);

- аудандық және блоктық жылыту және салқындату, әсіресе, олар жаңғырмалы энергия көздерінен энергияны толық немесе жартылай алуда негізделген жерлерде;

- жылу сорғылары, жаңа үнемді қазандықтар, орталық жылыту мен салқындату жүйелерін тиімді жетілдіру.

5.1.7 Ғимараттарда ғимарат жұмысшыларының көпшілігі үшін температураның, ылғалдылықтың, шығындалатын ауаның жеке реттеу құрылғыларын қарастыру керек. Бөлмеде жылу-ылғалдық жайлылығын реттеу мүмкіндігі үшін келесіні қолдану керек:

- жылыту құралдарындағы термостатикалық элементтер;
- берілетін жылу-салқын тасымалдаушы параметрлерінің орталық реттеу жүйесі;
- бөлмеге сыртқы ауаның берілуінің орталық реттеу жүйесі;
- басқарылатын терезелерді қолдану;
- ауа бапту жүйесін орталық реттеу;
- жеке реттеу мүмкіндімен жұмыс орнына құйылмалы ауаның жеке берілуі.

5.1.8 Үйлер мен интернаттардың аумағында күн, жел, геотермалды, гидро, биомасса және биогаз сияқты жаңғырмалы энергия көздерін қолдану ұсынылады.

5.1.9 Күн радиациясының жылуын сіңірілуінің төмен коэффициентін қатамасыз ету үшін ғимарат қабырғалары мен шатырын сырлау кезінде ақшыл түстер қолдану ұсынылады.

5.1.10 Күн жарығын ең жоғарғы игеру үшін ағаштарды ғимараттан 15 м жақын, ал бұталарды 5 м жақын отырғызу ұсынылмайды.

## **5.2 Табиғат ресурстарын тиімді пайдалану**

5.2.1 Судың пайдаланылуын азайту үшін жүзеге асыру керек:

- ағызу жүйесінде алдын ала тазартып және зарарсыздандырып, тазартылған немесе жаңбыр суын пайдалану;

- әр пайдаланушы үшін ыстық және салқын су есептеуіштерін орнату;

- су шығынын шектеу құралдарын орнату;

- аэрацияны пайдалану, раковинадағы шүмекке және душқа шашыратқышты орнату, бұл ағынның ылғалдандыру әсерін жоғарылатады және суды пайдалану тиімділігін арттырады.

- аз суаруды талап ететін өсімдіктерді отырғызу;

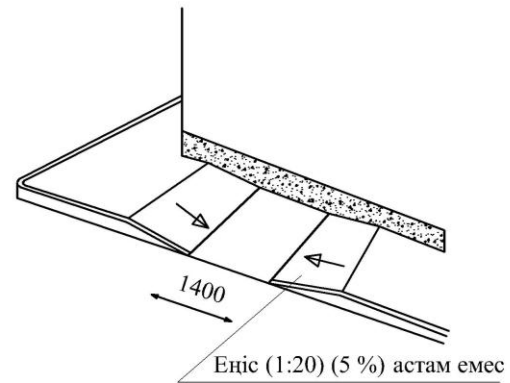
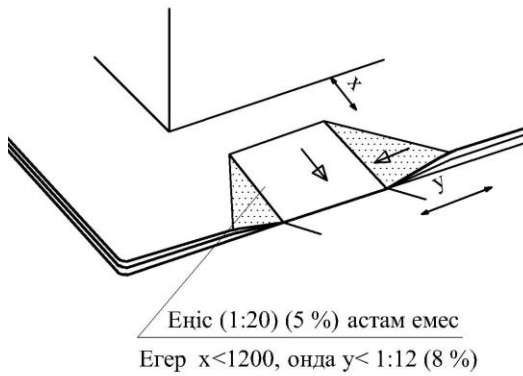
- учаске аумағына жергілікті климатқа бейімделген өсімдіктерді отырғызу және оларды суару үшін тазартылған немесе жаңбыр суын пайдалану;

- кәріз жүйелері үшін пайдаланылған суларды барынша пайдаға асыру, оларды тазарту және қайтадан пайдалану.

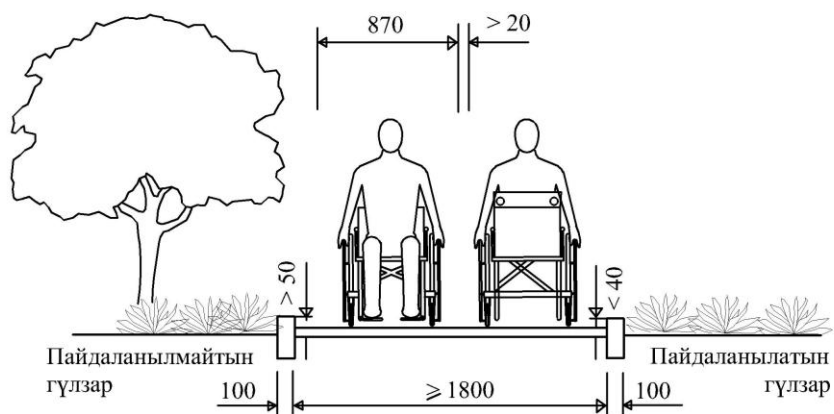
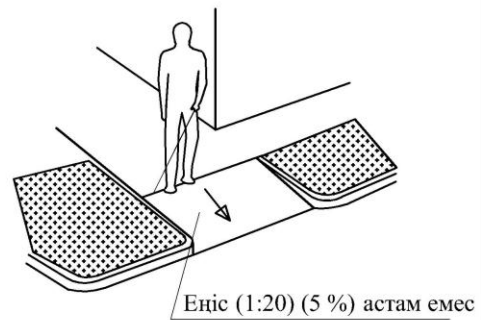
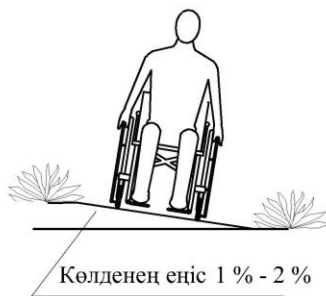
5.2.2 Құнарлы топырақ қабаты жергілікті әкімшіліктің келісімі бойынша болашақта қала аумағын көріктендіруге тасу үшін қиып алуға жатады, қалған топырақ алаңдағы аймаққа қаланады, ал құрылыс аяқталғаннан кейін газондарға себу үшін пайдаланылады.

**А қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Телімдегі қозғалыс жолдары**



Телімдегі жол



\* Сығылысқан жағдайларда еңісті 1:10 (10 %) қатынасына дейін ұлғайтуға жол беріледі.



**Б қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Бөлмелердің құрамы мен аудандары**

**Б.1-кестесі – Балалар үйінің топтық ұяшығы бөлмелерінің құрамы мен аудандары**

Шаршы метрмен

Бөлме атауы	Өртүрлі жастағы балаларға арналған аудан, кем дегенде		
	Туғаннан бастап 1 жасқа дейін	1 бастап 2 ж. дейін	2 бастап 3 ж. дейін
Киім ауыстыру бөлмесі	12	12	15
Кептіру бөлмесі	4	4	4
Ата-аналарымен кездесу бөлмесі	6	8	8
Логопед кабинеті	-	9	9
Ойын бөлмесі	30	40	40
Ұйықтайтын бөлме	24	37	37
Күндізгі ұйқыға арналған веранда	24	30	30
Уқалау бөлмесі	6	-	-
Жуынатын және душ қабылдайтын бөлме	9	9	9
Ванна-душ бөлмесі	4	4	4

**Б.2-кестесі – Қызметтік-тұрмыстық бөлмелердің құрамы мен аудандары**

Шаршы метрмен

Оқыту-тұрмыстық бөлме	Бөлмелер ауданы, топтар саны кем дегенде				
	2/50	4/95	6/140	7/190	12/280
Меңгеруші кабинеті	10	10	10	9	-
Шар. меңг. бөлмесі	-	-	-	6	-
Қызметкерлер бөлмесі	-	8	6	10	12
Шаруашылық қоймасы	4	5	5	8	12

**Б.2-кестесі – Қызметтік-тұрмыстық бөлмелердің құрамы және аудандары**  
(жалғасы)

Оқыту-тұрмыстық бөлме	Бөлмелер ауданы, топтар саны кем дегенде				
	2/50	4/95	6/140	7/190	12/280
Таза киім қоймасы	4	6	6	8	10
Кастелянша бөлмесі	-	-	-	-	6
Душ бөлмесі	-	2	2	2	2
Қызметшілерге арналған дәретхана	3	3	3	3	6
					2x3
<b>Барлығы:</b>	21	34	46	58	61

**Б.3-кестесі – Киім жуу құрамы және ауданы**

Шаршы метрмен

Тұрмыстық бөлме	Бөлмелер ауданы, топтар/орындар саны кем дегенде				
	2/50	4/95	6/140	7/190	12/280
Кір жуу бөлмесі	12	14	14	16	16
Үтіктеу бөлмесі	-	10	10	12	12
<b>Барлығы:</b>	12	24	24	28	30

**Б.4-кестесі – Тамақтану аймағының құрамы және ауданы**

Шаршы метрмен

Тамақтану аймағы (шикізатқа)	Бөлмелер ауданы, топтар/орындар саны кем дегенде				
	2/50	4/95	6/140	7/190	12/280
Тарату орны бар асхана	15	23	23	28	30
Дайындау цехі	6	8	8	12	14
Асхана ыдысын жуу бөлмесі	4	4	4	5	6
Салқындатқыш камера	-	-	-	-	9
Құрғақ азық-түлік қоймасы	7	8	8	11	6
Көкөністер қоймасы	4	4	4	5	8
Жүктеу бөлмесі	-	4	4	5	6

**В қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Бөлмелер аудандары**

**В.1-кестесі – Мектепке дейінгі мекемелер типі бойынша жобаланатын тұрғын бөлмелердің ұсынылатын құрамы мен аудандары**

Шаршы метрмен

Үй-жайлар атауы	Үй-жайлар ауданы, кем дегенде		Ескертпе
	1 орынға	Барлығы	
Топқа			
1 Киіс ауыстыру бөлмесі	-	18	
2 Топтық			
- сколиозбен ауыратын балаларға арналған мектеп-интернаттарда	4,2	-	
- қалған бейінді мектеп-интернаттарда	3,6	-	
3 Ұйықтайтын бөлме	3,6	-	Бір бөлме болуы мүмкін немесе екі – ұл балаларға және қыз балаларға арналған бөлмелерден құралуы мүмкін.
4 Жуыну бөлмесі	-	16	
5 Буфет	-	5-6	Егер секция құрамында буфеті бар ортақ асхана бар болса, қарастырылмайды
6 Жеке жұмыс бөлмесі	-	12-14	Саңырау және нашар еститін балаларға арналған мекемелерде
7 Логопед кабинеті	-	18-20	Сөйлеу жеткіліксіздігі бар және тіреу-қозғалу аппараты зақымдалған балаларға арналған мекемелерде
8 Қойма	-	6-8	
9 Душ және қол жуу орны бар қызметкерлердің санитарлық бөлімі	-	5	
10 Жинау құрал-жабдықты сақтау бөлмесі	-	4	
Секцияға ортақ			

**В.1-кестесі – Мектепке дейінгі мекемелер типі бойынша жобаланатын тұрғын бөлмелердің ұсынылатын құрамы мен аудандары (жалғасы)**

Шаршы метрмен

Үй-жайлар атауы	Үй-жайлар ауданы, кем дегенде		Ескертпе
	1 орынға	Барлығы	
11 Қонақжай	-	30-36	
12 Асхана	2,3	-	Жобалау тапсырмасы бойынша
13 Буфет	-	14-16	-«-
14 Әмбебап мақсаттағы зал	-	54-72	
15 Залдағы қоймалық құрал-жабдық	-	14-16	
16 Дәрігер кабинеті	-	16-18	
17 Санитарлық бөлімі бар кезекші тәрбиешілер бөлмесі	-	20	Санитарлық бөлімде душ, унитаз, қолжуғыш қарастырылған
18Тифлопедагог кабинеті	-	14-17	Көзі көрмейтін және нашар көретіне балаларға арналған мекемелерде
19 Логопед кабинеті	-	16-18	Ақыл-ойы зақымдалған, өзі көрмейтін балаларға және сколиозбен ауыратын балаларға арналған мекемелерде
20 Тұрмыстық бөлме	-	10-14	
21 Таза киім қоймасы	-	8-10	
22 Коляскаларды сақтай бөлмесі	-	10	Тіреу-қозғалу аппараты зақымдалған балаларға арналған мектеп-интернаттарда

**В.2-кестесі – Дәліздік жүйе типі бойынша жобаланатын тұрғын бөлмелердің ұсынылатын құрамы және аудандары**

Шаршы метрмен

Үй-жайлар атауы	Үй-жайлар ауданы, кем дегенде		Ескертпе
	1 орынға	Барлығы	
Топқа			
1 3-4 орынға арналған ұйықтайтын бөлмелер:			
- арбамен қозғалатын мүгедектің болуына есептелмеген;	5	-	

**В.2-кестесі – Дәліздік жүйе типі бойынша жобаланатын тұрғын бөлмелердің ұсынылатын құрамы мен аудандары (жалғасы)**

Шаршы метрмен

Үй-жайлар атауы	Үй-жайлар ауданы, кем дегенде		Ескертпе
	1 орынға	Барлығы	
- арбамен қозғалатын бір мүгедектің болуына есептелген	6	-	
2 Оқыту-ойнау бөлмесі, сабақтарды дайындау бөлмесі:			
- сколиозбен ауыратын мектеп-интернаттарда;	5,2	-	
- басқа мақсаттағы мектеп-интернаттарда	4,2	-	Психологиялық жеңілдену аймағын қарастыру
3 Құрал-жабдық бөлмесі	-	6-8	
4 Санитарлық бөлімдер:			
- әр ұйықтайтын бөлмеде	-	6	
- топқа ортақ	10 кесте мәліметтеріне сәйкес жобаланады		
Секцияға			
5 Асхана	2,3	-	Тамақтану тұрғын бөлмелер секцияларында қарастырылған жағдайларда
6 Буфет	-	14-16	-«-
7 Қонақжай	-	34-36	
8 Санитарлық бөлімі қарастырылған тәрбиешілер бөлмесі	-	20	Санитарлық бөлімде душ, унитаз, қолжуғыш қарастырылған
9 Кептіру шкафы бар киім ауыстыру бөлмесі	1,4	-	Тұрғын топтарға кіру жолдары бас вестибюль арқылы қарастырылмаса
10 Жеке жұмыс бөлмесі	-	12-14	Саңырау және нашар еститін балаларға арналған мекемелерде, 2-3 топқа-сыныпқа
11 Тұрмыстық бөлме	-	14-16	
12 Таза киім қоймасы	-	6-8	
13 Душ және қол жуу орны бар қызметкерлердің санитарлық бөлімі	-	5	
14 Тазарту құрал-жабдығын сақтау бөлмесі	-	4	
15 Арбаларды сақтау бөлмесі	-	10-12	Тіреу-қозғалу аппараты зақымдалған балаларға арналған мектеп-интернаттарда

**Г қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Тұрғын бөлмелердің аудандары және құрамдары**

**Г.1-кестесі – Зердесі сақталған балаларға арналған тұрғын бөлмелердің ұсынылатын құрамы және аудандары,  
(а, б, в) типті тұрғын ұяшықтар**

Шаршы метрмен

№ р.н	Бөлмелер	1 орынға арналған есептік аудан (немесе бөлме ауданы), кем дегенде							
		Бүлдіршіндер топтарына арналған тұрғын ұяшықтар				Жасөспірімдерге және жоғары сынып оқушыларына арналған тұрғын ұяшықтар			
		Типі 1а			Типі 1в	Типі 1б			Типі 1в
		Есту және сөйлеу қабілетінің бұзылуы	Көру қабілетінің бұзылуы	Тірек-қозғалыс аппаратының бұзылуы	Жататын қозғалмайтын	Есту және сөйлеу қабілетінің бұзылуы	Көру қабілетінің бұзылуы	Тірек-қозғалыс аппаратының бұзылуы	Жататын қозғалмайтын
		<b>А. Тұрғын ұяшықтар бөлмелері</b>							
1	Киім ауыстыратын бөлме	0,1	0,1	0,1	-	0,1	0,1	0,1	-
2	Топтық бөлме	4	4	4	-	4,	4	4	-
3	Ұйықтайтын бөлме	4	4	4	6-8	4	4	4	6-8
4	Санитарлық бөлме, әжетхана, жуыну бөлмесі, душ	0,8	0,8	0,8	-	0,8	0,8	0,8	-

**Г.1-кестесі – Зердесі сақталған балаларға арналған тұрғын бөлмелердің ұсынылатын құрамы мен алаңдары,  
(а, б, в) типті тұрғын ұяшықтар (жалғасы)**

Шаршы метрмен

№ р.н.	Бөлмелер	1 орынға арналған есептік аудан (немесе бөлме ауданы), кем дегенде							
		Бүлдіршіндер топтарына арналған тұрғын ұяшықтар				Жасөспірімдерге және жоғары сынып оқушыларына арналған тұрғын ұяшықтар			
		Типі 1а			Типі 1в	Типі 1б			Типі 1в
		Есту және сөйлеу қабілетінің бұзылуы	Көру қабілетінің бұзылуы	Тірек-қозғалыс аппаратының бұзылуы	Жататын қозғалмайтын	Есту және сөйлеу қабілетінің бұзылуы	Көру қабілетінің бұзылуы	Тірек-қозғалыс аппаратының бұзылуы	Жататын қозғалмайтын
	Дәрет ыдысына арналған шкаф бар ванна	-	-	-	(20), 1-2 тұрғ. ұяшыққа	-	-	-	(20), 1-2 тұрғ. ұяшыққа
5	Буфет	(Кем дегенде 4) тұрғын ұяшыққа			(6-9), 1-2 тұрғ. ұяшыққа	(Кем дегенде 4) тұрғын ұяшыққа			6-9, 1-2 тұрғ. ұяшыққа
6	Шаруашылық қоймасы	(2) тұрғын ұяшыққа			(4)	2 (тұрғын ұяшыққа)			(4)
7	Тазарту құрал-жабдығын сақтауға арналған бөлме	(4) тұрғын ұяшыққа				4 (тұрғын ұяшыққа)			
8	Сабак дайындауға арналған оқу бөлмесі	-	-	-	-	12-18 (1-2 тұрғын ұяшыққа)			-
9	Тәрбиеші бөлмесі	(12) тұрғын бөлімшеге				12 (тұрғын бөлімшеге)			
10	Жазғы дәліз	1	1	1	1	1	1	1	1
11	Сынып	-	-	-	-	3	3	3	-

**Г.1-кестесі – Зердесі сақталған балаларға арналған тұрғын бөлмелердің ұсынылатын құрамы мен алаңдары,  
(а, б, в) типті тұрғын ұяшықтар (жалғасы)**

Шаршы метрмен

№ т.т.	Бөлмелер	1 орынға арналған есептік аудан (немесе бөлме ауданы), кем дегенде							
		Бүлдіршіндер топтарына арналған тұрғын ұяшықтар				Жасөспірімдерге және жоғары сынып оқушыларына арналған тұрғын ұяшықтар			
		1а типі			1в типі	1б типі			1в типі
		Есту және сөйлеу қабілетінің бұзылуы	Көру қабілетінің бұзылуы	Тірек-қозғалыс аппаратының бұзылуы	Жататын қозғалмайтын	Есту және сөйлеу қабілетінің бұзылуы	Көру қабілетінің бұзылуы	Тірек-қозғалыс аппаратының бұзылуы	Жататын қозғалмайтын
Б. Бөлімшеге арналған ортақ бөлмелер (4-5 тұрғын ұяшық)									
12	Меңгеруші кабинеті	12 (бөлімшеге)							
13	Кезекші қызметкерлер постысы	6 (бөлімшеге)							
14	Кезекші медбике бөлмесі	12-15 (бөлімшеге)							
15	Логопед кабинеті	12 (бөлімшеге)							
16	Ортопед кабинеті	12 (бөлімшеге)							
17	Мүгедек арбаларды сақтау орны	3 (тұрғын ұяшыққа)							
18	Таза киім сақтауға арналған бөлме	12 (бөлімшеге)							
19	Гимнастикалық және муз. сабақтарға және емдік дене шынықтыруға арналған бөлме	0,2	0,2	0,2	-	0,2	0,2	0,2	-
20	Қыз балаларға арналған жеке гигиена кабинеті	4 (тұрғын бөлімшеге)			-	4 (тұрғын бөлімшеге)			-
21	Ата-аналарымен кездесуге арналған бөлме	24 (бөлімшеге)							
22	Душ бар жуыну бөлмесі қарастырылған қызметкерлер бөлмесі	12 (бөлімшеге)							



## Г.2-кестесі – Ақыл-ойы кем балаларға арналған тұрғын бөлімше, 2 (а, б, в) типті тұрғын ұяшықтар

Шаршы метрмен

№ р.н.	Бөлмелер	1 орынға арналған есептік аудан (немесе бөлме ауданы), кем дегенде					
		Бүлдіршіндер тобына арналған тұрғын ұяшық			Орташа және жоғарғы топтарға арналған тұрғын ұяшық		
		2а типі		2в типі	2б типі		2в типі
		Еркін қозғалатын	Қозғалысы қиын	Жататын	Еркін қозғалатын	Қозғалысы қиын	Жататын
А. Тұрғын ұяшықтар бөлмесі							
1	Киім ауыстыратын бөлме	1	1				
2	Топтық бөлме, оның ішінде түстік бөлме ретінде пайдаланылады	-			1,2		
3	Ұйықтайтын бөлме	4	4	6	6	6	6
4	Санитарлық бөлме: әжетхана, жуыну бөлмесі, душ	(8) тұрғын ұяшыққа	(9) тұрғын ұяшыққа	(5) тұрғын ұяшыққа	(9) тұрғын ұяшыққа		(5) тұрғын ұяшыққа
	дәрет ыдысына арналған шкаф бар			1,6	-	-	1,6
5	Жуу орын қарастырылған буфет	(3) тұрғын ұяшыққа	(3) тұрғын ұяшыққа				

## Г.2-кестесі – Ақыл-ойы кем балаларға арналған тұрғын бөлімше, 2 (а, б, в) типті тұрғын ұяшықтар (жалғасы)

Шаршы метрмен

№ р.н.	Бөлмелер	1 орынға арналған есептік аудан (немесе бөлме ауданы), кем дегенде					
		Бүлдіршіндер тобына арналған тұрғын ұяшық			Орташа және жоғарғы топтарға арналған тұрғын ұяшық		
		2а типі		2в типі	2а типі		2в типі
		Еркін қозғалатын	Қозғалысы қиын	Жататын	Еркін қозғалатын	Қозғалысы қиын	Жататын
6	Қойма	-	-	(3) тұрғын ұяшыққа	(3) тұрғын ұяшыққа	(3) тұрғын ұяшыққа	(3) тұрғын ұяшыққа
7	Тазарту құрал-жабдығын сақтауға арналған бөлме	(4) тұрғын ұяшыққа					
8	Сабак дайындауға арналған оқу бөлмесі	-	-	-	(12) тұрғын ұяшыққа		-
9	Психолог және тәрбиеші бөлмесі	-	-	-	(12-14) тұрғын ұяшыққа		
10	Жазғы дәліз	1	1	1	1	1	1
11	Еңбек оқыту сыныбы-бөлмесі	-	-	-	3	3	-
Б. Бөлімшеге арналған ортақ бөлмелер (4-5 тұрғ. ұяшық)							
12	Меңгеруші кабинеті	(12) бөлімшеге					
13	Бас медбике бөлмесі	(15) бөлімшеге					

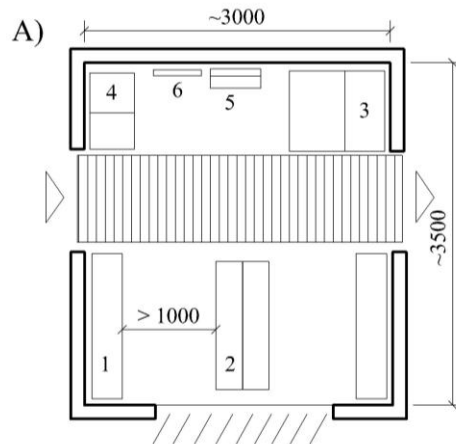
**Г.2-кестесі – Ақыл-ойы кем бұзылған балаларға арналған тұрғын бөлімше, 2 (а, б, в) типті тұрғын ұяшықтар (жалғасы)**

Шаршы метрмен

№ р.н.	Бөлмелер	1 орынға арналған есептік аудан, (немесе бөлме ауданы)				
14	Гимнастикалық және муз. сабақтарға және емдік дене шынықтыруға арналған бөлме	(12) бөлімшеге				
15	Ата-аналардың балалармен кездесетін бөлмесі	(20) бөлімшеге				
16	Дәретхана және душ қарастырылған қызметкерлер бөлмесі	(8) бөлімшеге				
17	Мүгедек арбаларды сақтауға арналған бөлме	(6) тұрғын ұяшыққа				
18	Таза киімді сақтауға арналған бөлме	(12) бөлімшеге				
19	Қыз балаларға арналған жеке гигиена кабинеті	-	-	-	Тұрғын ұяшыққа арналған бір кабинет	-
20	Кезекші қызметші бекеті	4 м <sup>2</sup>				
Ескертпе - Оқымайтын балаларға арналған топтарда киім ауыстыру және топтық бөлмелер қарастырылмайды, ал ұйықтайтын бөлмелердің ауданы м <sup>2</sup> /адам болып қабылданады.						

**Д қосымшасы**  
(ақпараттық)

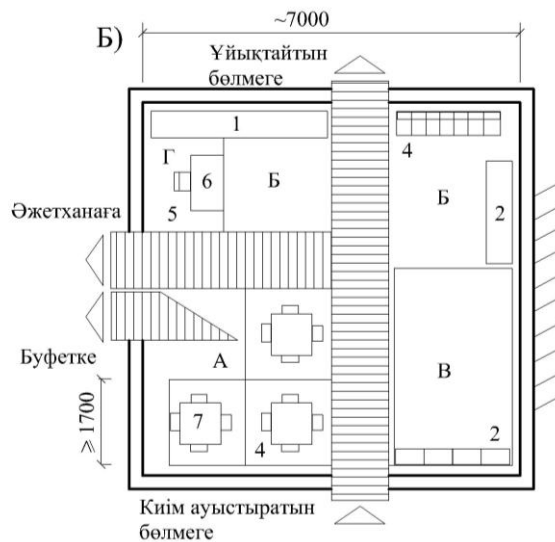
**Мектепке дейінгі жастағы мүгедек балалардың қатысуы үшін бейімделген топтық ұяшық бөлмелерін жабдықтау**



а – 10 балаға арналған мектепке дейінгі топтардың киім ілетін бөлмесі:

- 1 – балалардың киімдеріне арналған шкаф; 2 – киім ауыстыруға арналған орындық;  
3 – қызметшілер киімдеріне арналған шкаф; 4 - орындық; 5 – айнасы бар дәретхана үстелі;  
6 – ақпараттық тақта

**Д.1-суреті – Топтық ұяшықты жабдықтау нұсқасы**



б - 10 балаға арналған мектепке дейінгі топтардың ойын бөлмесі:

- 1 – оқулықтарды сақтау шкафы; 2 – ойыншықтарды сақтау шкафы; 3 – терезе асты таспалы үстел; 4 – балалар орындығы; 5 – тәрбиеші орындығы; 6 – тәрбиеші үстелі;  
7 – балалар үстелі.

**Д.2-суреті – Топтық ұяшықты жабдықтау нұсқасы**

**Е қосымшасы**  
(ақпараттық)

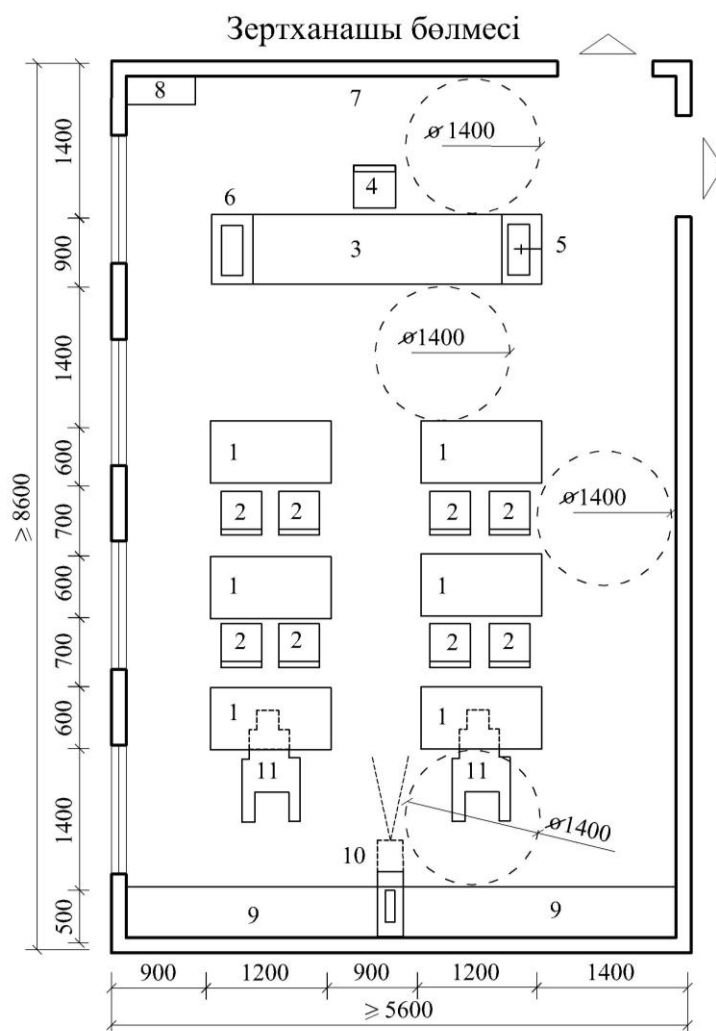
**Санитарлық құралдар**

**Е.1-кестесі – Интернаттардың тұрғын бөлмелеріндегі санитарлық тораптардағы санитарлық құралдардың, гигиеналық қондырғылардың саны, кем дегенде**

Ұйым нысаны	Қыз балаларға арналған құралдар саны	Ұл балаларға арналған құралдар саны	Жалпы құралдар	Қызметшіге арналған құралдар саны
Тірек-қозғалыс аппараты бұзылған балаларға арналған интернаттар	1 унитаз 8 қыз балаға 1 биде 50 қыз балаға	1 писсуар 12 ұл балаға 1 унитаз 8 ұл балаға	1 қол жуғыш 6 адамға 1 аяқ ваннасы 12 адамға 1 душ желісі 16 адамға	
Көзі көрмейтін және нашар көретін балаларға арналған интернаттар	1 унитаз 8 қыз балаға 1 гигиена бөлмесі 30 қыз балаға	1 унитаз 10 ұл балаға 0,5 м науалы писсуар 10 ұл балаға	1 қол жуғыш 3 адамға 1 аяқ ваннасы 6 адамға 1 душ желісі 12 адамға	1 оқу блогына арналған әжетханалар (1 унитаз, 1 қолжуғыш)
Сөйлеу қабілеті бұзылған саңырау және нашар еститін балаларға арналған интернаттар	1 унитаз 15 қыз балаға 1 гигиена кабинасы 70 қыз балаға	1 унитаз 20 ұл балаға 1 писсуар 20 ұл балаға	1 қол жуғыш 8 адамға 1 аяқ ваннасы 12 адамға 1 душевая сетка на 18 адамға	2 әжетхана
Ойлау қабілеті бұзылған балаларға арналған интернаттар	1 унитаз 8 қыз балаға 1 гигиена кабинасы 35 қыз балаға	1 писсуар 10 ұл балаға	1 қол жуғыш 4 тәрбиеленушіге 1 аяқ ваннасы 8 тәрбиеленушіге 1 душ желісі 16 тәрбиеленушіге (ұл балаларға және қыз балаларға арналған бөлмелерде ванна және қолжуғышы бар унитаз қарастырылады)	

**Ж қосымшасы**  
(ақпараттық)

**10 оқушыға арналған сыныптың жоспарлау сұлбасының нұсқасы**



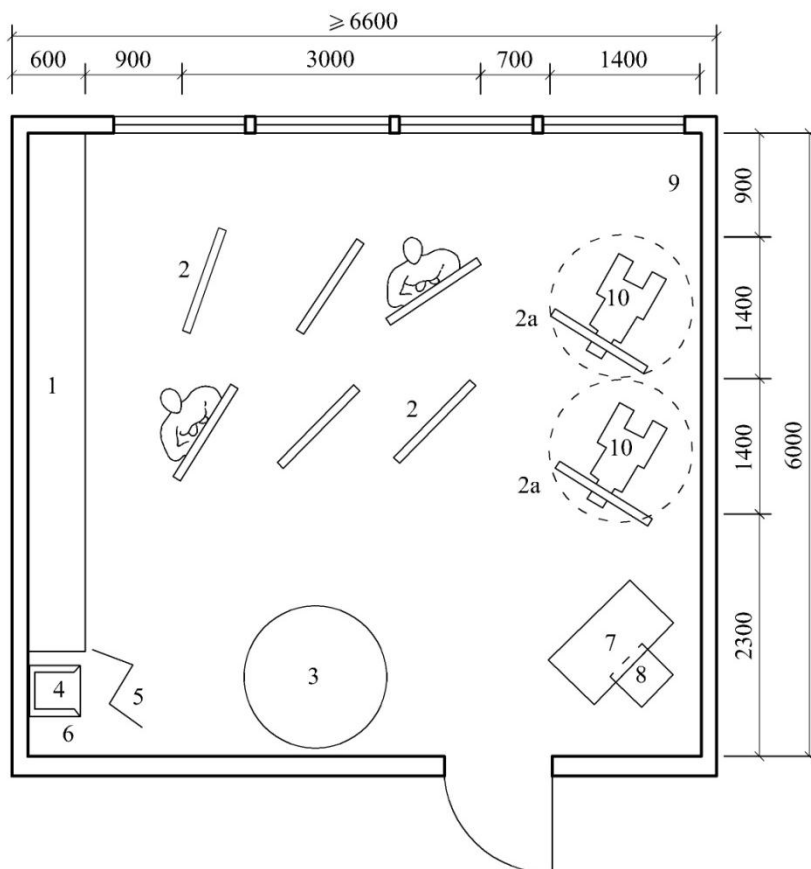
**Қондырғылар сипаттамасы**

- 1 - Зертханалық оқушы үстелі, 2 - Оқушы орындығы, 3 - Көрсету үстелі,  
4 - Оқытушы үстелі, 5 - Жуғыш, 6 - Қоқысқа арналған бак, 7 - Тақта-экран,  
8 - Тарату тетігі, 9 - Шкаф-стеллаж, 10 - Кинопроекциялық аппарат, 11 - Мүгедек арба

**Ж.1-суреті - 10 адамға арналған физика, химия сыныбын жоспарлау нұсқасы**

**II қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Сурет кабинеті**



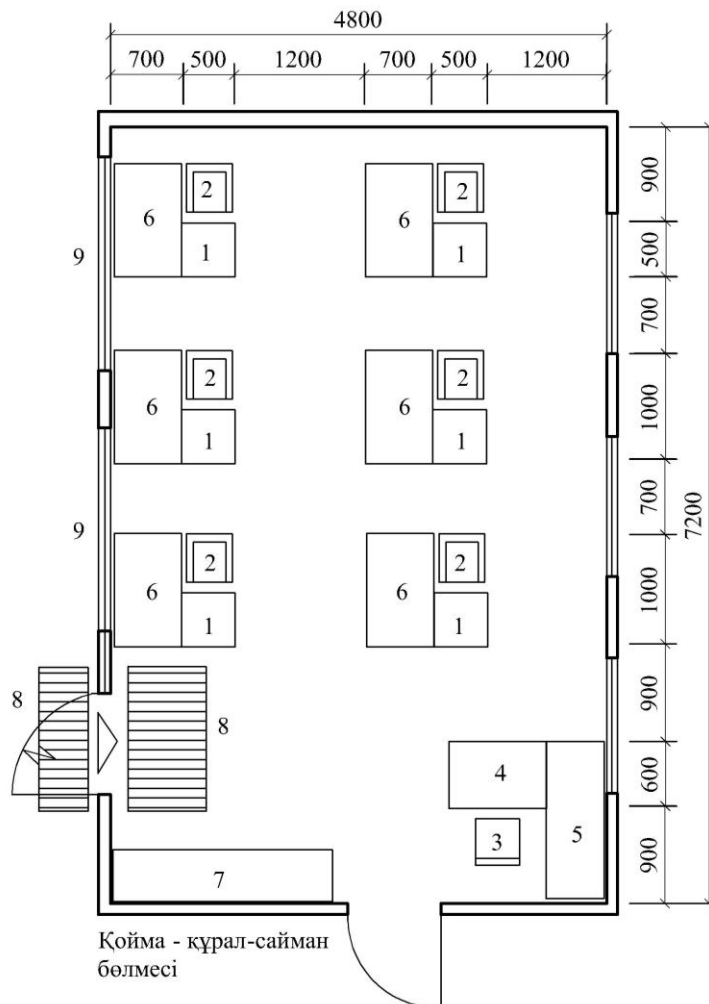
**Қондырғылар сипаттамасы**

- 1 - Суреттерге, нұсқаларға арналған шкаф-стеллаж, реквизит, 2 - Мольберт, 2а - Арбамен қозғалатын мүгедекке арналған арнайы мольберт, 3 - Нұсқаларға және натуршыға арналған тұғыр, 4 - Натуралистің демалуына арналға орындық, 5 - Перде, 6 - Айнасы бар ілгіш, 7 - Оқытушы үстелі, 8 - Орындық, 9 - Суреттер мен картиналар көрмесі, 10 - Мүгедектер арбасы

**II.1-суреті – Сурет кабинетін жоспарлау нұсқасы**

**К қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Компьютер сыныбын жоспарлау сұлбасы**



**Қондырғылар сипаттамасы**

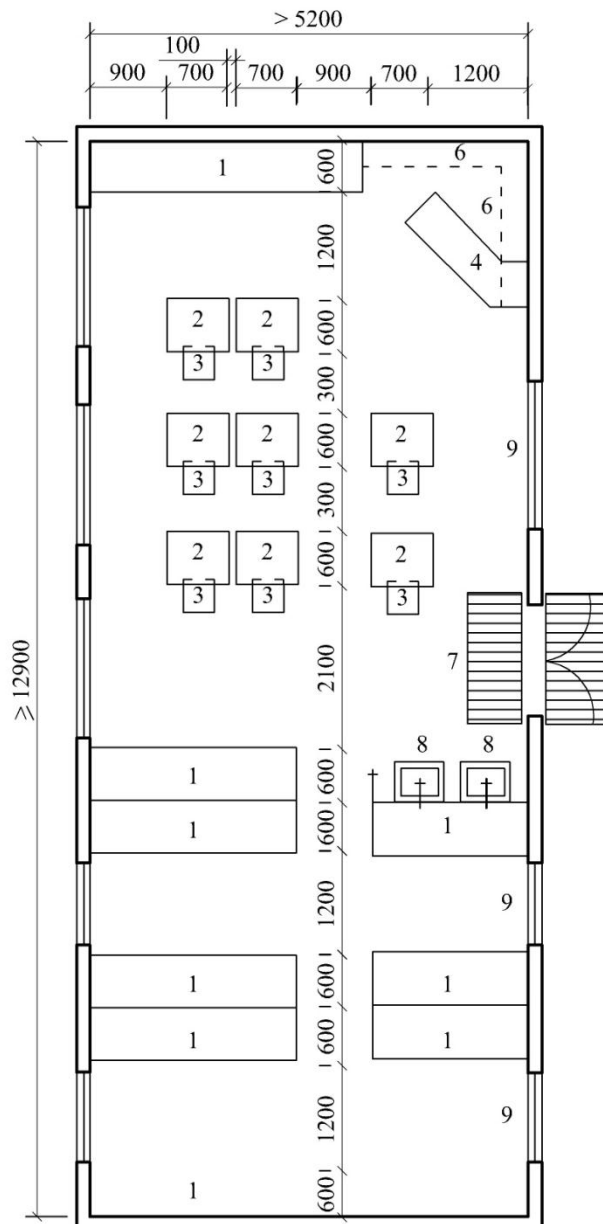
- 1 - Оқушы үстелі; 2 - Оқушының бұрылатын орындығы; 3 - Оқытушы үстелі;  
4 - Оқытушы үстелі; 5 - Серверге арналған үстел (орталық процессор); 6 - Оқушы компьютеріне арналған үстел (терминал); 7 - Құрама шкаф-стеллаж; 8 - Еден құрылымы өзгертілген нысан; 9 - Бақылау терезесі

**К.1-суреті – 6 адамға арналған компьютерлік сыныпты жоспарлау нұсқасы  
(көзі көрмейтін және нашар көретін балаларға арналған)**



**Л қосымшасы**  
(ақпараттық)

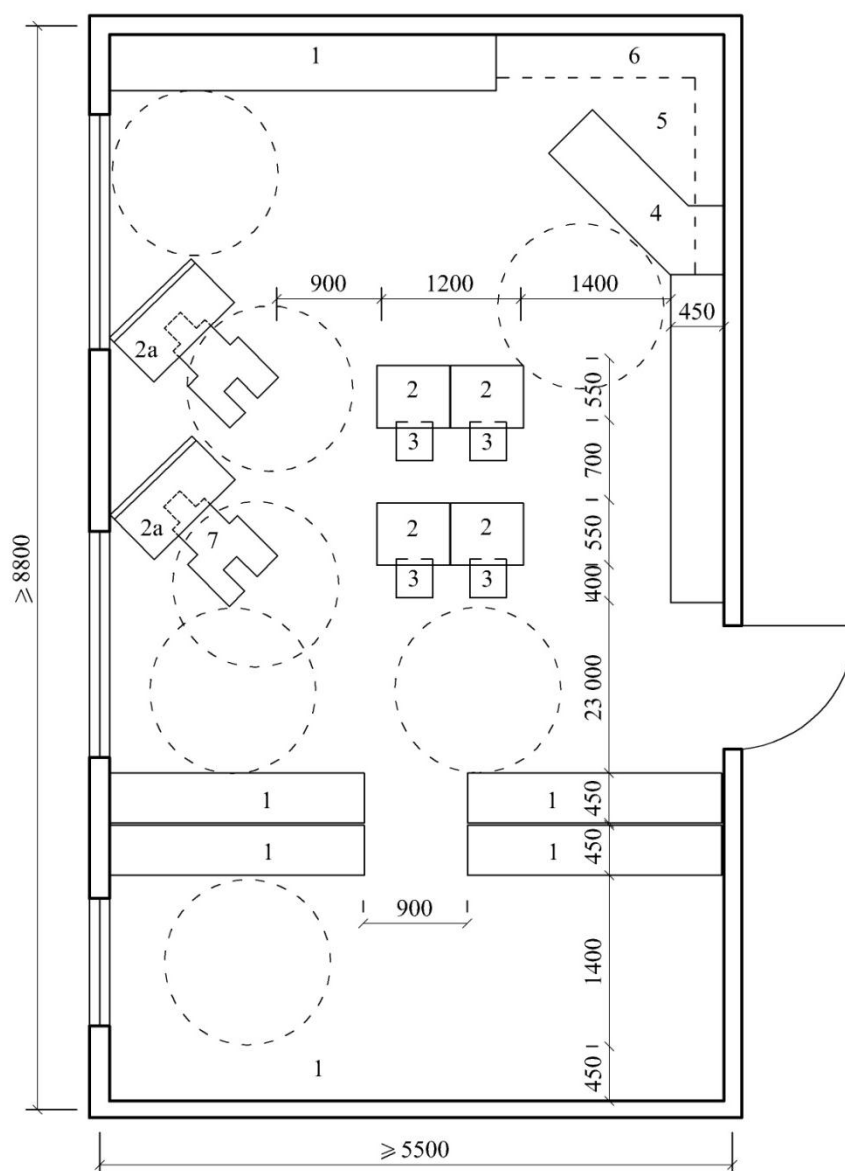
**Кітапхана**



**Қондырғылар сипаттамасы**

1 - Кітаптарды ашық сақтауға арналған шкаф; 2 - Сабақтарға арналған үстел;  
3 - Орындық; 4 - Абонементтік қызмет көрсетуге арналған үстел; 5 - Табурет; 6 -  
Аспалы сөрелер; 7 - Еден құрылымы өзгертілген нысан; 8 - Қолжуғыш; 9 - Бақылау  
терезесі.

**Л.1-суреті – Кітаптар мен оқу залына ашық қолжетімділік бар кітапхананың  
жоспарлау сұлбасы (көзі көрмейтін және нашар көретін балаларға)**



#### Қондырғылар сипаттамасы

- 1 - Кітаптарды ашық сақтауға арналған шкаф, 2 - Сабақтарға арналған үстел,  
 2a - Арбамен қозғалатын мүгедектің сабағына арналған үстел,  
 3 - Орындық, 4 - Абонементтік қызмет көрсетуге арналған үстел, 5 - Табурет,  
 6 - Аспалы сөрелер, 7 - Мүгедек арбасы.

**Л.2-суреті – Кітаптар мен оқу залына ашық қолжетімділік бар кітапханы жоспарлау үлгісі**

**М қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Мәдени-бұқаралық қызмет көрсету бөлмелері**

**М.1-кестесі – Мәдени-бұқаралық қызмет көрсету бөлмелерінің ең төменгі құрамы мен аудандары**

Шаршы метрмен

№ р/н	Үй-жайлар	Үй-жайлар ауданы		Ескертпе
		1 орынға	Барлығы	
1	Мәжіліс залы:			Балалардың 120 %-на
	- тірек-қозғалыс аппараты зақымдалған балаларға арналған	1,8	-	мектеп жасындағы
	- қалған балаларға	1,2	-	
	- көзі көрмейтін және нашар көретін балаларға арналған	0,65	-	
	- жарым есті балаларға	0,8	-	
2	Залдағы сахна	-	54	
3	Қайта келептейтін бөлмесі және радиобөлім қарастырылған кинопроекциялау бөлмесі	-	36	
4	Фойе	1,2, залдағы 1 орынға	-	Би мен ойындарға арналған зал ретінде пайдаланылады.
5	Әртістерге арналған бөлме	-	15×2	
6	Шлюзде қолжуғыш қарастырылған санитарлық бөлім	-	3	
7	Фильм-видеотека	-	18	
8	Өрт сөндіру постысының бөлмесі	-	15	
9	Кабельді теледидар студиясы	-	18	
10	Жиһаз және реквизит қоймасы	-	24	
11	Аппаратура қоймасы	-	10	
12	Мұражай	-	54	
13	Суретші бөлмесі	-	12	

**М.1-кестесі – Мәдени-бұқаралық қызмет көрсету бөлмелерінің ең төменгі құрамы мен аудандары (жалғасы)**

Шаршы метрмен

№ р/н	Үй-жайлар атауы	Үй-жайлар ауданы		Ескертпе
		1 орынға	Барлығы	
14	Үйірмелік бөлмелері:			
	- Қосалқы бөлмесі бар қуыршақ театрының үйірмесі	-	54+18	Көзі көрмейтін балалар үшін қарастырылмайды
	- қоймасы бар театр үйірмесі	-	30+16	
	- Киім ауыстыруға арналған бөлмесі және санитарлық бөлімі бар билеу студиясы	-	72+18+3	
	- Құрал-жабдық және дайын өнімдер қоймасы бар мүсіндеу үйірмесі	-	36+8+10	
	- тоқу, кестелеу, макраме үйірмесі	-	36+10	
	- қоймасы бар шахмат-дойбы үйірмесі	-	36+10	
15	Қосалқы бөлмесі бар ойын автоматтарының залы	-	54+12	Көзі көрмейтін балалар үшін қарастырылмайды
16	Құрал-жабдық бөлмесі	-	36	-«-
17	Шлюзде қолжуғыш қарастырылған санитарлық бөлімдер	-	18x2	
18	Қызметкерлер дәретханасы	-	3x2	
19	Жеке гигиена кабиналары	-	4x2	Әйел әжетханаларында орналастыру
20	Спорт залы 12×24 м	-	288	Сонымен қатар ЕДК сабақтары үшін пайдаланылады
21	Спорттық құрал-жабдықты сақтау	-	16	
22	Душ бөлмелері және санитарлық бөлімдер қарастырылған қыз балаларға және ұл балаларға арналған киім ауыстыру бөлмелері	-		
	- тірек-қозғалыс аппараты бұзылған балаларға арналған	-	42×2	Әр киім ауыстыру бөлмесіне екі душ тұтқасынан және бір унитаздан
	- қалған балалар үшін	-	36×2	-«-
23	Нұсқаушы-әдіскер бөлмесі	-	12	
24	Емдік-сауықтыру бассейні, ваннасы 6×12,5	-	160	10-12 балаға, орынға 6-7 шаршы.м есебімен

**М.1-кестесі – Мәдени-бұқаралық қызмет көрсету бөлмелерінің ең төменгі құрамы мен аудандары (жалғасы)**

Шаршы метрмен

№ р/н	Үй-жайлар атауы	Үй-жайлар ауданы		Ескертпе
		1 орынға	Барлығы	
25	Санитарлық бөлімі бар әдіскер бөлмесі	-	10+4	Санитарлық бөлім құрамына унитаз, душ, қолжуғыш кіреді
26	Душ бөлмесі және санитарлық бөлім қарастырылған киім ауыстыру бөлмесі	-	36	
27	Дәретхана құрал-жабдығының бөлмесі	-	6	
28	Басқару буыны	-	6	Шектес орналасуы керек және айналма жолға шығу есігі болуы керек
29	Суды талдау зертханасы	-	8	
30	Медбике бөлмесі	-	10	
31	Спорттық құрал-жабдық қоймасы	-	8	
32	Құрғақ ыстық моншасының бөлімі:	-		Бөлмелер құрамында орналасуы мүмкін
	- құрғақ ыстық камерасы	-		медициналық
	- душы бар монша алды бөлме	-		қызмет көрсету;
	- Шлюзде қолжуғыш қарастырылған дәретхана	-	3	ақыл-ой қабілетінің дамуының кемшіліктері бар балаларға арналған мекемелерде
	- киім ауыстыру бөлмесі	-	10	қарастырылмайды
	- демалыс бөлмесі	-	12	
	- құрал-жабдық қоймасы	-	4	
Ескертпе - Сыйымдылығы 200 орыннан асатын мектеп-интернаттарда мәжіліс залдарын мектеп жасындағы балалардың (оқушылардың) 60 % есептеуге жол беріледі.				

**Н қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Асхана және өндірістік бөлмелер**

*Н қосымшасы Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігі Құрылыс және тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық істері комитетінің 2017 жылғы 17 қазандағы № 224-НҚ бұйрығына сәйкес өзгертілді.*

**Н.1-кестесі – Асхана бөлмелерінің және өндірістік асүй бөлмелерінің болжамды құрамы мен аудандары**

Үй-жайлар атауы	Үй-жайлар алаңы, кем дегенде			Шаршы метрмен
	50 орынға дейінгі МӨМ	150 орынға дейінгі мекемелерде	150 орыннан астам мекемелерде	Ескертпе
1 Түскі ас ішу залы	2,4 м <sup>2</sup> 1 орынға			Орта және жоғары жастағы балаларға арналған интернаттарда ғана
2 Қол жуу бөлмелері	3 м <sup>2</sup> (1 қолжуғыш) әр 18—20 орынға			сондай
3 Үлестіру орны	18	18	24	сондай
4 Сервиз орны	6	6	8	сондай
5 Асхана ыдысын жуу орны	16	16-18	30-36	сондай
6 Ыстық цех	54	54	70	
7 Нан кесу, нан сақтау	5	6	8	
8 Ас үй ыдысын жуу орны	8	8	10	
9 Салқын цех	10	10	14	
10 Ұн өнімдерінің цехы	10	10	14	
11 Ет-балық бөлімі	18	18	24	
12 Көкөніс цехы	15	15	18	
13 Өндіріс меңгерушісінің бөлмесі	8	8	8	
14 Өнімдердің тәуліктік қорының қоймасы	8	8	10	
15 Құрғақ өнімдер қоймасы	10	10	14	
16 Салқындатылатын камералар - өнімдер - қалдықтар	20 4	20* 4*	32* 4*	* Сыртқа шығу жолдары кем дегенде екі камера

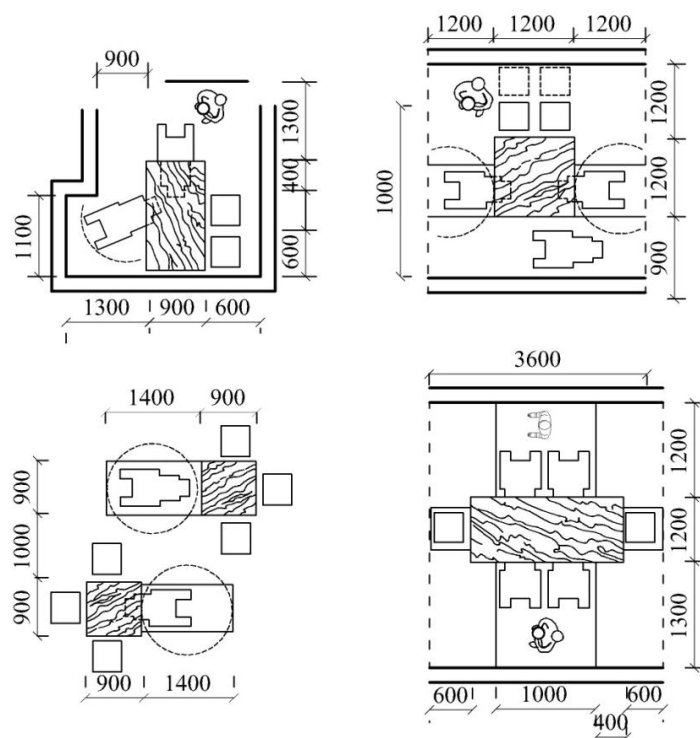
**Н.1-кестесі – Асхана бөлмелерінің және өндірістік асүй бөлмелерінің болжамды құрамы мен аудандары (жалғасы)**

Шаршы метрмен

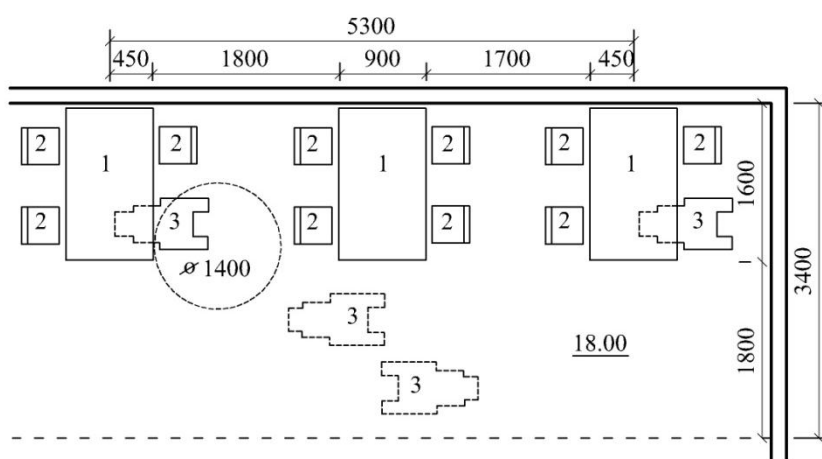
Үй-жайлар атауы	Үй-жайлар алаңы, кем дегенде			Ескертпе
	50 орынға дейінгі МӨМ	150 орынға дейінгі мекемелерде	150 орыннан астам мекемелерде	
17 Өнімдерді алғаш өңдеу бөлмесі (көкөністер және құс еті)	8	8+6	10+8	
18 Жүктеу бөлмесі, ыдыс қоймасы	10	14	18	
19 Киім қоймасы: - таза - кір	- 4	6 4	8 6	
20 Ыдыс қоймасы және жуу орны	12	12	16	
21 Душ және санитарлық бөлім қарастырылған қызметкерлер бөлмесі	15	18	24	
22 Қоймашы бөлмесі	-	-	6	
23 Көкөністер, тұздалған өнімдер қоймасы	12+6	12+6	16+8	
24 Тазалау заттарын сақтау бөлмесі	3	4	4	
25 Үлестіру орны	16	16	20	
25 Оқшаулағыш үшін үлестіру орны	16-20	16-20	16-20	
27 Қосалқы бөлмесі бар қызметкерлер асханасы	16	16*+6	18*+8	* Бөлімшеге шығу жолы бар

**II қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Мүгедек балалардың келуіне бейімделген мектеп асханаларының түскі ас ішу залдарын жабдықтау**



**II.1-сурет – Асханаларда түскі ас ішу орындарын ұйымдастыру үлгілері**



2,25 м²/ 1 орын

Қондырғылар сипаттамасы

1 - Үстел, 2 - Орындық, 3 - Мүгедек арбасы

**II.2-сурет – Асханада түскі ас ішу орындарын ұйымдастыру үлгілері**



**Р қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Медициналық қызмет көрсету бөлмелері**

**Р.1-кестесі – 140-160 орынға арналған мектеп-интернаттарда медициналық қызмет көрсету бөлмелерінің болжамды құрамы мен аудандары**

Шаршы метрмен

№ р/н	Үй-жайлар атауы	Үй-жайлар ауданы, кем дегенде					
		Жарым есті балалар үшін	Көзі көрмейтін және нашар көретін балалар үшін	Саңырау және нашар естітін балалар үшін	Тірек- қозғалыс аппаратының функциялары бұзылған балалар үшін	Сколиозбен ауратын балалар үшін	Сөйлеу қабілетінде кемшіліктері бар балалар үшін
1	Медициналық жұмыс бойынша директор орынбасарының кабинеті	18	18	18	18	18	18
2	Педиатр кабинеті	15	15	15	15	15	15
3	Қараңғы бөлме қарастырылған кеңес беру кабинеті	20-8	20	20+8	20+8	20+8	20+8
4	Медбике кабинеті	14	14	14	14	14	14
5	Ем шара кабиенті	18	18	18	18	18	18
6	Дәріхана бөлмесі	10+4	10+6	10+4	10+6	10+6	10+6
7	Стерильдеу-автоклавты бөлмесі:						
	- жуу бөлмесінен материалдарды қабылдау және дайындау бөлмесі	10	10	10	10	10	10

**Р.1-кестесі – 140-160 орынға арналған мектеп-интернаттарда медициналық қызмет көрсету бөлмелерінің болжамды құрамы мен аудандары (жалғасы)**

Шаршы метрмен

1	2	3	4	5	6	7	8
	- стерильдеу бөлмесі	12	12	12	12	12	12
	- стерильдік материалдарды сақтау және беру	6	6	6	6	6	6
8	Стоматология кабинеті	16	16	16	16	16	16
9	Психоневролог кабинеті	15	15	15	15	15	15
10	Логопед кабинеті	18	18	18	18×4	18	18×4
11	Гинеколог, уролог кабинеті	12+18	12+18	12+18	12+18	12+18	12+18
12	Офтальмолог кабинеті	-	80	-	-	-	-
13	Қосалқы бөлмесі бар қалдық көру қабілетін дамыту кабинеті	-	36+16	-	-	-	-
14	Қоймасы бар кеңістікті бейімделу қабілетін дамытуға арналған зал	-	60+10	-	-	-	-
15	Уқалау кабинеті	18	18	18	24	24	18
16	Жеке уқалау кабинеті	-	-	-	18x2	18x2	-
17	Стерильдеу бөлмесі бар ингаляторий	24	24	24	24	24	24
18	Гидропатия кабинеті	28	28	28	28	28	28
19	Киім ауыстыру бөлмесі	14	14	14	14	14	14
20	Сумен емдеу:						
	- ванна залы	18	18	18	30	30	18

**Р.1-кестесі – 140-160 орынға арналған мектеп-интернаттарда медициналық қызмет көрсету бөлмелерінің болжамды құрамы мен аудандары (жалғасы)**

Шаршы метрмен

1	2	3	4	5	6	7	8
	- киім ауыстыру бөлмесі	14	14	14	18	14	14
	- су асты уқалау кабинеті	-	-	-	18	18	-
21	Жарықпен емдеу кабинеті	12	12	12	12	12	12
22	Электрмен емдеу кабинеті	-	-	-	24	24	-
23	Қосалқы бөлме	-	-	-	10	10	-
24	Қосалқы бөлмесі бар аминозинді кабинет	-	-	-	18+6	-	-
25	Қосалқы бөлмесі бар озокеритті-парафинді емдеу кабинеті	-	-	-	18+10	18+10	-
26	Қосалқы бөлмесі бар ыстық орау кабинеті	-	-	-	18+10	18+10	-
27	Қосалқы бөлмесі және балшық асүйі бар электрмен-балшықпен емдеу кабинеті	-	-	-	36+10+16	-	-
	- душ кабинасы бар киім ауыстыру бөлмесі	-	-	-	12	-	-
28	Қосалқы бөлмесі бар гипстеу бөлмесі	-	-	-	20+12	20+12	-
29	Механотерапия кабинеті	-	54	54	72	72	54
30	Электрлік ұйқы кабинеті	18	18	18	18	18	18
31	Оксигенотерапия кабинеті	14	14	14	14	14	14

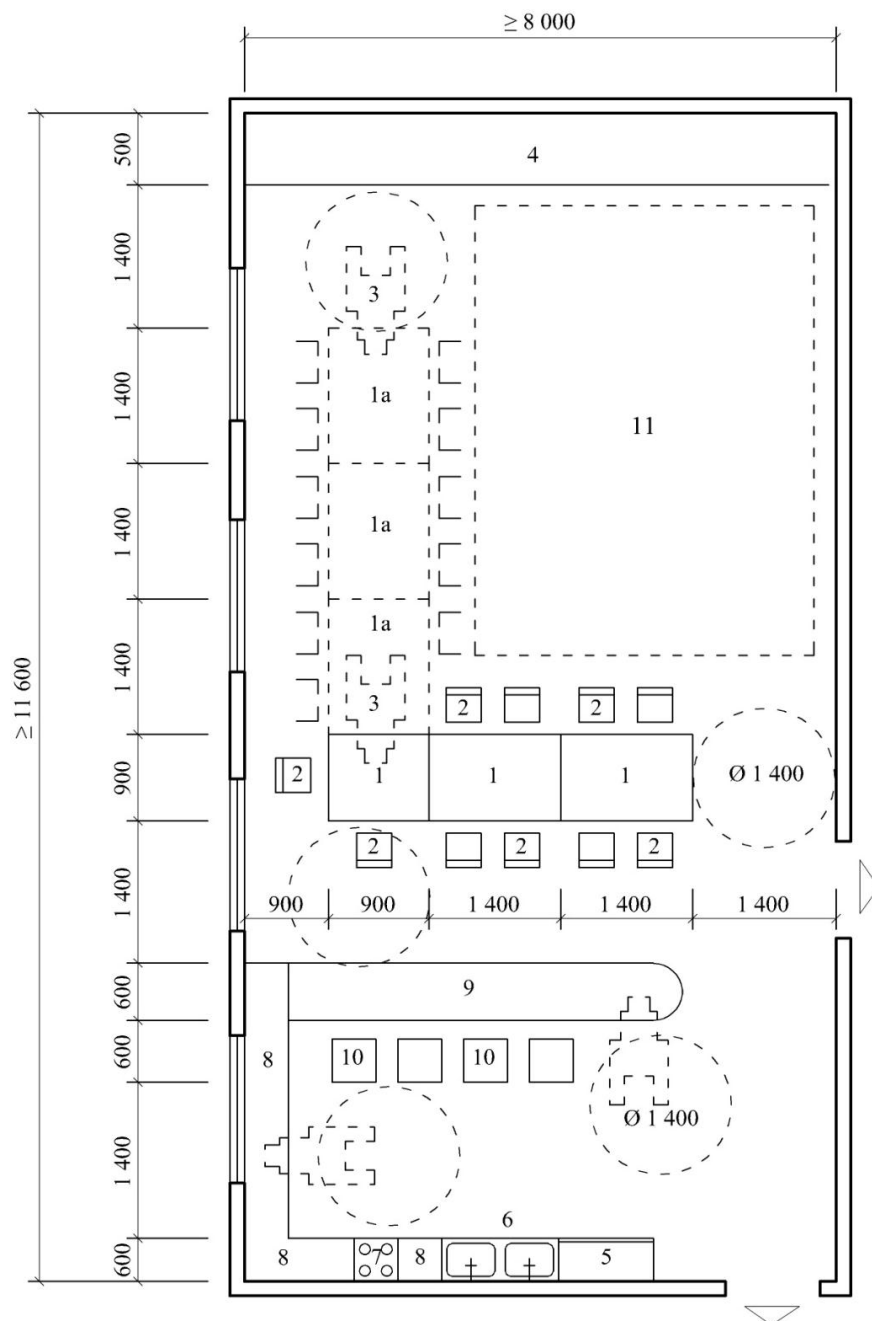
**Р.1-кестесі – 140-160 орынға арналған мектеп-интернаттарда медициналық қызмет көрсету бөлмелерінің болжамды құрамы мен аудандары (жалғасы)**

Шаршы метрмен

1	2	3	4	5	6	7	8
32	Қосалқы бөлмесі бар психолог (әлуметтік жұмысшы) кабинеті	16+10	16+10	16+10	16+10	16+10	16+10
33	Психологиялық жеңілдеу кабинеті	-	18	18	18	18	18
34	Құрал-жабдық бөлмесі	24	24	24	24	24	24
35	Қызметкерлер бөлмесі	12	12	12	12	12	12
36	Шлюзде қолжуғыш қарастырылған қыз балаларға және ұл балаларға арналған санитарлық бөлімдер	16×2	16×2	16×2	16×2	16×2	16×2
37	Тазалау заттарын сақтау бөлмесі	4×2	4×2	4×2	4×2	4×2	4×2
38	Шлюзде қолжуғыш қарастырылған қызметкерлердің санитарлық бөлмелері	3	3	3	3	3	3

Ескертпе - Сколиозбен ауыратын және тіреу-қозғалу аппараты бұзылған балаларға арналған мектеп-интернаттарда жобалауға берген тапсырмаға сәйкес корсеттерді дайындауға арналған шеберханалар қарастырылуы мүмкін, олар әкімшілік-тұрмыстық немесе шаруашылықты қызмет көрсету құрамында пайдаланылуы мүмкін.

**Әлеуметтік-тұрмыстық бейімделу кабинеті, қонақ қабылдау бөлмесі**



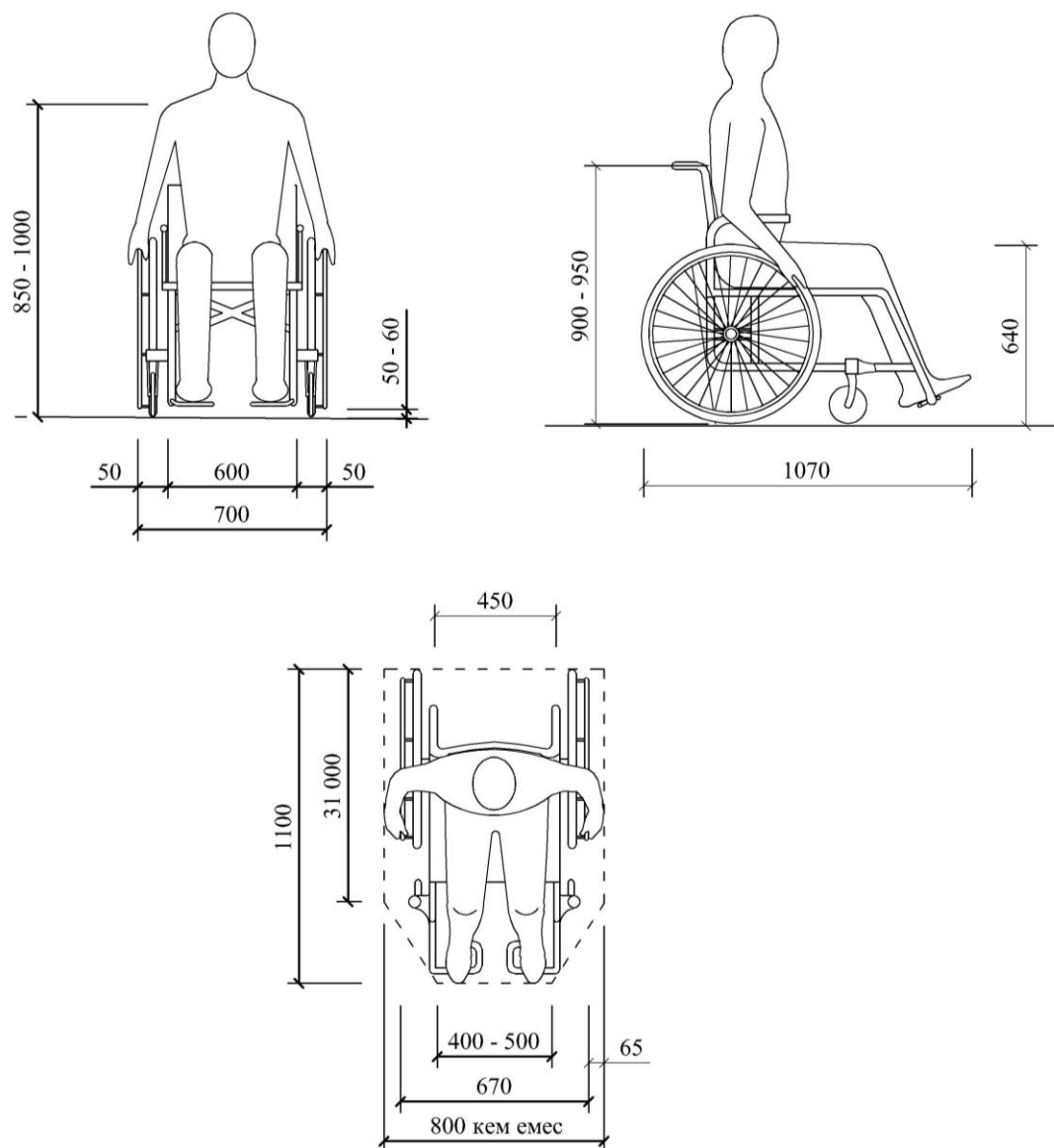
**Қондырғылар сипаттамасы**

- 1 - Түскі ас үстелі, 1a - Резервті үстел, 2 - Орындық, 3 - Мүгедек арбасы  
 4 - Құрама қабырға, 5 - Тоңазытқыш, 6 - Жуғыш; 7 - Пеш  
 8 - Асхана үстел-шкафы, 9 - Үстел әзірлеу тұғыры, өнім турайтын үстел-шкаф  
 10 - Табурет, 11 - Биге арналған орын

**С.1-суреті – Әлеуметтік-тұрмыстық бейімдеу кабинетінің жоспарлау сұлбасы, 11 және 21 отыру орнына арналған қонақ қабылдау бөлмесі**

**Т қосымшасы**  
(ақпараттық)

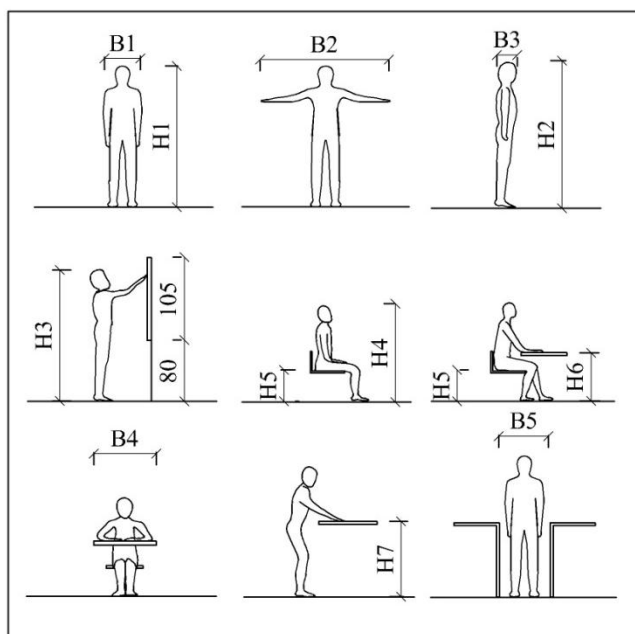
**Оқушы кресло-арбасының габариттері**



**Т.1-суреті – Кресло-арбадағы мүгедекті орналастыруға арналған алаң**

**У қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Балалардың антропологиялық мәліметтері**



**У.1-суреті – Балалардың антропологиялық мәліметтері және оқушылардың бойына байланысты жұмыс жиһазының биіктігі**

**У.1-кестесі – Бой есебімен алғандағы балалардың қолы жететін биіктік**

Габариттер белгілері	Оқушылар бойы				
	130 дейін	131—145	146—160	161—175	175 жоғары
H1	123,5	138	153,7	168,8	179,5
H2	112	128	143,5	158	169
H3	88	98	109	120	128
H4	140	160	180	200	220
B1	32,6	35,4	39	43,2	44,8
B2	123	138	153	169	179
B3	16,5	17,5	19	21,4	22
B4	50,6	53,6	58	62	62,5

Сантиметрмен

**У.1-кестесі – Бой есебімен алғандағы балалардың қолы жететін биіктік (жалғасы)**

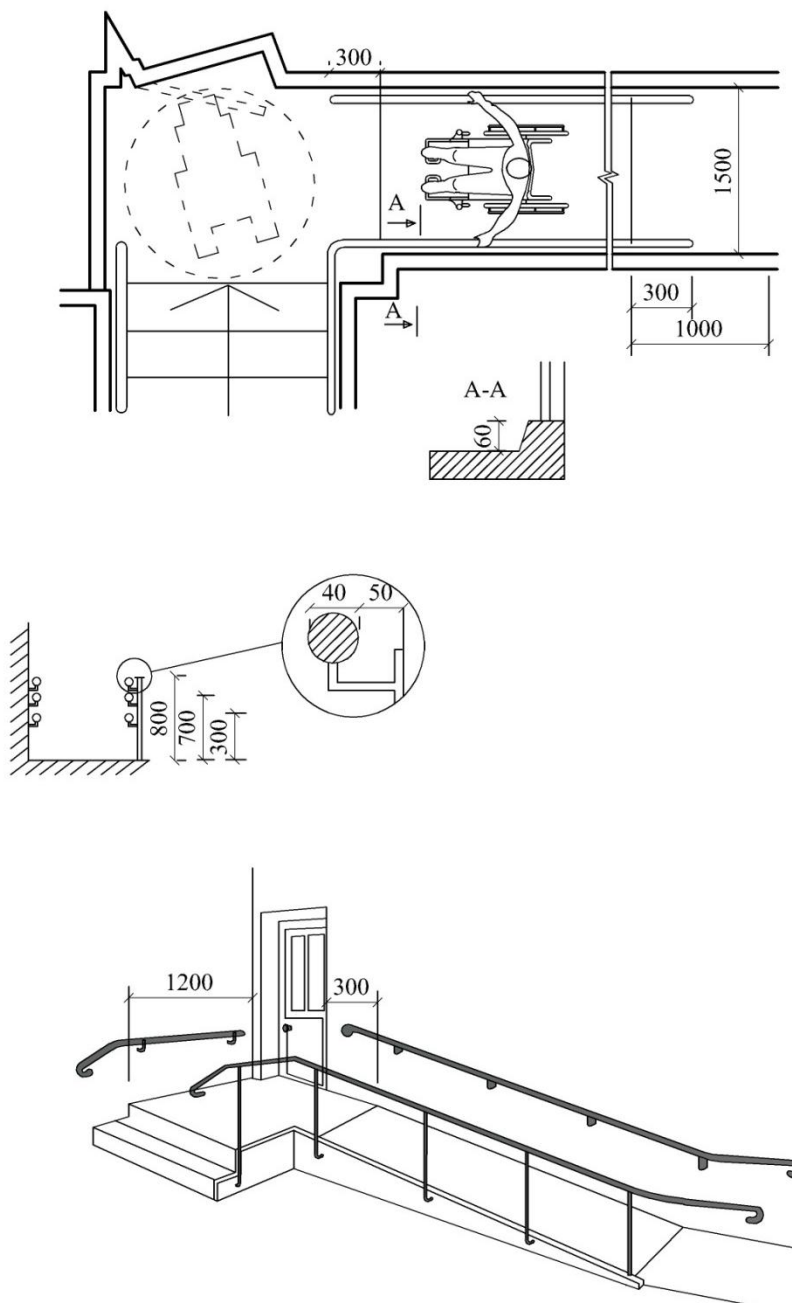
Сантиметрмен

Габариттер белгілері	Оқушылар бойы				
	130 дейін	131—145	146—160	161—175	175 жоғары
H5*	32	36	40	44	48
H6**	54	60	66	72	78
H7***	55 (75)	60 (85)	70 (95)	80 (105)	-
B5*	50	50	50	50	50
* МЕМСТ 11016 сәйкес **МЕМСТ 11015 сәйкес *** Ағаш ұстасының ұзынша үстелінің биіктігі берілген, жақшада – темір ұстасы үшін					



**Ф қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Кіреберіс пандус**



**Ф.1-суреті – Мүгедек балалардың қатынасуына бейімделген оқыту-тәрбиелеу ғимараттарындағы кіре беріс пандустың құрылысы**

**Х қосымшасы**  
(ақпараттық)

**Мүгедек балаларға арналған мектеп-интернат бөлмелеріндегі ауа алмасу**

**Х.1-кестесі – Мүгедек балаларға арналған негізгі бөлмелердегі ауа айналымының еселігі**

Үй-жайлар	1 сағаттағы ауа айналымының еселігі			
	В ІА, ІБ және ІГ климатты ішкі аудандарда		Басқаларында, ІА, ІБ және ІГ климатты ішкі аудандардан басқа	
	Құйылу	Сору	Құйылу	Сору
Ясли жастағы топтардың қабылдау бөлмесі, ойнау бөлмелері:				
кіші	2,5	1,5	-	1,5
орташа және үлкен	2,5	1,5	-	1,5
Кіші мектепке дейінгі топтардың қабылдау бөлмесі, ойнау бөлмелері	2,5	1,5	-	1,5
Топтар үшін топтық, киім ауыстыру бөлмелері:	-	-	-	-
кіші, орташа				
үлкен, дайындық	2,5	1,5	-	1,5
Ясли жастағы топтардың ұйықтайтын бөлмелері	2,5	1,5	-	1,5
Мектепке дейінгі топтардың ұйықтайтын бөлмелері	2,5	1,5	-	1,5
Ясли жастағы топтардың дәретханалары	-	1,5	-	1,5
Мектепке дейінгі топтардың дәретханалары	-	1,5	-	1,5
Музыкалық және гимнастикалық жаттығулар залы	2,5	1,5	-	1,5
Серуендеу дәліздері	Есеп бойынша, бірақ 1 бала үшін 20 м <sup>3</sup> кем емес			
Бассейн бөлмесі	сондай			
Медициналық бөлмелер	2,5	1,5	-	1,5
Жылытылатын өтпезолдар		Есеп бойынша, бірақ 1 бала үшін 20 м <sup>3</sup> кем емес		

---

**ӘОЖ 727.14**

**МСЖ 91.040.10**  
**91.040.30**

**Түйінді сөздер:** интернаттар, есептік сыйымдылық, жобалау, балалар топтары, алаңдар, телімдер, аумақ, бөлмелер, вестибюль, үй-жай, өрт қауіпсіздігі, тұрмыстық қызмет көрсету, сумен жабдықтау, суды бұру, санитарлық-техникалық қондырғылар, шкафтар, электрмен жабдықтау, сыртқы жарықтандыру желілері, автокөліктерді қою аймақтары, әлсіз тоқты жүйелер, моншалар.

---

БЕЛГІ ҰШІН

---

## СОДЕРЖАНИЕ

ВВЕДЕНИЕ.....	V
1 ОБЛАСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ.....	1
2 НОРМАТИВНЫЕ ССЫЛКИ.....	1
3 ТЕРМИНЫ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ.....	2
4 ПРИЕМЛЕМЫЕ РЕШЕНИЯ.....	4
4.1 Общие положения .....	4
4.2 Пожарная безопасность .....	10
4.3 Объемно-планировочные решения.....	12
4.3.1 Параметры участка и территории.....	12
4.3.2 Дом ребенка .....	22
4.3.3 Спецшколы-интернаты .....	29
4.3.4 Помещения проживания и групповые помещения .....	31
4.3.5 Санитарные узлы.....	37
4.3.6 Учебные помещения .....	39
4.3.7 Помещения культурно-массового обслуживания.....	43
4.3.8 Пищеблок .....	46
4.3.9 Медицинские помещения.....	47
4.3.10 Производственные мастерские .....	54
4.3.11 Эргономические параметры .....	57
4.3.12 Обеспечение безопасности людей от несчастных случаев при эксплуатации зданий .....	59
4.4 Конструктивные решения .....	64
4.4.1 Механическая безопасность конструкции зданий домов и интернатов для детей- инвалидов обеспечивается в соответствии с положениями действующих нормативных документов по обеспечению механической прочности конструкций. ....	64
4.5 Проектирование инженерных сетей и систем .....	64
4.5.1 Системы и устройства водоснабжения и канализация.....	65
4.5.2 Системы и устройства теплоснабжения, отопления и вентиляции.....	66
4.5.3 Электроснабжение .....	69
4.6 Охрана окружающей среды.....	70
5 ЭКОНОМИЯ ЭНЕРГИИ И РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ .....	71
5.1 Сокращение энергопотребления.....	71
5.2 Рациональное использование природных ресурсов .....	73
Приложение А (информационное) Пути движения.....	74
Приложение Б (информационное) Состав и площади помещений.....	75
Приложение В (информационное) Площади помещений.....	77
Приложение Г (информационное) Площади и составы жилых отделений.....	80
Приложение Д (информационное) Оборудование помещений групповой ячейки, адаптированной для посещения детьми-инвалидами дошкольного возраста .....	86
Приложение Е (информационное) Санитарные приборы.....	87

## **СП РК 3.02-104-2012\***

Приложение Ж (информационное) Вариант планировочной схемы класса на 10 человек .....	88
Приложение И (информационное) Кабинет рисунка .....	89
Приложение К (информационное) Планировочная схема компьютерного класса .....	90
Приложение Л (информационное) Библиотека .....	91
Приложение М (информационное) Помещения культурно-массового обслуживания .....	93
Приложение Н (информационное) Столовые и производственные помещения .....	96
Приложение П (информационное) Оборудование обеденных залов школьных столовых, адаптируемых к посещению детьми-инвалидами .....	98
Приложение Р (информационное) Помещения медицинского обслуживания .....	99
Приложение С (информационное) Кабинеты социально-бытовой адаптации, комната приема гостей .....	103
Приложение Т (информационное) Габариты кресла-коляски школьника .....	104
Приложение У (информационное) Антропологические данные детей .....	105
Приложение Ф (информационное) Входной пандус .....	107
Приложение Х (информационное) Воздухообмен в помещениях домов-интернатов для детей-инвалидов .....	108

**ВВЕДЕНИЕ**

*Введение изложено в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

Настоящий документ разработан в рамках реформы нормативной базы строительной сферы Республики Казахстан в соответствии с параметрическим методом нормирования, ориентированного на интеграцию строительной отрасли в региональную и мировую социально-экономическую системы.

Настоящий свод правил является одним из нормативных документов доказательной базы технического регламента «Требования к безопасности зданий и сооружений, строительных материалов и изделий» применительно к домам, интернатам и МСУ для детей-инвалидов.

Настоящий свод правил устанавливает приемлемые решения, параметры к требованиям рабочих характеристик СН РК 3.02-04-2012 «Дома и интернаты для детей – инвалидов», но не является единственным способом их выполнения.





ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЕРЕЖЕЛЕР ЖИНАҒЫ  
СВОД ПРАВИЛ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

---

ДОМА И ИНТЕРНАТЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ - ИНВАЛИДОВ

---

DISABLED CHILDREN BOARDING HOUSES

---

Дата введения - 2015-07-01

**1 ОБЛАСТЬ ПРИМЕНЕНИЯ**

*Пункты 1.1, 1.2, 1.3 и 1.4 изложены в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

1.1 Настоящий свод правил устанавливает приемлемые решения к размещению, участку, территории, объемно-планировочным решениям, функциональным группам, составу и площадям помещений, инженерному обеспечению и внутренней среде домов и интернатов для детей - инвалидов (далее - дети), а также медико-социальных учреждений (организаций) стационарного типа для детей - инвалидов с нарушениями опорно-двигательного аппарата (далее – МСУ).

1.2 Настоящий свод правил предназначен для проектирования и строительства полноценной архитектурной среды, обеспечивающей создание условий для проживания, лечения, обучения детей-инвалидов в домах и интернатах (специальных коррекционных организациях) и МСУ.

1.3 К домам и интернатам, МСУ для детей с ограниченными возможностями относятся:

- специализированные дома ребенка, в которых воспитываются дети с дефектами умственного и физического развития до 4-х лет;
- специальные коррекционные образовательные учреждения - для детей-сирот и детей с ограниченными возможностями, оставшихся без попечения родителей;
- дома и интернаты для умственно отсталых детей.
- медико-социальные учреждения (организации) стационарного типа для детей - инвалидов с нарушениями опорно-двигательного аппарата.

1.4 Настоящий свод правил распространяется на дома и интернаты для детей-инвалидов, МСУ, проектируемых, вновь строящихся, реконструируемых (капитально-реконструируемых) на территории Республики Казахстан независимо от форм собственности.

**2 НОРМАТИВНЫЕ ССЫЛКИ**

Для применения настоящего свода правил необходимы следующие ссылочные нормативные документы:

## СП РК 3.02-104-2012\*

СП РК 3.01-101-2013 Градостроительство. Планировка и застройка городских и сельских населенных пунктов.

СП РК 4.01-101-2012 Внутренний водопровод и канализация зданий и сооружений.

СП РК 4.04-106-2013 Электрооборудование жилых и общественных зданий. Правила проектирования.

СП РК 4.04-107-2013 Электротехнические устройства

СП РК 4.02-101-2012 Отопление, вентиляция и кондиционирование воздуха.

ГОСТ 11016-93 Стулья ученические. Типы и функциональные размеры.

ГОСТ 11015-93 Столы ученические. Типы и функциональные размеры.

Примечание - При пользовании целесообразно проверить действие ссылочных документов по информационным каталогам «Перечень нормативных правовых и нормативно-технических актов в сфере архитектуры, градостроительства и строительства, действующих на территории Республики Казахстан», «Указатель нормативных документов по стандартизации Республики Казахстан» и «Указатель межгосударственных нормативных документов по стандартизации Республики Казахстан», составляемым ежегодно по состоянию на текущий год и соответствующим ежемесячно издаваемым информационным бюллетеням-журналам. Если ссылочный документ заменен (изменен), то при пользовании настоящим нормативом следует руководствоваться замененным (измененным) документом. Если ссылочный документ отменен без замены, то положение, в котором дана ссылка на него, применяется в части, не затрагивающей эту ссылку.

## 3 ТЕРМИНЫ И ОПРЕДЕЛЕНИЯ

В настоящем своде правил применяются термины и определения, приведенные в строительных нормах к данному объекту, а также следующие термины с соответствующими определениями:

**3.1 Архитектурная среда:** Совокупность внешнего облика и внутреннего пространства зданий и сооружений, предназначенных для определенных функций и наделенных необходимой и достаточной для потребителя информативностью, в том числе с помощью архитектурной пластики.

**3.2 Благоустройство участка:** Комплекс мероприятий, обеспечивающих доступность маломобильных посетителей и включающий создание искусственного ландшафта (озеленение), мощение дорожек для пешеходов и проезжей части, устройство наружного освещения, создание зон отдыха, спорта и развлечений на участке, а также информационное обеспечение посетителей.

**3.3 Бокс:** Помещение для изоляции тяжело больных, больных инфекционными заболеваниями и др.

**3.4 Бордюр:** Ограждение путей движения и пространств однородными элементами малой высоты, совмещающее функции по критериям безопасности и информативности.

**3.5 Зона:** Параметры и конфигурация функционально организованного пространства, неполностью выделенного ограждающими конструкциями.

**3.6 Индивидуальные занятия:** Занятия с рассредоточением учащихся по всему классному помещению для самостоятельного решения поставленных учителем задач. Учащиеся могут быть обращены лицом на периметр стен с закрепленным на них дидактическим материалом или проводить занятия с ТСО.

**3.7 Интернатные организации:** Организации образования, обеспечивающие государственные гарантии прав на образование определенных категорий лиц с предоставлением места проживания.

**3.8 Карман:** Ниша, пространство, примыкающее к границе помещения или коммуникационного пути вне их пределов.

**3.9 Класс-кабинет:** Помещение для учащихся основной и старшей школы для проведения занятий по разным дисциплинам.

**3.10 Классное помещение:** Помещение для учащихся начальной школы.

**3.11 Коммуникационные пространства:** Зоны и помещения зданий, сооружений или участков, предназначенные, главным образом, для движения по ним людских потоков.

**3.12 Коммуникационные пути:** Части коммуникационных пространств, предназначенных исключительно для движения.

**3.13 Коррекция:** Исправление недостатков.

**3.14 Лаборатория:** Помещение для занятий с демонстрацией опытов.

**3.15 Маршрут доступный (беспрепятственный):** 1) Непрерывный маршрут, связывающий все элементы и пространства зданий или сооружений, в которых осуществляется обслуживание маломобильных посетителей; 2) Перечень пунктов движения.

**3.16 Маячок:** Световой или звуковой пульсирующий ориентир.

*Раздел 3 дополнен пунктом 3.16.1 в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НК от 17 октября 2017 года.*

**3.16.1 Медико-социальное учреждение (организация):** организация, предназначенная для постоянного или временного проживания в условиях стационара детей-инвалидов, нуждающихся в помощи и уходе, медицинском обслуживании.

**3.17 Места обслуживания:** Части зданий, сооружений, помещений, зон, организованные и оборудованные для оказания услуг посетителю. Включают в себя рабочее место, место обслуживаемого, возможно - место ожидания.

**3.18 Наполняемость групп:** Нормируемое количество детей в группе.

**3.19 Пандус:** Наклонная плоскость для вертикального сообщения как внутри, так и вне здания.

**3.20 Парапет:** Как правило, глухое ограждение перепада высот. Здесь; конструктивный элемент, ограждающий пути движения и функциональные пространства, совмещающий функции по критериям безопасности и информативности.

**3.21 Поперечный уклон:** Уклон поверхности, перпендикулярный направлению движения.

**3.22 Посетительская зона:** Совокупность помещений и пространств в зданиях и сооружениях, предназначенных для посетителей.

**3.23 Продольный уклон:** Уклон поверхности, параллельный направлению движения.

**3.24 Проход:** Пешеходное пространство между функциональными и (или) конструктивными элементами (оборудованием).

**3.25 Специализированный кабинет:** Помещение для углубленных профильных курсов или по узкой дисциплине.

**3.26 Функциональные зоны:** Пространство между какими-нибудь границами, характеризующееся определенными признаками, связанными с какой-либо деятельностью, например, зона у телефона-автомата, зона у стола, зона у кафетерийной стойки и т.д.

**3.27 КЕО:** Коэффициент естественной освещенности.

**3.28 ТСО:** Технические средства обучения.

## 4 ПРИЕМЛЕМЫЕ РЕШЕНИЯ

### 4.1 Общие положения

*Пункт 4.1.1 изложен в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

4.1.1 Архитектурные решения зданий домов и интернатов для детей-инвалидов, МСУ следует принимать с учетом градостроительных, климатических условий района строительства и характеристики окружающей среды.

4.1.2 В доме ребенка, как правило, устанавливается следующая наполняемость воспитательных групп:

- с рождения до 1 года – не более 8 детей;
- в возрасте от 1 до 2 лет – не более 10 детей;
- в возрасте от 2-х до 4-х лет – не более 15 детей.

4.1.3 При этом рекомендуется предусматривать единый комплекс учреждений (детский сад-школа) на одном участке. Каждое из этих учреждений должно размещаться в отдельном здании или блоке при строгом соблюдении принципа изоляции детей разного возраста, как в зданиях, так и на участке в соответствии с требованиями действующих нормативных документов.

4.1.4 Ориентировочное расчетное число колясочников в учреждениях для детей с поражением опорно-двигательного аппарата следует принимать 20% - 30% от вместимости, в остальных типах учреждений – 2% - 3% от вместимости.

*Пункт 4.1.5 изложен в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

4.1.5 Типы, виды домов и интернатов для детей-инвалидов, МСУ определяются по заданию на проектирование.

4.1.6 Рекомендуемая номенклатура типов домов и интернатов для детей с ограниченными возможностями и уровень обеспечиваемого воспитанникам образования приводятся в Таблице 1.

4.1.7 Для детей с интеллектуальными нарушениями (умственно отсталых детей) могут быть организованы группы-классы, в которых детям обеспечивается соответствующее образование.

**Таблица 1 – Рекомендуемая номенклатура типов домов и интернатов для детей с ограниченными возможностями, контингент воспитанников и уровень образования**

Назначение школы-интерната	Уровень образования
1 Для детей с интеллектуальными нарушениями (умственно отсталых детей)	Основное образование
2 Для незрячих (слепых), слабовидящих и поздноослепших детей	Среднее образование
3 Для неслышащих (глухих), слабослышащих и позднооглохших детей	Основное и среднее образование
4 Для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата	Среднее образование
5 Для детей с тяжелыми нарушениями речи	Основное образование

Примечание - Все учреждения должны быть рассчитаны на посетителей-инвалидов, пользующихся колясками.

4.1.8 Размещение, а также вместимость учреждений для детей с ограниченными возможностями, состав и площади их помещений в каждом конкретном случае определяются заданием на проектирование.

4.1.9 Вместимость домов-интернатов для умственно отсталых детей не должна превышать 250 мест.

4.1.10 В зависимости от возраста и тяжести заболевания принципы размещения групп детей по этажам должны подчиняться следующим правилам:

- лежащих детей разрешается размещать не выше первого этажа;
- детей до 6 лет - не выше второго этажа;
- семейные разновозрастные группы могут размещаться на любом этаже.

4.1.11 При общей вместимости более 150 мест учреждение должно состоять из отдельных блоков (отделений), включающих, кроме помещений проживания, помещения питания, а также первичного учебного и медицинского обслуживания.

4.1.12 Спецшколы-интернаты рекомендуется проектировать не более чем на две параллели классов общей вместимостью не более 300 мест.

4.1.13 В спецшколах-интернатах следует предусматривать следующие варианты проживания детей:

- в одновозрастных группах с комплектацией групп и групп-классов из детей одного уровня развития и учебной подготовки;
- в разновозрастных группах с комплектацией групп из детей разного возраста по принципу совместимости (с образованием «семей» от 5 до 8 человек).

**Таблица 2 - Наполняемость классов, воспитательных групп, групп продленного дня в специальных коррекционных образовательных учреждениях**

Специальные коррекционные образовательные учреждения для детей	Количество детей в классе (группе), не более		
	Ранний возраст (до 3-х лет)	Дошкольный возраст (старше 3 лет)	Школьный возраст
1 С нарушениями речи:			
- с фонетико-фонематическим недоразвитием произношения отдельных звуков		12	
- с тяжелыми нарушениями речи			
I- отделение	10	12	12
II- отделение			10
2 С нарушениями слуха:			
- неслышащих (глухих)	8	8	8
- слабослышащих и позднооглохших	10	12	
I- отделение			10
II- отделение			8
3 С нарушениями зрения:			
- незрячих (слепых):	10	10	8
- слабовидящих и поздноослепших			12
- с амблиопией и косоглазием	10	15	-
4 С нарушением опорно-двигательного аппарата	10	12	10
5 С задержкой психического развития	6	10	12
6 Умственно отсталых детей:			
- с глубокой умственной отсталостью	6	10	12
- с расстройствами эмоционально-волевой сферы		8	10
- со сложной структурой дефекта	6	6	6
Примечания 1 Исходя из местных условий и наличия средств, наполняемость классов, воспитательных групп продленного дня в указанных специальных учебно-воспитательных учреждениях может быть ниже рекомендуемой предельной наполняемости. 2 Численность групп детей с физическими недостатками и умственной отсталостью (спецгруппы) может составлять от 4 до 6.			

4.1.14 Количество детей в классах и воспитательных группах в зависимости от профиля учреждения определяется по Таблице 2.

*Пункт 4.1.15 изложен в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НК от 17 октября 2017 года.*

4.1.15 Здания специальных коррекционных образовательных организаций для детей с нарушениями опорно-двигательной системы, МСУ и слепых детей должны предусматриваться не более двух этажей. Для глухих детей и детей с тяжелыми нарушениями речи допускается строительство трехэтажных зданий.

4.1.16 При организации групп дошкольного возраста специальных коррекционных общеобразовательных организаций групповые ячейки размещают в отдельных зданиях или блоках высотой не более двух этажей, для детей с нарушениями зрения – в одноэтажных.

4.1.17 Необходимость оборудования учреждений для детей-инвалидов лифтами (по расчету), в том числе и кроватными, следует определять заданием на проектирование в каждом конкретном случае.

4.1.18 Здания домов и интернатов для детей с нарушениями опорно-двигательной системы и слепых детей предусматриваются не более двух этажей. Для детей с нарушением слуха и с тяжелым нарушением речи допускается строительство трехэтажных зданий.

4.1.19 При проектировании домов и интернатов для детей-инвалидов рекомендуется:

- приемные и административные помещения располагать вблизи от главного входа в здании;
- пространства, наиболее часто используемые сотрудниками и родителями (актовый зал, комната приема гостей и т.д.), располагать недалеко от главного входа в здание;
- зонировать пространство интернатов по возрасту учащихся, по тяжести заболевания и т.д.

4.1.20 При необходимости устройства крыльца оно должно завершаться перед входом площадкой с уклоном от входа не более 2%, размером в плане не менее 1,8 м × 1,8 м, защищенной от атмосферных осадков навесом или другим укрытием размером не менее размера крыльца.

4.1.21 При необходимости устройства входной лестницы она должна быть оборудована пандусами с поручнями со всех открытых сторон, обеспечивающими возможность безопасного подъема маломобильных детей, передвигающихся с помощью костылей или в креслах-колясках, с уровня земли на уровень первого этажа.

4.1.22 Входные двери, как правило, должны быть распашными, иметь приспособления для самозакрывания, устройства автоматического открывания с теплым тамбуром.

4.1.23 Дренажные и водосборные решетки, устанавливаемые в полу входных площадок, должны быть установлены заподлицо с поверхностью покрытия пола. Ширина просветов ячеек решеток не должна превышать 0,015 м. Предпочтительно применение решеток с ромбовидными или квадратными ячейками. В случае использования решеток с прямоугольными ячейками рекомендуется размещать решетки таким образом, чтобы

ячейки располагались перпендикулярно пути движения.

4.1.24 Ступени лестницы крыльца должны быть одинакового размера по всей длине марша. Ширину проступи следует назначать не менее 0,36 м, высоту подступенка - не более 0,12 м. Ребро ступени должно иметь закругление радиусом не более 0,05 м.

4.1.25 Входные и выходные полотна дверей выделяют разными цветами. Справа от входной двери на высоте от 1,0 м до 1,1 м должна быть расположена пластинка с рельефным изображением арабскими цифрами номера корпуса или блока помещений.

4.1.26 С внешнего края площадки крыльца с обеих сторон маршей лестниц и пандусов следует предусматривать наличие перил с поручнями на высоте 0,9 м - 0,7 м. Длина поручня должна быть больше длины лестницы и пандуса не менее чем на 0,03 м. Толщина поручня в месте обхвата рукой должна быть не менее 0,03 м и не более 0,05 м.

4.1.27 Входные двери должны иметь ширину в свету не менее 0,9 м. Рекомендуется оборудовать двери специальными приспособлениями для фиксации полотна в положении «открыто». В случае применения двухстворчатых дверей ширина одной створки в свету должна составлять не менее 0,9 м.

Ширина дверей эвакуационных выходов из лестничных клеток должна быть в свету не менее расчётной и не менее ширины марша лестницы, предназначенной для эвакуации.

4.1.28 В полотнах входных дверей следует предусматривать смотровые остекленные проемы. Низ проема должен быть расположен на высоте не более 0,9 м от уровня пола. Проем следует заполнять закаленным или армированным стеклом. Нижнюю часть дверного полотна на высоту 0,3 м следует защищать противоударной полосой. На автоматически открывающихся полотнах стеклянных дверей следует предусматривать яркую маркировку в виде непрозрачной полосы шириной не менее 0,1 м на высоте 1,5 м от уровня пола.

*Пункт 4.1.15 изложен в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НК от 17 октября 2017 года.*

4.1.29 Параметры лестниц:

- количество ступеней (подъемов) в марше - не менее 3 и не более 12;
- длина промежуточных горизонтальных площадок при прямом движении - не менее 1,5 м;
- при повороте размер площадки в плане должен быть не менее 1,5 м × 1,5 м;
- форма ступеней лестницы должна быть одинакова по всей длине марша;
- цвет проступи и подступенка должны контрастировать друг с другом либо на переходе от проступи к подступенку следует устраивать ребро контрастного цвета;
- участки покрытия внизу иверху лестничного марша, а также участки поручней, соответствующие первой и последней ступеням марша, необходимо обозначать выраженным рифлением (тактильной полосой) и контрастной окраской.»;

\*4.1.30 Параметры пандусов следует принимать с учетом требований СП РК 3.06-101-2012 «Проектирование зданий и сооружений с учетом доступности для маломобильных групп населения. Общие положения». (Изм.ред. – Приказ КДСиЖКХ от 27.11.2019 г. №194-НК).

4.1.31 Параметры перил и поручней лестниц и пандусов:



- установка перил - с двух сторон;
- окраска перил - яркая, заметная при слабом освещении;
- ограничительные бортики по краю площадок и маршей лестниц и пандусов - с обеих сторон лестниц и пандусов высотой не более 0,05 м.

4.1.32 В условиях сложного рельефа рекомендуется устройство непосредственного выхода из первого и второго этажей на уровень планировочной отметки земли.

4.1.33 Минимальная площадь тамбуров, доступных для детей-инвалидов, должна быть установлена в соответствии с возможностью беспрепятственного проезда и поворота инвалида на кресле-коляске. Габариты тамбура зависят от расположения дверей и направления их открывания.

Размеры тамбура в плане должны быть, не менее, м:

а) при прямом движении:

1,8 - глубина;

2,2 - ширина;

б) при движении с поворотом:

2,2 - глубина;

2,2 - ширина.

В тамбуре и на расстоянии не менее 1,5 м от него должны отсутствовать ступени.

Поверхность покрытия тамбуров должна быть твердой, не допускать скольжения, в том числе при намокании и охлаждении.

4.1.34 На путях движения детей в здании следует предусматривать смежные с ними зоны отдыха и ожидания не реже чем через каждые 25 м, не менее одной на каждом этаже с устройством рекреаций в коридорах.

4.1.35 Горизонтальные поручни, а также ручки, рычаги, краны и кнопки различных аппаратов, отверстия торговых и билетных автоматов и прочие устройства, которыми могут воспользоваться дети-инвалиды внутри здания, следует устанавливать на высоте не более 1,1 м и не менее 0,8 м от пола и на расстоянии не менее 0,4 м от боковой стены помещения или другой вертикальной плоскости.

*Пункт 4.1.36 изложен в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НК от 17 октября 2017 года.*

4.1.36 Полы в домах и интернатах для детей-инвалидов, МСУ рекомендуется предусматривать на утепленной основе.

Линолеум при настилении должен плотно прилегать к основанию, не иметь щелей, трещин и дыр. Швы примыкающих друг к другу листов линолеума припаиваются. Край линолеума у стен подводится под плинтусы, которые плотно закрепляются между стеной и полом. Полы в вестибюлях, рекреациях, лестничных пролетах выполняются из материала, устойчивого к механическому воздействию.

4.1.37 В местах установки раковин и других санитарно-технических приборов, а также оборудования, эксплуатация которого связана с возможным увлажнением стен, предусматривают гидроизоляцию глазурованной плиткой или другими влагостойкими материалами на высоту не менее 1,8 м от пола и на ширину не менее 20 см от

оборудования и приборов с каждой стороны.

4.1.38 На каждом этаже здания предусматриваются помещения для хранения, обработки уборочного инвентаря.

## **4.2 Пожарная безопасность**

*Пункты 4.2.1, 4.2.2 и 4.2.3 изложены в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

4.2.1 Пожарная безопасность домов и интернатов для детей-инвалидов, МСУ должна соответствовать требованиям действующих нормативных документов по обеспечению пожарной безопасности.

4.2.2 Здания домов и интернатов для детей-инвалидов независимо от числа мест следует проектировать не ниже II степени огнестойкости.

4.2.3 В домах и интернатах для детей-инвалидов, МСУ в целях пожарной безопасности рекомендуется обеспечить дополнительными системами безопасности следующие помещения:

- котельные;
- места для хранения топлива и других высокогорючих или химических веществ;
- лаборатории;
- кухни;
- библиотеки;
- гардеробные.

4.2.4 *исключен в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

4.2.5 Помещения общественного назначения следует отделять от помещений жилой части глухими противопожарными стенами, перегородками и перекрытиями с пределом огнестойкости не ниже REI 45 или EI 45.

*Пункты 4.2.6 и 4.2.7 изложены в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

4.2.6 Отдельные блоки (здания) для проживания детей, непосредственно примыкающие друг к другу, следует отделять противопожарными стенами I типа.

4.2.7 Наибольшее количество людей, одновременно пребывающих на этаже в зданиях учреждений, при расчете ширины путей эвакуации должно определяться исходя из вместимости учебных помещений, помещений для трудового обучения и спальных помещений, а также спортивного и актового зала, лекционной аудитории, находящихся на данном этаже, но не должно превышать вместимость учреждения.

4.2.8 Извещатели сигнализации должны соответствовать требованиям действующих нормативных документов по пожарной безопасности.

4.2.9 Точечные пожарные извещатели, кроме извещателей пламени, следует устанавливать под перекрытием. При невозможности установки извещателей

непосредственно под перекрытием допускается их установка на стенах, колоннах и других несущих строительных конструкциях, а также крепление на тросах.

4.2.10 При установке точечных пожарных извещателей под перекрытием их следует размещать на расстоянии от стен не менее 0,1 м.

4.2.11 При установке точечных извещателей на стенах следует размещать их на расстоянии не менее 1 м от угла стен и на расстоянии от 0,1 м до 0,3 м от перекрытия, включая габариты извещателя.

4.2.12 При подвеске извещателей на тросе должны быть обеспечены их устойчивое положение и ориентация в пространстве. При этом расстояние от потолка до нижней точки извещателя должно быть не более 0,3 м.

*Пункты 4.2.13, 4.2.16 и 4.2.23 изложены в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

4.2.13 В домах и интернатах, МСУ рекомендуется установка звуковой, визуальной сигнализации. Визуальная сигнализация включает в себя огни, которые вспыхивают при частоте приблизительно 1 Гц в соединении со звуковой сигнализацией. Огни должны быть значительно более яркими, чем рассеянный свет.

4.2.14 Для аварийной звуковой сигнализации следует применять приборы, обеспечивающие уровень звука на 15 дБ выше максимального уровня звука в помещении.

4.2.15 Должна быть осязательная полоса или ориентировочный осязаемый символ около или предпочтительно ниже ручки эвакуационной двери, чтобы дети со слабым зрением могли точно идентифицировать эвакуационную дверь. Это также функционально, если помещение наполнено дымом и эвакуационные знаки не видны.

4.2.16 В домах-интернатах и в зданиях МСУ следует устанавливать системы автоматического пожаротушения и сигнализации.

4.2.17 Как правило, спринклеры должны быть рассчитаны на всё здание. Установка системы разбрызгивания зависит от структуры, расположения пожарного отделения, высоты здания и его планировки.

Спринклерные системы должны устанавливаться в соответствии с требованиями действующих нормативных документов.

Система наработки разбрызгивателей должна состоять из комплекта насосов с полным резервным комплектом насосов, который автоматически подключается в случае сбоя основного комплекта. Насосы должны регулярно проверяться. Для этой цели должны быть в наличии тестовые линии к водным резервуарам или сточным водам.

4.2.18 Радиус обслуживания пожарных гидрантов не должен превышать 150 м.

4.2.19 На стенах зданий и сооружений следует предусматривать установку световых указателей пожарных гидрантов.

4.2.20 В зданиях высотой в 2 и более этажа лоджии рекомендуется проектировать глубиной не менее 2-х м и шириной не менее 6 м (не менее одной лоджии на 1 - 2 жилые секции), рассматривая их как противопожарные отсеки для сбора людей при пожаре.

4.2.21 В целях противопожарной безопасности из каждой жилой группы должно быть предусмотрено не менее двух эвакуационных выходов. В зданиях не выше трех этажей второй эвакуационный выход может быть предусмотрен через наружную лестницу

(или пандус).

4.2.22 Если эвакуация при пожаре рассчитана на сборные приспособления для эвакуации, в школах-интернатах вне основного здания необходимо предусматривать отапливаемое помещение площадью от 8 м<sup>2</sup> до 10 м<sup>2</sup> для их хранения, обеспеченное первичными средствами пожаротушения.

4.2.23 В целях обеспечения наибольшей безопасности при эвакуации рекомендуется оснащать дома и интернаты, МСУ дополнительным аварийным освещением, помимо светящихся эвакуационных знаков.

4.2.24 Лифты, используемые при эвакуации, должны иметь аварийное электроснабжение и степень огнестойкости, соответствующие требованиям действующих нормативных документов.

4.2.25 В двух-трех этажных зданиях в ограждения лоджий рекомендуется монтировать откидные приспособления для эвакуации при пожаре (открытые наклонные желоба для спуска под тяжестью собственного тела), которые могут быть стационарными, откидными, сборными. Простенки должны быть шириной не менее 1,6 м.

### **4.3 Объемно-планировочные решения**

#### **4.3.1 Параметры участка и территории**

4.3.1.1 Учреждения для детей с ограниченными возможностями следует размещать на озелененных территориях за пределами санитарно-защитных зон предприятий, сооружений и иных объектов с учетом санитарно-гигиенических требований.

*Пункты 4.3.1.2, 4.3.1.3, 4.3.1.8 и 4.3.1.10 изложены в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

4.3.1.2 Земельный участок домов-интернатов, МСУ должен иметь расстояние от здания до красной линии не менее 25 м

4.3.1.3 Земельный участок должен быть сухим, чистым, хорошо проветриваемым и инсолируемым (время непрерывной инсоляции не менее 3 часов), иметь удобные подъездные пути.

Дома и интернаты для детей-инвалидов, МСУ должны иметь самостоятельный участок, удаленный от магистральных улиц не менее, чем на 30 м.

4.3.1.4 Должно быть предусмотрено не менее двух въездов на участок с устройством дорог с твердым покрытием из расчетной нагрузки от пожарных машин - 20 тн на ось. Один из въездов должен быть хозяйственным. Необходимо наличие подъездов к зданию с учетом требований СП РК 3.01-101.

4.3.1.5 При въезде на территорию следует предусматривать устройство проходной.

4.3.1.6 Площадь озеленения в специальных дошкольных учреждениях, спецшколах-интернатах для детей с нарушением слуха, зрения, интеллекта должна составлять не менее 50 % площади участка, для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата – 60 %.

4.3.1.7 На земельном участке должны быть выделены основные зоны:

- отдыха;
- физкультурные;
- хозяйственная;
- подсобная.

4.3.1.8 На участке домов и интернатов, МСУ, как правило, должны быть размещены:

- групповые (прогулочные) озелененные площадки;
- навесы при групповых площадках;
- физкультурно-оздоровительные площадки для подвижных игр;
- беговая дорожка (не менее 30 м);
- яма для прыжков 2 м × 4 м (кроме МСУ);
- площадки для размещения гимнастических снарядов;
- площадки для спортивных игр;
- открытые бассейны;
- хозяйственная площадка;
- автостоянка.

4.3.1.9 На участке следует разграничивать территорию для площадок групп детей с сохранным интеллектом и детей умственно отсталых с учетом использования различными группами соответствующих функциональных зон, организованных площадок на одну группу или общую на 2 - 3 группы:

- учебно-производственной зоны (садово-ягодные участки);
- зоны отдыха (площадки для встреч с родителями, площадки, оборудованные скамейками и столами, цветниками, прогулочные дорожки, лужайки для игр);
- хозяйственной зоны (гараж, овощехранилище, котельная, мусоросборник, склад).

4.3.1.10 Площадь земельного участка определяется заданием на проектирование из расчета на одно место для детей:

- с нарушениями слуха от 50 м<sup>2</sup>;
- с нарушением зрения и интеллекта от 60 м<sup>2</sup>;
- с нарушениями опорно-двигательного аппарата от 65 м<sup>2</sup>.

Рекомендуемые показатели земельного участка:

- площадь – не менее 2,2-2,5 га;
- плотность застройки участка – не более 20%.»;

4.3.1.11 Размещать здание на участке рекомендуется так, чтобы окна спальных комнат и классов выходили на сторону, противоположно дорогам, железным путям и т.д.

4.3.1.12 Площадки и прогулочные зоны, как правило, должны представлять собой свободные рекреационные пространства для передвижений и общения детей-инвалидов различных возрастов. Они могут иметь травяное покрытие в виде газона, а также различную форму и площадь, позволяющие достаточно легко размещать их среди других площадок, построек и зданий на территории рассматриваемого интерната.

4.3.1.13 Площадь игровых площадок для спецшкол - интернатов принимается от 6 м<sup>2</sup> до 8 м<sup>2</sup> на одного ребенка из расчета одновременного присутствия всех детей дошкольного возраста и от 40% до 50% детей школьного возраста.

4.3.1.14 Участок учреждений любого профиля должен иметь ограждение высотой не

менее 2,0 м, вдоль ограждения на участке следует предусматривать полосу зеленых насаждений.

4.3.1.15 Аллеи (дорожки), связывающие зоны участка и здания, которые посещаются проживающими, следует проектировать по возможности короткими, спрямленными, просматриваемыми на всем протяжении.

4.3.1.16 Размеры детских площадок в домах ребенка должны соответствовать положениям Таблицы 3. Также площадки должны:

а) соединяться по периметру участка кольцевой дорожкой шириной 1,5 м;

б) все площадки следует изолировать друг от друга зелеными насаждениями (кустарниками);

в) иметь удобную связь с выходами из помещений соответствующих групповых ячеек. Площадки для детей ясельного возраста должны размещаться в непосредственной близости от выходов этих групп. Групповые площадки должны иметь кроме открытой, инсолируемой части и затененную;

г) иметь травяное покрытие;

д) каждая группа должна иметь на площадке теневой навес площадью не менее 40 м<sup>2</sup> для защиты от солнца и осадков.

4.3.1.17 Заборы, стены, столбы и другие препятствия должны стоять от границы игровых площадок на расстояния не менее 2,5 м - 3,0 м.

4.3.1.18 Теневые навесы должны примыкать к игровым площадкам и быть рассчитаны на проведение игр в плохую погоду, а также на возможность проведения устных уроков для дошкольников и младших школьников. Возможно блокирование игровых площадок и теневых навесов, относящихся к одной жилой секции.

Теневые навесы должны быть ориентированы на солнечную сторону горизонта.

Возможна организация общих на 2 - 4 группы детей игровых площадок и теневых навесов.

4.3.1.19 Полы теневых навесов должны быть деревянными. В IV климатическом районе теневые навесы ограждаются с двух сторон, а во II климатическом районе и IIIА климатическом подрайоне - с трех сторон.

**Таблица 3—Минимальные площади детских площадок**

В квадратных метрах

Наименование площадок	Площадь (на группу), не менее
- для детей до 1 года	40
- для детей от года до 2-х лет	50
- для детей от 2-х лет	140

4.3.1.20 Для физических упражнений и игровой деятельности слепых и слабовидящих детей с целью облегчения овладения пространством, развития свободы и ловкости движений, особенно для проведения восстановительных мероприятий и

развития компенсаторных реакций у слепых детей, необходимо устраивать специальные площадки с ограждением, ровной укатанной или покрытой травой поверхностью.

На физкультурной площадке следует выделять зоны для стационарного и выносного физкультурного оборудования, а также для проведения закаляющих мероприятий (воздушных и солнечных ванн).

4.3.1.21 Наряду с игровыми площадками необходимо предусмотреть лечебно-игровые площадки, снабженные различными приспособлениями в зависимости от вида заболевания детей.

4.3.1.22 На территории учреждения, за исключением школ-интернатов для слепых и слабовидящих детей, необходимо предусматривать, кроме игровых, физкультурную и спортивные площадки для игр в настольный теннис, волейбол, бадминтон, футбол и т.п. Эти площадки должны располагаться вблизи игровых площадок для детей среднего и старшего школьного возрастов.

4.3.1.23 Набор площадок и их размер определяется в каждом конкретном случае заданием на проектирование.

Размеры спортивных площадок рекомендуется принимать:

- для настольного тенниса - 2,8 м × 1,5 м;
- для волейбола – 9 м × 18 м;
- для футбола – 40 м × 60 м;
- для бадминтона - 13,5 м × 6 м;
- для физической культуры – 80 м<sup>2</sup> - 100 м<sup>2</sup>.

4.3.1.24 Физкультурная площадка должна быть площадью не менее 250 м<sup>2</sup>.

4.3.1.25 На физкультурной площадке следует выделять зону для игр с мячом, зону для лазания, беговую дорожку не менее 30 м, яму для прыжков, зону для гимнастических снарядов и спортивных игр.

4.3.1.26 Физкультурные снаряды следует устанавливать на прочном железобетонном фундаменте, под снарядами необходимо укладывать песчаную подушку слоем от 0,2 м до 0,3 м.

4.3.1.27 Вокруг площадок для занятий детей-инвалидов, пользующихся креслами-колясками, размещают полосы безопасности шириной не менее 2 м, а по торцевым сторонам игровых площадок - не менее 3 м.

4.3.1.28 Площадь групповых площадок для умственно отсталых детей должна быть не менее 200 м<sup>2</sup>.

Площадки для детей, неспособных к обучению, должны иметь ограждения.

Площадь групповых площадок для детей с нарушением слуха, зрения и опорно-двигательного аппарата должна быть не менее 10 м<sup>2</sup> на 1 место.

*Пункт 4.3.1.29 изложен в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НК от 17 октября 2017 года.*

4.3.1.29 На территории участка спецшкол-интернатов, МСУ для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата уклон дорожек и тротуаров предусматривается не более 5°, ширина их - не менее 1,6 м. На поворотах и через каждые 6 м они должны иметь площадки для отдыха.

4.3.1.30 Размеры площадки для поворота кресла-коляски должны быть:

- на 90° - не менее 1,3 м × 1,3 м;
- для поворота на 180° - не менее 1,3 м × 1,4 м;
- для разворота на 360° - не менее 1,4 м × 1,4 м;
- площадки для разворота взрослого с детской коляской на 360° - 1,8 м × 1,8 м.

Высота прохода до низа выступающих конструкций - не менее 2,1 м; до низа ветвей деревьев - не менее 2,2 м.

4.3.1.31 Вдоль пешеходных аллей (дорожек) следует предусматривать установку осветительных фонарей с одной стороны пешеходного пути; при этом следует обеспечить наличие фонарей в основных узлах пути и в местах, требующих повышенного внимания (у поворотов, у входов в здания, на функционально специализированных площадках, в местах перепадов уровней, у начала маршей лестниц и пандусов, др.). Перед такими местами должны быть предусмотрены предупредительные полосы шириной не менее 0,8 м с покрытием, цвет и фактура которого контрастируют с цветом и фактурой основной части пешеходного пути.

4.3.1.32 Вдоль наиболее значимых направлений для лиц с дефектами зрения следует создавать направляющие линии из плит с выраженным изменением рельефа, обеспечивающих слабовидящих тактильной информацией о направлении пути. В сложных случаях рекомендуется размещать фонари - ориентиры высотой от 0,3 м до 0,4 м через каждые 2 м – 3 м пути.

4.3.1.33 На участке для слепых и слабовидящих детей ширина прогулочных дорожек передвижения детей должна быть не менее 3 м и иметь двустороннее ограждение двух уровней: перила - на высоте 0,9 м и планка - на высоте 0,15 м. Ограждения предусматриваются для всех предметов, которые могут быть препятствием при ходьбе детей: деревьев, кустарников, столбов и др.

4.3.1.34 Около поворотов, вблизи перекрестков, у зданий, около столбов и других препятствий дорожки должны иметь крупнозернистую структуру покрытия (к асфальту добавляется гравий). Шероховатая поверхность покрытий служит сигналом для замедления ходьбы. Асфальтированные дорожки должны иметь дугообразный профиль в зависимости от их ширины (середина дорожки возвышается над боковыми сторонами на 0,05 м – 0,15 м). Для выработки ориентации у слепых детей целесообразна посадка деревьев с разным запахом (хвойные, фруктовые и др.). Для слабовидящих детей в качестве ориентира могут высаживаться яркие цветы.

4.3.1.35 По краям дорожек, аллей, пешеходных путей следует предусматривать бордюр высотой не менее 0,1 м.

4.3.1.36 На пешеходных аллеях (дорожках) следует, как правило, избегать перепадов уровней, а при их неизбежности предусматривают спуск с одного уровня на другой по лестницам и дублирующим их пандусам.

4.3.1.37 При плиточном покрытии аллеи ширина швов между плитками не должна превышать 0,01 м цвет и фактура покрытия на всем протяжении аллеи (дорожки) должны контрастировать с цветом и фактурой прилегающих поверхностей.

4.3.1.38 Все искусственные водоемы на территории интернатов проектируются с ограждением высотой не менее 0,6 м.

4.3.1.39 Поверхность групповой площадки для детей с нарушением зрения должна



быть ровной и иметь ограждающую полосу с другой поверхностью покрытия шириной от 1 м до 1,5 м, причем ограждающую полосу лучше делать наклонной с постепенным подъемом от 10° до 12°.

4.3.1.40 Игровые площадки для активного и тихого отдыха желательно располагать в непосредственной близости от выходов из учебно-жилых и групповых ячеек здания, что особенно важно для детей дошкольного возраста. Для дошкольников и школьников с нарушениями зрения, опорно-двигательного аппарата и умственно отсталых детей непосредственная удобная связь учебно-жилых помещений с площадками на участке является обязательной.

4.3.1.41 Игровые площадки для детей-инвалидов младших возрастов оборудуются песочницами и специально разработанными возвышающимися опорными силуэтами или устройствами небольшой высоты, о которые можно опираться, проползая под ними или, наоборот, забираться, или заезжать на креслах-колясках по наклонным плоскостям без больших усилий.

4.3.1.42 На игровых площадках рекомендуется предусматривать следующее оборудование:

- для детей дошкольного и младшего школьного возрастов - качели, качалки, грибки, домики, скамейки для отдыха, песочные дворики с ящиками для хранения песка, столами для игр с песком, а также площадку для развития всех основных видов движения (для лазания, скатывания);

- для детей среднего и старшего школьного возрастов - беседки и скамейки для отдыха и чтения, столы для игр.

#### Примечания

1 Набор оборудования следует уточнять в каждом конкретном случае заданием на проектирование.

2 К песочным дворикам должен быть подведен летний водопровод для мойки игрушек после игр.

*Пункт 4.3.1.43 изложен в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

4.3.1.43 Наружное осветительное оборудование здания домов-интернатов для детей-инвалидов, МСУ должно обеспечивать равномерный рассеянный свет. В вечернее время на территории участка, в том числе в санитарно-дворовых установках, предусматривают искусственное освещение, исходя из нормы не менее 10 лк на земле при лампах накаливания и 40 лк - при люминесцентных лампах.

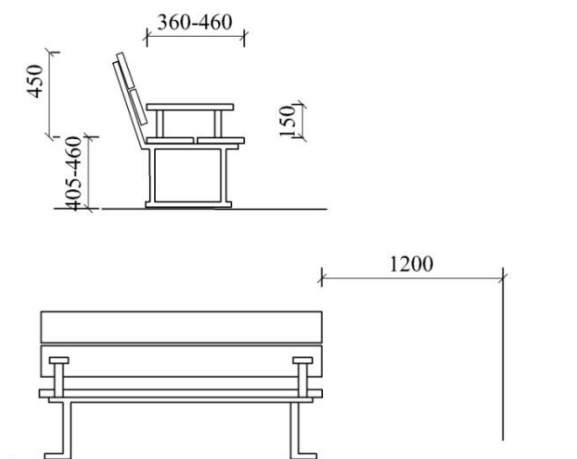
4.3.1.44 Для освещения входов в здание применяется специальная осветительная арматура, прикрепляемая к стене здания. Освещенность на уровне земли должна составлять от 40 лк до 50 лк.

4.3.1.45 Высоту от пути поверхности движения до нижних горизонтальных поверхностей оборудования и мебели следует принимать до 0,22 м с учетом выделения свободного пространства до верха стопы сидящего в кресле-коляске человека, до верхней поверхности бедра сидящего в кресле-коляске человека - 0,64 м.

4.3.1.46 Вдоль аллей (дорожек) следует устраивать площадки отдыха через каждые 60 м на прогулочных маршрутах, через 200 м - на остальной территории. Площадки

размещают по границам пешеходного пути, оборудуют скамьями со спинками, над каждой третьей скамьей устраивают навес, окраска скамьи должна контрастировать с цветовым решением окружения; край скамьи должен быть заглублен от края пути на 1,2 м; в торце скамьи предусматривают место для размещения кресла-коляски размером в плане 1,2 м × 1,2 м, как показано на Рисунке 1.

Каждую площадку необходимо отделять от пешеходного пути направляющей линией шириной до 0,3 м, выполненной из рельефной плитки, контрастно окрашенной по отношению к основной поверхности аллеи (дорожки).



**Рисунок 1 – Устройство скамеек с учетом места для ребенка на инвалидной коляске**

4.3.1.47 Площадь подсобной зоны (подсобного хозяйства) в домах ребенка должна составлять от 500 м<sup>2</sup> до 600 м<sup>2</sup>. В этой зоне должны быть предусмотрены участки для выращивания овощных культур, плодово-ягодных, цветочно-декоративных растений. Учебно-опытная зона отгораживается от остальной территории зеленой изгородью.

4.3.1.48 Хозяйственная зона должна располагаться на границе участка, изолироваться от остальной территории, иметь самостоятельный выезд и удобную связь с пищеблоком и прачечной. Площадь хозяйственного двора, а также подъездные пути должны иметь твердое покрытие (асфальт, бетон). В этой зоне размещаются сараи и лари для хозяйственного инвентаря, удобрений, мастерских, гараж для автомашин, мусоросборники, овощехранилище. Все постройки, за исключением мусоросборников, располагаются по периметру. Ориентировочные площади зон земельных участков представлены в Таблице 4.

4.3.1.49 Въезды и выходы на участок объекта, проезды, дорожки к хозяйственным постройкам, к площадкам для мусоросборников, к санитарно-дворовым установкам покрываются асфальтом, бетоном или другим твердым покрытием.

4.3.1.50 Мусоросборники - металлические баки с крышками ставят не ближе 25 м от здания на огражденной бетонированной или асфальтированной площадке, огражденной с трех сторон высотой ограждения 1,5 м.

Таблица 4 –Площади зон земельных участков

В квадратных метрах

Вместимость учреждения, мест	Площадь зон, не менее на 1 место	
	хозяйственная зона	зона проживания персонала
100 - 150	12 - 15	10 - 15
151 - 300	9 - 12	9 - 12
свыше 300	9 и менее	9 и менее

4.3.1.51 Имеющиеся на территории смотровые колодцы оборудуются плотно закрывающимися люками.

Для хранения запасов овощей и фруктов в хозяйственной зоне оборудуются овощехранилища площадью не менее 50 м<sup>2</sup>.

На свободной территории размещаются приспособления для сушки белья и постельных принадлежностей, чистки ковров.

4.3.1.52 В зоне проживания персонала следует предусматривать площадки для отдыха, сушки белья, мусоросборников, а также спортивные площадки универсального назначения (для игр в волейбол, баскетбол, бадминтон) и столы для игры в настольный теннис из расчета одна спортивная площадка и 2 стола на каждые 150 - 200 проживающих.

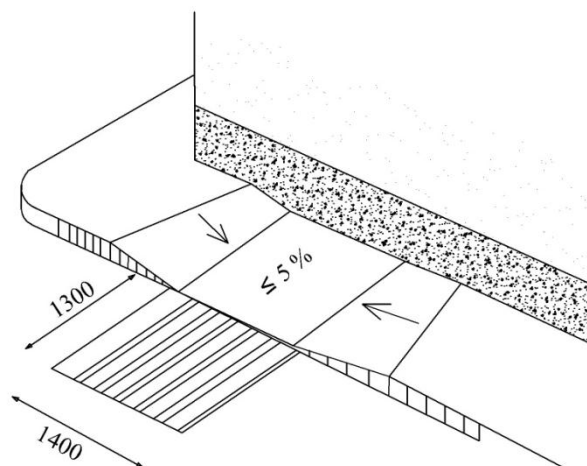
4.3.1.53 Стоянка автомобилей должна быть рассчитана на 15% от общего числа работающих в расчетную максимальную смену и числа мест для сопровождающих взрослых (для родителей, родственников, опекунов, волонтеров и других).

*Пункты 4.3.1.54, 4.3.1.57 и 4.3.1.60 изложены в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НК от 17 октября 2017 года.*

4.3.1.54 Стоянка автомобилей должна быть удалена от основных корпусов (или здания) интерната не менее чем на 50 м. Территория стоянки должна быть недоступна для игр детей и подростков, инвалидов до 18 лет.

4.3.1.55 Минимальная ширина двусторонних пешеходных дорожек - 1,8 м. Уклон дорожки должен быть не более 2%, как показано в Приложении А.

4.3.1.56 Съезды с тротуаров на проезжую часть должны снабжаться боковыми участками, обеспечивающими плавный переход от горизонтальной поверхности к наклонной поверхности съезда, как показано на Рисунке 2.



**Рисунок 2 - Вариант решения съезда с тротуара на проезжую часть улицы**

В зоне перехода через проезжую часть следует предусматривать островки безопасности не менее  $1,4 \text{ м} \times 1,3 \text{ м}$ . По островкам безопасности не должно быть движения автотранспорта.

4.3.1.57 При размещении спецшколы-интерната, МСУ на участке и выборе композиционного решения здания необходимо соблюдать требования к ориентации здания учебных, спальных и других помещений по сторонам горизонта, установленные действующими нормами проектирования общеобразовательных школ, школ-интернатов и дошкольных учреждений, а также дополнительные требования, указанные в таблице 5.

4.3.1.58 Рекомендуется предусматривать аэросолярий из расчета от  $3,0 \text{ м}^2$  до  $3,5 \text{ м}^2$  на 1 место, который следует располагать на хорошо озелененной площадке, открытой доступу прямых солнечных лучей, в зоне ветровой тени. Аэросолярий должен иметь зону сплошной тени и рассеянной солнечной радиации.

4.3.1.59 Площадь озеленения участка объекта предусматривается не менее 30% от общей площади. На территории не допускается посадка деревьев и кустарников с ядовитыми плодами, а также дающих при цветении опушенные семена.

4.3.1.60 При озеленении территории домов и интернатов для детей-инвалидов, МСУ большое внимание должно быть уделено размещению и устройству газонов, свободных для доступа детей-инвалидов, размещению декоративных растений, цветников, клумб. Кроны деревьев должны служить навесами в жаркую погоду и создавать тень для защиты детей-инвалидов от избыточного солнечного облучения.

Таблица 5 - Ориентация окон помещений по сторонам света

Помещения	Севернее 45° с.ш.		Южнее 45° с.ш.	
	Оптимальная	Допустимая	Оптимальная	Допустимая
1 Классная комната	Ю, В, Ю - В	не более 25% на Ю - З и З	Ю, Ю - В	любая, кроме З и Ю - З
2 Кабинет черчения	С	любая	С	любая
3 Лаборатория биологии	Ю	Ю - В, З	Ю	Ю - З
4 Спальня	любая, кроме северной части горизонта от 315° до 45° с.ш.			
5 Логопедический кабинет	Ю, Ю - В, В	любая кроме З и Ю - З	Ю, Ю - В	любая кроме З и Ю - З
6 Плеопто-ортоптическая комната, кабинеты врача- окулиста, педиатра, психиатра	С	В, С - В С, С - З	С	В, С - З
7 Комната с ванной для массажа, лечебные комнаты для электро- и теплолечения, комнаты массажа, физиотерапевтический кабинет		без ограничений	Ю	без ограничений
8 Медицинская процедурная комната		То же	Ю	То же
Примечание - В школах-интернатах для слепых, слабовидящих, а также глухих и слабослышающих детей классные комнаты и другие учебные кабинеты и лаборатории должны иметь только оптимальную ориентацию, учитывая большую нагрузку на зрительный анализатор.				

4.3.1.61. Высокие деревья (а также молодые посадки высокоствольных пород) должны быть удалены от основных зданий не менее чем на 15 м, чтобы не нарушать прямой солнечной инсоляции помещений в этих зданиях.

4.3.1.62 Огород-ягодник и площадку для живого уголка следует устраивать общими для всех групп обучаемых детей старшего дошкольного и школьного возрастов из расчета на одного ребенка:

- огород-ягодник – от 0,3 м<sup>2</sup> до 0,6 м<sup>2</sup>;
- площадка для живого уголка – от 0,2 м<sup>2</sup> до 0,5 м<sup>2</sup>.

4.3.1.63 На участке домов и интернатов фонарные столбы и другие препятствия рекомендуется располагать по одной стороне от пешеходных дорожек так, чтобы не препятствовать свободному передвижению детей на инвалидных колясках.

4.3.1.64 Путь движения рекомендуется дополнительно выделять с помощью

«направляющей (ведущей) линии», которая создается визуальной (для слабовидящих) и звуковой информацией, а также тактильными (осязательными) средствами, хорошо воспринимаемыми слепыми и слабовидящими. Направляющей линией может служить ограждающий бордюр, выраженное изменение рельефа и цвета поверхности, полосы непрозрачного материала шириной 0,15 м, закрепленные на специальных опорах, на стенах зданий, параллельных пути движения или примыкающих к ним непосредственно, заборах, других ограждениях.

#### **4.3.2 Дом ребенка**

4.3.2.1 Состав и площади помещений домов ребенка определяются в зависимости от их вместимости и заданием на проектирование.

В составе здания следует предусматривать:

- а) жилые помещения (групповые ячейки);
- б) общеобразовательные;
- в) веранды для круглогодичного сна на свежем воздухе;
- г) медицинские помещения;
- д) служебно-бытовые помещения;
- е) пищеблок;
- ж) прачечную.

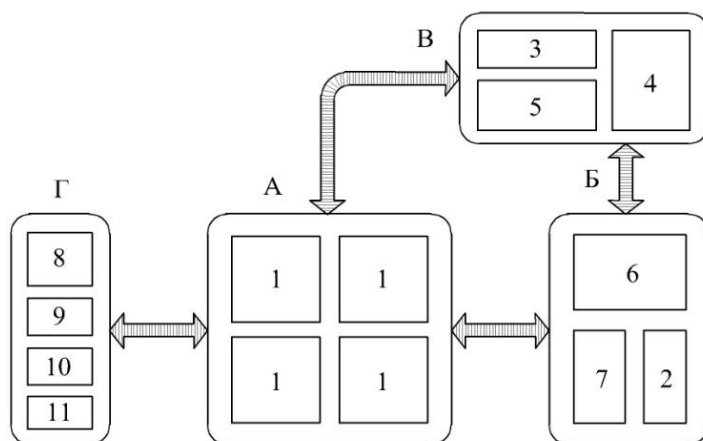
4.3.2.2 В домах ребенка предусматривается вход не более, чем на 2 группы.

4.3.2.3 Туалетные помещения, включающие умывальную и уборную, проектируются из расчета 0,7 м<sup>2</sup> на одного ребенка.

В туалетной устанавливаются 2 детских умывальника, в общей группе и в специализированной - 3, унитаза 1 и 2, соответственно, по одному поддону с душевой сеткой на гибком шланге.

4.3.2.4 В зданиях специализированных дошкольных учреждений круглосуточного или дневного пребывания рекомендуется предусматривать группы помещений, указанные на Рисунке 3:

- А - групповые ячейки для детей ясельного и дошкольного возраста;
- Б - общеобразовательные помещения (физкультурный зал, бассейн, комнаты специальных занятий);
- В - помещения медицинской реабилитации (медицинские кабинеты, процедурные, зал ЛФК и механотерапии);
- Г - помещения обслуживающего назначения (пищеблок, постирочные, административные и хозяйственно-бытовые помещения).



Блоки: А - групповые ячейки, Б - общеобразовательные помещения, В - помещения медицинской реабилитации, Г - помещения обслуживающего назначения

1 - помещения групповых ячеек ясельных и дошкольных групп; 2 - специальных занятий; 3 - медицинские кабинеты; 4 - зал ЛФК; 5 - процедурные кабинеты; 6 - спортзал; 7 - бассейн; 8 - пищеблок; 9 - административные помещения; 10 - хозяйственно-бытовые помещения; 11 – постирочная

**Рисунок 3 - Схема функциональной взаимосвязи отдельных групп помещений учреждения для детей-инвалидов**

4.3.2.5 В домах ребенка необходимо предусматривать карантинное отделение.

Число коек изолятора и карантинного отделения должно быть не менее 10 % от штатного числа мест в доме ребенка.

4.3.2.6 При вместимости 150 детей под карантинное отделение отводится I групповая ячейка. Карантинное отделение располагается на I этаже и имеет самостоятельный вход.

4.3.2.7 В домах ребенка палаты изолятора рекомендуется проектировать площадью не менее 6 м<sup>2</sup>.

4.3.2.8 Медицинские помещения в домах ребенка должны размещаться на первом этаже спального корпуса и иметь самостоятельный выход из коридора и размещаться смежно с палатами изолятора, между ними должно предусматриваться устройство остекленного проема на высоте не менее 1,2 м от уровня пола.

4.3.2.9 Карантинное отделение, изолятор и медицинские помещения необходимо располагать рядом друг с другом ввиду устранения повторения (комната медицинской сестры, процедурной, стерилизационной, хранения медикаментов (аптека), палаты изолятора должны быть непроходными).

Медицинская комната должна иметь самостоятельный вход из коридора и размещаться смежно с палатами изолятора, между ними должно предусматриваться устройство остекленного проема.

4.3.2.10 Состав и площадь служебно-бытовых помещений и пищеблока следует принимать согласно приложению Б.

Столовые и производственные помещения при них следует размещать на первом

этаже с отдельным входом. Допускается размещать их в цокольных этажах, заглубленных не более, чем на 1,5 м от уровня тротуара или отмостки, при обеспечении этих помещений вентиляцией.

Складские помещения столовых, а также бытовые помещения для персонала при обеспечении последних вентиляцией допускается размещать в подвальных этажах с отметкой пола не менее, чем на 1 м выше наивысшего уровня грунтовых вод. Из подвала должен быть предусмотрен отдельный выход наружу.

4.3.2.11 Состав и площадь помещений постирочной (прачечной) следует принимать согласно приложению Б. В учреждении, полностью обслуживаемом прачечной, следует предусматривать помещение с отдельным наружным выходом для сдачи и сортировки грязного белья площадью 4 м<sup>2</sup> при количестве мест в учреждении до 280. Необходимо устройство одной комнаты площадью 9 м<sup>2</sup> для первичной обработки детского белья.

4.3.2.12 В постирочной выход (окна) для сдачи грязного и получения чистого белья должны быть раздельными. Шлюз с окном для сдачи грязного белья должен открываться в сторону постирочной. Не допускается вход в постирочную против входов в помещения групповых ячеек и пищеблока.

*Раздел 4.3 «Объемно-планировочные решения» дополнен подразделом 4.3.2-1 «Медико-социальные учреждения (организации) для детей-инвалидов с нарушениями опорно-двигательного аппарата (МСУ)» в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

#### **4.3.2-1 Медико-социальные учреждения (организации) для детей-инвалидов с нарушениями опорно-двигательного аппарата (МСУ)**

4.3.2-1.1 Вместимость МСУ не должна превышать 50 мест. Возраст размещаемых в МСУ детей-инвалидов от 3 до 18 лет.

4.3.2-1.2 Состав и площади помещений МСУ принимаются в каждом конкретном случае по заданию на проектирование.

4.3.2-1.3 Высота помещений МСУ (от пола до пола вышележащего этажа), за исключением зальных, должна быть не менее 3,6 м. Высота спортивного зала - не менее 6,0 м.

Высота актового зала должна обеспечить возможность нормальной видимости при демонстрации кинофильмов и быть не менее 4,5 м, высота обеденного зала - не менее 3,6 м.

4.3.2-1.4 Ширину дверей в помещениях, доступных детям, следует принимать не менее 0,9 м, ширину коридоров в жилых, медицинских, приемных помещениях, помещениях учебной подготовки и социальной реабилитации, культурно-спортивного обслуживания следует принимать не менее 1,8 м, в остальных случаях - не менее 1,4 м.

4.3.2-1.5 В двухэтажных зданиях МСУ наличие лифтов обязательно. Их количество и наличие кроватного лифта определяется заданием на проектирование.



4.3.2-1.6 Кроме лифтов, для сообщения между этажами, следует предусматривать пандус с уклоном не более 1:20(5%) с ограждающими конструкциями стен, имеющими предел огнестойкости не менее 2-х часов.

4.3.2-1.7 Группы жилых помещений располагать на 1 и (или) 2 этаже.

4.3.2-1.8 Группа жилых помещений (жилая секция) включает следующие помещения для:

- а) проживания;
- б) санитарных узлов;
- в) учебных занятий (комнаты для занятий);
- г) отдыха (рекреации, гостиные, залы отдыха);
- д) комната персонала (комната дежурного воспитателя);
- е) подсобные и другие помещения в зависимости от задания на проектирование.

4.3.2-1.9 Группа общих помещений должна включать:

а) учебные помещения (классы/кабинеты), которые рекомендуется размещать в отдельных блоках, но в удобной связи со спальными помещениями для воспитанников среднего и старшего возрастов;

- б) физкультурно-спортивный зал;
- в) лечебно-оздоровительный бассейн;
- г) актовый зал;
- д) пищеблок;
- е) библиотеку;
- ж) кружковые комнаты;
- и) медицинские помещения, приемно-карантинное отделение (изолятор);
- к) помещения социальной адаптации и реабилитации;
- л) административно-хозяйственные помещения;
- м) помещения проживания персонала (при загородном размещении учреждения).

4.3.2-1.10 Группа жилых помещений может размещаться в одном корпусе с группой (либо ее частью) общих помещений и отделяться противопожарными стенами, перегородками и перекрытиями с пределом огнестойкости не ниже REI 45 или EI 45.

Жилая секция должна быть функционально отделена от группы общих помещений.

Планировка жилой секции должна предусматривать удобные и короткие связи между комнатами для занятий, рекреационными и спальными помещениями, чтобы максимально сократить затраты времени на переходы, сохранить силы и время для отдыха, облегчить наблюдение воспитателей за детьми.

4.3.2-1.11 Жилая секция устраивается по коридорной системе и формируется из жилых ячеек. Жилая ячейка для всех возрастов детей включает в себя жилую (спальную) комнату, санитарный узел при ней, и прихожую с выходом в общий коридор.

В составе жилой секции могут размещаться жилые ячейки для разных возрастов детей. Рекомендуется группировать жилые ячейки для мальчиков и девочек в составе жилой секции.

4.3.2-1.12 Помещения жилой ячейки следует проектировать с учетом функциональных зон, обеспечивающих подъезд ребенка-инвалида в кресле-коляске к любой точке помещения.

4.3.2-1.13 Жилые (спальные) помещения должны быть отдельными для мальчиков и девочек независимо от возраста. Спальни рассчитываются на 2- 4 человека (не больше).

Все спальные комнаты должны быть рассчитаны на проживание вместе с другими одного инвалида-колясочника.

4.3.2-1.14 Площадь жилых комнат принимается из расчета на одного воспитанника, не меньше:

- комнаты (спальные /жилые) для детей-инвалидов с физическими недостатками - 4,0 м<sup>2</sup>;

- комнаты (спальные /жилые) для детей с последствиями полиомиелита и церебральными параличами – 4,5 м<sup>2</sup>;

- спальные комнаты для детей-инвалидов лежачих - 6,0 м<sup>2</sup>.

4.3.2-1.15 В спальнях помещениях следует предусматривать встроенные шкафы для хранения запаса чистого белья и спальных принадлежностей площадью не меньше 0,15 м<sup>2</sup>/чел.

4.3.2-1.16 Санитарные узлы при жилых (спальных) комнатах выполняются совмещенными и оборудуются: унитазом, умывальником, душем (душевой сеткой на гибком шланге).

При проектировании необходимо предусматривать проходы, развороты для колясок, возможность подхода колясочников к санитарным приборам, устройство поворотного кресла (стула) при душевой.

4.3.2-1.17 Помещения санитарных узлов должны иметь в полу трапы для слива воды.

Решетки трапов не должны иметь отверстия больше 0,01 м, а также продольное и диагональное (300 и меньше) расположение щелей относительно направления движения воды.

4.3.2-1.18 В уборных, душевых, ванных комнатах кнопка вызова персонала должна быть расположена на высоте от пола не больше 0,9 м.

4.3.2-1.19 В МСУ предусматривают комнаты для занятий из расчета не меньше 4,5 м<sup>2</sup> на одного ребенка, размещаемые в группе жилых помещений.

4.3.2-1.20 Состав учебных помещений (классов/кабинетов) в МСУ принимается по заданию на проектирование. Площади учебных помещений принимают из расчета не меньше 3,0м<sup>2</sup> на одного учащегося. Для детей с последствиями полиомиелита и с церебральными параличами не меньше 3,5 м<sup>2</sup>.

4.3.2-1.21 Планировка и оборудование классов (кабинетов) должны быть рассчитаны на возможность пребывания в них детей, передвигающихся на колясках.

Учебные помещения (классы, кабинеты, библиотека) могут быть использованы для кружковых и индивидуальных занятий в неурочное время.

4.3.2-1.22 В МСУ для детей-инвалидов рекомендуется проектировать библиотеку, включающую читальный зал, площадью 50-60м<sup>2</sup>, книгохранилище площадью не меньше 15 м<sup>2</sup>. Количество мест в читальном зале рекомендуется принимать 10 % от вместимости МСУ.

4.3.2-1.23 Состав и площади помещений культурно-массового обслуживания МСУ

определяются заданием на проектирование.

4.3.2-1.24 Площадь актового зала принимается из расчета не менее  $1,8\text{ м}^2$  на 1 место в зале. Площадь сцены (эстрады) –  $50\text{--}55\text{ м}^2$ .

Допускается размещение в актовом зале проекционного оборудования на цифровых носителях.

4.3.2-1.25 Места в актовом зале для детей на креслах-колясках целесообразно оборудовать в первых и последних рядах зала обязательно на горизонтальных участках пола. В любом варианте они должны примыкать к проходу.

4.3.2-1.26 Габариты зоны на одно место для инвалида на кресле-коляске – не менее  $0,9\text{ м} \times 1,2\text{ м}$  (без учета прохода для подъезда), ширина прохода для подъезда - не менее  $0,9\text{ м}$ , а для подъезда с разворотом - не менее  $1,5\text{ м}$ .

4.3.2-1.27 Для подъема на сцену, кроме лестницы, должен быть предусмотрен стационарный или приставной пандус шириной не менее  $0,9\text{ м}$  с уклоном  $8\%$  и бортиками по открытым бокам.

4.3.2-1.28 Лестницы и пандусы, ведущие на сцену, с одной стороны должны иметь ограждения с поручнями на высоте  $0,5\text{ м}$ ,  $0,7\text{ м}$ ,  $0,9\text{ м}$ .

4.3.2-1.29 На путях эвакуации зрителей из зала необходимо устраивать вдоль стены опорные поручни-перила на высоте  $0,5\text{ м}$ ,  $0,7\text{ м}$  и  $0,9\text{ м}$  от уровня пола. За  $1,5\text{ м}$  от дверного проема или поворота коридора фактура поверхности поручня должна меняться.

4.3.2-1.30 В непосредственной близости от входа в зал (в фойе) следует предусматривать непроходные зоны отдыха и ожидания для детей-инвалидов. Зона на одного ребенка –  $1,2\text{ м} \times 1,8\text{ м}$ , общая площадь зоны должна быть рассчитана не менее чем на трех детей.

4.3.2-1.31 В составе учреждения следует предусматривать лечебно-оздоровительный бассейн с ванной  $5\text{ м} \times 10\text{ м}$  глубиной от  $0,8\text{ м}$  до  $1,1\text{ м}$ .

Состав и площади помещений бассейна следует принимать в соответствии с заданием на проектирование.

4.3.2-1.32 В МСУ для детей с нарушением опорно-двигательного аппарата бассейн должен иметь поднимающееся дно, что обеспечит занятия детей любого возраста с разными поражениями двигательной сферы.

Допускается регулирование глубины бассейна изменением уровня воды в бассейне.

4.3.2-1.33 При бассейне, с выходом на обходную дорожку, следует располагать комнату инструктора по плаванию с санитарным узлом (унитаз, душ, умывальник) общей площадью  $14\text{ м}^2$ .

4.3.2-1.34 Вокруг ванны бассейна, которым пользуются дети-инвалиды, обязательно должны быть сделаны бортики. По периметру ванны предусматриваются обходные дорожки шириной не менее  $2\text{ м}$ .

4.3.2-1.35 В физкультурно-спортивном зале и помещении с ванной бассейна следует предусматривать безопасную зону зрительских мест для детей - инвалидов на креслах-колясках из расчета  $0,9\text{ м} \times 1,2\text{ м}$  на одно место. Зона должна быть рассчитана не менее чем на 2 – 3 ребенка.

4.3.2-1.36 В помещении бассейна поверхность проходных ножных ванночек должна быть ровной, нескользкой и блестящей. Глубина ножной ванны, располагающейся

по направлению движения из душевой в зал бассейна, 0,1 м, размеры в плане не менее 1,0 м × 0,85 м.

4.3.2-1.37 Расчетная температура воды в ванне бассейне должна быть 29 °С.

4.3.2-1.38 Раздевальные для девочек и мальчиков, с душевыми и санитарными узлами (не менее 25 м<sup>2</sup> × 2), устраиваются общими для спортзала и бассейна и имеют непосредственную (или через коридор) связь с залами. Планировочные особенности раздевальных должны учитывать специфику функционирования инвалидов-колясочников.

4.3.2-1.39 Все МСУ для организации различных форм физического воспитания, должны иметь физкультурно-спортивные залы площадью не менее 162 м<sup>2</sup> (9 м × 18 м в осях).

4.3.2-1.40 Физкультурно-спортивный зал размещается на первом этаже здания и предусматривает непосредственную (или через коридор) удобную связь со спортивной зоной на участке. При спортзале предусматривается помещение хранения спортивного инвентаря (которое может быть двухсветным) площадью 14-16 м<sup>2</sup>, кабинет учителя физкультуры площадью 10-12 м<sup>2</sup>.

4.3.2-1.41 Помещения столовой следует выделять в специальный блок на первом этаже здания с отдельным выходом на хозяйственный двор.

4.3.2-1.42 Ориентировочный состав и площади помещений пищеблока приведен в приложении Н.

4.3.2-1.43 Набор медицинских помещений и кабинетов врачей-специалистов определяется исходя из задания на проектирование. Для реабилитации детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата, возможно использовать одни и те же кабинеты, предназначенные для невропатолога, педиатра, психолога, ортопеда-травматолога и логопеда.

4.3.2-1.44 Изолятор (карантинную группу) допускается располагать в изолированном блоке в составе основного здания. Изолятор должен иметь отдельный самостоятельный выход на участок и сообщение через тамбур-шлюз со зданием.

4.3.2-1.45 В МСУ обязательно предусматривается кабинет социальной адаптации (с подсобным помещением – 50 м<sup>2</sup>+16 м<sup>2</sup>), который служит для обучения детей домоведению - умению подобрать продукты, приготовить из них определенные блюда, накрыть и сервировать стол, принять гостей и т.п. В этом кабинете могут проводиться дни рождения, праздники с приглашением гостей. Кабинет состоит из рабочей зоны (кухни), а также представительной зоны, где стоят столы со стульями, проводятся танцы и игры.

4.3.2-1.46 Допускается не предусматривать естественного освещения в буфетных, комнатах персонала, в т. ч. дежурного воспитателя, санузлах, кладовых, инвентарных, подсобных помещениях, уборных и душевых персонала, уборных и душевых при бассейне и спортзале, комнатах хранения предметов уборки, сестринской, санитарных узлах при спальнях, комнатах, прихожих.

### 4.3.3 Спецшколы-интернаты

4.3.3.1 Во всех интернатных организациях предусматривают комнаты для индивидуальных занятий учащихся из расчета не менее 2,5 м<sup>2</sup> на одного ребенка, размещаемые в группе учебно-жилых помещений, для детей с последствиями полиомиелита и церебральными параличами – не менее 4,5 м<sup>2</sup>.

4.3.3.2 При проектировании домов-интернатов для детей разного возраста рекомендуется проектировать группы учебно-жилых помещений с отдельным входом для каждой возрастной категории.

4.3.3.3 Группа учебно-жилых помещений включает следующие помещения для:

- а) проживания и групповые;
- б) учебных занятий (классы);
- в) отдыха (рекреация, гостиные);
- г) санитарных узлов;
- д) комната для чистки одежды и обуви;
- е) комната дежурного воспитателя;
- ж) подсобные и другие помещения в зависимости от профиля учреждения и возраста детей.

4.3.3.4 Группа общешкольных помещений должна включать:

- а) учебные кабинеты и лаборатории, которые рекомендуется группировать в специальные учебные секции и размещать в отдельном блоке, но в удобной связи со спальными помещениями для воспитанников среднего и старшего возрастов;
- б) помещения для трудовой, профессиональной подготовки и социальной адаптации;
- в) спортивный зал;
- г) актовый зал;
- д) пищеблок-столовую;
- е) библиотеку - читальный зал;
- ж) кружковые комнаты;
- и) медицинские помещения, изолятор, приемно-карантинное отделение;
- к) административно-хозяйственные помещения;
- л) помещения проживания персонала (при загородном размещении учреждения).

4.3.3.5 Состав и площадь помещений в учреждениях для слепоглухонемых детей проектируются по особому заданию на проектирование.

4.3.3.6 Учебно-жилые ячейки для воспитанников разных возрастных групп должны быть непроходными, изолированными друг от друга и от общешкольных помещений.

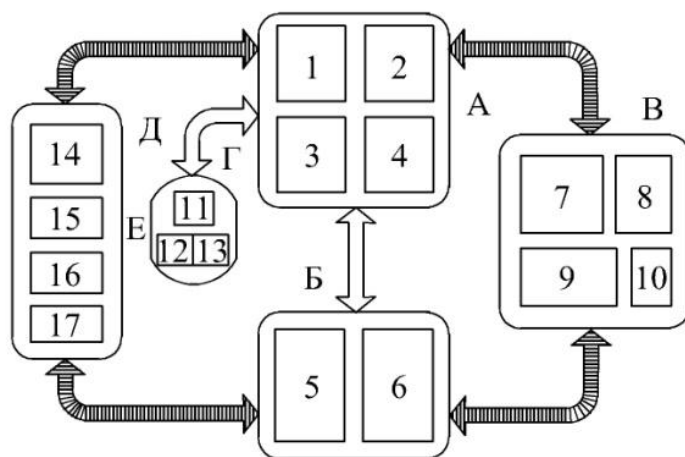
Планировка учебно-жилых ячеек должна предусматривать удобные и короткие связи между классами, рекреационными и спальными помещениями, чтобы максимально сократить затраты времени на переходы, сохранить силы и время для отдыха, облегчить наблюдение воспитателей за детьми, создать подобие домашней обстановки. Все это особенно важно для детей, имеющих дефекты зрения, слуха, опорно-двигательного аппарата и интеллекта.

Помещения учебно-жилых ячеек начальных классов следует размещать в отдельном блоке в пределах одного этажа, что особенно важно для детей с нарушениями зрения,

опорно-двигательного аппарата и интеллекта.

4.3.3.7 В зданиях специализированных учреждений для детей в возрасте от 3 до 18 лет рекомендуется предусматривать группы помещений, указанных на рисунке 4:

- А - помещения для проживания (групповые ячейки для дошкольников и жилые ячейки для младших, средних и старших школьников);
- Б - учебные классы и производственные мастерские;
- В - помещения общевоспитательного назначения (актовый и физкультурный залы, бассейны, помещения специальных занятий);
- Г - реабилитационно - медицинские помещения (кабинеты, процедурные, зал ЛФК и механотерапии);
- Д - помещения обслуживающего назначения (пищеблок, постирочная, административные и хозяйственно-бытовые помещения).



Блоки: А - помещения для проживания; Б - учебные классы; В - помещения общевоспитательного назначения; Г - помещения медицинской реабилитации; Д - помещения обслуживающего назначения

1 - для детей дошкольного возраста; 2 - для младшего школьного возраста; 3 - для среднего и старшего возрастов;

4- вспомогательных классов; 5 - классы; 6 - учебно-производственные мастерские; 7 - спортзал; 8 - актовый зал; 9 - бассейн; 10 - специальных занятий; 11 - зал ЛФК; 12 - медицинские кабинеты; 13 - процедурные кабинеты; 14-пищеблок; 15 - административные помещения; 16 - хозяйственно-бытовые помещения; 17 - постирочная

**Рисунок 4 - Функциональная структура специализированного учреждения для детей в возрасте от 3 до 18 лет**

4.3.3.8 При числе этажей более двух учреждения должны быть оборудованы лифтами. В двухэтажных зданиях учреждений для детей с поражением опорно-двигательного аппарата наличие лифтов обязательно, в остальных типах учреждений наличие лифтов определяется в каждом конкретном случае заданием на проектирование.

4.3.3.9 Учебные и жилые помещения рекомендуется группировать по типу учебно-жилых ячеек, дифференцированных по возрастному принципу, в зависимости от комплектации классов и воспитательных групп:

- для учащихся-воспитанников подготовительных классов;
- для I - III или I - IV; IV - VIII или V - VIII; IX - X, IX - XI или IX - XII классов.

Допускается объединять в учебно-жилые ячейки помещения (учебные, рекреации, спальни, санитарные узлы и др.) для одной подготовительной группы, двух классных групп:

I - III или I - IV классов, двух-трех групп IV - VIII классов или двух-четырех для V - VIII и IX - XII классов.

4.3.3.10 В учреждениях для детей и подростков с нарушениями функций опорно-двигательного аппарата кроме лифтов следует предусматривать пандусы с уклоном не более 1:10 с ограждающими конструкциями со всех сторон, имеющими предел огнестойкости не менее 2-х часов.

4.3.3.11 Группы «семейного» типа допускается размещать в отдельно стоящих коттеджах, рассчитанных на несколько «семей».

4.3.3.12 Изолятор, совмещенный с приемно-карантинным отделением, допускается располагать или в отдельном корпусе, или в изолированном блоке, примыкающем к корпусу помещений обслуживания, с отдельным входом.

4.3.3.13 В местах, где предполагается большой поток детей, необходимо предусматривать проходы шириной не менее 1,9 м.

4.3.3.14 Ширина лестничных маршей и пандусов в учреждениях для детей-инвалидов должна рассчитываться с учетом размеров инвалидной коляски.

4.3.3.15 Высота всех помещений (от пола до пола вышележащего этажа), за исключением зальных, должна быть не менее 3,6 м, а спортивного - не менее 6,0 м.

Высота актового зала должна обеспечить возможность нормальной видимости при демонстрации кинофильмов и быть не менее 4,5 м, высота обеденного зала - не менее 3,6 м.

4.3.3.16 Ширину дверей следует принимать не менее 0,9 м, ширину коридоров в жилых, медицинских, приемных помещениях, столовых для детей, помещениях учебно-профессиональной подготовки, культурно-спортивного обслуживания следует принимать не менее 1,8 м, в остальных случаях - не менее 1,4 м.

4.3.3.17 Прачечную - постирочную следует проектировать из расчета ее работы в две смены производительностью 1 кг белья в сутки на одно место для отделений детей, имеющих отклонение в развитии (с сохранным интеллектом и умственно отсталых); 2 кг белья в сутки на одно место для лежачих детей, имеющих отклонение в развитии.

#### **4.3.4 Помещения проживания и групповые помещения**

4.3.4.1 Параметры помещений для детей с физическими недостатками (нарушением зрения, слуха, речи) принимаются такими же, как и для помещений, рассчитанных

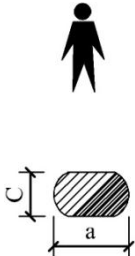
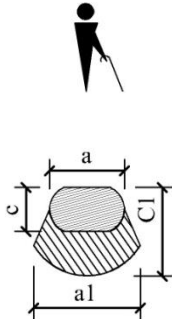
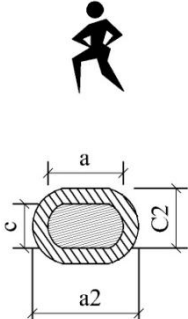
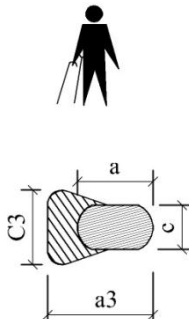
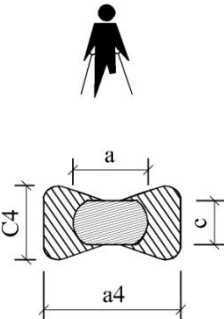
на здоровых детей, в этом случае площадь тела в плане равна  $0,1 \text{ м}^2$  (в летней одежде).

4.3.4.2 При проектировании помещений домов и интернатов для детей-инвалидов необходимо учитывать площади, занимаемые детьми с различными заболеваниями, в соответствии с таблицей 6.

4.3.4.3 На основе антропологических и эргонометрических данных детей-инвалидов жилые помещения следует принимать не менее:

- спальни комнаты для детей-инвалидов с физическими недостатками -  $4,0 \text{ м}^2$ ;
- с недостатками зрения -  $4,5 \text{ м}^2$ ;
- спальни комнаты для детей-инвалидов лежащих -  $6,0 \text{ м}^2$ ;
- комнаты дневного пребывания –  $3 \text{ м}^2$ ;
- классные комнаты в жилых ячейках -  $2,5 \text{ м}^2$ .

**Таблица 6 – Минимальные площади, занимаемые детьми с различными заболеваниями**

Глухие с тяжелым нарушением речи, умственно отсталые, слабовидящие	Слепые	С поражением опорно-двигательного аппарата		
		без дополнительной опоры	с одной дополнительной опорой	с двумя дополнительными опорами
				
$a = 0,46\text{м}$ $C = 0,28\text{м}$	$a1 = 0,82\text{м}$ $C1 = 0,72\text{м}$	$a2 = 0,75\text{м}$ $C2 = 0,40\text{м}$	$a3 = 0,65\text{м}$ $C3 = 0,50\text{м}$	$a4 = 0,9 \text{ м}$ $C4 = 0,50\text{м}$

4.3.4.4 Требования к групповым помещениям для детей с нарушениями интеллекта:

- разделение помещений на функциональные зоны, соответствующие видам деятельности детей;
- выделение зоны столовой;
- организация на площади игровой полуизолированных уголков, дающих возможность детям уединяться, что создает необходимую для этих детей спокойную обстановку;
- организация пространства для «удовлетворения потребности в движении» (зона



подвижных игр).

4.3.4.5 Помещения проживания следует проектировать в виде изолированных групп (ячеек) жилых помещений трех основных типов:

- по типу дошкольных учреждений, когда раздевальная, групповая, спальня и туалет образуют единый блок связанных друг с другом помещений;
- по типу коридорной системы, когда спальни с другими помещениями жилой ячейки связаны через коридор (систему коридоров);
- по квартирному типу, когда жилые помещения проектируются для группы детей, образующих «семью» (одновозрастную или разновозрастную).

Примечание - Принципы проектирования жилых помещений для групп детей младшего школьного возраста могут приниматься как по типу 1 (детского сада), так и по типу 2 (коридорной системы).

4.3.4.6 Для детей на креслах-колясках оборудование спальни, как правило, имеет свою специфику: кровати оборудуются опорными поручнями, ширина проходов увеличивается, а число детей уменьшается до 4 чел.

4.3.4.7 Входы в помещения жилых групп для детей школьного возраста могут быть предусмотрены или через отдельный вестибюль для каждой секции, или через главный вестибюль.

4.3.4.8 Жилые помещения могут образовывать секции или отделения:

- для дошкольников - на 2 - 4 группы;
- для школьников - на 4 - 8 групп-классов и более групп в зависимости от возраста и тяжести заболевания.

4.3.4.9 Все двери, ведущие в групповую, сосредоточены в одной зоне, которая на время проведения учебных занятий служит местом прохода и возможного разворота инвалидов-колясочников, а на время отдыха служит местом для подвижных игр.

4.3.4.10 Во всех помещениях групповой ячейки необходимо предусматривать опорный тактильный и цветовой пути:

- при входе в групповую ячейку необходима установка звукового маяка;
- при входе во все помещения требуется устройство рельефных указателей;
- различная структура поверхности пола в разных функциональных зонах;
- выделение направления движения цветом и фактурой.

4.3.4.11 Состав и площадь жилых помещений, проектируемых по типу дошкольных учреждений, рекомендуется принимать не менее указанных в таблице В.1, а в проектируемых по типу коридорной системы, как указано в таблице В.2 приложения В.

4.3.4.12 Площадь спален принимается из расчета не менее 4,5 м<sup>2</sup> на одного воспитанника в школах-интернатах для детей с последствиями полиомиелита и церебральными параличами и не менее 4,0 м<sup>2</sup> - для детей всех остальных типов специальных школ-интернатов.

4.3.4.13 Численность детей в группах различных типов определяется в соответствии с таблицей 7.

4.3.4.14 Спальные помещения, как правило, должны располагаться в учебно-жилых ячейках для учащихся начальных классов или группироваться в самостоятельные спальные секции по возрастному принципу. Спальные помещения должны быть раздельными для мальчиков и девочек независимо от возраста.

4.3.4.15 Обязательными в составе помещений являются:

- раздевальная;
- игровая;
- комната специальных занятий;
- спальня;
- туалетная;
- буфетная.

4.3.4.16 Жилые ячейки для детей-инвалидов с физическими недостатками, но с сохранным интеллектом следует дифференцировать в зависимости от возраста и степени инвалидности в соответствии с приложением Г:

- для дошкольников - тип 1а;
- для подростков и старшеклассников - тип 1б;
- для лежачих, обездвиженных детей - тип 1в.

4.3.4.17 Для всех типов специальных коррекционных учреждений спальни рассчитываются на 4 человека (не более) независимо от возраста детей.

4.3.4.18 Цветовая отделка спальни должна быть выполнена в спокойных тонах зелено-голубой гаммы.

4.3.4.19 В спальнях помещениях следует предусматривать встроенные шкафы для хранения запаса чистого белья и спальных принадлежностей площадью не менее 0,15 м<sup>2</sup>/чел.

4.3.4.20 Жилую ячейку для детей дошкольного возраста следует предусматривать для детей-инвалидов в возрасте от 3 до 7 лет. В жилую ячейку рекомендуется включать жилые комнаты на 4-6 человек, буфетную, комнату для игр, раздевальную, комнату воспитателя и санитарно-гигиенические помещения.

**Таблица 7- Основные принципы проектирования жилых помещений детских групп с учетом организации учебного процесса и питания**

Принципы проектирования жилых помещений	Численность группы, чел.	Планировка спальных комнат	Организация учебного процесса	Организация питания	Типы учреждений или отделений, для которых реком-ся данные принципы
По типу детского сада	6 - 8	Спальная комната, единая для всей группы	Обучение производится в групповой комнате	Питание происходит в групповой комнате	В дет. домах для умственно отсталых детей и с недостатками физического развития, в дошкольных отделениях для обучаемых детей домов-интернатов
По типу коридорной систем	8 - 12	Спальни на 3-4 чел.	Повседневное обучение детей происходит в классах - игровых; специальное обучение происходит в мастерских, кабинетах	Питание детей происходит в столовых, предусматриваемых общими на учреждение или на каждые 2 - 4 группы	Во всех типах домов-интернатов для обучаемых детей школьного возраста
По типу жилой квартиры	5 - 8	Спальни на 2-3 чел.	В одновозрастных «семьях» повседневное обучение происходит в учебных комнатах, специальное обучение происходит в мастерских, кабинетах; в разновозрастных «семьях» - в школьных помещениях, размещаемых в едином блоке	Питание происходит в общей комнате семейной квартиры. Допускается организация питания, когда частично оно обеспечивается в общей столовой (завтрак или обед), а частично - в общей комнате «семейного» блока (ужин или обед)	Во всех типах домов-интернатов для обучаемых детей

4.3.4.21 Жилую ячейку следует предусматривать для детей-инвалидов подросткового возраста, подготовительной группы и общеобразовательным школьным занятиям в возрасте от 6 до 7 лет и группы детей профессионального обучения от 8 до 16 лет.

В жилой ячейке должны быть жилые комнаты на 2, 3, 4 человека.

4.3.4.22 Помещения жилой ячейки для детей с нарушением опорно-двигательного аппарата следует проектировать с учетом функциональных зон, обеспечивающих подъезд ребенка-инвалида в кресле-коляске к любой точке помещения, зону размещения кресла-коляски следует принимать шириной 0,9 м и длиной 1,5 м.

4.3.4.23 В школах-интернатах для детей с заболеваниями опорно-двигательного аппарата все спальные комнаты должны быть рассчитаны на проживание вместе с другими одного инвалида-колясочника, в остальных типах школ-интернатов (за исключением учреждений для слепых и слабовидящих детей) от 10 % до 15 % спальных комнат для каждой возрастной группы.

При разработке планировочных схем спальных комнат должна преследоваться цель создания уютной, семейной обстановки жилой комнаты.

4.3.4.24 Жилая ячейка типа 1в предусматривается для лежачих детей, имеющих физические недостатки, неспособных к передвижению, физически обездвиженных. Жилые комнаты следует рассчитывать на возрастные группы от 3 до 7 лет и от 8 до 16 лет.

Для удобства наблюдения за проживающими в жилых ячейках типа 1в шлюз-передняя не предусматривается. В ванной комнате следует предусмотреть зону для мытья клеенок. Состав и площади помещений жилой ячейки типа 1в представлены в приложении Г.

4.3.4.25 Жилые ячейки для умственно отсталых детей следует дифференцировать в зависимости от возраста и степени инвалидности по приложению Г:

- для младшей группы - тип 2а;
- для средней и старших групп - тип 2б;
- для лежачих детей-инвалидов - тип 2в.

4.3.4.26 Жилую ячейку типа 2а следует предусматривать для детей младших групп в возрасте от 4 до 8 лет с нарушенным интеллектом. В жилых ячейках тип 2а следует предусматривать: комнату воспитателя, игровую-столовую, жилые комнаты.

4.3.4.27 Жилая ячейка тип 2б рассчитывается для детей в возрасте от 8 до 12 лет и от 12 до 18 лет, свободно или с трудом передвигающихся, способных к обучению. Жилые комнаты принимаются вместимостью на 2, 3, 4 человека.

4.3.4.28 В составе помещений жилой ячейки типа 2б для умственно отсталых детей от 8 до 12 лет следует предусматривать учебные помещения (классы) исходя из подготовительной работы с ребенком по овладению им трудовыми навыками для дальнейшего обучения в учебно-производственных мастерских.

4.3.4.29 Жилую ячейку типа 2в следует предусматривать для детей-инвалидов умственно отсталых, не способных к передвижению, обездвиженных, лежачих. Она состоит из жилых комнат, при которых размещаются ванна с зоной для мытья клеенок, буфетная и кладовые для уборочного инвентаря и хозяйственные встроенные шкафы. В

жилой ячейке типа 2в возможно размещение двух спален.

4.3.4.30 Раздевальные помещения для жилых ячеек типов 2а и 2б следует оборудовать встроенными шкафами с подсушкой одежды и обуви.

В спальнях помещений жилых ячеек следует предусматривать встроенные шкафы для хранения запаса чистого белья и спальных принадлежностей (0,15 м<sup>2</sup>/чел.).

4.3.4.31 При спальнях помещений предусматриваются умывальные, уборные, комнаты личной гигиены девочек, душевые, комнаты для чистки одежды и обуви.

4.3.4.32 Для организации сна на воздухе целесообразно предусматривать веранды, рассчитанные на 50 % воспитанников, площадью из расчета 3,0 м<sup>2</sup> на одно место. Веранды могут использоваться также для прогулок во время перемен, поэтому они должны располагаться вблизи рекреаций и классов.

4.3.4.33 В секциях для дошкольников раздевальные должны входить в состав помещений каждой жилой группы. Допускается организация общей раздевальной на 2 жилые группы для дошкольников.

В случае, если входы в группы жилых помещений для детей школьного возраста предусматриваются для секции или учреждения через общий вестибюль, раздевальные должны быть предусмотрены при нем, они располагаются в открытых помещениях, выделенных оборудованием. Допускается предусматривать общие раздевальные на 2-4 группы.

4.3.4.34 Остекление веранды должно быть максимально безопасным для детей.

4.3.4.35 Ширина одинарного прохода к кровати - не менее 0,6 м, двойного - не менее 0,8 м.

4.3.4.36 В жилых помещениях необходимо предусматривать легкие передвижные столики, служащие для приема пищи, учебных занятий, настольных игр и т.д.

4.3.4.37 Смотровые окна можно не предусматривать в тех помещениях, где дети не остаются одни, например, в кабинетах врачей, лечебных и процедурных кабинетах и т.п.

4.3.4.38 Ширину свободного пространства для прохода и расстояние между шкафом для одежды и скамьей следует принимать не менее 1 м, как показано в приложении Д.

### **4.3.5 Санитарные узлы**

4.3.5.1 Размещение, состав помещений и санитарного оборудования санитарных узлов в различных типах жилых помещений рекомендуется принимать в соответствии с Приложением Е.

4.3.5.2 При проектировании необходимо предусматривать проходы, развороты для колясок, возможность подхода колясочников к санитарным приборам, устройства поворотного кресла при душевой - главные условия проектирования туалетных.

4.3.5.3 Туалетные следует проектировать как единое помещение, состоящее из зон умывальной и уборной.

В зоне умывальной должны размещаться детские умывальники и душевой поддон, имеющий подход с трех сторон. Для детей с недостатками зрения следует предусматривать ножной душ с фактурной дорожкой для развития тактильной чувствительности ступни.

4.3.5.4 При проектировании санитарных узлов следует учитывать диаметр поворотного круга на инвалидной коляске - 1,5 м.

4.3.5.5 Санитарные узлы в жилых группах, проектируемых по принципу детского сада, размещаются в помещении, смежном с групповой.

Санитарные узлы в жилых группах при коридорной системе могут предусматриваться или при каждой спальном комнате, или общими в коридоре. Выбор варианта определяется заданием на проектирование.

В группах, комплектуемых по «семейному» принципу, санитарные узлы предусматриваются общими на квартиру.

4.3.5.6 В зоне туалетной должны размещаться в закрывающихся без запора кабинках детские унитазы и в закрывающейся кабине - унитаз для взрослых.

Между кабинками следует предусматривать экран высотой 1,2 м (от пола), не доходящий до пола на 0,15 м.

4.3.5.7 В домах-интернатах рекомендуется проектировать комнаты гигиены, температура в которых должна быть не менее 25 °С.

4.3.5.8 Комнаты гигиены проектируются от 12 м<sup>2</sup> до 20 м<sup>2</sup> с учетом габаритов инвалидной коляски и с учетом пространства для нянечки либо медсестры.

4.3.5.9 Все помещения санитарных узлов должны иметь в полу трапы для слива воды.

Решетки трапов не должны иметь отверстия более 0,01 м, а также продольное и диагональное (300 и менее) расположение щелей относительно направления движения воды.

4.3.5.10 Существует четыре варианта расположения сантехники в туалетах с учетом доступности для инвалидов:

- параллельный подход, который является самым простым;
- диагональный подход - сложный;
- перпендикулярный подход, который также является сложным;
- лобовой подход, который является наиболее сложным и требует особых усилий.

4.3.5.11 Высота установки санитарных приборов в домах ребенка, считая от пола помещений до борта прибора, должна быть не более:

- умывальников - 0,4 м;
- душевого поддона (при высоте расположения душевой сетки с гибким шлангом над днищем поддона-1,5 м) - 0,3 м.

4.3.5.12 Высота установки санитарных приборов в санузлах дошкольных групп, считая от пола помещений до борта прибора, должна быть не более:

- умывальников - 0,5 м;
- ванн на постаментах - 0,6 м;
- глубокого душевого поддона - 0,6 м;
- душевой сетки с гибким шлангом над днищем поддона-1,5 м.

4.3.5.13 Высота установки санитарных приборов в санузлах школьных групп, считая от пола помещений до борта прибора, должна быть не более:

- 0,5 м для учащихся I классов;
- 0,6 м - для учащихся II-IV классов;

- 0,7 м - для учащихся V- XI (XII) классов.

Над бортом поддона на высоте 0,15 м следует предусматривать установку дополнительного кронштейна для подвески душевой сетки.

4.3.5.14 Расстояние между центральной осью унитаза до стены с поручнем должно быть в пределах от 0,45 м до 0,5 м.

4.3.5.15 Поручни рекомендуется устанавливать на высоте от 0,8 м до 0,95 м.

4.3.5.16 Размер детской кабины в плане 0,8 м × 0,75 м.

4.3.5.17 Минимальный размер универсальных кабин санузлов для инвалидов на костылях – 1,5 м × 0,9 м; на коляске – 1,8 м × 1,65 м.

Минимальный размер умывальной – 1,4 м × 0,9 м; душевой – 1,4 м × 1,8 м.

4.3.5.18 Умывальники рекомендуется устанавливать на высоту от 0,8 м до 0,85 м.

4.3.5.19 Варианты планировки ванных комнат зависят от характера заболевания детей («сидячие», «лежачие»).

4.3.5.20 Все туалетные аксессуеры, такие как мыло, полотенца, диспансеры рекомендуется размещать на высоте от 0,5 м до 1,2 м от уровня пола.

4.3.5.21 Санитарное оборудование необходимо размещать с учетом роста детей по таблице 8.

4.3.5.22 В уборных, душевых, ванных комнатах кнопка вызова персонала должна быть расположена на высоте от пола не более 0,9 м.

4.3.5.23 Комнаты личной гигиены, санитарные узлы для персонала рекомендуется располагать в зоне административных помещений.

**Таблица 8 – Размеры санитарного оборудования с учетом доступности детей разного возраста**

Оборудование	В метрах		
	От 3 до 4 года	От 5 до 8 лет	От 9 до 12 лет
Высота туалетного сидения	0,28-0,3	0,3–0,38	0,38 – 0,43
Поручни на высоте	0,45–0,5	0,51–0,63	0,63 – 0,68
Высота дозаторов (диспенсеров)	0,35 (не более)	0,35–0,43	0,43 – 0,48
Расстояние до центральной линии унитаза	0,35 (не более)	0,30 –0,38	0,38 – 0,45

#### **4.3.6 Учебные помещения**

4.3.6.1 Площади учебных помещений в специальных коррекционных образовательных организациях принимают из расчета на одного учащегося:

- для умственно отсталых детей и детей с задержкой психического развития не менее 2,2 м<sup>2</sup>;

- для детей с последствиями полиомиелита и с церебральными параличами не менее

3,5 м<sup>2</sup>;

- для остальных детей не менее 3,0 м<sup>2</sup>.

4.3.6.2 Планировка и оборудование классов, классов - игровых, учебных комнат, кабинетов учебной подготовки, учебно-производственных мастерских должны быть рассчитаны на возможность пребывания в них детей, передвигающихся на колясках (кроме школ-интернатов для слепых и слабовидящих детей), из расчета 1 место для инвалида-колясочника на каждые 6 - 8 мест.

**Таблица 9 -Рекомендуемые варианты размещения учебных помещений и рекомендуемое их применение**

Принципы размещения учебных помещений	Рекомендуемое применение
1 В составе детских групп, проектируемых по принципу детского сада, предусматривается учебно-игровая комната.	- для дошкольников школ-интернатов всех типов; - для детей младшего школьного возраста школ-интернатов всех типов.
2 В составе жилых помещений предусматриваются: - учебно-игровые комнаты, служащие также помещениями для приготовления уроков и игр; -специализированные кабинеты по отдельным предметам располагаются в общем блоке учебно-производственных помещений.	- для детей младшего и среднего школьного возрастов школ-интернатов всех типов; - для детей старшего школьного возраста в школах-интернатах для умственно отсталых детей; - для слепых и слабовидящих; - для детей с заболеваниями опорно-двигательного аппарата.
3 Все учебные помещения располагаются в блоке учебно-производственных помещений, а в составе жилых помещений предусматриваются игровые комнаты.	- для детей среднего и старшего школьного возрастов школ-интернатов для глухих и слабослышащих детей; - для детей с недостатками речи; -для детей, больных сколиозом.
<p>Примечания</p> <p>1 Кабинеты физики и химии в учреждениях малой вместимости могут быть совмещены в одном помещении.</p> <p>2 Специальные кабинеты - географии, математики, истории, литературы и русского языка, не требующие стационарного оборудования - допускается не предусматривать, а занятия по этим предметам проводить в учебно-игровых комнатах, расположенных в составе жилых секций, или классах в составе блока учебно-производственных помещений.</p> <p>3 Согласно заданию на проектирование в составе помещений может быть предусмотрен кабинет черчения площадью от 36 до 54 м<sup>2</sup> с подсобным помещением не менее 14 м<sup>2</sup>.</p>	

4.3.6.3 При помещениях учебно-профессиональной подготовки, расположенных в едином блоке, следует предусматривать рекреационные помещения из расчета от 1,2 м<sup>2</sup> до 1,5 м<sup>2</sup> на одно место в классе или кабинете.



4.3.6.4 При помещениях классов, располагаемых в едином блоке помещений учебной и профессиональной подготовки, следует предусматривать рекреационные помещения.

4.3.6.5 В классах и учебно-игровых комнатах всех учреждений, за исключением предназначенных для детей, больных сколиозом, следует предусматривать зону психологической разгрузки из расчета от 10 % до 15% от общей площади класса, в которой следует располагать кушетку, кресло, шведскую стенку. Зону психологической разгрузки следует отгораживать мебелью или экраном.

4.3.6.6 Рекомендуемые варианты организации и размещения учебных помещений приводятся в таблице 9.

4.3.6.7 Для детей с нарушениями слуха парты и столы рекомендуется расставлять полукругом вокруг стола педагога, стационарно закреплять для установки слуховой аппаратуры. Допускается увеличение расстояния между столами и партами в каждом ряду для индивидуальных занятий с учащимися во время урока.

4.3.6.8 Площадь лингафонных кабинетов следует принимать в учреждениях для детей:

- больных сколиозом - от 6,0 м<sup>2</sup> до 6,2 м<sup>2</sup> на одно место;
- в остальных типах учреждений – от 4,6 м<sup>2</sup> до 4,8 м<sup>2</sup> на 1 место;
- площадь подсобных помещений от 14 м<sup>2</sup> до 16 м<sup>2</sup>.

4.3.6.9 Кабинеты физики, химии, географии, математики, истории, литературы и русского языка, обучения машинописи следует предусматривать только для детей среднего и старшего школьного возрастов из расчета на 1 место:

- а) в учреждениях для детей, больных сколиозом:
  - 1) в кабинетах физики, химии, обучения машинописи – от 6,0 м<sup>2</sup> до 6,2 м<sup>2</sup>;
  - 2) в остальных кабинетах – от 5,2 м<sup>2</sup> до 5,4 м<sup>2</sup>;
- б) в учреждениях других типов:
  - 1) в кабинетах физики, химии, машинописи – от 4,6 м<sup>2</sup> до 5,0 м<sup>2</sup>;
  - 2) в остальных кабинетах – от 4,2 м<sup>2</sup> до 4,4 м<sup>2</sup>.

При кабинетах следует размещать лаборантские или кладовые площадью не менее 14 м<sup>2</sup>. Вариант обустройства кабинета представлен в приложении Ж.

4.3.6.10 Входные двери в зданиях специальных коррекционных образовательных организаций предусматривают односторонними и располагают со стороны учителя. Лестницы в организациях для слепых и слабовидящих детей вверху и внизу, поручни первой и последней ступени лестницы обозначают рифлением.

4.3.6.11 В школах-интернатах для инвалидов необходимо предусматривать:

- кабинет биологии - живой уголок –не менее 70 м<sup>2</sup> с лаборантской –не менее 18 м<sup>2</sup>;
- компьютерный класс – от 54 м<sup>2</sup> до 72 м<sup>2</sup> с кладовой –не менее 18 м<sup>2</sup>;
- кулинарный класс – от 32 м<sup>2</sup> до 36 м<sup>2</sup> с комнатой приема гостей – от 32 м<sup>2</sup> до 36 м<sup>2</sup> и кладовой от 16 м<sup>2</sup> до 18 м<sup>2</sup>;
- комнату музыкальных занятий – от 36 м<sup>2</sup> до 54 м<sup>2</sup> с кладовой инструментов –не менее 18 м<sup>2</sup>;
- класс рисования - изостудию – от 50 м<sup>2</sup> до 54 м<sup>2</sup> с кладовой – не менее 9 м<sup>2</sup> (за исключением школ-интернатов для слепых и слабовидящих детей). Вариант

расположения мебели в кабинете для рисования представлен в приложении И;

- библиотеку с книгохранилищем и читальным залом:

- 1) не менее 300 м<sup>2</sup> в учреждениях для слепых детей;

- 2) не менее 120 м<sup>2</sup> в учреждениях остальных типов для детей с нормальным интеллектом, как показано в приложении К;

- 3) не менее 80 м<sup>2</sup> для детей с недостатками умственного развития;

- методический кабинет – от 36 м<sup>2</sup> до 40 м<sup>2</sup>;

- кабинет заместителя директора по педагогической части – не менее 16 м<sup>2</sup>;

- кабинет заведующего учебной частью – не менее 16 м<sup>2</sup>;

- учительскую комнату – не менее 36 м<sup>2</sup>, которую можно совмещать с комнатой мастеров.

Примечание - Если классные помещения размещены в разных блоках здания, то вместо одной учительской комнаты необходимо предусматривать учительские комнаты площадью не менее 18 м<sup>2</sup> в составе помещений каждого блока.

4.3.6.12 Помещение для детей с нарушением опорно-двигательного аппарата оборудуется одноместными столами, доской и шкафом для пособий. Вдоль свободных участков стен должен предусматриваться опорный поручень на высоте 0,5 м от уровня пола. Диаметр поручня от 35 мм до 50 мм.

4.3.6.13 Рекомендуются выделять зону для игровых форм занятий. Размещение столов должно иметь свободный характер, как показано в приложении Ж.

4.3.6.14 Расстояния - проходы между столами для занятий должны быть не менее 0,9 м, расстояние от столов до окна - не менее 0,5 м, у противоположной стены - 1 м. При входе в помещение необходимо предусмотреть свободное пространство для разворота и разъезда кресел-колясок площадью не менее 1,5 м × 1,5 м.

4.3.6.15 Проходы и расстояние между оборудованием в основных учебных помещениях предусматриваются:

- между передними столами и демонстрационным столом – не менее 0,6 м;

- от передней стены с классной доской до передних столов всех рядов при трехрядной расстановке – не менее 2,5 м;

- между группами столов – не менее 1,4 м;

- между столами в ряду – не менее 0,50 м.

4.3.6.16 В составе помещений учебно-профессиональной подготовки школ-интернатов всех типов, кроме предназначенных для детей с тяжелыми нарушениями речи и глухих детей, следует включать лингафонные кабинеты с подсобными помещениями из расчета 1 кабинет на 6 - 8 мест на каждые 70-80 детей.

4.3.6.17 В классах необходимо предусмотреть сквозное или угловое проветривание, которое допускается осуществлять через рекреационное помещение или коридор.

Площадь застекленной поверхности окон в классах составляет 1/5 - 1/6 площади пола; 50 % окон следует устраивать с фрамугами или форточками. На столы обучающихся детей свет должен падать слева.

4.3.6.18 В доме-интернате для детей-инвалидов рекомендуется проектировать библиотеку, включающую читальный зал, площадью – не менее 2,5 м<sup>2</sup>/место,

книгохранилище площадью - не менее 18 м<sup>2</sup> и информационно-справочную комнату площадью - не менее 12 м<sup>2</sup>. Количество мест в читальном зале рекомендуется принимать 10 % от вместимости дома-интерната.

4.3.6.19 Часть стойки-барьера выдачи книг в абонементе должна быть понижена до 0,7 м – 0,9 м от уровня пола.

4.3.6.20 Отдельно должны быть предусмотрены зоны рабочих мест для инвалидов с нарушением опорно-двигательного аппарата (на креслах-колясках и пользующихся вспомогательными средствами коррекции) и отдельно для инвалидов по зрению.

4.3.6.21 Рабочие места для инвалидов с нарушением опорно-двигательного аппарата должны оборудоваться специальными приспособлениями фиксации положения тела. Конструкция рабочего стола должна обеспечивать свободный въезд кресла-коляски под стол.

4.3.6.22 Книги, находящиеся в открытом доступе, и картотека также должны быть размещены в пределах зоны досягаемости (вытянутой руки) ребенка на кресле-коляске, которая составляет по высоте 1,2 м. Вариант обустройства библиотеки представлен в приложении Л.

4.3.6.23 Рабочее место для инвалидов по зрению должно иметь дополнительное периметральное освещение и ряд других необходимых приспособлений.

4.3.6.24 Помещения для обучения слепых детей оборудуют столами с горизонтальной доской, размер которой и специальные приспособления позволяют использовать для занятий учебники по Брайлю и хранить их.

### **4.3.7 Помещения культурно-массового обслуживания**

4.3.7.1 Состав и площади помещений культурно-массового обслуживания определяются заданием на проектирование.

4.3.7.2 Места в зрительном зале для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата целесообразно оборудовать в первых и последних рядах зала обязательно на горизонтальных участках пола. В любом варианте они должны примыкать к проходу, как показано в приложении М.

4.3.7.3 Часть обычных кресел в зале может быть оборудована специальными фиксирующими и опорными приспособлениями.

4.3.7.4 Зрительские места для детей-инвалидов с дефектами слуха следует связывать с акустической системой зрительного зала. На креслах должны быть оборудованы пункты подключения индивидуальных слуховых аппаратов. Усиление громкости звука должно быть обеспечено при помощи наушников.

4.3.7.5 Габариты зоны на одно место для инвалида на кресле-коляске – 0,9 м × 1,2 м (без учета прохода для подъезда), ширина прохода - не менее 0,9 м, а для подъезда с разворотом - не менее 1,5 м.

4.3.7.6 Специальные места для хранения наушников могут быть устроены в подлокотниках или спинках кресел.

4.3.7.7 Для подъема на сцену, кроме лестниц, должен быть предусмотрен стационарный или приставной пандус шириной не менее 0,9 м с уклоном 8 % и бортиками

по бокам.

4.3.7.8 Лестницы и пандусы, ведущие на сцену, с одной стороны должны иметь ограждения с двойными поручнями на высоте 0,5 м, 0,7 м, 0,9 м.

4.3.7.9 На путях эвакуации зрителей из зала необходимо устраивать вдоль стены опорные поручни-перила на высоте 0,5 м, 0,7 м и 0,9 м от уровня пола. За 1,5 м от дверного проема или поворота коридора фактура поверхности поручня должна меняться.

4.3.7.10 В непосредственной близости от входа в зал (в фойе) следует предусматривать непроходные зоны отдыха и ожидания для детей-инвалидов. Зона на одного ребенка – 1,2 м × 1,8 м, общая площадь зоны должна быть рассчитана не менее чем на трех детей.

4.3.7.11 В учреждениях для дошкольников вместимостью свыше 160 мест залы для физкультурных и музыкальных занятий предусматриваются отдельными.

4.3.7.12 В школах-интернатах, за исключением предназначенных для детей с недостатками умственного развития, рекомендуется предусматривать блок бани сухого жара (сауну) с подсобными помещениями, указанными в приложении М. При проектировании помещений данного типа необходимо руководствоваться требованиями действующих нормативных документов по пожарной безопасности.

4.3.7.13 Все специальные коррекционные общеобразовательные учреждения для организации различных форм физического воспитания, независимо от вместимости, должны иметь физкультурно-спортивные залы площадью не менее 162 м<sup>2</sup> (9 м × 18 м) и бассейны.

4.3.7.14 При проектировании интернатных организаций на первом этаже зданий или в отдельном корпусе предусматривают спортивный зал с набором помещений: 2 раздевалки с душевыми и санитарными узлами, кабинет преподавателя, снарядная или склад для хранения спортивного инвентаря и помещение для хранения уборочного инвентаря.

4.3.7.15 Спортивный зал размещается на первом этаже здания и предусматривает непосредственную (или через коридор) удобную связь со спортивной зоной на участке. Ориентировочные состав и площади смотреть в приложении М.

4.3.7.16 Раздевальные и душевые при зале, отдельные для мальчиков и девочек, должны иметь непосредственную (или через коридор) связь с залом и оборудоваться шкафчиками с раздвижными дверцами или вешалками для одежды и защитными щитами-экранами у входных дверей высотой не менее 1,75 м.

4.3.7.17 Для организации учебно-тренировочных занятий по игровым видам спорта для детей следует предусматривать зал размером не менее 36 м × 18 м. Если программа занятий не включает баскетбол на колясках, то размеры зала могут быть 30 м × 18 м.

4.3.7.18 В физкультурном зале и помещении с ванной бассейна следует предусматривать безопасную зону зрительских мест для учащихся инвалидов на креслах-колясках из расчета 0,9 м × 1,2 м на одно место. Зона должна быть рассчитана не менее чем на 2-3 места.

4.3.7.19 В специальных школах-интернатах для слепых и слабовидящих детей планировка и оборудование гимнастического зала должны учитывать особенности ориентации детей с нарушением зрения, необходимость обучения их правильным

навыкам ходьбы, в связи с чем следует предусматривать:

- разделение зала на две зоны: меньшую - «снарядную» или гимнастическую для занятий на снарядах и большую - основную для игровой деятельности; во избежание дезориентировки детей снаряды фиксируются стационарно; пол в меньшей части зала должен быть на 6-7 см выше (приподнятый), чем пол основной зоны. Пол основной части зала должен иметь однородную структуру покрытия;

- устройство предупредительной осязаемой полосы настила части пола по периметру вдоль стен зала и для разделения зала между двумя зонами: осязаемая предупреждающая полоса между зонами зала должна иметь наклон в сторону большей части зала на  $10^{\circ}$  -  $12^{\circ}$ ; для разделения зала используется спускающаяся сверху капроновая сеть, отягощенная грузилами (мешочки с песком);

- общепринятое в массовых школах оборудование (гимнастические стенки, конь, кольца, канаты, шесты, бревно и маты и др.), а также дополнительное - тренажеры разного типа, мишени для метания в них теннисных и хоккейных мячей и др.

Пол снарядной должен быть на одном уровне с полом зала без порога.

4.3.7.20 В учреждениях для дошкольников физкультурный зал используется также для проведения музыкальных занятий.

4.3.7.21 В физкультурном зале предусмотреть «мягкую стену» для защиты от травматизма слабовидящих детей.

4.3.7.22 В учреждениях для глухих детей, слабослышащих, умственно отсталых, с нарушением опорно-двигательного аппарата ориентировать физкультурные площадки продольной осью на С - Ю, а для слепых и слабовидящих - на В - З.

4.3.7.23 В составе учреждений рекомендуется предусматривать бассейны с ванной  $5 \text{ м} \times 10 \text{ м}$  или  $6 \text{ м} \times 12,5 \text{ м}$  глубиной от 0,8 м до 1,1 м.

Состав и площади помещений бассейна следует принимать в соответствии с заданием на проектирование и приложением М.

4.3.7.24 В физкультурном зале и помещении с ванной бассейна следует предусматривать безопасную зону зрительских мест для учащихся инвалидов на креслах-колясках.

4.3.7.25 В помещениях плавательного бассейна поверхность проходных ножных ванночек должна быть ровной, нескользкой и блестящей. Глубина ножной ванны, располагающейся по направлению движения из душевой в зал бассейна, 0,1 м, размеры в плане  $1,0 \text{ м} \times 0,85 \text{ м}$ .

4.3.7.26 В плавательном бассейне для детей с нарушениями зрения (слепых и слабовидящих) необходимо предусмотреть дополнительные меры предосторожности:

- края ванны бассейна должны быть обтянуты резиной;
- мелкая часть ванны отделяется ограничительной доской из пенопласта (поперек ванны) и сеткой с грузилами;

- для спуска в ванну предусматриваются две дополнительные лестницы с перилами, вокруг ванны и вдоль стен должны быть перила на высоте 0,3 м и 0,5 м от пола.

4.3.7.27 В помещениях плавательного бассейна поверхность проходных ножных ванночек должна быть ровной, нескользкой и блестящей.

4.3.7.28 По периметру ванны предусматриваются обходные дорожки.

Фактура поверхности должна меняться при выходе к обходной дорожке плавательного бассейна.

4.3.7.29 На обходных дорожках вдоль бассейна необходимо выделять специальные места для хранения кресел-колясок и других вспомогательных средств координации. Вокруг ванны бассейна, которым пользуются дети-инвалиды, обязательно должны быть сделаны бортики.

4.3.7.30 Соблюдение требований прохода и разворота инвалидных колясок необходимо также при проектировании раздевальных.

4.3.7.31 Расчетная температура воды в ванне бассейне должна быть 29 °С.

4.3.7.32 Ширина обходной дорожки плавательного бассейна должна быть не менее 2 м.

4.3.7.33 Планировочные особенности раздевальных при спортивном зале и бассейне должны учитывать специфику функционирования инвалидов-колясочников.

### **4.3.8 Пищеблок**

4.3.8.1 Ориентировочные состав и площади помещений столовой принимают в соответствии с приложением Н. При этом учитываются следующие дополнительные требования:

- умывальники размещают в непроходных помещениях при обеденном зале или ведущих в зал расширенных проходах и коридорах (от 3,6 м<sup>2</sup> до 4,0 м<sup>2</sup>) из расчета:

- а) 1 умывальник на 18-20 посадочных мест;
- б) для слепых и слабовидящих детей - 1 умывальник на 10 посадочных мест;
- в) для умственно отсталых - 1 умывальник на 15 посадочных мест.

4.3.8.2 Вместимость обеденного зала персонала следует рассчитывать исходя из конкретных условий (общего числа персонала, числа питающихся, продолжительности обеденного времени, пропускной способности места).

4.3.8.3 Для питания персонала необходимо предусматривать специальный обеденный зал самообслуживания из расчета не менее 1,8 м<sup>2</sup> на 1 место либо располагаемый вблизи от входа в помещения кухни или администрации, либо имеющий отдельный вход с участка.

4.3.8.4 Для обслуживания изолятора при помещениях кухни следует предусматривать специальную раздаточную площадь от 16 м<sup>2</sup> до 20 м<sup>2</sup>.

4.3.8.5 Для дошкольников допускается предусматривать в составе секций специальные столовые с буфетной на 2-4 группы. При этом в составе помещений детских групп буфетную предусматривать не следует. Вариант организации питания определяется заданием на проектирование.

4.3.8.6 Столы должны иметь конструкцию, позволяющую свободно подъезжать инвалиду на кресле-коляске:

- расстояние между ножками стола - не менее 0,9 м;
- декоративные панели, полки для сумок не должны препятствовать частичному въезду кресла-коляски под стол.

Пример оборудования обеденных залов школьных столовых, адаптируемых к

посещению детьми-инвалидами, указан в приложении П.

4.3.8.7 Зона свободного прохода-проезда между столами и вдоль прилавка-раздачи должна быть не менее 0,9 м. У кассового аппарата свободная зона для разворота кресла-коляски должна быть не менее 1,2 м × 1,5 м.

4.3.8.8 Машинные отделения холодильных установок пищеблоков следует размещать у наружных стен здания. Производственные помещения столовых проектируются с учетом размещения в них комплекта торгово-технологического оборудования на электрообогреве.

4.3.8.9 Проходные кладовые или проход в кладовые через кухню не допускается. В кухнях следует предусматривать установку оборудования, работающего на электричестве. При соответствующих обоснованиях допускается применение кухонных плит, работающих на твердом топливе. Топку кухонных плит в этих случаях следует располагать в отдельных помещениях. В пищеблоках должна быть раздаточная.

4.3.8.10 Стулья должны быть удобными, иметь простую устойчивую конструкцию.

4.3.8.11 Покрытие пола в помещениях обеденных залов, используемых инвалидами, должно быть прочным, твердым, нескользким и без перепадов.

#### **4.3.9 Медицинские помещения**

4.3.9.1 Состав медицинских помещений следует предусматривать в каждом конкретном случае согласно заданию на проектирование и проектировать с учетом действующих нормативных документов по проектированию больниц и поликлиник. В приложении Р приведены ориентировочные состав и площади помещений медицинского обслуживания.

4.3.9.2 В подразделение восстановительного лечения включаются следующие функциональные группы помещений:

- кабинеты врачей-специалистов;
- подразделение физических методов лечения;
- подразделение нетрадиционных методов лечения;
- вспомогательная служба подразделения.

4.3.9.3 В состав медицинских помещений учреждений всех типов должны входить кабинеты:

- педиатра – не менее 15 м<sup>2</sup>;
- консультативного приема с темной комнатой (для возможности работы офтальмолога) - не менее 20 м<sup>2</sup> + 8 м<sup>2</sup>;
- стоматолога - не менее 16 м<sup>2</sup>;
- психоневролога – не менее 14 м<sup>2</sup>;
- гинеколога (уролога) – не менее 20 м<sup>2</sup>;
- гидротерапии – не менее 28 м<sup>2</sup> с раздевальной не менее 14 м<sup>2</sup>;
- механотерапии – не менее 36 м<sup>2</sup>;
- психологической разгрузки – не менее 18 м<sup>2</sup>;
- помещения процедурной - не менее 18 м<sup>2</sup>;
- стерилизационной - автоклавной, аптечной комнаты, кабинет медицинской сестры

– не менее 14 м<sup>2</sup>.

4.3.9.4 В школах-интернатах всех типов, за исключением учреждений для глухих и слабослышащих детей, необходимо предусматривать кабинеты логопеда площадью не менее 18 м<sup>2</sup>:

а) для школьников;

1) в учреждениях для детей с недостатками речи и заболеваниями опорно-двигательного аппарата - 1 кабинет на 30-40 детей;

2) в остальных типах - 1 кабинет на учреждение;

б) для дошкольников;

1) в учреждениях для детей с недостатками речи и заболеваниями опорно-двигательного аппарата - 1 кабинет на группу (8-10 мест);

2) в учреждениях других типов - 1 кабинет на секцию.

4.3.9.5 В состав помещений медицинского обслуживания школ-интернатов для слепых и слабовидящих детей следует включать:

- кабинет офтальмолога, оснащенный как диагностическим, так и лечебным оборудованием, площадью не менее 75 м<sup>2</sup> длиной не менее 25 м;

- кабинет развития остаточного зрения площадью не менее 36 м<sup>2</sup> с подсобным помещением не менее 16 м<sup>2</sup>;

- зал для развития пространственной ориентаций площадью не менее 54 м<sup>2</sup> с кладовой не менее 8 м<sup>2</sup>;

- подразделение глазного протезирования (организуемое по возможности).

4.3.9.6 Для детей и подростков с нарушениями слуха и речи необходимо предусмотреть в отделении медико-социальной реабилитации кабинет ЛОР-сурдолога, а также оснащение соответствующей световой сигнализацией различных помещений домов-интернатов.

4.3.9.7 Помещения приемно-вестибюльной группы консультативного отделения размещают вблизи от кабинетов врачей-специалистов блока реабилитации, которые ведут прием в консультативном отделении.

4.3.9.8 Площадь кабинетов следует принимать из расчета на одно процедурное место:

- в ингаляторах не менее 4 м<sup>2</sup>;

- в кабинетах подводного массажа – не менее 18 м<sup>2</sup>;

- индивидуального массажа – не менее 16 м<sup>2</sup>;

- в кабинетах остальных типов – не менее 7 м<sup>2</sup> (на одну ванну или кушетку).

4.3.9.9 Набор кабинетов врачей-специалистов определяется исходя из принимаемого соотношения количества пациентов с различными нарушениями.

Для реабилитации детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата и детей с нарушениями психики, включая с ДЦП, возможно использовать одни и те же кабинеты, предназначенные для невропатолога, психиатра, психолога, ортопеда-травматолога и логопеда.

4.3.9.10 Площадь на одно приемно-смотровое место представлена в таблице 10.

**Таблица 10 - Приемное отделение**



В квадратных метрах

Помещения	Площадь, не менее
Вестибюль-ожидальная	12
Уборная при вестибюле	3
Приемно-смотровая	16
Санпропускник-раздевальная	6
Ванна с комнатой для одевания	12
Место для хранения каталок	6
Комната для временного хранения вещей поступающих	4
Комната для хранения мягкого инвентаря	4
ИТОГО:	63

В карантинном отделении количество мест ориентировочно принимается 3 % от общего числа детей-инвалидов в доме-интернате.

4.3.9.11 Состав и площади помещений изолятора рекомендуется принимать в соответствии с таблицей 11.

4.3.9.12 Изолятор следует проектировать вместимостью из расчета 3 % - 4% от числа мест для детей школьного возраста и 6 % – 8 % от числа мест для детей дошкольного возраста. Он должен включать боксы и служить одновременно приемным и карантинным отделением. При этом любой из боксов, представляющих собой одно, двухместные палаты с полным санитарным узлом (унитаз, умывальник, ванная) и выходом на участок через тамбур, может служить приемно-смотровым боксом.

4.3.9.13 В случае, когда изолятор размещается в отдельном блоке, он может быть полностью изолированным или связанным через специальный тамбур-шлюз с остальными помещениями, кроме спальных. В тамбур-шлюзе следует размещать умывальник и вешалку для смены халатов, кроме того должна быть обеспечена подача наружного воздуха при пожаре.

Изолятор свыше 10 мест рекомендуется размещать в отдельно стоящем корпусе.

4.3.9.14 Окна в карантинном отделении следует проектировать из небьющегося стекла. Высота подоконника проектируется не менее 0,9 м от уровня пола. На окнах необходимо предусмотреть фрамуги или форточки, высоту размещения затворов фрамуг и форточек следует принимать от уровня пола от 2,0 м до 2,2 м.

**Таблица 11 - Рекомендуемый минимальный состав и площади помещений  
изолятора**

Наименование	Площади помещений в изоляторе не менее		Примечания
	до 10 мест	свыше 10 мест	
1 Бокс на 1 место	24	24	Число боксов определяется расчетом
2 Бокс на 2 места	30	30	То же
3 Санитарная комната	6	6	
4 Процедурная	18	18	
5 Кабинет врача, медицинской сестры	14	14	
6 Комната персонала с раздевальной и душем	10	12	
7 Буфетная	8	12	
8 Комната хранения переносной аппаратуры	-	12	
9 Инвентарная	8	12	
10 Уборная с умывальником в шлюзе	3	3	Располагается рядом с комнатой персонала

4.3.9.15 Отделение физиотерапии формируется из следующих помещений:

- массажный кабинет;
- кабинет электро-, светолечения (ФТО);
- кабинет озекерито-парафинолечения (теплелечение).

4.3.9.16 В кабинетах врачей у кушеток на высоте не менее 1,7 м от пола устанавливается настенный светильник для осмотра больного.

4.3.9.17 Отделение термогидротерапии формируется на базе бальнеологического комплекса, который может иметь следующий состав:

- ванный зал;
- помещения для лечения движением в воде;
- душевой зал;
- сауна;
- бассейн.

4.3.9.18 В кабинете подводного массажа ванна должна быть снабжена опорными скобами или поручнями. Вокруг ванны следует предусматривать пространство для прохода и проезда инвалидной коляски шириной не менее 1,5 м. Пол вокруг ванны должен иметь резиновое покрытие.

В помещении подводного массажа и в кабинах душевого зала рекомендуется

предусматривать устройство специального оборудования для перемещения инвалида на кресле-коляске из коляски в ванну или кабину, а также специальные поручни и упоры для коленей с целью опоры инвалида во время приема процедуры.

4.3.9.19 Ориентировочное число мест в процедурных кабинетах следует принимать согласно данным таблицы 12.

**Таблица 12 - Ориентировочный расчет числа мест в процедурных кабинетах различных типов**

Вид процедуры	Расчетное число детей в учреждениях на одно процедурное место		
	Для умственно отсталых детей и детей с недостатками речи	Для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата и больных сколиозом	Для слепых и глухих детей
1 Электролечение	-	25-30	25-30
2 Светолечение	60-75	60-75	60-75
3 Водолечение	30-40	30-40	30-40
4 Подводный массаж	-	75-100	-
5 Ингаляций	20-30	20-30	20-30
6 Массаж:			
- в отдельном кабинете	80-100	20-25	80-100
- в общем зале	60-75	10-15	60-75
7 Электросон	75-100	75-100	50-60

4.3.9.20 В домах-интернатах для детей-инвалидов возможно лечение нетрадиционными методами, примерный состав и площади помещений даны в таблице 13.

**Таблица 13 –Площади помещений нетрадиционных методов лечения**

В квадратных метрах

Помещения	Ориентировочная площадь, не менее
Кабинет мануальной терапии	18
Кабинет биокоррекции в составе:	
кабинет врача для индивидуального приема	12
кабинет групповой биокоррекции	36+2

4.3.9.21 В состав домов и интернатов для детей-инвалидов по заданию на проектирование может быть включена медико-инженерная служба, которая состоит из двух отделений:

- а) отделения коррекции передвижения;
- б) отделения реабилитационной инженерии.

Ориентировочные площади помещений отделений медико-инженерной службы приведены в таблице 14.

**Таблица 14 – Минимальные площади помещений медико-инженерной службы**  
В квадратных метрах

Помещения	Ориентировочная площадь, не менее
<b>Отделение коррекции передвижения:</b>	
пункт приема и выдачи заказов	30
<b>Помещение примерки и подгонки протезов:</b>	
подгоночная мастерская	9
примерочная протезов	18
кабинет обучения пользования протезами	24
гипсовая	8
<b>Отделение реабилитационной инженерии:</b>	
помещение приема заказов на адаптацию жилища для детей-инвалидов	15
подсобное помещение для хранения материалов, технических средств и инструментов	15

4.3.9.22 Боксы должны соединяться с помещениями изолятора через переходные тамбур-шлюзы. Между боксами и коридором следует предусматривать глухое (не открывающееся) окно, которое служит для наблюдения персонала за детьми.

4.3.9.23 В помещениях изолятора, включающих комнату персонала, процедурную, инвентарную, буфетную, санитарную комнату, кабинет врача или медицинской сестры, а также помещения хранения аппаратуры (для физиотерапевтических процедур), необходимо предусматривать самостоятельный вход.

4.3.9.24 При наружных входах в боксы следует предусматривать пандусы с уклоном не более 1:8.

4.3.9.25 Площадь бокса вместе с тамбур-шлюзом и санитарным узлом следует принимать не менее 24 м<sup>2</sup> - в боксах на 1 место и 30 м<sup>2</sup> - в боксах на 2 места.

4.3.9.26 В домах и интернатах для детей-инвалидов следует предусматривать отделения психолого-педагогических мероприятий для:

- определения формы обучения детей с ограниченными возможностями, воспитывающихся в домашних условиях (совместно с органами образования);
- психолого-коррекционной работы с детьми и подростками с ограниченными возможностями, а также консультирования их родителей по вопросам семейного воспитания;
- организации досуга детей и подростков с ограниченными возможностями, в том числе с их родителями, организации клубной и кружковой работы, летних оздоровительных лагерей и т.п.;

- проведения профориентации и трудотерапии детей и подростков, организации профессионального обучения и организации их труда и труда членов их семей на дому.

4.3.9.27 В составе отделения психолого-педагогической помощи рекомендуется предусматривать:

- а) службу психологической реабилитации;
- б) службу социально-педагогической реабилитации;
- в) службу социально-бытовой реабилитации;
- г) социально-культурный центр;
- д) службу социальной защищенности.

4.3.9.28 Для службы психологической реабилитации предусматриваются кабинеты психотерапии и «телефон доверия», ориентировочные площади помещений которых приведены в таблице 15.

**Таблица 15 – Площади помещений службы реабилитации**

В квадратных метрах

Помещения	Ориентировочная площадь, не менее
Кабинет психотерапии:	
кабинет индивидуальной психотерапии	14
кабинет групповой психотерапии	36+2
Помещение «телефона доверия»	12

4.3.9.29 В дома и интернатах для детей-инвалидов для обеспечения социально-бытовой реабилитации рекомендуется предусматривать кабинеты специалистов-педагогов, специализированные помещения, минимальные площади которых указанные в таблице 16.

**Таблица 16 – Состав и площади помещений социально-бытовой реабилитации**

В квадратных метрах

Помещения	Ориентировочная площадь
Отделение педагогической помощи:	
кабинет психолога	12
кабинет педагога	12
кабинет дефектолога	18
Специализированные классы (на 8-10 мест) и кабинет(на 4-5 мест):	
кабинет коррекции памяти	30
класс кондуктивной педагогики	30
сенсорная комната	18-36

**Таблица 16 – Состав и площади помещений социально-бытовой реабилитации**  
(продолжение)

Помещения	Ориентировочная площадь
кабинет игротерапии	48
класс музыкотерапии	50
изостудия	40
артистическая студия	30
класс пластики	36
кабинет работы с родителями	36
Отделение трудотерапии и профориентации:	
кабинет трудотерапии (на 5 мест)	30
кабинет профориентации	40
учебный класс по профподготовке (на 6-10 человек)	48
производственный участок (мастерские):	
слесарная мастерская	36
швейно-вязальная мастерская	36
картонажно-переплетная мастерская	36
склад сырья и готовой продукции	36
комната инструктора по трудотерапии	12
гончарный цех	50
мастерская лепки	30
мастерская по обработке древесины (столярная)	50

#### **4.3.10 Производственные мастерские**

4.3.10.1 В мастерских и цехах рекомендуется организовать специально оборудованные для учащихся рабочие места - 2-3 по каждому профилю обучения.

4.3.10.2 Ширина коридоров в блоке учебно-производственных мастерских должна быть не менее 1,8 м в свету, что обеспечивает беспрепятственное двухстороннее движение детей на креслах-колясках. Если ширина коридора менее 1,8 м, следует через каждые 6 м устраивать расширенные зоны для разъезда.

4.3.10.3 Площадь мастерской трудового обучения и общественно-полезного труда для учащихся младших классов определяется из расчета не менее 2 м<sup>2</sup> на 1 учащегося в спецшколах для детей с нарушениями слуха, интеллекта и не менее 2,5 м<sup>2</sup> для детей с нарушениями зрения, последствиями полиомиелита и церебральных параличей.

4.3.10.4 Площадь учебных мастерских для учащихся средних и старших классов, приходящуюся на 1 место, следует принимать не менее:

- мастерской по обработке металла и древесины - 4,5 м<sup>2</sup>;
- мастерской по обработке тканей и по кулинарии - 5,5 м<sup>2</sup>;
- кабинета профессиональной ориентации - 3 м<sup>2</sup> в спецшколах-интернатах с нарушениями слуха и интеллекта и 3,5 м<sup>2</sup> - для детей с нарушением зрения и последствиями полиомиелита и церебральных параличей;
- картонажно-переплетной, столярной, ткацкой, гончарной - 6 м<sup>2</sup>;
- в швейной, электромонтажной, обувной, мастерской ручных ремесел, механической сборки, ремонта аппаратуры и бытовой техники - 4,5 м<sup>2</sup>

При учебно-производственных помещениях следует предусматривать кладовые для хранения материалов и готовых изделий.

4.3.10.5 В учебных мастерских для детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата расстояние между рядами станков следует предусматривать не более 1,7 м; между станками (верстаками) в рядах - не менее 0,8 м, от станков до стен не менее 0,5 м.

4.3.10.6 Ножные машины в швейной мастерской устанавливают вдоль окон в один ряд, при этом свет на лапку машины должен падать слева.

4.3.10.7 В каждой мастерской устанавливают раковины с подводкой горячей и холодной воды, при отсутствии централизованного водоснабжения устанавливают наливные умывальники.

4.3.10.8 Мастерские масляной живописи оборудуют мольбертами и размещают перпендикулярно окнам, мольберты в мастерских для акварельной живописи и рисунка – полукругом около 2 моделей, расположенных у боковых стен. К мастерским живописи и рисунка непосредственно должна примыкать кладовая площадью не менее 9 м<sup>2</sup>.

При мастерских скульптуры должно быть выделено изолированное отделение обжига, оборудованное механической вытяжной вентиляцией. При мастерских прикладного искусства и композиции должны быть кладовая площадью не менее 9 м<sup>2</sup>, при мастерской скульптуры – две кладовых для хранения глины и гипса.

4.3.10.9 В школах-интернатах допускается предусматривать специальный класс для подготовки среднего медицинского и воспитательного персонала площадью 36 м<sup>2</sup> с кладовой учебных пособий.

4.3.10.10 При учебно-производственных мастерских на каждую мастерскую площадью 90 м<sup>2</sup> предусматриваются комната организатора работ не менее 8 м<sup>2</sup>, склады заготовок не менее 12 м<sup>2</sup>; складские помещения должны быть связаны с мастерскими.

4.3.10.11 Площадь помещений мастерских определяется из условий размещения станочного оборудования, стола инструктора и рабочих мест обучаемых.

При расстановке оборудования следует учитывать, что расстояние между рядами (проходы вдоль мастерской) необходимо принимать:

- не менее 1,3 м;
- для детей с последствиями полиомиелита и церебральных параличей - не менее 1,6 м;
- между станками - не менее 1 м;
- между станками и верстаками - не менее 1 м;
- от верстаков и станков до стены - не менее 0,5 м;
- в столярной мастерской между верстаками - не менее 1 м.

4.3.10.12 Оборудование в мастерских устанавливают перпендикулярно или под углом 30° - 45° к светонесущей стене. Мастерские оснащают малозумным оборудованием, уровни шума и вибрации не должны превышать допустимых уровней в соответствии с установленными требованиями законодательства Республики Казахстан.

4.3.10.13 Число мест в помещениях учебно-производственных мастерских следует принимать 6-8; специализацию мастерских и их количество следует определять заданием на проектирование в зависимости от конкретных условий: назначения, вместимости учреждения, местных традиций, наличия специалистов, возможностей дальнейшего трудоустройства и т.п.

4.3.10.14 В мастерской ручного труда для детей младшего возраста начальной школы необходима установка умывальника с подводкой горячей воды. Для проведения физкультурной паузы следует предусматривать зону с ковровым покрытием пола.

4.3.10.15 В специальных учреждениях для обучения умственно отсталых детей в целях осуществления лечебно-трудовой и активизирующей терапии необходимо создание лечебно-производственных (трудовых) мастерских.

Примечание - Размещение изолятора, а также состав и площади помещений (включая соотношение одноместных и двухместных боксов) определяется заданием на проектирование.

4.3.10.16 Для детей с нарушениями слуха парты и столы расставляют полукругом вокруг стола педагога, стационарно закрепляют для установки слуховой аппаратуры. Допускается увеличение расстояния между столами и партами в каждом ряду для индивидуальных занятий с учащимися во время урока.

4.3.10.17 Для детей-инвалидов 16-18 лет следует проектировать лечебно-трудовые мастерские, предусматривающие профессии почтальона-оператора электронной почты, переплетчика и др. Выбор профиля мастерских уточняется заданием на проектирование в зависимости от контингента детей, а также конкретных условий и возможностей места строительства.

4.3.10.18 В интернатах обязательно предусматривается кабинет социальной адаптации, который служит для обучения детей домоведению - умению подобрать продукты, приготовить из них определенные блюда, накрыть и сервировать стол, принять гостей и т.п. В этом кабинете могут проводиться дни рождения, праздники с приглашением гостей. Кабинет состоит из рабочей зоны (кухни), а также представительной зоны, где стоят столы со стульями, проводятся танцы и игры. Обе зоны разделены стойкой - рабочим столом для разделки продуктов и подготовки блюд к подаче на стол. Вариант обустройства кабинета социальной безопасности представлен в приложении С.

4.3.10.19 В школах-интернатах для слепых и слабовидящих детей в составе помещений учебно-профессиональной подготовки следует предусматривать кабинет тифлографики, а также кабинет социальной адаптации, представляющий собой одно-двух-комнатную квартиру с кухней, санитарным узлом, кладовой.



### 4.3.11 Эргономические параметры

4.3.11.1 При проектировании домов-интернатов для инвалидов необходимо учитывать эргономические требования, размеры пространства, необходимого для функционирования детей, в том числе и на инвалидных колясках, указанных в приложении Т. Сюда относятся ширина проходов, коридоров, дверных проемов, лестниц, пандусов, необходимые размеры разворотов, поворотов и т.п., которые определяют основные габариты помещений, а также специфические требования к организации пространства для разных категорий инвалидов и т.д.

4.3.11.2 Для дошкольников диаметр поворотного круга принимается от 1,2 м, для детей школьного возраста – от 1,4 м. Габариты инвалидной коляски приведены в приложении У.

4.3.11.3 Для обеспечения разворота на 180° в инвалидной коляске в коридоре допустимо проектирование коридоров шириной более 2,4 м, как показано на рисунке 6.

4.3.11.4 Для того, чтобы люди, передвигающиеся на креслах-колясках, могли приблизиться к входным дверям, необходимо предусматривать пространство для маневрирования перед дверью не менее 1,5 м, после двери - не менее 1,2 м.

4.3.11.5 Элементы зданий, предназначенные для использования детьми, такие как кнопки лифтов, ручки дверей, шкафы, вешалки - необходимо располагать с учетом роста, как показано в таблице 17.

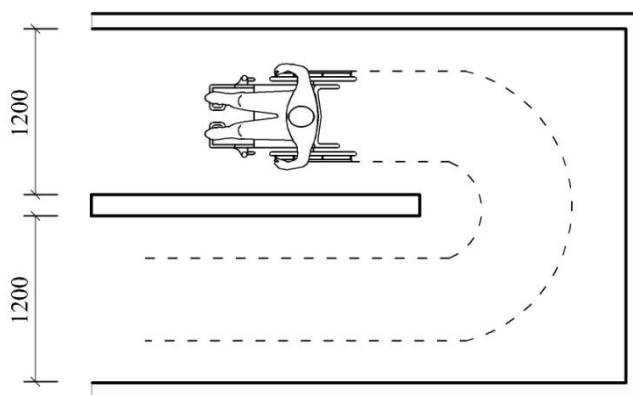


Рисунок 6 – Размеры коридоров

Таблица 17 – Доступная высота для детей разного возраста

В метрах

Высота	От 3 до 4 года	От 5 до 8 лет	От 9 до 12 лет
Максимальная высота	0,9	1	1,1
Минимальная высота	0,5	0,45	0,45

4.3.11.6 Основные размеры мебели рекомендуется принимать в соответствии с

данными таблиц 18, 19, 20.

**Таблица 18 - Размеры мебели для домов ребенка**

В сантиметрах

Возраст детей по ростовым группам	Группа роста детей	Высота стола	Высота сиденья стула
7 мес. – 1 г.8 мес.	до 80	34	17
1г.8 мес. – 2 г. 8 мес.	от 80 до 90	38	20
3 года	от 90 до 100	43	24

4.3.11.7 Столы должны иметь пространство для колен с учетом размеров инвалидной коляски высотой не менее 0,6 м, в глубину – не менее 0,5 м.

4.3.11.8 Рекомендуемая ширина коридора не менее 1,8 м.

**Таблица 19 - Размеры мебели для детей дошкольного возраста**

В сантиметрах

Группа роста детей	Высота стола	Высота сиденья стула
До 80	34	17
От 80 до 90	35	20
От 90 до 100	43	24
От 100 до 115	48	28
От 115 до 130	54	32
Выше 130	60	36

**Таблица 20 - Размеры мебели для детей школьного возраста**

В миллиметрах

Группа роста	Высота над полом крышки края стола, обращенного к ученику	Высота над полом переднего края сидения
1000 – 1150	460	260
1150 – 1300	520	300
1300 – 1450	580	340
1450– 1600	640	380
1600 – 1750	700	420
Свыше 1750	760	460

#### **4.3.12 Обеспечение безопасности людей от несчастных случаев при эксплуатации зданий**

4.3.12.1 В домах-интернатах рекомендуется устанавливать системы аудиоизвещения для объявления аварийной, предупреждающей информации.

4.3.12.2 Сигнал выводится на центральный пункт наблюдения по телефонной паре или на выносное сигнальное устройство (звонок, лампа) в зависимости от местных условий.

4.3.12.3 Диспетчерский пункт располагается, как правило, в центре нагрузок.

Помещения для размещения диспетчерского пункта должны отвечать требованиям, предъявляемым к помещениям, предназначенным для круглосуточного пребывания в них дежурного персонала.

4.3.12.4 Окна рекомендуется защищать стальными решетками.

4.3.12.5 Навесы и козырьки над входом в здание рекомендуется устанавливать размером не менее 1 м × 2,5 м с дренажем, а в зависимости от местных климатических условий - с подогревом.

4.3.12.6 В входных тамбурах, при расположении дверей друг напротив друга минимальная ширина входного тамбура при дверях, открывающихся в одну и ту же сторону, должна быть не менее 1,5 м, глубина также не менее 1,5 м. Свободные площадки перед дверьми и после них также должны быть не менее 1,5 м.

4.3.12.7 В учреждениях для слепых и слабовидящих детей следует соблюдать единую методику размещения ориентиров по отношению к проемам дверей. Рельефный участок во всех случаях со стороны открывания должен быть шире полотна двери на 0,1 м с каждой стороны и отстоять на 0,1 м от открывающегося полотна. Со стороны, противоположной открыванию двери, рельефный участок должен иметь несколько другую структуру и по ширине должен совпадать с рельефным участком со стороны открывания, а по глубине быть равным половине ширины дверного проема. Ребенок привыкает к системе размещения ориентиров по отношению к дверям и легко ими пользуется.

4.3.12.8 В целях обеспечения безопасности маломобильных людей должны быть установлены барьеры в тех местах, где люди могут упасть с высоты 0,75 м или выше (террасы, крыльца и т.д.).

4.3.12.9 Размещать бытовые предметы и инвентарь следует с учетом доступности для детей на инвалидных колясках.

4.3.12.10 В учреждениях для детей со слабым зрением может быть рекомендована боковая подсветка ступеней.

4.3.12.11 В учреждениях для детей с нарушениями зрения следует предусматривать предупреждающую информацию о приближении к препятствиям изменением качества поверхностного слоя покрытия дорожек, рельефными полосами, защитными ограждениями и др. для облегчения ориентации детей в пространстве.

4.3.12.12 Из соображений основного требования доступности для инвалидов-колясочников в местах, где имеется изменение уровня пола более чем на одну ступеньку,

следует предусматривать пандус, как показано в приложении Ф.

Для помещений общего назначения рекомендуется уклон пандуса 1:12 (7 %). Изменения уклона пандуса в зависимости от его длины и видов нарушений даются в таблице 21.

4.3.12.13 Ширина пандуса должна приниматься не менее 0,9 м, поперечный уклон – 2 %, высота боковых бортиков – 50 мм.

4.3.12.14 Горизонтальная площадка перед входной дверью в зоне пандуса должна быть не менее 1,5 м для возможного разворота кресла-коляски.

При длине пандуса более 6 м следует предусматривать промежуточные площадки длиной не менее 1,7 м. В начале и конце каждого пандуса также следует предусматривать горизонтальные площадки длиной 1,7 м и шириной, равной ширине самого пандусу.

**Таблица 21 – Минимальные габариты пандусов**

В метрах

Виды нарушений	Уклон пандуса при его длине		
	0-3	3-6	более 6
Ходячие инвалиды	1:9	1:12	1:12
Независимые пользователи креслами-колясками	1:10	1:16	1:20
Инвалиды на креслах-колясках с сопровождающими	1:9	1:12	1:20

4.3.12.15 На лестницах, верхней или боковой, внешней по отношению к маршу, поверхности поручней перил должны быть предусмотрены рельефные обозначения этажей. Размеры цифр должны быть, не менее:

- ширина – 0,01 м;
- высота – 0,015 м;
- высота рельефа цифры – 0,002 м.

4.3.12.16 Вертикальные элементы ограждения пандусов должны иметь просвет не более 0,1 м. Горизонтальные членения ограждений не допускаются. Поручень должен располагаться строго параллельно поверхности пандуса и заканчиваться плавными закруглениями.

4.3.12.17 Открытые участки стен в учебно-воспитательных учреждениях для детей с нарушением опорно-двигательного аппарата следует оборудовать поручнями на высоте 0,5 м в дошкольных учреждениях и на высоте 0,5 м, 0,7 м и 0,9 м в школах-интернатах и домах-интернатах.

*Пункт 4.3.12.18 изложен в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

4.3.12.18 Кабины лифтов должны иметь размеры не менее:

- ширину – 1,1 м;

- глубину – 1,3 м;
- ширину дверного проема – 0,9 м.

Минимальный размер площадки перед лифтом, достаточный для разворота кресла-коляски, равен 1,4 м × 1,6 м.

4.3.12.19 Величина перехода уровней между полом кабины лифта и площадкой лифтового холла не должна превышать 0,015 м.

4.3.12.20 Двери лифта должны иметь контрастную окраску по отношению к стенам лифтового холла. Окраска пола кабины лифта должна быть контрастна окраске пола лифтового холла.

4.3.12.21 На кнопках (или над ними) проставляют выпуклые арабские цифры с номером этажа. Рекомендуемые размеры кнопок лифта в плане - 0,04 м × 0,04 м (диаметр круглых кнопок - 0,04 м), высота над панелью управления - 0,01 м, расстояние между кнопками - 0,03 м. Кнопки первого и последнего этажей дополнительно выделяют цветом и формой, выполняют с подсветом.

4.3.12.22 Световой сигнал в лифтах следует монтировать на высоте 1,8 м от уровня пола. Размер светящихся сигналов должен быть не менее 0,065 м в наименьшем измерении.

4.3.12.23 Световые указатели номеров этажей следует располагать на высоте 1,5 м от пола, размер знаков должен быть не менее 0,05 м. Двери подъемников и лифтов должны открываться и закрываться автоматически.

4.3.12.24 При устройстве в зданиях подъемников (для инвалидов-колясочников) в виде платформы, перемещаемой вертикально или вдоль лестничного марша, ее размеры в плане должны быть не менее 0,9 м × 1,2 м (ширина × глубина). Площадь для установки подъемника определяется заданием на проектирование.

4.3.12.25 В специализированных учреждениях для детей с недостатками зрения на свободных участках стен коридоров следует предусматривать ориентационные цветовые и фактурные полосы.

4.3.12.26 В коридорах предметы с острыми углами, выступающие из стен, не должны выступать более чем на 0,1 м. Они также не должны уменьшать минимально необходимую ширину коридора.

4.3.12.27 Нижняя часть дверного полотна на высоту 0,3 м должна защищаться противоударной полосой.

4.3.12.28 Высота каждого уровня порога входной наружной двери в здание не должна превышать 0,014 м.

4.3.12.29 Ширина внутренних проходов должна быть в свету не менее 1,5 м, причем открывающиеся двери, информирующие знаки, шкафы, скамьи и прочее не должны вторгаться в это минимальное свободное пространство.

4.3.12.30 Если длина коридора должна быть большой, то следует предусматривать пространства для отдыха, которые рекомендуется располагать с регулярным интервалом; вдоль таких коридоров также должны предусматриваться сиденья для отдыха.

4.3.12.31 Применение дверей на качающихся петлях и дверей-вертушек на путях передвижения инвалидов запрещается.

В домах-интернатах для детей-инвалидов устройство остекленных проемов в

наружных и внутренних дверях не рекомендуется.

В учреждениях для умственно отсталых детей и детей с дефектами опорно-двигательного аппарата рекомендуется увеличивать высоту защитной противоударной полосы до 0,6 м.

4.3.12.32 Следует применять дверные ручки, запоры, задвижки и другие приборы открывания и запираания дверей, которые должны иметь форму, позволяющую детям управлять ими одной рукой. Целесообразно применение легко управляемых приборов и механизмов, а также П-образных ручек.

Ручки на полотнах раздвижных дверей должны быть установлены таким образом, чтобы при полностью открытых дверях они были легко доступны с обеих сторон стены.

Для дверей, расположенных в углах коридора или помещения, ручки открывания должны быть размещены на расстоянии от боковой стены не менее 0,6 м.

На входных дверях в помещения, в которых опасно или категорически запрещено нахождение детей (бойлерных, вентиляционных камерах, трансформаторных узлах и т.п.), должны быть установлены запоры, исключающие свободное попадание внутрь помещения. Двери этих помещений должны быть обозначены знаками, запрещающими проход и предупреждающими об опасности, дверные ручки должны иметь поверхность с опознавательными знаками или неровностями, ощущаемыми тактильно.

В учреждениях для детей с недостатками зрения в верхней части дверных полотен рекомендуется устройство цветных витражей. Также рекомендуется изменение фактуры и цвета ориентационной полосы на стене перед дверным проемом.

4.3.12.33 Дверные ручки на полотне дверей должны располагаться на высоте 0,8 м - 0,9 м от уровня пола. Дверные ручки, скобы и другие приспособления должны иметь форму, удобную для легкого открывания одной рукой.

Чтобы обеспечить идентификацию дверей для людей с ослабленным зрением, дверь и дверная рама должны окрашиваться в контрастный цвет относительно стены. Щели между дверным полотном и коробкой со стороны петель должны быть закрыты эластичным материалом.

4.3.12.34 В учреждениях для детей с нарушением опорно-двигательного аппарата и одновременно зрения следует изменять цвет опорных поручней, идущих вдоль стены, рядом с полотнами дверей.

4.3.12.35 Окна во всех учебно-воспитательных учреждениях для детей-инвалидов должны иметь верхнее расположение открывающихся фрамуг и форточек. Окна должны открываться вовнутрь.

4.3.12.36 В учреждениях для слабовидящих детей дверные полотна могут быть покрашены двумя контрастными цветами с указанием направления открывания двери.

В учреждениях для слепых детей рекомендуется установка различных звуковых сигналов рядом с дверными проемами.

4.3.12.37 Высоту расположения затворов на открывающихся оконных элементах предусматривать от 2 м до 2,2 м от пола.

Высота подоконников должна быть не менее 0,9 м в учреждениях для умственно отсталых детей и не более 0,6 м в учреждениях для детей с недостатками зрения.

4.3.12.38 В специализированных учреждениях для умственно отсталых детей окна

рекомендуется остеклять небьющимся стеклом. В случае остекления обычным стеклом следует предусматривать устройства (декоративные решетки), предохраняющие стекла от разбивания.

4.3.12.39 В учреждениях для детей с недостатками зрения рекомендуется ленточное остекление и следует выделять оконный проем контрастной цветовой и фактурной полосой.

4.3.12.40 Высота ограждающих конструкций на балконах, лоджиях, галереях для детей-инвалидов на колясках должна быть не более 1,1 м, причем глухая часть ограждений должна быть высотой не более 0,6 м от уровня пола при условии глубины пространства не более 1,5 м.

4.3.12.41 Освещение вторым светом допускается в помещениях туалетной и раздевальных дошкольных групп, комнатах персонала, комнате гигиены девочек, санитарной комнате и буфетной изолятора, моечной кухонной посуды.

Допускается не предусматривать естественного освещения в буфетных, кладовых, инвентарных, уборных и душевых персонала, уборных и душевых при бассейне и спортзале, комнатах хранения предметов уборки, хранения переносной аппаратуры изолятора, санитарных узлах при спальнях комнатах.

4.3.12.42 Для устранения ориентационных барьеров в зданиях для детей-инвалидов используют символы, знаки, информационные табло, звуковые сигналы. Знаки и символы должны быть понятны детям всех возрастов, информационные тексты должны быть легко читаемы.

4.3.12.43 Визуальная настенная информация должна располагаться на конкретном фоне на высоте 1,4 м - 1,7 м от уровня пола.

4.3.12.44 Подвесные визуальные информационные указатели следует располагать по оси пространства или пути следования на высоте, равной 2,1 м от уровня пола, что удобно для восприятия всеми сидячими или стоячими инвалидами.

4.3.12.45 Размеры букв и цифр информационных световых и цветowych указателей в зависимости от расстояния должны быть:

- а) при 10 м - 250 мм;
- б) при 20 м - 400 мм;
- в) при 50 м - 750 мм.

Для лучшего восприятия детьми-инвалидами знаковой информации следует использовать светлые буквы, цифры и символы на темном фоне.

4.3.12.46 Буквы и цифры, изображаемые на знаках, должны иметь пропорции в пределах отношения ширины к высоте от 3:5 до 1:1.

4.3.12.47 Буквы и символы должны быть выпуклыми на фоне знака, чтобы слепые дети могли прочесть информацию с помощью кончиков пальцев.

4.3.12.48 Врезанные фигуры и символы должны иметь ширину выемки не менее 0,006 м. Символы и пиктограммы на знаках должны быть рельефными или врезанными на 0,008 м, как минимум.

4.3.12.49 Для инвалидов по зрению вдоль основной полосы движения необходимо размещать на боковых стенах или полу цветочные, контрастные указатели на высоте не менее 0,85 м и не более 1,1 м.

4.3.12.50 Форма вывески должна соответствовать сообщаемой информации:

- а) прямоугольная вывеска дает информацию;
- б) треугольная - указывает о «предостережении»;
- в) круглая вывеска - указывает о «запрещении».

4.3.12.51 Для различных назначений необходимо использовать специальные кодовые цвета:

- а) зеленый - безопасность, свободный проход, запасный выход, первая помощь и пр.;
- б) желтый - риск, предупреждение, движущиеся предметы, выступающие конструкции;
- в) красный - опасность, запрещение и т.д.

4.3.12.52 В домах-интернатах для детей-инвалидов по зрению рекомендуется иметь ориентационные осязательные карты-планы или записанные на магнитофонную пленку звуковые инструкции.

4.3.12.53 В домах-интернатах на 300 и более мест проживания, при необходимости, допускается предусматривать систему внутреннего радиовещания.

#### **4.4 Конструктивные решения**

4.4.1 Механическая безопасность конструкции зданий домов и интернатов для детей-инвалидов обеспечивается в соответствии с положениями действующих нормативных документов по обеспечению механической прочности конструкций.

4.4.2 Проектирование домов и интернатов для детей-инвалидов, расположенных в сейсмоопасных районах, следует производить в соответствии с требованиями документов по сейсмической безопасности, действующих на территории Республики Казахстан.

4.4.3 Расчет конструкций и оснований зданий и сооружений, проектируемых для строительства в сейсмических районах или подлежащих реконструкции, усилению (восстановлению), должен выполняться на основные и особые сочетания нагрузок с учетом сейсмических воздействий.

4.4.4 В расчетах зданий и сооружений следует учитывать знакопеременный характер горизонтальных и вертикальных сейсмических нагрузок, принимая их направления наиболее невыгодными для напряженно-деформированного состояния рассматриваемого элемента.

4.4.5 Прочность несущих стеновых элементов типа перегородок, заполнения каркасов, тяжелых облицовок и их креплений должна быть подтверждена расчетом на действие горизонтальных расчетных сейсмических нагрузок из плоскости.

4.4.6 При реконструкции зданий следует учитывать изменения в их конструктивной схеме, возникшие в процессе эксплуатации (в том числе появление новых проемов, дополнительных к первоначальному проектному решению, а также влияние проведенного ремонта конструкций или их усиления).

#### **4.5 Проектирование инженерных сетей и систем**



#### 4.5.1 Системы и устройства водоснабжения и канализация

4.5.1.1 Помещение для насоса или огороженное пространство вокруг погружного насоса должны быть защищены от внешних факторов. Шурфы запрещены.

4.5.1.2 Трубопровод питьевой воды не должен быть расположен в выгребных ямах, септиках, дренажных канавах, сточных ямах, а также под ними или вокруг них в соответствии с требованиями СП РК 4.01-101.

4.5.1.3 Температура горячей воды, подаваемой к водоразборной арматуре, не должна превышать 37°C.

4.5.1.4 Расчетная температура воды в ванне бассейна должна быть 29 °C.

4.5.1.5 В туалетных, душевых и ванных комнатах следует предусматривать полотенцесушители.

4.5.1.6 Системы горячего водоснабжения проектируются с циркуляцией.

4.5.1.7 Стояки водопровода холодной и горячей воды, канализации и внутренних водостоков прокладываются скрыто.

4.5.1.8 Подачу холодной и горячей воды к сантехническим приборам (за исключением технологических) предусматривать с установкой термосмесителей.

4.5.1.9 В кранах умывальников и душевых жилых ячеек следует устанавливать термостатические регуляторы, исключающие подачу горячей воды температурой более 50 °C.

4.5.1.10 Насосные установки (кроме пожарных) не допускается размещать смежно, а также над и под спальными комнатами, учебными и лечебно-диагностическими помещениями.

4.5.1.11 Помещение для насоса или огороженное пространство вокруг погружного насоса должны быть дренированы и защищены от промерзания обогревом или другими утвержденными методами. Если насосы установлены в подвале, они должны быть подняты на подставку или полку на высоту не менее 0,45 м над полом подвала

4.5.1.12 Трубы с горячей водой должны быть защищены, так как инвалиды со слабой чувствительностью в конечностях могут получить серьезные ожоги.

4.5.1.13 В туалетных, душевых и ванных комнатах для детей с поражением умственного аппарата трубопроводы и запорная арматура предусматриваются недоступными.

4.5.1.14 На сети хозяйственно-питьевого водопровода рекомендуется предусматривать отдельный кран для присоединения шланга (рукава) в целях возможности его использования в качестве первичного устройства пожаротушения на ранней стадии в жилых ячейках.

Шланг должен обеспечивать возможность подачи воды в любую точку жилой ячейки с учетом длины струи 3 м, быть длиной не менее 15 м, диаметром 19 мм и оборудован распылителем.

4.5.1.15 Для домов ребенка и интернатов к песочным дворикам должен быть подведен летний водопровод для мойки игрушек после игр.

4.5.1.16 В санузлах для детей-инвалидов рекомендуется учитывать возможность пользования умывальником, сидя на унитазах.

#### 4.5.2 Системы и устройства теплоснабжения, отопления и вентиляции

4.5.2.1 Расчетные температуры воздуха и влажность в помещениях принимаются в соответствии с СП РК 4.02-101.

4.5.2.2 Плескательный бассейн, размещенный в физкультурной зоне для домов ребенка, рекомендуется предусматривать с проточной водой.

4.5.2.3 В отопительный период температура воздуха предусматривается:

- в спальнях и учебных помещениях, кабинетах, лабораториях, библиотеке, в помещениях для культурно-массовых мероприятий и отдыха, в компьютерных классах, служебно-бытовых, стиральных +18 °С - +22 °С;

- в обеденных залах, буфетных, гладильных, сушильных, кладовых и бельевых +16 °С;

- в физиотерапевтических кабинетах, кабинетах массажа +28 °С;

- в медицинских помещениях, групповых, раздевальных, спальнях, туалетных от +20 °С до + 22 °С, оптимальная влажность – от 40 % до 60 %;

- в учебных мастерских, в спортзале и комнатах для проведения секционных занятий, в рекреациях, в вестибюле и гардеробе, кухне, сушильных одежды и обуви от +15 °С до +17 °С;

- в раздевалке спортивного зала от +19 °С до + 23 °С;

- в помещениях с ванной бассейна +30 °С;

- в душевых +25 °С;

- в кабинетах врачей от +21 °С до + 23 °С.

Оптимальная относительная влажность воздуха в помещениях составляет от 40 % до 55 %, в кухне и постирочной до 70 %.

4.5.2.4 Средняя температура поверхности нагревательных приборов должна составлять не более:

а) 80 °С для лечебных помещений домов-интернатов;

б) 95 °С для остальных помещений домов-интернатов.

4.5.2.5 В системах отопления, как правило, применяются нагревательные приборы с гладкой поверхностью, допускающей легкую очистку. Во избежание ожогов и травм у детей отопительные приборы должны быть ограждены съемными деревянными решетками. Не допускается устройство ограждений из древесно-стружечных плит.

4.5.2.6 В дошкольных учреждениях для детей с нарушением опорно-двигательного аппарата следует предусматривать подогрев поверхности пола в зимний период в игровых - столовых, групповых, приемных, раздевальных и спальнях, расположенных на первом этаже, до температуры 22 °С.

4.5.2.7 В зданиях дошкольных учреждений для детей с нарушениями физического и умственного развития в помещениях групповых, игровых - столовых, спален, палат изолятора, залов для музыкальных и гимнастических занятий следует предусматривать:

а) источники ультрафиолетового излучения эритемные увиолевые (ЭУВ) или люминесцентные эритемные (ЛЭ) из расчета 3 Вт/м<sup>2</sup> площади помещений и устанавливать их на высоте от 2,7 м до 2,9 м от пола;

б) источники бактерицидного облучения типа ДБ 15 из расчета 1 Вт/м<sup>2</sup> комнаты и устанавливать их на высоте от 2,7 м до 2,8 м от пола.

4.5.2.8 Нагревательные приборы систем отопления, как правило, размещаются под окнами без ниш.

При обосновании допускается размещение недостающей поверхности нагрева на внутренних ограждениях.

4.5.2.9 Отопительные приборы должны располагаться преимущественно под световыми проемами, быть легко доступными для уборки, как правило, иметь регулятор температуры.

4.5.2.10 При проектировании систем теплоснабжения предусматриваются два ввода тепла от независимых источников либо от закольцованных тепловых магистралей. При наличии только одного ввода тепла предусматривается резервная котельная на отдельном либо смежном с проектируемым участке.

4.5.2.11 Тепловая мощность резервной котельной определяется из расчета покрытия нагрузок на теплоснабжение спальных и лечебных помещений, для остальных помещений предусматривается расход тепла только на дежурное отопление.

4.5.2.12 При теплоснабжении учреждений от котельной, принадлежащей сторонней организации, предусматривается прокладка резервных трубопроводов.

4.5.2.13 При отсутствии существующих источников тепла предусматривается строительство собственной котельной.

4.5.2.14 В резервных котельных с водогрейными котлами баки-аккумуляторы горячего водоснабжения не предусматриваются.

4.5.2.15 Автоматизированные пункты учета тепла предусматриваются при теплоснабжении от источников тепла сторонних организаций.

4.5.2.16 Прокладка транзитных трубопроводов теплоснабжения по подвалам и техподпольям зданий не допускается.

4.5.2.17 Прокладка трубопроводов перегретой воды и пара от индивидуального теплового пункта (ИТП) до приточных венткамер по помещениям с постоянным пребыванием людей и путям эвакуации запрещена.

4.5.2.18 Допускается естественная вытяжная вентиляция для отдельно стоящих зданий высотой не более 3-х этажей. При этом приточная вентиляция предусматривается с механическим побуждением и подачей воздуха в коридор. Кратность воздухообмена в помещениях домов-интернатов для детей-инвалидов приведена в приложении X.

4.5.2.19 В помещениях библиотеки, кабинетах администрации, гардеробных и кладовых одежды и обуви, имеющих наружные окна с фрамугами или форточками, устройство вытяжных каналов допускается не предусматривать.

4.5.2.20 При децентрализованной системе вытяжной вентиляции допускается предусматривать размещение оборудования систем, обслуживающих помещения с процессами категории В вместе с оборудованием, предназначенным для систем вентиляции вспомогательных помещений.

4.5.2.21 Расчетная температура воздуха в кондиционируемых помещениях принимается в соответствии с заданием на проектирование как для холодного, так и для теплого периода года, а скорость движения воздуха не должна превышать 0,15 м/с.

4.5.2.22 В помещениях с кратностью воздухообмена по приточному воздуху 1,5 и более в час необходимо подавать воздух непосредственно в помещение. В остальных случаях допускается подача воздуха из коридоров через неплотности дверных притворов

В районах с расчетной скоростью ветра 5 м/с и более предусматривается подпор воздуха в спальнях помещений

4.5.2.23 Воздух подается, как правило, в верхнюю зону помещения.

4.5.2.24 При кондиционировании воздуха в помещениях с различными санитарно-гигиеническими требованиями и одинаковой продолжительностью работы в течение суток, как правило, предусматриваются центральные многозональные системы.

Допускается применять кондиционеры других типов при условии обеспечения ими требуемых параметров кондиционированного воздуха.

4.5.2.25 В помещениях специальных школ - интернатов относительная влажность воздуха должна быть 40 % - 60 %; показатели температуры воздуха, в зависимости от климатических условий, назначения помещений и возраста детей, должны быть в пределах, принятых для общеобразовательных школ- интернатов с увеличением на 1 °С - 2 °С для детей младшего школьного возраста с нарушением зрения и опорно-двигательного аппарата.

4.5.2.26 Для зданий в районах с расчетной температурой наружного воздуха минус 40 °С и ниже допускается применять воду с добавками, предотвращающими ее замерзание (за исключением открытых систем отопления).

4.5.2.27 Система вытяжной вентиляции помещений с процессами категории В, оборудованных вытяжными шкафами, проектируется:

- децентрализованная от вытяжных шкафов с индивидуальными воздуховодами и вентилятором для каждого помещения;

- централизованная, при которой вытяжные воздуховоды от каждого отдельного помещения объединяются в сборный вертикальный коллектор, размещаемый за пределами здания, или горизонтальный, размещаемый на техническом этаже в помещении для оборудования вытяжных систем.

4.5.2.28 Воздухообмен в помещениях пищеблока необходимо рассчитывать с учетом поглощения теплоизбытков, выделяемых технологическим оборудованием кухни. Подачу приточного воздуха в производственные помещения пищеблока следует предусматривать через обеденный зал. Объем подаваемого воздуха должен быть не менее 20 м<sup>3</sup> в час на одно обеденное место.

4.5.2.29 При прокладке труб систем отопления, вентиляции и кондиционирования воздуха через перекрытия, перегородки и стены зданий предусматриваются уплотнения в гильзах.

4.5.2.30 Для IV климатического района установку потолочных вентиляторов для повышения скорости движения воздуха в теплый период года в помещениях без кондиционирования воздуха допускается предусматривать для помещений, относящихся к категории «Ч».

4.5.2.31 Вытяжная вентиляция с механическим побуждением без устройства организованного притока предусматривается из помещений автоклавной, мойки, душевых, уборной и санитарной комнат.

4.5.2.32 Конструкция фильтров и места их установки должны позволять удобную чистку или замену фильтрующих элементов по мере их загрязнения.

4.5.2.33 Воздуховоды систем приточной вентиляции должны выполняться из стали. Воздуховоды в строительных конструкциях не применяются.

4.5.2.34 Оборудование приточно-вытяжной вентиляции, устройства для подачи и удаления воздуха, воздухозаборные шахты и каналы должны быть доступны для осмотра, очистки и дезинфекции.

### 4.5.3 Электроснабжение

4.5.3.1 Все электрические сети, включая сети наружного освещения, на территории домов-интернатов, как правило, выполняются кабельными.

4.5.3.2 В зданиях дошкольных учреждений для детей с ограниченными возможностями следует предусматривать в спальнях и палатах изолятора устройства для дежурного (ночного) освещения, присоединенные к сети эвакуационного освещения.

4.5.3.3 На объектах для слепых и слабовидящих детей учебные помещения (классы, кабинеты, лаборатории, мастерские), а также читальные залы оборудуют комбинированной системой искусственного освещения с энергосберегающими лампами.

Суммарный уровень освещенности от общего и местного освещения в зависимости от вида зрительной патологии составляет:

- для учащихся с высокой степенью осложненной близорукости и дальнозоркостью высокой степени 1000 лк;

- для детей с поражением сетчатки и зрительного нерва (без светобоязни) от 1000 лк до 1500 лк;

- для учащихся, страдающих светобоязнью – не более 500 лк;

- уровень искусственной освещенности от системы общего освещения не должен превышать 400 лк;

- каждое рабочее место оборудуют светильниками местного освещения с лампами накаливания мощностью 40 ватт. Светильники должны иметь жесткое крепление к поверхности стола и гибкий кронштейн, позволяющий менять угол наклона и высоту источника света.

4.5.3.4 В дошкольных учреждениях для детей с нарушением интеллекта следует предусматривать:

- а) в помещениях групповых ячеек и изоляторе, в залах для музыкальных занятий и корригирующей гимнастики- светильники с энергосберегающими лампами;

- б) в групповых кроме общего освещения- верхний подсвет демонстрационной и настенной классных досок.

Заземление и защитные меры электробезопасности выполняются согласно СП РК 4.04-106 и СП РК 4.04-107.

4.5.3.5 В соответствии со специальными требованиями, установленными в задании на проектирование, дома-интернаты следует оборудовать устройствами местной (внутренней) телефонной связи, местными установками проводного вещания, звукофикации, акустическими устройствами и средствами информации,

предназначенными для оказания помощи лицам с дефектами зрения, - звуковыми маячками, шумовыми индикаторами, средствами звуковоспроизведения, речевыми синтезаторами, индукционной петлей в зрительном зале и т.п. (по специальному заданию).

4.5.3.6 Провода электрических сетей могут быть выполнены скрытым или открытым способом.

Открытые провода выполняются в подвалах, подпольях, технических этажах, помещениях инженерных служб, коммуникационных шахтах, сырых и особо сырых помещениях.

4.5.3.7 В помещениях объектов постоянного пребывания детей штепсельные розетки и выключатели устанавливают на высоте 1,8 м от пола.

4.5.3.8 В зданиях дошкольных учреждений для детей с нарушениями физического и умственного развития необходимо предусматривать аварийное освещение 5 лк на полу основных проходов (коридоры и лестничные клетки) и ступенях лестниц.

4.5.3.9 В логопедических комнатах дошкольных учреждений для детей с нарушениями физического и умственного развития около зеркала следует предусматривать настенные светильники местного освещения на кронштейне (на высоте 1,2 м), позволяющем менять угол наклона и высоту.

4.5.3.10 Защита электрических сетей, как правило, выполняется автоматическими выключателями.

4.5.3.11 В зданиях дошкольных учреждений для детей с нарушением слуха необходимо предусматривать:

а) общее освещение светильниками с лампами накаливания в помещениях с пребыванием детей;

б) в классе для занятий кроме общего освещения дополнительно-верхний подсвет для настенной классной доски и местное освещение на столах для индивидуальных занятий сурдопедагога;

в) в зале для музыкальных и гимнастических занятий - магнитоиндукционную петлю, выполняемую следующим образом: изолированный медный провод (ППВ) прокладывается скрыто по периметру помещения на высоте 1 м от пола (окна обходить под подоконником, а двери - по верху) так чтобы образовалось шесть витков; начало, конец и отводы от каждого витка выводятся на клеммник, устанавливаемый около усилителя низкой частоты.

4.5.3.12 Расстояние между отдельными зданиями домов-интернатов и трансформаторными подстанциями должно быть не менее 15 м.

4.5.3.13 Светильники с люминесцентными лампами в учебных помещениях укомплектовываются пускорегулирующими аппаратами с особо низким уровнем шума.

4.5.3.14 Выключатели общего освещения в спальнях комнатах для необучаемых детей следует устанавливать в коридорах в специальных нишах с запирающими дверцами.

#### **4.6 Охрана окружающей среды**

4.6.1 При проектировании зданий, строений, сооружений домов-интернатов должны учитываться нормативы допустимой антропогенной нагрузки на окружающую среду,

предусматриваться мероприятия по предупреждению и устранению загрязнения окружающей среды, а также способы размещения отходов потребления, применяться ресурсосберегающие, малоотходные, безотходные и иные наилучшие существующие технологии, способствующие охране окружающей среды, восстановлению природной среды.

4.6.2 На площадках необходимо организовать систему отвода дождевых стоков и талых вод в существующие сети ливневой канализации.

В качестве предупредительных мер от загрязнения поверхностных стоков должен быть предусмотрен организованный сброс и вывоз отходов, регулярная уборка территории.

4.6.3 Повышение отметки поверхности земли у стволов деревьев не должно быть более 0,05 м. Для подсыпки пригодны крупнозернистый песок, гравелистые или щебеночные грунты. Не допускается укладка в пределах корневой системы недренирующих грунтов, а также снятие грунта над корнями деревьев.

Разработку выемок необходимо производить не ближе 2 м от ствола.

4.6.4 В целях сохранения деревьев в зоне производства работ не допускается:

- забивать в стволы деревьев гвозди, штыри для крепления знаков, ограждений, проводов;
- привязывать к стволам или ветвям проволоку для различных целей;
- закапывать или забивать столбы, колья, сваи в зоне активного развития деревьев;
- складывать под кроной дерева материалы, конструкции, ставить строительные и транспортные машины.

В зоне, радиусом 10 м от стволов деревьев запрещается:

- устанавливать работающие машины;
- складировать на земле химически активные вещества (соли, удобрения и т.д.).

## **5 ЭКОНОМИЯ ЭНЕРГИИ И РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ**

### **5.1 Сокращение энергопотребления**

5.1.1 Рекомендуется использовать следующие меры для снижения потребления тепловой энергии:

- оптимизация соотношения воздуха и топлива путем автоматизации процессов горения;
- внедрение технологий деаэрации для очистки воды, используемой в качестве теплоносителя, от агрессивных газов. Благодаря деаэрации продлевается срок службы всех агрегатов и трубопроводов;
- ввод в действие новых отопительных котлов, отличающихся более высоким КПД;
- использование технологии кислородного сжигания топлива, когда в качестве окислителя для горения применяют кислород;
- эффективное использование тепловой энергии дымовых газов, экономия воды, хотя удельный вес затрат на водоснабжение в общих затратах не столь высок, все же можно

получить ощутимую экономию от усовершенствования системы водоснабжения;

- установка частотных преобразователей для автоматизации процессов подачи воды;
- использование независимых источников водоснабжения с более высокой энергоотдачей, чем централизованная система.

5.1.2 При проектировании в целях энергосбережения рекомендуется свести к минимуму убыток тепла, достичь этого можно путем уменьшения соотношения площади к объему здания.

5.1.3 В зданиях рекомендуется обеспечить:

- доступ к дневному освещению путем правильной ориентации здания по сторонам света;
- максимально уменьшить пространства, недоступные для дневного света.

5.1.4 Рекомендуется устанавливать для обеспечения энергоэкономии окна, со следующими характеристиками:

- открывающиеся так, чтобы пропускать ветер в части здания нуждающихся в вентиляции и охлаждении;
- естественно вентилируемые здания должны иметь эквивалентную площадь отверстия (окна или двери) не менее 5 % от площади пола;
- имеющие открывающиеся створки сверху и снизу, обеспечивающие циркуляцию воздуха путем вывода горячего воздуха сверху и поглощения холодного снизу.

5.1.5 При проектировании системы управления освещением рекомендуется:

- районирование пространства для обеспечения возможности включать и выключать свет по отдельности;
- устройство датчиков движения, которые используются для автоматического отключения освещения.

5.1.6 Также рекомендуется предусмотреть в зданиях возможности (технической, экологической и экономической) установки высокоэффективных альтернативных систем:

- децентрализованные системы энергоснабжения на основе возобновляемых источников энергии (например, солнечные коллекторы для обогрева и горячего водоснабжения, отопление и охлаждение площади с помощью энергии солнца);
- другое оборудование и приборы (например, когенерационные установки, новые эффективные устройства, таймеры для оптимизации энергопотребления, сокращение расходов в режимах ожидания, установка конденсаторов для сокращения реактивной мощности, трансформаторы с низкими потерями);
- районное и блочное отопление и охлаждение, особенно там, где оно основывается на полном или частичном получении энергии из возобновляемых источников;
- тепловые насосы, новые экономные котлы, установка и эффективная модернизация систем центрального отопления или охлаждения.

5.1.7 В зданиях следует предусматривать возможности индивидуального регулирования температуры, влажности, расхода воздуха для большинства работников здания. Для возможности регулирования тепловлажностного комфорта в помещении следует применить:

- термостатические элементы на отопительных приборах;
- центральное регулирование параметров подаваемого тепло-холодоносителя;



- центральное регулирование подачи наружного воздуха в помещение;
- использовать управляемые окна;
- центральное регулирование системы кондиционирования;
- индивидуальную подачу приточного воздуха на рабочее место с возможностью индивидуального регулирования.

5.1.8 Рекомендуется использование на территории домов и интернатов альтернативных источников энергии, таких как солнечная, ветровая, геотермальная, с низкой отдачей гидро-биомассы и биогаза.

5.1.9 Рекомендуется использование светлых тонов при покраске стен и крыши здания, для обеспечения низкого коэффициента поглощения тепла солнечной радиации.

5.1.10 Для максимального использования солнечного света не рекомендуется высаживать деревья ближе 15 м, кустарники – ближе 5 м от здания.

## **5.2 Рациональное использование природных ресурсов**

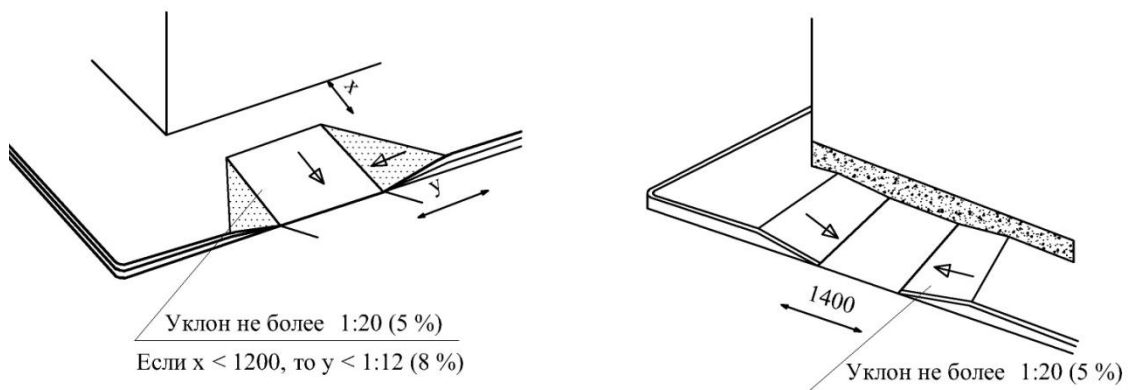
5.2.1 Для снижения водопотребления рекомендуется:

- использование в системе слива очищенной или дождевой воды с предварительной очисткой и обеззараживанием;
- установка счетчиков горячей и холодной воды для каждого потребителя;
- установка ограничителей расхода воды;
- применение аэрации, установка рассеивателя на кран в раковине и на душ, что повышает увлажняющий эффект струи и повышает эффективность использования воды.
- высадить растения, требующие минимального полива;
- высадить на территории участка растения, приспособленные к местному климату, и использовать для их полива очищенную или дождевую воду;
- максимально утилизировать канализационные использованные воды, производить их очистку и повторно использовать.

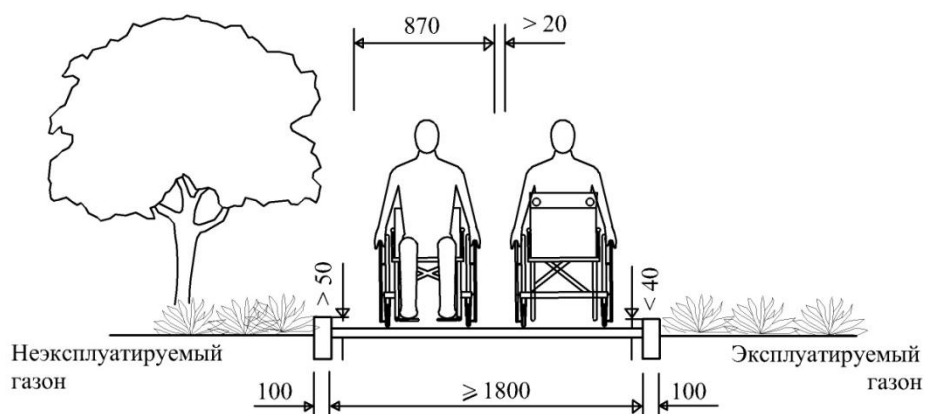
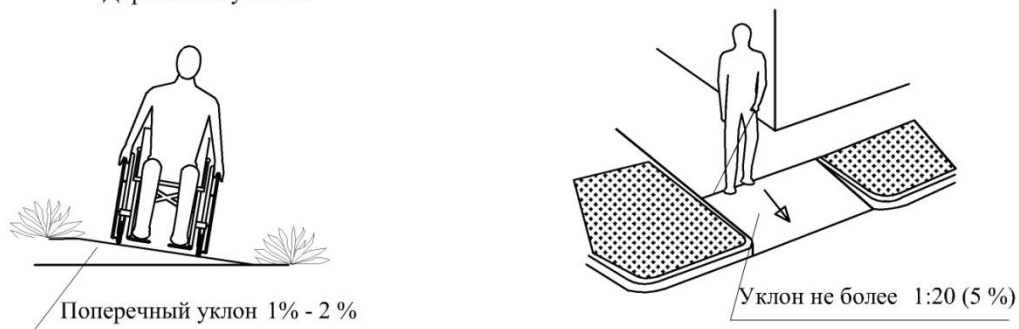
5.2.2 Плодородный почвенный слой подлежит срезке для дальнейшего вывоза на благоустройство городских территорий по согласованию с местной администрацией. Оставшийся грунт складывается на границе площадки, а после завершения строительства используется для отсыпки на газонах.

## Приложение А (информационное)

### Пути движения на участке



### Дорожка на участке



Допускается уклон увеличить до 1:10 (10%) в затесненных условиях

**Приложение Б**  
(информационное)

**Состав и площади помещений**

**Таблица Б.1 - Состав и площади помещений групповой ячейки дома ребенка**

В квадратных метрах

Наименование помещений	Площадь для детей разного возраста, не менее		
	От рождения до 1 года	От 1 до 2 г.	От 2 до 3 г.
Раздевальная	12	12	15
Сушильная комната	4	4	4
Комната встречи с родителями	6	8	8
Логопедический кабинет	-	9	9
Игровая	30	40	40
Спальня	24	37	37
Веранда для дневного сна	24	30	30
Массажная	6	-	-
Туалетная с умывальной и душевой	9	9	9
Ванна-душевая	4	4	4

**Таблица Б.2 - Состав и площади служебно-бытовых помещений**

В квадратных метра

Учебно-бытовые помещения	Площадь помещений при количестве групп, не менее				
	2/50	4/95	6/140	7/190	12/280
Кабинет заведующего	10	10	10	9	-
Комната завхоза	-	-	-	6	-
Комната персонала	-	8	6	10	12
Хозяйственная кладовая	4	5	5	8	12
Кладовая чистого белья	4	6	6	8	10

**Таблица Б.2 - Состав и площади служебно-бытовых помещений**  
(продолжение)

Учебно-бытовые помещения	Площадь помещений при количестве групп, не менее				
	2/50	4/95	6/140	7/190	12/280
Комната костелянши	-	-	-	-	6
Душевая	-	2	2	2	2
Уборная для персонала	3	3	3	3	6 2×3
Итого:	21	34	46	58	61

**Таблица Б.3 - Состав и площади постирочной**

В квадратных метрах

Бытовое помещение	Площади помещений при количестве групп/мест, не менее				
	2/50	4/95	6/140	7/190	12/280
Стиральная	12	14	14	16	16
Гладильная	-	10	10	12	12
Итого:	12	24	24	28	30

**Таблица Б.4 - Состав и площади пищеблока**

В квадратных метрах

Пищеблок (на сырье)	Площади помещений при количестве групп/мест, не менее				
	2/50	4/95	6/140	7/190	12/280
Кухня с раздаточной	15	23	23	28	30
Заготовочный цех	6	8	8	12	14
Моечная кухонной посуды	4	4	4	5	6
Охлаждаемая камера	-	-	-	-	9
Кладовая сухих продуктов	7	8	8	11	6
Кладовая овощей	4	4	4	5	8
Загрузочная	-	4	4	5	6

**Приложение В**  
(информационное)

**Площади помещений**

**Таблица В.1 - Рекомендуемые состав и площади помещений проживания,  
проектируемых по типу дошкольных учреждений**

В квадратных метрах

Наименование помещений	Площадь помещений, не менее		Примечания
	на 1 место	Всего	
На группу			
1 Раздевальная	-	18	
2 Групповая			
- в школах-интернатах для детей, больных сколиозом	4,2	-	
- в школах-интернатах остальных типов	3,6	-	
3 Спальная	3,6	-	Может представлять собой единое помещение или состоять из двух помещений - для мальчиков и девочек
4 Туалетная	-	16	
5 Буфетная	-	5-6	Не предусматривается, если в составе секции есть общая столовая с буфетной
6 Комната индивидуальной работы	-	12-14	В учреждениях для глухих и слабослышащих
7 Кабинет логопеда	-	18-20	В учреждениях для детей с недостатками речи и заболеваниями опорно-двигательного аппарата
8 Кладовая	-	6-8	
9 Санитарный узел персонала с душевой и умывальником	-	5	
10 Комната хранения уборочного инвентаря	-	4	
Общие на секцию			
11 Гостиная	-	30-36	
12 Столовая	2,3	-	По заданию на проектирование

**Таблица В.1 - Рекомендуемые состав и площади помещений проживания,  
проектируемых по типу дошкольных учреждений (продолжение)**

Наименование помещений	Площадь помещений, не менее		Примечания
	на 1 место	Всего	
13 Буфетная	-	14-16	-«-
14 Зал универсального назначения	-	54-72	
15 Кладовая инвентаря при зале	-	14-16	
16 Кабинет врача	-	16-18	
17 Комната дежурных воспитателей с санитарным узлом	-	20	В санитарном узле предусмотреть душ, унитаз, умывальник
18 Кабинет тифлопедагога	-	14-17	В учреждениях для слепых и слабовидящих
19 Кабинет логопеда	-	16-18	В учреждениях для умственно отсталых детей , для слепых детей и детей, больных сколиозом
20 Бытовая комната	-	10-14	
21 Кладовая чистого белья	-	8-10	
22 Помещение хранения колясок	-	10	В школах-интернатах для детей с поражением опорно-двигательного аппарата

**Таблица В.2 - Рекомендуемые состав и площади помещений проживания,  
проектируемых по типу коридорной системы**

В квадратных метрах

Наименование помещений	Площадь помещений, не менее		Примечания
	на 1 место	Всего	
На группу			
1 Спальные комнаты на 3-4 места:			
- не рассчитанные на пребывание инвалида- колясочника;	5	-	
- рассчитанные на пребывание одного из детей инвалида- колясочника	6	-	
2 Учебно-игровая комната, комната приготовления уроков:			

**Таблица В.2 - Рекомендуемые состав и площади помещений проживания,  
проектируемых по типу коридорной системы (продолжение)**

Наименование помещений	Площадь помещений, не менее		Примечания
	на 1 место	Всего	
- в школах-интернатах для детей, больных сколиозом;	5,2	-	
- в школах-интернатах остальных типов	4,2	-	Предусмотреть зону психологической разгрузки
3 Инвентарная	-	6-8	
4 Санитарные узлы:			
- при каждой спальном комнате	-	6	
- общие на группу	Проектируются в соответствии с данными Таблицы 10		
На секцию			
5 Столовая	2,3	-	В случаях, когда питание предусматривается в секциях жилых помещений
6 Буфетная	-	14-16	-«-
7 Гостиная	-	34-36	
8 Комната воспитателей с санитарным узлом	-	20	В санитарном узле предусматриваются душ, унитаз, умывальник
9 Раздевальная с сушильным шкафом	1,4	-	В случаях, когда входы в жилые группы предусматриваются не через главный вестибюль
10 Комната индивидуальной работы	-	12-14	В учреждениях для глухих и слабослышащих детей одна на 2-3 группы-класса
11 Бытовая комната	-	14-16	
12 Кладовая чистого белья	-	6-8	
13 Санитарный узел персонала с душевой и умывальником	-	5	
14 Комната хранения уборочного инвентаря	-	4	
15 Помещение хранения колясок	-	10-12	В школах-интернатах для детей с поражением опорно-двигательного аппарата

**Приложение Г**  
(информационное)

**Площади и составы жилых отделений**

**Таблица Г.1 – Рекомендуемые составы и площади жилых отделений для детей с сохранным интеллектом, жилые ячейки типа 1**  
**(а, б, в)**

В квадратных метрах

№ п.п.	Помещения	Расчетная площадь на 1 место, (или площадь помещения), не менее							
		Жилые ячейки для младших групп				Жилые ячейки для подростков и старшекласников			
		Тип 1а			Тип 1в	Тип 1б			Тип 1в
		Нарушение слуха и речи	Нарушение зрения	Нарушение опорно- двигательного аппарата	Лежачие обездвиженные	Нарушение слуха и речи	Нарушение зрения	Нарушение опорно- двигательного аппарата	Лежачие обездвиженные
А. Помещения жилых ячеек									
1	Раздевальная	0,1	0,1	0,1	-	0,1	0,1	0,1	-
2	Групповая	4	4	4	-	4,	4	4	-
3	Спальная	4	4	4	6-8	4	4	4	6-8
4	Санузел, уборная, умывальная, душ	0,8	0,8	0,8	-	0,8	0,8	0,8	-
	Ванная со шкафом для суден	-	-	-	20 (на 1-2 жил. Ячеек)	-	-	-	20 (на 1-2 жил. ячеек)



**Таблица Г.1 – Рекомендуемые составы и площади жилых отделений для детей с сохранным интеллектом, жилые ячейки типа 1 (а, б, в) (продолжение)**

№ п.п.	Помещения	Расчетная площадь на 1 место, (или площадь помещения), не менее							
		Жилые ячейки для младших групп				Жилые ячейки для подростков и старшеклассников			
		Тип 1а			Тип 1в	Тип 1б			Тип 1в
		Наруше ние слуха и речи	Наруше ние зрения	Нарушение опорно- двигательного аппарата	Лежачие обездвиженн ые	Нарушение слуха и речи	Нарушение зрения	Нарушение опорно- двигательного аппарата	Лежачие обездвиженные
5	Буфетная	Не менее 4 (на жилую ячейку)			6-9 (на 1-2 жил. Ячеек)	Не менее 4 (на жилую ячейку)			6-9 (на 1-2 жил. ячеек)
6	Кладовая хозяйственная	2 (на жилую ячейку)			(4)	2 (на жилую ячейку)			4
7	Комната хранения уборочного инвентаря	4 (на жилое отделение)				4 (на жилое отделение)			
8	Учебная комната для приготовления уроков	-	-	-	-	12-18 (на 1-2 жилые ячейки)			-
9	Комната воспитателя	12 (на жилое отделение)				12 (на жилое отделение)			
10	Летняя веранда	1	1	1	1	1	1	1	1
11	Класс	-	-	-	-	3	3	3	-
Б. Общие помещения на отделение (4-5 жилых ячеек)									
12	Кабинет заведующего	12 (на отделение)							
13	Пост дежурного персонала	6 (на отделение)							
14	Комната дежурной медсестры	12-15 (на отделение)							
15	Кабинет логопеда	12 (на отделение)							

**Таблица Г.1 – Рекомендуемые составы и площади жилых отделений для детей с сохранным интеллектом, жилые ячейки типа 1 (а, б, в) (продолжение)**

В квадратных метрах

№ п.п	Помещения	Расчетная площадь на 1 место, (или площадь помещения), не менее							
		Жилые ячейки для младших групп				Жилые ячейки для подростков и старшеклассников			
		Тип 1а			Тип 1в	Тип 1б			Тип 1в
		Наруше ние слуха и речи	Наруше ние зрения	Нарушение опорно- двигательного аппарата	Лежачие обездвижен- ные	Нарушение слуха и речи	Нарушение зрения	Нарушение опорно- двигательного аппарата	Лежачие обездвиженные
16	Кабинет ортопеда	12 (на отделение)							
17	Место хранения кресел-колясок	3 (на жилую ячейку)							
18	Комната для хранения чистого белья	12 (на отделение)							
19	Помещение для гимнастических и муз. занятий и лечебной физ-ры	0,2	0,2	0,2	-	0,2	0,2	0,2	-
20	Кабинет гигиены для девочек	4 (на жилое отделение)			-	4 (на жилое отделение)			-
21	Комната для встреч с родителями	24 (на отделение)							
22	Комната персонала, при которой туалетная с душевой	12 (на отделение)							

Таблица Г.2 – Жилое отделение для детей умственно отсталых, жилые ячейки типа 2 (а, б, в)

В квадратных метрах

№ п.п.	Помещения	Расчетная площадь на 1 место (или площадь помещения), не менее					
		Жилая ячейка для младшей группы			Жилая ячейка для средней и старшей групп		
		Тип 2а		Тип 2в	Тип 2б		Тип 2в
		Свободно передвигающиеся	Передвигающиеся с трудом	Лежачие	Свободно передвигающиеся	Передвигающиеся с трудом	Лежачие
А. Помещения жилых ячеек							
1	Раздевальная	1	1				
2	Групповая, в том числе используемая в качестве обеденного помещения	-			1,2		
3	Спальная комната	4	4	6	6	6	6
4	Санузел: уборная, умывальная, душ и ванная	8 (на жилую ячейку)	9 (на жилую ячейку)	5 (на жилую ячейку)	(9) на жилую ячейку		5 (на жилую ячейку)
	1,6			-	-	1,6	

Таблица Г.2 – Жилое отделение для детей умственно отсталых, жилые ячейки типа 2 (а, б, в) (продолжение)

В квадратных метрах

№ п.п.	Помещения	Расчетная площадь на 1 место (или площадь помещения), не менее					
		Жилая ячейка для младшей группы			Жилая ячейка для средней и старшей групп		
		Тип 2а		Тип 2в	Тип 2б		Тип 2в
		Свободно передвигающиеся	Передвигающиеся с трудом	Лежачие	Свободно передвигающиеся	Передвигающиеся с трудом	Лежачие
5	Буфетная с мойкой	3 (на жилую ячейку)	3 (на жилую ячейку)				
6	Кладовая	-	-	3 (на жилую ячейку)	3 (на жилую ячейку)	3 (на жилую ячейку)	3 (на жилую ячейку)
7	Комната хранения уборочного инвентаря	(4) на жилую ячейку					
8	Учебная комната для приготовления уроков	-	-	-	12 (на жилые ячейки)		-
9	Комната психолога и воспитателя	-	-	-	12-14 (на жилые ячейки)		
10	Летняя веранда	1	1	1	1	1	1
11	Класс-комната трудового обучения	-	-	-	3	3	-
Б. Общие помещения на отделение (4-5 жилых ячеек)							
12	Кабинет заведующего	12 (на отделение)					
13	Комната старшей медицинской сестры	15 (на отделение)					

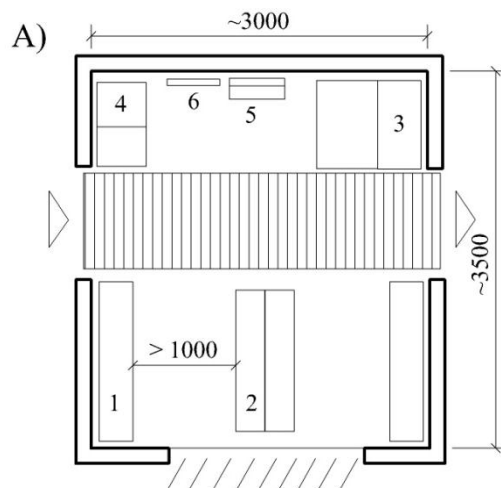
Таблица Г.2 – Жилое отделение для детей умственно отсталых, жилые ячейки типа 2 (а, б, в) (продолжение)

В квадратных метрах

№ п.п.	Помещения	Расчетная площадь на 1 место (или площадь помещения)					
		Жилая ячейка для младшей группы			Жилая ячейка для средней и старшей групп		
		Тип 2а		Тип 2в	Тип 2б		Тип 2в
		Свободно передвигающиеся	Передвигающиеся с трудом	Лежачие	Свободно передвигающиеся	Передвигающиеся с трудом	Лежачие
14	Помещение для гимнастических и муз. занятий и лечебной физкультуры	12 (на отделение)					
15	Комната встречи родителей с детьми	20 (на отделение)					
16	Комната персонала с туалетом и душевой	8 (на отделение)					
17	Комната хранения кресел-колясок	6 (на жилую ячейку)					
18	Комната хранения чистого белья	12 (на отделение)					
19	Комната личной гигиены для девочек	-	-	-	Один кабинет на жилую ячейку		-
20	Пост дежурного персонала	4 м²					
Примечание - В группах для необучаемых детей раздевальная и групповая не предусматриваются, а площадь спален принимается 8 м²/чел.							

**Приложение Д**  
(информационное)

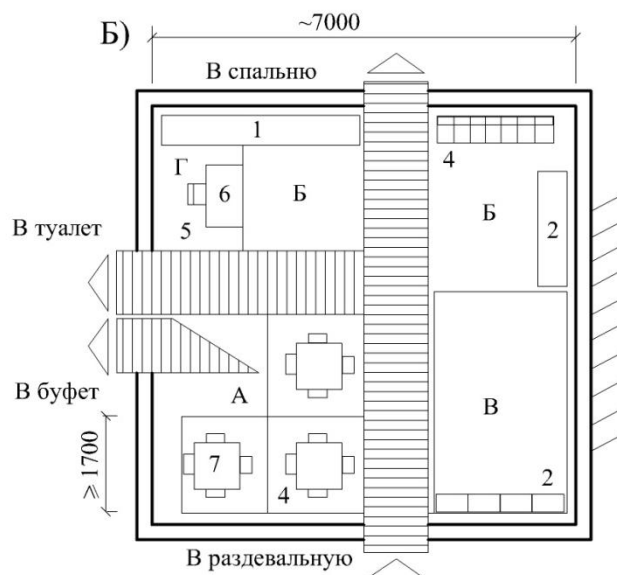
**Оборудование помещений групповой ячейки, адаптированной для посещения  
детьми-инвалидами дошкольного возраста**



а - раздевальная дошкольной группы на 10 детей:

1 - шкаф для одежды детей; 2 - скамья для переодевания; 3 - шкаф для одежды персонала;  
4 - стул; 5 - туалетный столик с зеркалом; 6 - информационный стенд

**Рисунок Д.1 – Вариант оборудования групповой ячейки**



б - игровая дошкольной группы на 10 детей:

1 - шкаф для хранения пособий; 2 - шкаф для хранения игрушек; 3 - подоконный  
ленточный стол; 4 - стул детский; 5 - стул воспитателя; 6 - стол воспитателя; 7 - стол  
детский

**Рисунок Д.2 – Вариант оборудования групповой ячейки**

**Приложение Е**  
(информационное)

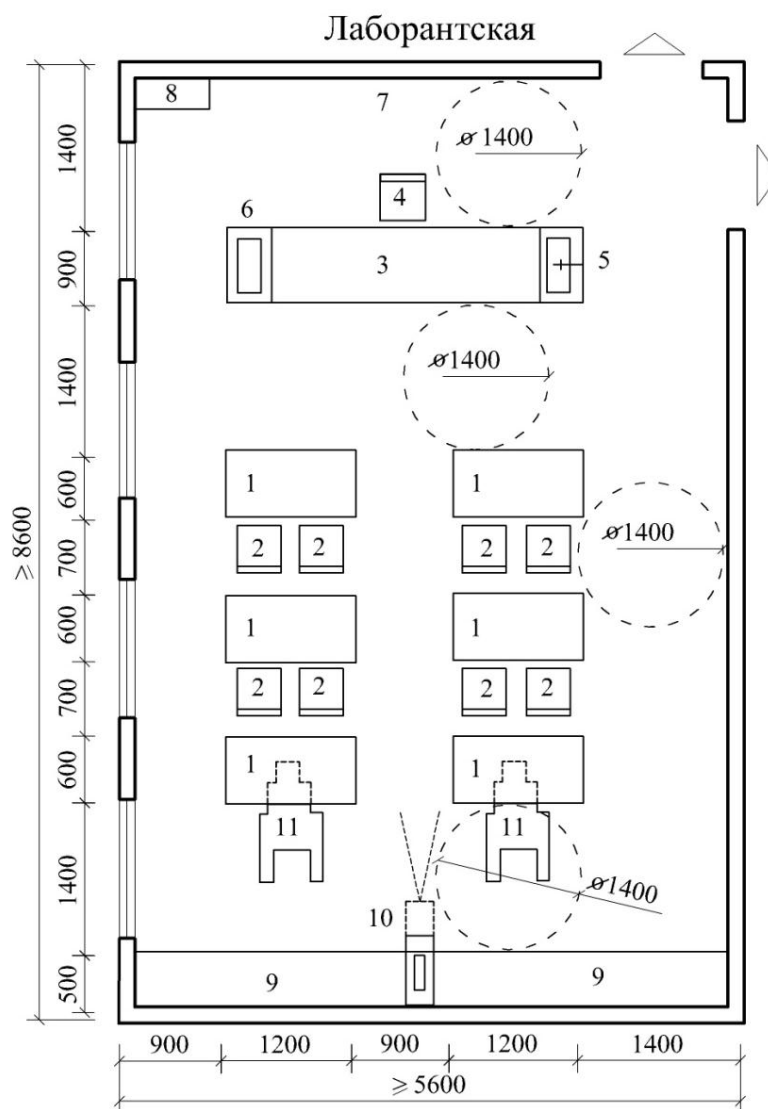
**Санитарные приборы**

**Таблица Е.1 - Количество санитарных приборов, гигиенического оборудования в санитарных узлах в жилых помещениях интернатов, не менее**

Профиль организации	Количество приборов для девочек	Количество приборов для мальчиков	Общие приборы	Количество приборов для персонала
Интернаты для детей с нарушением опорно-двигательного аппарата	1 унитаз на 8 девочек 1 биде на 50 девочек	1 писсуар на 12 мальчиков 1 унитаз на 8 мальчиков	1 умывальник на 6 человек 1 ножная ванная на 12 человек 1 душевая сетка на 16 человек	
Интернаты для слепых и слабовидящих детей	1 унитаз на 8 девочек 1 комната гигиены на 30 девочек	1 унитаз на 10 мальчиков 0,5 м лоткового писсуара на 10 мальчиков	1 умывальник на 3-х человек 1 ножная ванна на 6 человек 1 душевая сетка на 12 человек	1 уборная на учебный блок (1 унитаз, 1 умывальник)
Интернаты для глухих и слабослышащих детей с расстройством речи	1 унитаз на 15 девочек 1 гигиеническая кабина на 70 девочек	1 унитаз на 20 мальчиков 1 писсуар на 20 мальчиков	1 умывальник на 8 человек 1 ножная ванна на 12 человек 1 душевая сетка на 18 человек	2 уборные
Интернаты для умственно отсталых детей	1 унитаз на 8 девочек 1 гигиеническая кабина на 35 девочек	1 писсуар на 10 мальчиков	1 умывальник на 4 воспитанника 1 ножная ванна на 8 воспитанников 1 душевая сетка на 16 воспитанников (в помещениях для мальчиков и девочек предусматривают по 1 ванне и 1 унитазу с умывальником)	

**Приложение Ж**  
(информационное)

**Вариант планировочной схемы класса на 10 учащихся**



**Экспликация оборудования**

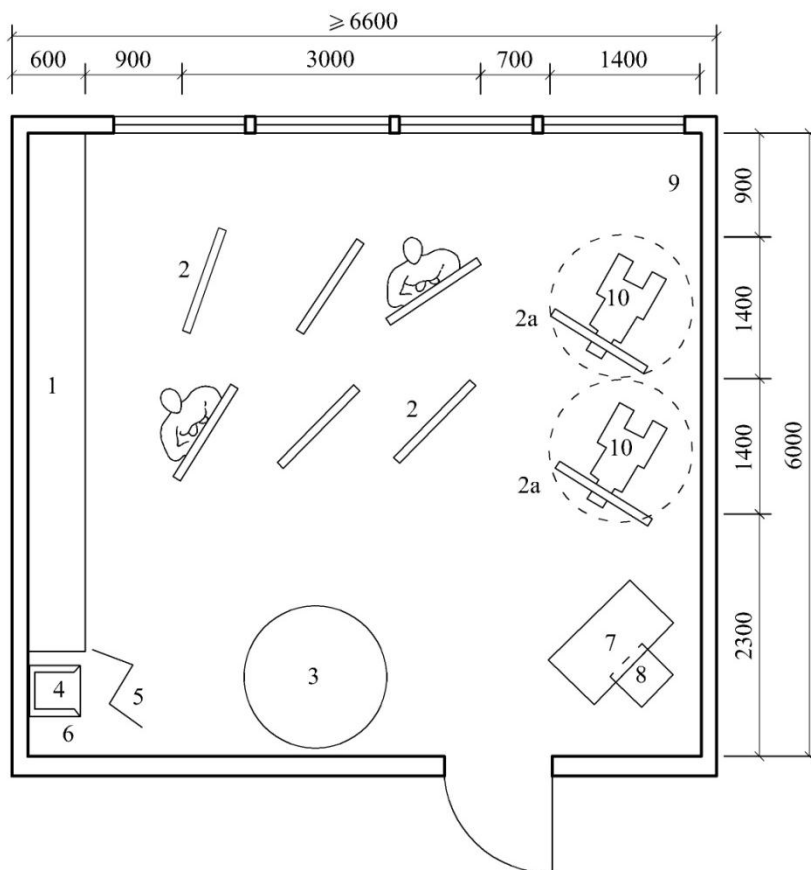
1. Стол ученический лабораторный; 2. Стул ученический; 3. Стол демонстрационный;
4. Стул учительский; 5. Мойка; 6. Бак для мусора; 7. Доска-экран;
8. Распределительный щиток; 9. Шкаф-стеллаж;
10. Кинопроекторный аппарат; 11. Инвалидная коляска.

**Рисунок Ж.1 - Вариант планировки кабинета физики, химии на 10 человек**



**Приложение И**  
(информационное)

**Кабинет рисунка**



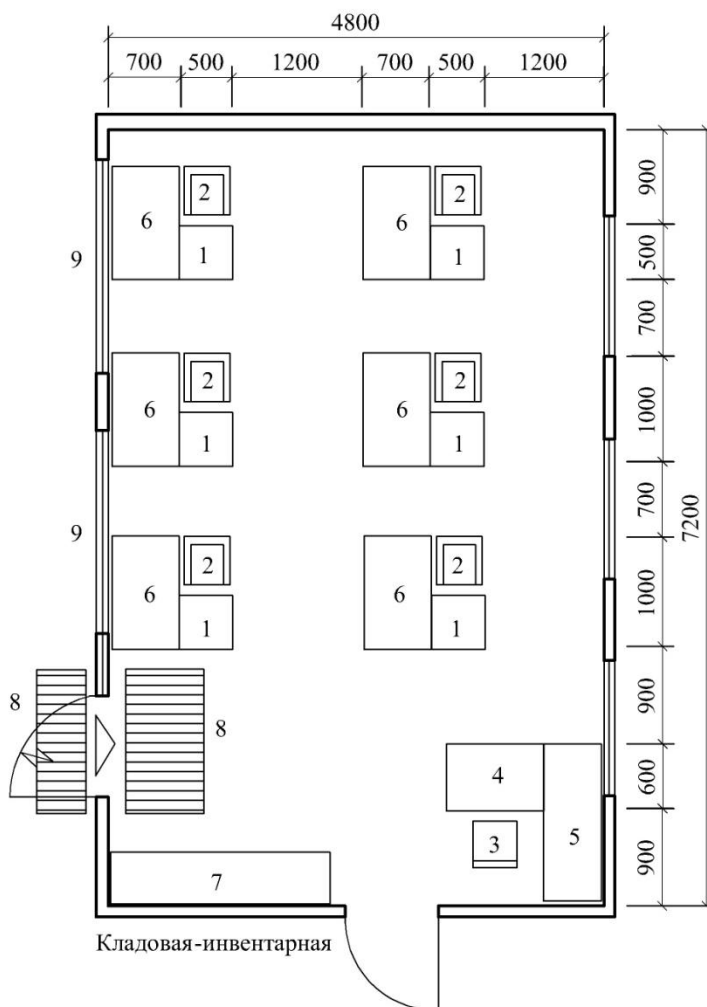
**Экспликация оборудования**

1. Шкаф-стеллаж для рисунков, моделей, реквизит; 2. Мольберт; 2а. Специальный мольберт для инвалида-колясочника; 3. Помост для моделей и натурщиков; 4. Кресло отдыха натурщиков; 5. Ширма; 6. Вешалка с зеркалом; 7. Стол преподавателя; 8. Стул; 9. Выставка рисунков и картин; 10. Инвалидная коляска.

**Рисунок И.1 – Вариант планировки кабинета рисунка**

**Приложение К**  
(информационное)

**Планировочная схема компьютерного класса**



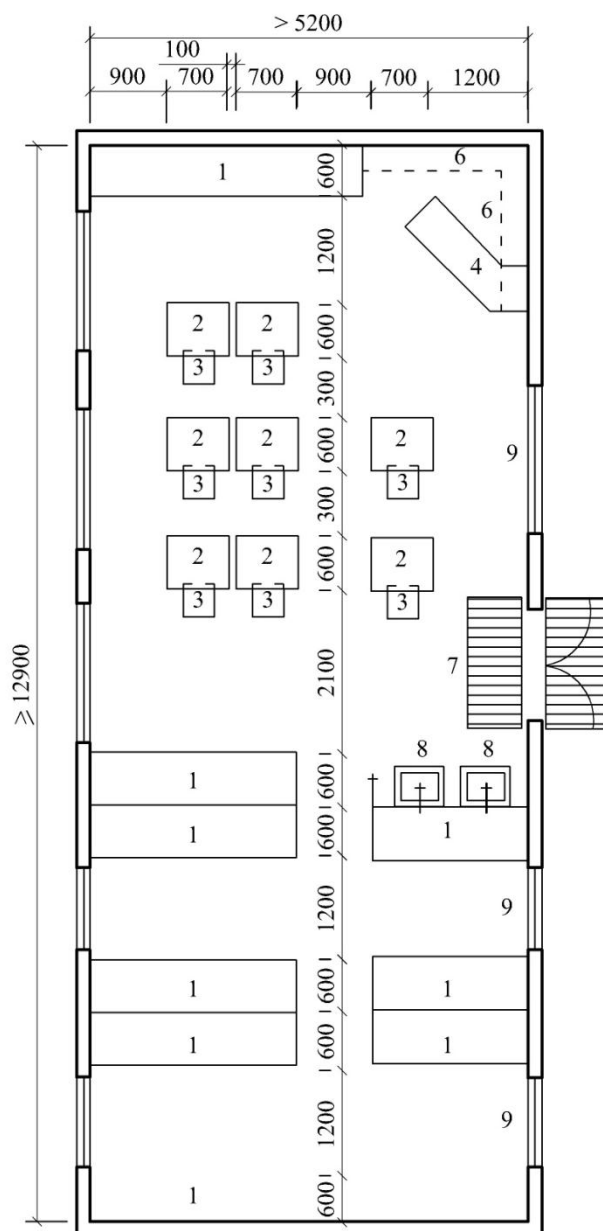
**Экспликация оборудования**

1. Стол ученический; 2. Поворотное кресло, ученическое; 3. Стул учительский; 4. Стол учительский; 5. Стол для сервера (центрального процессора); 6. Стол для ученического компьютера (терминала); 7. Шкаф-стеллаж комбинированный; 8. Ориентир с измененной фактурой пола; 9. Смотровое окно

**Рисунок К.1 – Вариант планировки компьютерного класса на 6 человек  
(для слепых и слабовидящих детей)**

**Приложение Л**  
(информационное)

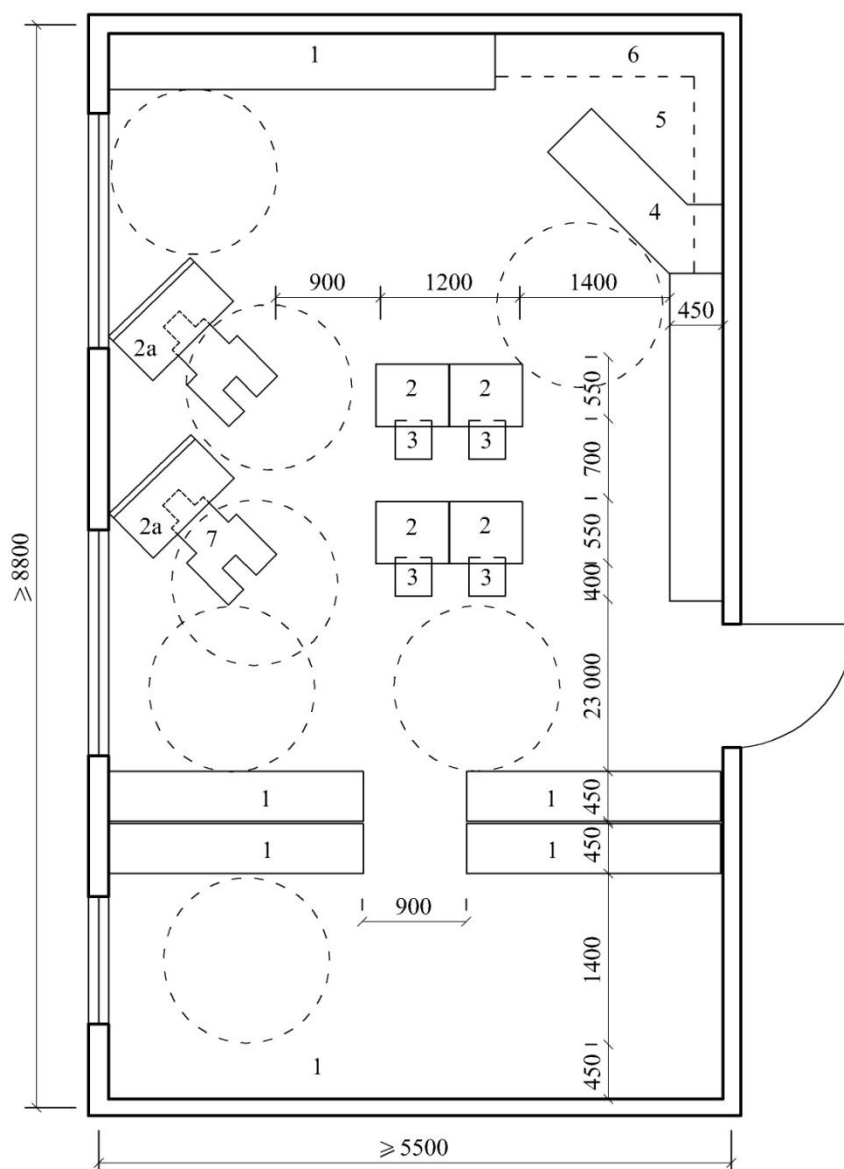
**Библиотека**



**Экспликация оборудования**

1. Шкаф для открытого хранения книг; 2. Стол для занятий; 3. Стул; 4. Стол для абонементного обслуживания; 5. Табурет; 6. Полки подвесные; 7. Ориентир с измененной; фактурой пола; 8. Умывальник; 9. Смотровое окно

**Рисунок Л.1 - Планировочная схема библиотеки с открытым доступом к книгам и читальным залом (для слепых и слабовидящих детей)**



#### Экспликация оборудования

1. Шкаф для открытого хранения книг; 2. Стол для занятий; 2а. Стол для занятий инвалида-колясочника; 3. Стул; 4. Стол для абонементного обслуживания; 5. Табурет; 6. Полки подвесные; 7. Инвалидная коляска.

**Рисунок Л.2 - Пример планировки библиотеки с открытым доступом к книгам и читальным залом**

**Приложение М**  
(информационное)

**Помещения культурно-массового обслуживания**

**Таблица М.1 – Минимальный состав и площади помещений культурно-массового обслуживания**

В квадратных метрах

№ пп	Наименование помещений	Площадь помещений,		Примечания
		на 1 место	Всего	
1	Актальный зал:			На 120 % детей
	- для детей с поражением опорно-двигательного аппарата	1,8		Школьного возраста
	- для остальных детей	1,2		
	- для слепых и слабовидящих детей	0,65		
	- для умственно отсталых	0,8		
2	Эстрада при зале		54	
3	Кинопроекторная с перемоточной и радиоузелом		36	
4	Фойе	1,2 на 1 место в зале		Используется как зал для танцев и игр
5	Помещение для артистов		15×2	
6	Санитарный узел с умывальником в шлюзе		3	
7	Фильмовидеотека		18	
8	Помещение пожарного поста		15	
9	Студия кабельного телевидения		18	
10	Кладовая мебели и реквизита		24	
11	Кладовая аппаратуры		10	
12	Музей		54	
13	Комната художника		12	
14	Кружковые помещения:			
	- кружок кукольного театра с подсобным помещением		54+18	Для слепых детей не предусматривается

**Таблица М.1 – Минимальный состав и площади помещений культурно-массового обслуживания (продолжение)**

В квадратных метрах

№ пп	Наименование помещений	Площадь помещений		Примечания
		на 1 место	Всего	
	- театральный кружок с кладовой		30+16	
	- танцевальная студия с помещением для переодевания и санитарным узлом		72+18+3	
	- кружок лепки с кладовыми инвентаря и готовых изделий		36+8+10	
	- кружок вязания, вышивки, макраме		36+10	
	- шахматно-шашечный кружок с кладовой		36+10	
15	Зал игровых автоматов с подсобным помещением		54+12	Для слепых детей не предусматривается
16	Инвентарные		36	-«-
17	Санитарные узлы с умывальниками в шлюзе		18×2	
18	Уборные персонала		3×2	
19	Кабины личной гигиены		4×2	Разместить при женских уборных
20	Спортивный зал 12 × 24 м		288	Используется также для занятий ЛФК
21	Хранение спортивного инвентаря		16	
22	Раздевальные для девочек и мальчиков с душевыми и санитарными узлами			
	- для детей с заболеваниями опорно-двигательного аппарата		42×2	По два душевых рожка и одному унитазу на каждую раздевальную
	- для остальных детей		36×2	-«-
23	Комната инструктора-методиста		12	
24	Лечебно-оздоровительный бассейн с ванной 6 × 12,5 м		160	На 10-12 детей из расчета 6-7 кв.м на место
25	Комната методиста с санитарным узлом		10+4	В состав санитарного узла входят унитаз, душ, умывальник
26	Раздевальная с душевой и санитарным узлом		36	

**Таблица М.1 – Минимальный состав и площади помещений культурно-массового обслуживания (продолжение)**

В квадратных метрах

№ пп	Наименование помещений	Площадь помещений		Примечания
		на 1 место	Всего	
27	Помещения уборочного инвентаря		6	
28	Узел управления		6	Должны располагаться смежно и иметь выход на обходную дорожку
29	Лаборатория анализа воды		8	
30	Комната медсестры		10	
31	Кладовая спортивного инвентаря		8	
32	Блок бани сухого жара:			Может располагаться в составе помещений
	- камера сухого жара			Медицинского
	- предбанник с душем			Обслуживания;
	- уборная с умывальником в шлюзе		3	В учреждениях для детей с недостатками умственного развития
	- раздевальная		10	Не предусматривается
	- комната отдыха		12	
	- кладовая инвентаря		4	
Примечание - В школах-интернатах вместимостью свыше 200 мест актовые залы допускается рассчитывать на 60 % детей школьного возраста (обучаемых).				

**Приложение Н**  
(информационное)

**Столовые и производственные помещения**

*Приложение Н изложено в соответствии с приказом Комитета по делам строительства и жилищно-коммунального хозяйства Министерства по инвестициям и развитию Республики Казахстан №224-НҚ от 17 октября 2017 года.*

**Таблица Н.1 - Ориентировочные состав и площади помещений столовой и производственных помещений кухни**

Наименование помещений	Площадь помещений, не менее			Примечания
	в МСУ до 50 мест	в учрежде- ниях до 150 мест	в учрежде- ниях свыше 150	
1 Обеденный зал	2,4 м <sup>2</sup> на 1 место			Только в домах-интернатах для детей среднего и старшего возрастов
2 Умывальные	3 м <sup>2</sup> (1 умывальник) на каждые 18—20 мест			то же
3 Раздаточная	18	18	24	то же
4 Сервизная	6	6	8	то же
5 Моечная столовой посуды	16	16-18	30-36	то же
6 Горячий цех	54	54	70	
7 Хлеборезка, хранение хлеба	5	6	8	
8 Моечная кухонной посуды	8	8	10	
9 Холодный цех	10	10	14	
10 Цех мучных изделий	10	10	14	
11 Мясо-рыбный цех	18	18	24	
12 Овощной цех	15	15	18	
13 Комната заведующего производством	8	8	8	
14 Кладовая суточного запаса продуктов	8	8	10	
15 Кладовая сухих продуктов	10	10	14	



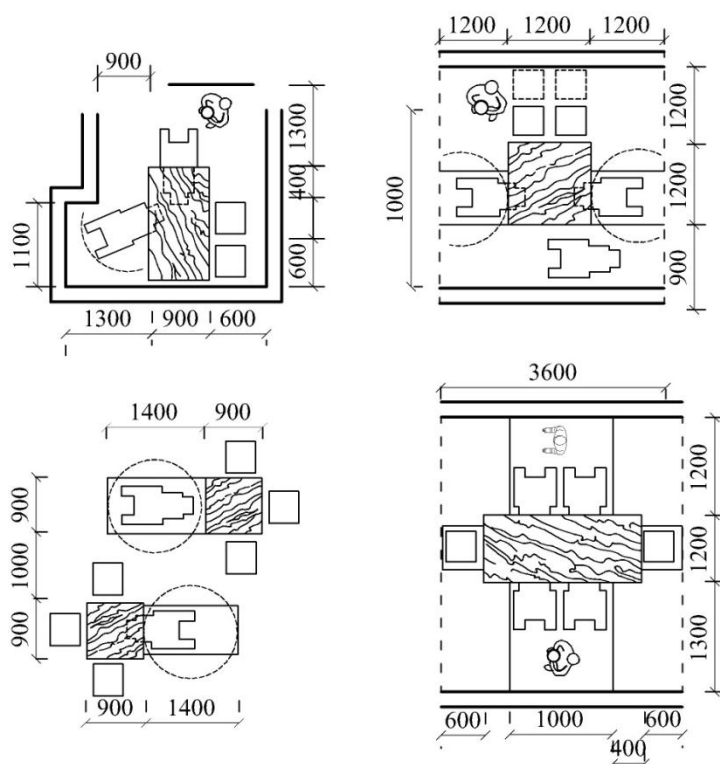
**Таблица Н.1 - Ориентировочные состав и площади помещений столовой и  
производственных помещений кухни (продолжение)**

В квадратных метрах

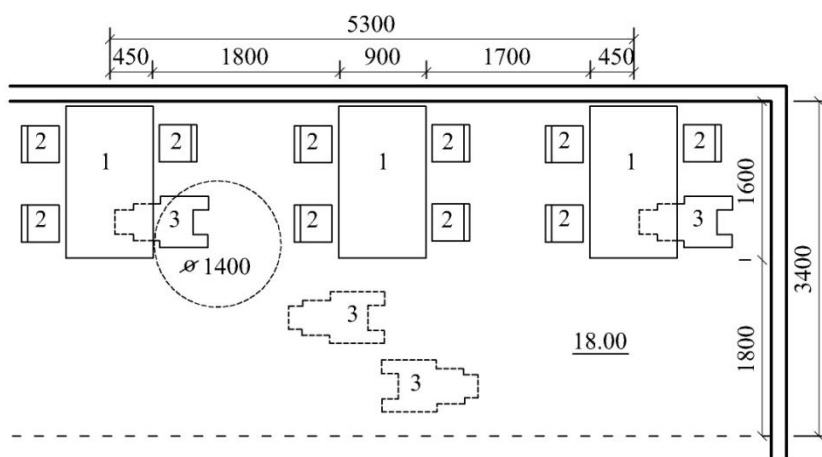
Наименование помещений	Площадь помещений, не менее			Примечания
	в МСУ до 50 мест	в учрежде- ниях до 150 мест	в учрежде- ниях свыше 150	
16 Охлаждаемые камеры - продуктов -отходов	20 4	20* 4*	32* 4*	*Не менее двух камер с выходом наружу
17 Помещение первичной обработки продуктов (овощей и птицы)	8	8+6	10+8	
18 Загрузочная, кладовая тары	10	14	18	
19 Кладовая белья: -чистого -грязного	- 4	6 4	8 6	
20 Кладовая и моечная тары	12	12	16	
21 Комната персонала с душевой и санитарным узлом	15	18	24	
22 Комната кладовщика	-	-	6	
23 Кладовая овощей, солений	12+6	12+6	16+8	
24 Комната хранения предметов уборки	3	4	4	
25 Раздаточная	16	16	20	
25 Раздаточная для изолятора	16-20	16-20	16-20	
27 Столовая персонала с подсобным помещением	16	16*+6	18*+8	*С выходом на участок

**Приложение П**  
(информационное)

**Оборудование обеденных залов школьных столовых, адаптируемых к посещению детьми-инвалидами**



**Рисунок П.1 – Примеры организации обеденных мест в столовых**



2,25 м<sup>2</sup>/1 место

Экспликация оборудования

1. Стол, 2. Стул, 3. Инвалидная коляска

**Рисунок П.2 – Пример организации обеденных мест в столовой**

**Приложение Р**  
(информационное)

**Помещения медицинского обслуживания**

**Таблица Р.1 – Ориентировочные состав и площади помещений медицинского обслуживания в школах-интернатах на 140-160 мест**

В квадратных метрах

№ п п	Наименование помещений	Площадь помещений, не менее					
		Для умствен но отсталы х детей	Для слепых и слабовидящ их детей	Для глухих и слабослыша щих детей	Для детей с нарушения ми функций опорно- двигатель ного аппарата	Для детей, больных сколиоз ом	Для детей с недостатка ми речи
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Кабинет заместителя директора по медицинской работе	18	18	18	18	18	18
2	Кабинет педиатра	15	15	15	15	15	15
3	Кабинет консультативног о приема с темной комнатой	20-8	20	20+8	20+8	20+8	20+8
4	Кабинет медицинской сестры	14	14	14	14	14	14
5	Процедурная	18	18	18	18	18	18
6	Аптечная комната	10+4	10+6	10+4	10+6	10+6	10+6
7	Стерилизационно -автоклавная:						
	- помещение приема и подготовки материалов с моечной	10	10	10	10	10	10

**Таблица Р.1 – Ориентировочные состав и площади помещений медицинского обслуживания в школах-интернатах на 140-160 мест (продолжение)**

В квадратных метрах

1	2	3	4	5	6	7	8
	- стерилизационная	12	12	12	12	12	12
	- хранение и выдача стерильных материалов	6	6	6	6	6	6
8	Стоматологический кабинет	16	16	16	16	16	16
9	Кабинет психоневролога	15	15	15	15	15	15
10	Кабинет логопеда	18	18	18	18×4	18	18×4
11	Кабинет гинеколога, уролога	12+18	12+18	12+18	12+18	12+18	12+18
12	Кабинет офтальмолога	-	80	-	-	-	-
13	Кабинет развития остаточного зрения с подсобным помещением	-	36+16	-	-	-	-
14	Зал для развития пространственной ориентации с кладовой	-	60+10	-	-	-	-
15	Кабинет массажа	18	18	18	24	24	18
16	Кабинет индивидуального массажа	-	-	-	18x2	18x2	-
17	Ингаляторий со стерилизационной	24	24	24	24	24	24
18	Кабинет гидропатии	28	28	28	28	28	28
19	Раздевальная	14	14	14	14	14	14
20	Водолечение:						
	- ванный зал	18	18	18	30	30	18
	- раздевальная	14	14	14	18	14	14

**Таблица Р.1 – Ориентировочные состав и площади помещений медицинского обслуживания в школах-интернатах на 140-160 мест (продолжение)**

В квадратных метрах

1	2	3	4	5	6	7	8
	- кабинет подводного массажа	-	-	-	18	18	-
2 1	Кабинет светолечения	12	12	12	12	12	12
2 2	Кабинет электролечения	-	-	-	24	24	-
2 3	Подсобная комната	-	-	-	10	10	-
2 4	Аминозиновый кабинет с подсобным помещением	-	-	-	18+6	-	-
2 5	Кабинет озокерито-парафинолечения с подсобным помещением	-	-	-	18+10	18+10	-
2 6	Кабинет горячего укутывания с подсобным помещением	-	-	-	18+10	18+10	-
2 7	Кабинет электрогрязелечения с грязевой кухней и подсобным помещением	-	-	-	36+10+16	-	-
	- раздевальная с душевой кабиной	-	-	-	12	-	-
2 8	Гипсовальная с подсобным помещением	-	-	-	20+12	20+12	-
2 9	Кабинет механотерапии	-	54	54	72	72	54
3 0	Кабинет электросна	18	18	18	18	18	18
3 1	Кабинет оксигенотерапии	14	14	14	14	14	14

**Таблица Р.1 – Ориентировочные состав и площади помещений медицинского обслуживания в школах-интернатах на 140-160 мест (продолжение)**

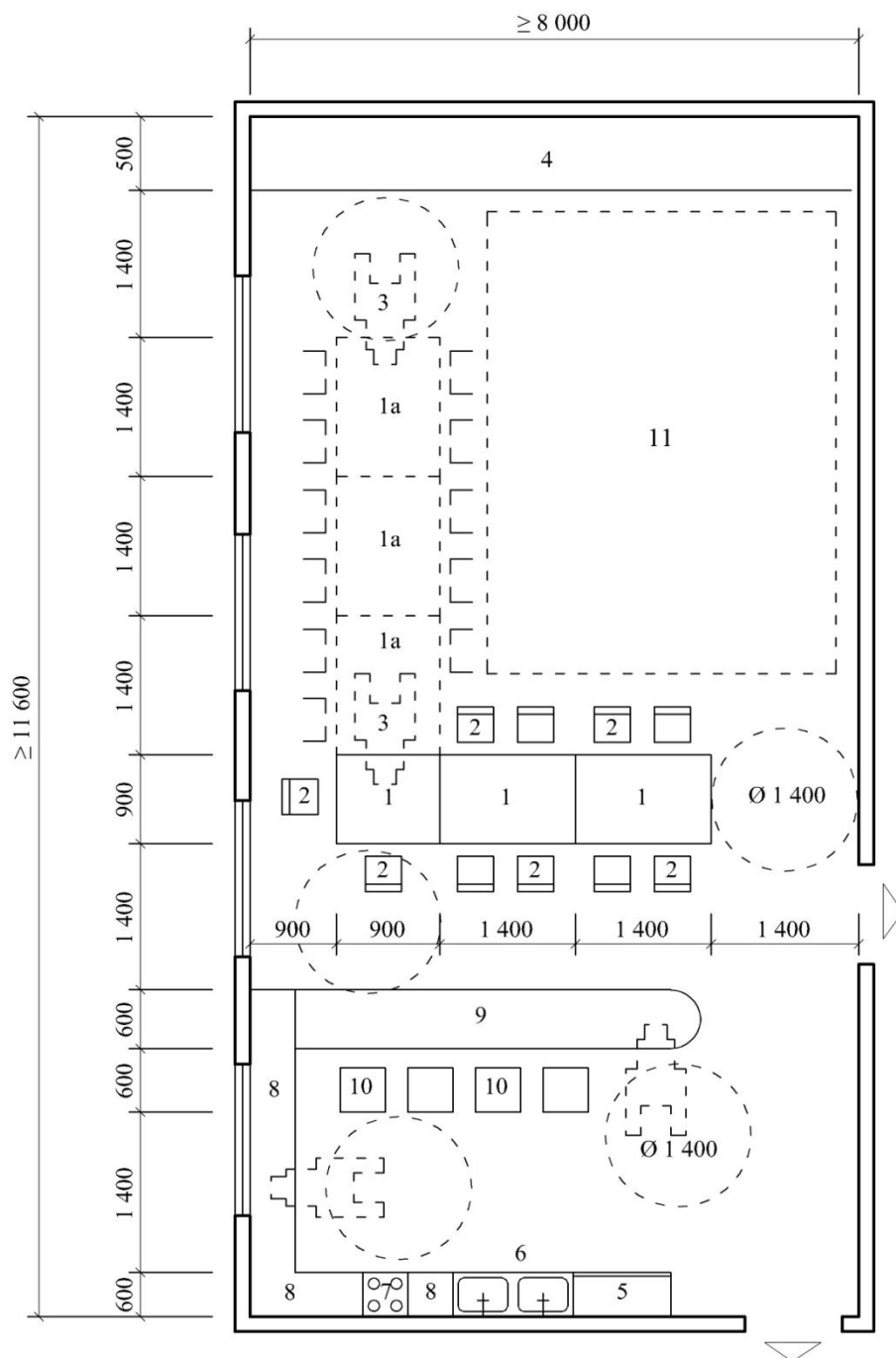
В квадратных метрах

1	2	3	4	5	6	7	8
3 2	Кабинет психолога (социолога) с подсобным помещением	16+10	16+10	16+10	16+10	16+10	16+10
3 3	Кабинет психологической разгрузки	-	18	18	18	18	18
3 4	Инвентарная	24	24	24	24	24	24
3 5	Комната персонала	12	12	12	12	12	12
3 6	Санитарные узлы для мальчиков и девочек с умывальниками в шлюзе	16×2	16×2	16×2	16×2	16×2	16×2
3 7	Комната хранения предметов уборки	4×2	4×2	4×2	4×2	4×2	4×2
3 8	Санузлы персонала с умывальниками в шлюзе	3	3	3	3	3	3

Примечание - В школах-интернатах для детей, больных сколиозом, и с заболеваниями опорно-двигательного аппарата в соответствии с заданием на проектирование может быть предусмотрена мастерская для изготовления корсетов, которую можно располагать в составе помещений административно-бытового или хозяйственного обслуживания.

**Приложение С**  
(информационное)

**Кабинет социально - бытовой адаптации, комната приема гостей**



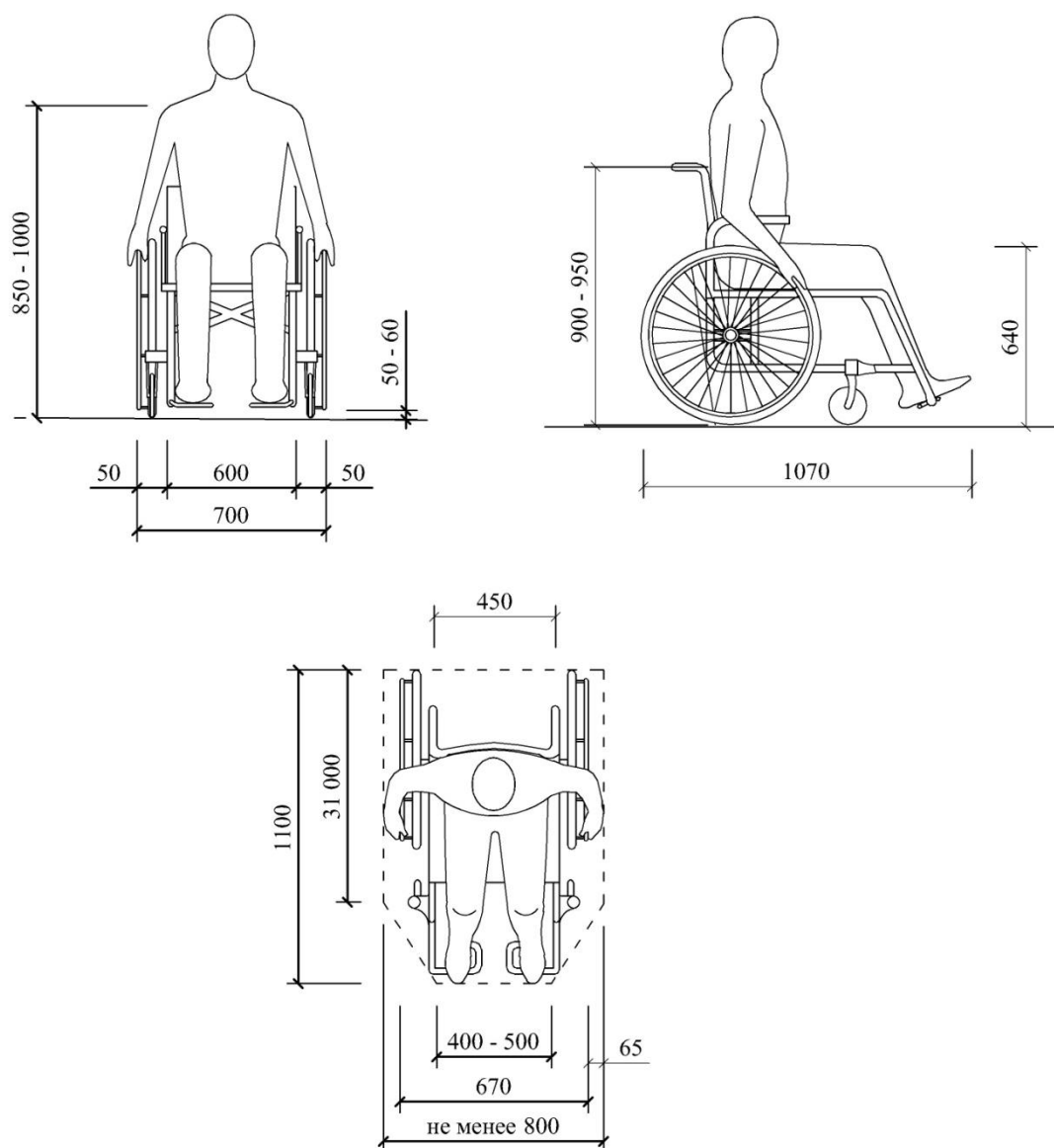
**Экспликация оборудования**

1. Стол обеденный; 1a. Стол резервный; 2. Стул; 3. Инвалидная коляска; 4. Комбинированная стенка; 5. Холодильник; 6. Мойка; 7. Плита; 8. Стол-шкаф кухонный; 9. Сервировочная стойка, разделочный стол-шкаф; 10. Табурет; 11. Место для танцев

**Рисунок С.1 - Планировочная схема кабинета социально-бытовой адаптации, комната для приема гостей на 11 и 21 посадочных мест**

**Приложение Т**  
(информационное)

**Габариты кресла - коляски школьника**

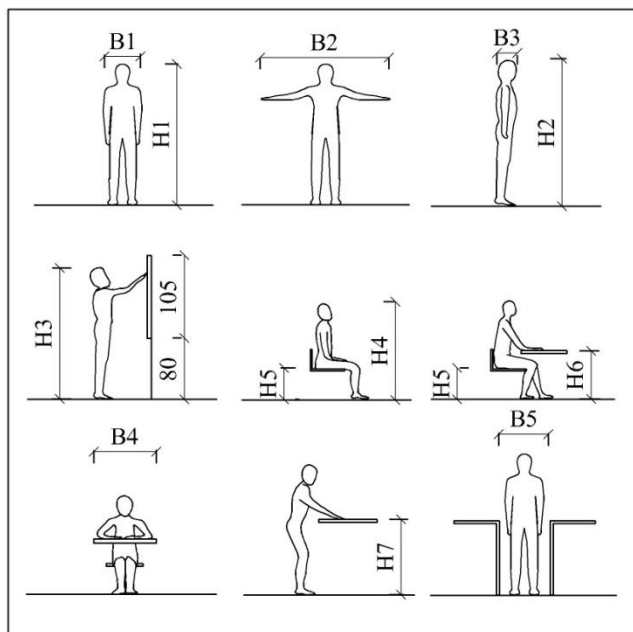


**Рисунок Т.1 - Площадка для размещения инвалида на кресле-коляске**



**Приложение У**  
(информационное)

**Антропологические данные детей**



**Рисунок У.1 Антропологические данные детей и высота рабочей мебели в зависимости от роста учащихся**

**Таблица У.1 – Доступность высот для детей с учетом роста**

В сантиметрах

Обозначение габаритов	Рост учащихся				
	до 130	131—145	146—160	161—175	свыше 175
H1	123,5	138	153,7	168,8	179,5
H2	112	128	143,5	158	169
H3	88	98	109	120	128
H4	140	160	180	200	220
B1	32,6	35,4	39	43,2	44,8
B2	123	138	153	169	179
B3	16,5	17,5	19	21,4	22
B4	50,6	53,6	58	62	62,5
H5*	32	36	40	44	48

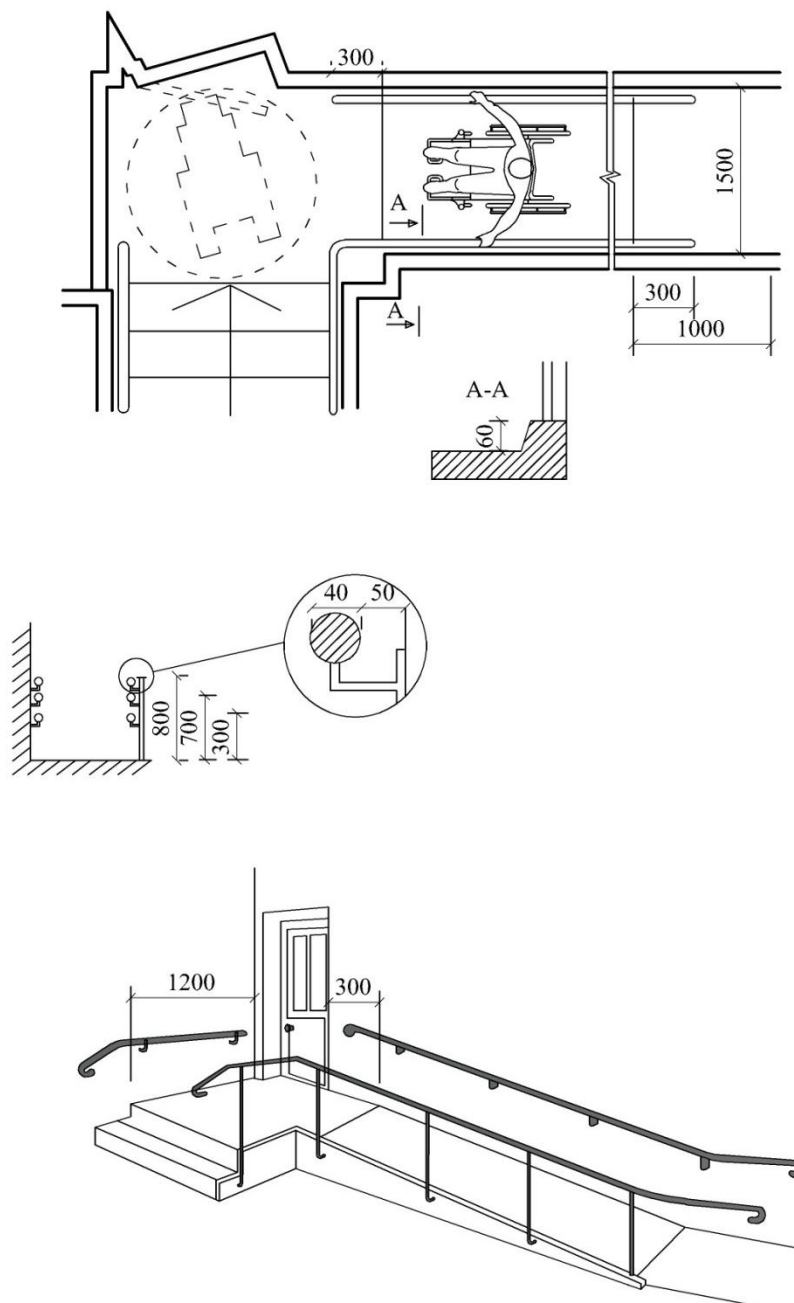
Таблица У.1 – Доступность высот для детей с учетом роста (продолжение)

В сантиметрах

Обозначение габаритов	Рост учащихся				
	до 130	131—145	146—160	161—175	свыше 175
Н6**	54	60	66	72	78
Н7***	55 (75)	60 (85)	70 (95)	80 (105)	-
В5*	50	50	50	50	50
<p>* В соответствии с ГОСТ 11016</p> <p>** В соответствии с ГОСТ 11015</p> <p>*** Дана высота верстака столярного, в скобках – слесарного</p>					

**Приложение Ф**  
(информационное)

**Входной пандус**



**Рисунок Ф.1 - Устройство входного пандуса в адаптированных к посещению детьми-инвалидами учебно-воспитательных зданиях**

**Приложение X**  
(информационное)

**Воздухообмен в помещениях домов-интернатов для детей-инвалидов**

**Таблица X.1 – Кратность воздухообмена в основных помещениях для детей-инвалидов**

Помещения	Кратность обмена воздуха в 1 час			
	В IA, IB и IG климатических подрайонах		В других, за исключением IA, IB и IG климатических подрайонов	
	Приток	Вытяжка	Приток	Вытяжка
Приемные, игровые ясельных групп: младшей	2,5	1,5	-	1,5
средней и старшей	2,5	1,5	-	1,5
Приемные, игровые младшей дошкольной группы	2,5	1,5	-	1,5
Групповые, раздевальные для групп: младшей, средней	-	-	-	-
старшей, подготовительной	2,5	1,5	-	1,5
Спальни ясельных групп	2,5	1,5	-	1,5
Спальни дошкольных групп	2,5	1,5	-	1,5
Туалетные ясельных групп	-	1,5	-	1,5
Туалетные дошкольных групп	-	1,5	-	1,5
Залы для музыкальных и гимнастических занятий	2,5	1,5	-	1,5
Прогулочные веранды	По расчету, но не менее 20 м <sup>3</sup> на 1 ребенка			
Помещение бассейна	То же			
Медицинские помещения	2,5	1,5	-	1,5
Отапливаемые переходы		По расчету, но не менее 20 м <sup>3</sup> на 1 ребенка		

---

**УДК 727.14**

**МКС 91.040.10**  
**91.040.30**

**Ключевые слова:** интернаты, расчетная вместимость, проектирование, детские группы, площадки, участки, территория, комнаты, вестибюль, помещение, пожарная безопасность, бытовое обслуживание, водоснабжение, водоотвод, санитарно-техническое оборудование, шкафы, электроснабжение, сети наружного освещения, парковочная зона, слаботочные системы, бани.

---

*Ресми басылым*

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ИНДУСТРИЯ ЖӘНЕ ИНФРАҚҰРЫЛЫМДЫҚ ДАМУ  
МИНИСТРЛІГІ ҚҰРЫЛЫС ЖӘНЕ ТҰРҒЫН ҮЙ-КОММУНАЛДЫҚ ШАРУАШЫЛЫҚ  
ІСТЕРІ КОМИТЕТІ**

**Қазақстан Республикасының  
ЕРЕЖЕЛЕР ЖИНАҒЫ**

**ҚР ЕЖ 3.02–104–2012\***

**МҮГЕДЕК БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН ҮЙЛЕР  
МЕН ИНТЕРНАТТАР**

---

Басылымға жауаптылар: «ҚазҚСҒЗИ» АҚ

050046, Алматы қаласы, Солодовников көшесі, 21  
Тел./факс: +7 (727) 392-76-16 – қабылдау бөлмесі

*Издание официальное*

**КОМИТЕТ ПО ДЕЛАМ СТРОИТЕЛЬСТВА И ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО  
ХОЗЯЙСТВА МИНИСТЕРСТВА ИНДУСТРИИ И ИНФРАСТРУКТУРНОГО РАЗВИТИЯ  
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**СВОД ПРАВИЛ  
Республики Казахстан**

**СП РК 3.02–104–2012\***

**ДОМА И ИНТЕРНАТЫ ДЛЯ ДЕТЕЙ-ИНВАЛИДОВ**

---

Ответственные за выпуск: АО «КазНИИСА»

050046, г. Алматы, ул. Солодовникова, 21  
Тел./факс: +7 (727) 392-76-16 – приемная